BASMELE ROMÂNILOR

V

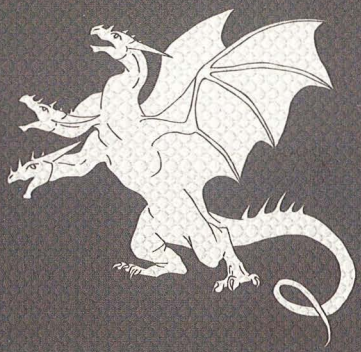

O colecție nemuritoare

N.D. Popescu (1843-1921) este un prolific prozator muntean (a scris nuvele şi romane cu haiduci) şi culegător de folclor, foarte popular la sfârşitul secolului al XIX-lea. S-a născut în Bucureşti şi a studiat la gimnaziul „Gheorghe Lazăr", după care a absolvit colegiul „Sf. Sava". Începând cu 1861 lucrează ca funcţionar la Ministerul Afacerilor Străine vreme de peste 30 de ani. Între timp, începe să editeze numeroase calendare, almanahuri, reviste (*Calendarul istoric şi literar*, *Calendarul Daciei*, *Calendarul basmelor* etc). Pe lângă alte broşuri, cele mai multe nedatate, cea mai însemnată şi cuprinzătoare culegere de basme publicată de N.D. Popescu este *Carte de basme* (3 volume, Editura H. Steinberg, 1892).

Mihai Eminescu (1850-1889) este cunoscut publicului român într-o mult mai mare măsură pentru opera lirică, pentru prozele sale romantice sau activitatea jurnalistică, decât în calitatea sa de culegător de basme. Cu toate acestea, interesul faţă de folclor al scriitorului născut la Ipoteşti reprezintă o constantă fundamentală a operei sale. În 1869 înfiinţează, alături de alţi prieteni, cercul literar *Orientul*, scopul declarat fiind acela al culegerii de basme, poezii populare şi alte creaţii folclorice. Pe lângă basmele culese din gura poporului, Eminescu este şi autorul basmului cult *Făt-Frumos din lacrimă*, publicat în 1870 în *Convorbiri literare*, text care a marcat debutul său în proză.

N.D. POPESCU
MIHAI EMINESCU

BASMELE ROMÂNILOR

volumul V

BUCUREŞTI, 2010

Textul volumului este reprodus după N.D. Popescu, *Carte de basme. Culegere de basme şi legende populare*, ediţia a II-a, 3 vol., Editura Librărie H. Steinberg, Bucureşti, 1892 şi Mihai Eminescu, *Opere*, vol. VI, *Literatură populară*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1963.

Copyright © 2010 Curtea Veche Publishing, pentru prezenta ediţie.

JURNALUL NAŢIONAL

Director general	Director executiv	Director marketing
Marius Tucă	Sorin Stoian	Adriana Ioniţă

Piaţa Presei libere nr. 1, Corp D, etaj VIII, Bucureşti,
Sector 1, tel.: 021-318 20 37, fax: 021-318 20 35
E-mail: editura.jurnalul@jurnalul.ro

Curtea Veche

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. Aurel Vlaicu nr. 35, Bucureşti
tel.: (021)222.57.26, (021)222.47.65;
www.curteaveche.ro; redactie@curteaveche.ro

Editor: Grigore Arsene

Redactor: Răzvan Năstase
Ilustraţii: Adrian Barbu
Tehnoredactor: Crenguţa Rontea

Design copertă:

GRIFFON & SWANS
creative services
www.griffon.ro

BANCA COMERCIALĂ FEROVIARA
www.bfer.ro

Adresa: Str. Popa Tatu nr. 62A, Tronson A,
Sector 1, Bucureşti, România
E-mail: office@bfer.ro
Telefon: 021 303 4000, 0758 050 004

Tipărit la G Canale Bucureşti

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Basmele românilor. - Bucureşti : Curtea Veche Publishing, 2010. –
10 vol.
ISBN 978-606-588-004-7
Vol. 5 / N. D. Popescu, M. Eminescu. - ISBN 978-606-588-039-9

I. Popescu, N. D.
II. Eminescu, Mihai

821.135.1-93-34

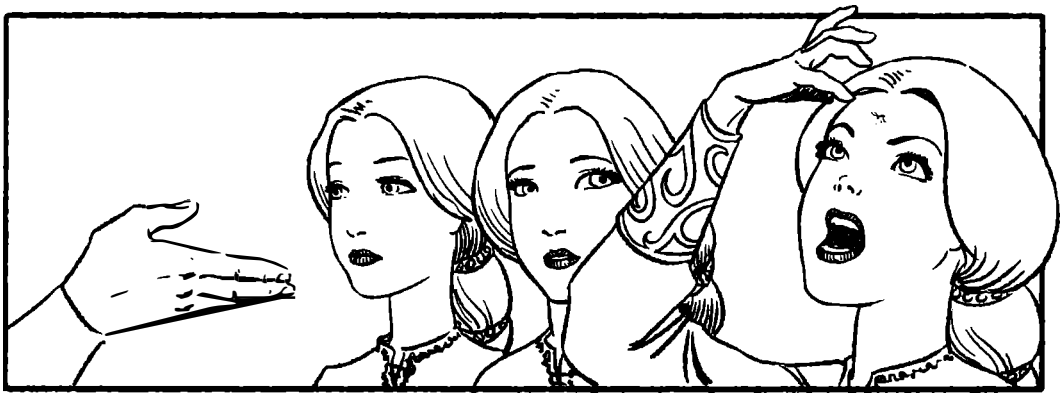

ROŞU ÎMPĂRAT ŞI ALB ÎMPĂRAT

I

A fost odată ca niciodată etc.

A fost într-o ţară îndepărtată un împărat mare, care se numea Roşu împărat, şi care îmbătrânise fără să se însoare. Auzind că peste nouă mări şi nouă ţări se afla un împărat şi mai mare, care se numea Alb împărat şi că acesta avea trei fete gemene care de care mai frumoase, a hotărât să se înrudească cu el luându-i una din fete de nevastă.

Cum îi dădu prin gând una ca aceasta, însărcină pe cei mai fruntaşi dintre boierii săi ca să se ducă şi să-i peţească mireasă pe una din fetele lui Alb împărat, şi cum dete această poruncă, boierii plecară numaidecât, dar trecură zile peste zile, luni peste luni şi ei nu se mai întoarseră îndărăt nici cu ispravă, nici fără ispravă.

Roşu împărat dorind să-şi vadă cu un minut mai curând visul cu ochii, trimise alţi boieri şi mai numeroşi, dar nici ei nu se mai întoarseră. După ce trecură ani la mijloc şi văzu împăratul că trimişii lui nu se mai întorc la neveste şi copii, şi văzând că alţi boieri nu mai primesc a se duce după peţit, nevoind să lase baltă hotărârea

de a se înrudi cu Alb împărat, trimise pristavi împărăteşti în tot cuprinsul împărăţiei ca să împrăştie ştirea că cine va voi să se ducă să aducă lui Roşu împărat ca mireasă pe fata lui Alb împărat, acela va primi o răsplată împărătească.

O mulţime de tineri alergară din toate părţile ţării la palatul împărătesc gata de a pleca după peţit: toţi plecară unul după altul, dar niciunul nu se mai întoarse, căci, ca şi cum era un făcut, cum plecau le pierea urma de parcă s-ar fi deschis pământul sub ei şi i-ar fi înghiţit de vii.

Vestea acestei ciudate şi neînţelese întâmplări se împrăştie lesne în cuprinsul împărăţiei şi tăie tuturor iubitorilor de îmbogăţire pofta d-a cerca să câştige răsplata împărătească.

II

Într-acea vreme la curtea lui Roşu împărat se afla pripăşit un tânăr Făt frumos, ai cărui părinţi nu se ştia cine fuseseră, dar a cărui minte şi înţelepciune era lăudată de toţi. Toată lumea îl iubea fiindcă era foarte blajin; femeile mai cu seamă şi împăratul mai presus ca toţi.

Văzând tânărul că peţitorii împăratului se răresc şi dorul acestuia creştea cu cât se înmulţeau piedicile ce întâmpina în îndeplinirea dorului său, se duse la împărat şi-i zise:

— Să trăieşti, Măria Ta împărate, mă duc eu să-ţi aduc pe fata lui Alb împărat.

— Tu, fătul meu?! strigă împăratul înspăimântat, tu să alergi pentru mine la o moarte sigură!

— Eu, Măria Ta, şi nădăjduiesc, cu ajutorul lui Dumnezeu, că voi birui orice primejdie.

După ce se mai împotrivi împăratul puţin şi înţelese în sfârşit că nu era chip să înduplece pe tânăr ca să se lase de gândul său, îi dădu voie să plece.

Acest tânăr, pe lângă alte daruri era înzestrat şi cu acela de a fi năzdrăvan, adică de a presimţi ceea ce are să se întâmple; drept aceea ceru de la împărat să-i

împlinească orice cerere îi va face fără de care nu putea pleca. Împăratul îi făgădui bucuros a-i face pe voie, oricât de mari ar fi cererile lui şi-l îndemnă să le rostească.

— Măria Ta, răspunse tânărul, mai întâi de toate cer ca afară de oameni îndestulători pentru pază, corturi şi alte unelte, să-mi daţi nouă butii cu miere, nouă care pline cu pâine şi nouă cirezi de vite.

— Asta-ţi fu cererea cea mare! strigă împăratul voios că nu i s-a cerut mai mult; voia ţi se va îndeplini pe dată.

III

Peste trei zile tânărul plecă din oraşul de căpetenie al lui Roşu împărat, împreună cu o mulţime de oşteni, care şi vite, şi după ce merse neîntrerupt trei zile şi trei nopţi, intrară într-o câmpie verde şi frumoasă presărată cu mii de flori de îţi era drag să stai într-însa.

Cum ajunse acolo, tânărul porunci oamenilor care-l însoţeau să taie cercurile butiilor şi să toarne miere peste toată faţa acelei câmpii. Slujitorii miraţi de această poruncă ciudată se supuseră, dogiră butiile, împrăştiară miere peste toată faţa acelei câmpii şi aşteptară să vadă ce are să se întâmple. Abia trecură câteva minute şi iată că se umplu văzduhul cu o mulţime nespusă de albine care se năpustiră pe miere şi începură s-o mănânce cu o lăcomie nespusă, încât peste câteva ceasuri nu mai rămase din miere nici atâta cât să minţi o muscă flămândă. Îndată ce se isprăvi mierea, iată că se arată în faţa tânărului o albină mai mare şi mai frumoasă ca toate, care era împărăteasa lor, şi strigă:

— Cine e acela care a făcut bine supuselor mele?

— Eu, răspunse tânărul apropiindu-se.

— Ah!, tinere, mult îţi sunt îndatorată, răspunse împărăteasa cu un glas mişcat; ia astă aripă şi pune-o bine, căci când vei avea nevoie de mine şi te vei uita la ea gândindu-te la mine, eu voi fi la tine.

Tânărul luă aripa dată de împărătească, o puse într-o cutiuţă de argint şi se duse să se culce.

IV

A doua zi când se îngâna ziua cu noaptea, tânărul peţitor plecă împreună cu oamenii săi şi merse iarăşi trei zile şi trei nopţi încheiate până ce intrară într-altă câmpie acoperită peste tot numai cu o iarbă măruntă şi moale ca catifeaua. Cum ajunse acolo, porunci slugilor să descarce pâinea din care şi s-o fărâmiţeze, şi slugile se supuseră.

Îndată ce se acoperi acea câmpie peste tot cu fărâmituri de pâine, ieşi ca şi cum ar fi răsărit din pământ o mişună[*] îngrozitor de mare de furnici care se năpustiră pe pâine, călcându-se una pe alta şi începură s-o ducă fiecare în vizuina sa. După ce nu mai rămase o fărâmitură de pâine măcar, împărăteasa furnicilor se apropie de tânăr şi-i vorbi tot în chipul în care îi vorbise albina, îi dete şi ea o aripioară şi plecă împreună cu supusele sale. Tânărul luă aripa, o puse în aceeaşi cutiuţă şi se duse să se culce.

Peste alte trei zile ajunse împreună cu caravana sa într-un loc crângos şi plin de mărăcini şi buturugi de copaci, şi cum ajunse acolo, puse să taie vitele, să le ciopârţească şi să le agaţe carnea prin mărăcini şi copăcei. Îndată ce i se făcu voia, se întunecă cerul mai amarnic decât cum se întunecase când cu venirea albinelor, şi îndată după acea întunecime se ivi în văzduh o mulţime nespusă de cocostârci, care cum zăriră carnea se repeziră spre ea şi începură s-o mănânce cu lăcomie.

După ce se ospătară bine, ieşi la iveală împăratul stârcilor şi dete tânărului o pană din aripa lui, ca la vreme cu prilej să-i răsplătească prin bine binele ce i-a făcut.

V

După ce oamenii noştri după o lungă călătorie trecură prin opt ţări şi peste opt mări şi ajunseră la marea a noua ca să intre într-a noua ţară, se opriră la marginea mării ca să înnopteze acolo şi începură ca să îngrijească de-ale mâncării. Tânărului i se făcuse poftă să mănânce peşte şi porunci oamenilor săi ca să arunce plasa în mare spre a prinde oarece.

[*] mişună – forfotă, aglomeraţie

Cum aruncară slugile plasa în mare, ea se cufundă numaidecât şi dete pescarilor să înţeleagă că s-a încărcat cu peşte; atunci ei o traseră spre mal cu multă greutate, şi desfăcând-o găsiră înăuntru o mreană năprasnic de mare şi minunat de frumoasă care se zbătea groaznic în mijlocul plasei.

Cei ce o prinseseră cum o văzură scoaseră un ţipăt de mirare şi bucurie şi chemară cu glas mare pe Făt frumos ca să vină şi să se minuneze şi el de peştele ce au prins. Făt frumos alergă în grabă, îşi aruncă ochii în plasă şi scoase şi el un ţipăt de mirare, fiindcă mreana era peste măsură de mare şi de frumoasă. Lungimea ei întrecea stânjenul, lăţimea ei apropia cotul şi solzii după spinarea ei lăsau pre jos în strălucire şi sclipire aurul cel mai curat. Mai presus de toate ea avea zugrăvită pe cap o coroană care lumina mai abitir ca cele mai scumpe pietre.

— Ah!, ce mai peşte bun de mâncat, strigă Făt frumos lingându-şi buzele; aprindeţi iute un foc mare, faceţi cărbuni mulţi şi puneţi-o pe foc întreagă întreguliţă ca să facem o cină să se ducă vestea.

— Făt frumos, Făt frumos, strigă fără de veste mreana din fundul plasei, nu fi aşa câinos la inimă de a-mi pregăti moartea cu aşa nepăsare, că de mult folos am să-ţi fiu în îndeplinirea pasului spre care călătoreşti; pune mai bine pârghiile şi îmbrânceşte-mă în mare, căci eu sunt împăratul peştilor, şi despre cină nu te îngriji că am să-ţi arunc îndestui peşti mai buni şi mai gustoşi ca mine.

Făt frumos, auzind că avea înainte-i pe împăratul pescarilor, i se făcu milă de dânsul, îl aruncă iarăşi în mare fără a lua în seamă cârtirile oamenilor săi care-l prinseseră, şi după aceea văzu cu bucurie că mreana îndată ce s-a afundat în adânc, s-a ţinut de cuvânt, a aruncat pe mal o mulţime de peşte gras şi gustos mare şi mic şi după aceea iarăşi a ieşit la faţa apei şi i-a aruncat spre mal câţiva solzi dintr-ai ei şi i-a zis:

— Ţine aceşti solzi şi păstrează-i bine, căci când te vei uita la ei şi te vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

VI

După ce mâncară şi se ospătară cu multă veselie tinerii noştri călători, se culcară şi a doua zi cum se lumină de ziuă se deşteptară, se îmbrăcară şi porniră pe lângă

malul mării ca să ajungă la vadul în care se adunau corăbiile ce aveau să-i treacă decindea*.

Ajungând în apropriere de vad, iată că văzură în marginea drumului un copaci mare, uscat şi scorburos, arzând întocmai ca o lumânare, şi de curiozitate se făcură trâmbă împrejurul lui şi se uitau cum focul lua din ce în ce mai multă întindere. Făt frumos, care se uita împreună cu oamenii săi, zise, făcând semn celorlalţi să tacă:

— Mi se pare că aud ieşind din copaci un urlet ce seamănă cu un zbârnâit de muscă, îl auziţi şi voi?

— Da, răspunseră într-un glas toţi care erau de faţă.

— Trebuie să fie vreo muscă apucată de foc în scorbură, zise unul din tineri, sărmana o să ardă căci n-are pe unde să mai iasă!

— Ce pagubă mare de o muscă friptă! răspunse Făt frumos cu nepăsare.

— Făt frumos, Făt frumos, strigă din mijlocul focului un glas ascuţit, nu fi aşa de nepăsător de moartea unei fiinţe nenorocite, căci şi ea poate să-ţi fie de vreun folos. Nu sunt o biată muscă ci sunt împăratul ţânţarilor şi din moşi strămoşi aveam palatul meu împărătesc aşezat în scorbura acestui copaci căruia i-au dat foc nişte oameni răutăcioşi. Fii dar bun şi fă cu burghiul o gaură în tulpina copaciului care nu este cuprinsă de flăcări şi dă-mi drumul şi scapă-mă din primejdie, căci de mare folos îţi voi fi.

Făt frumos din firea lui era milos, de aceea el fără a bănui că va avea vreodată nevoie de ajutorul vreunui ţânţar, dete singur o gaură cu burghiul în trunchiul copaciului, şi cum o isprăvi ieşi dintr-însa o gânganie mică dar mai strălucitoare şi mai frumoasă ca cele mai scumpe rubinuri şi brilianturi, şi cum ajunse în văzduh, ea scoase un ţipăt de bucurie şi apoi dete tânărului o aripioară şi-i zise:

— Când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

VII

După ce făcură şi această nouă facere de bine, călătorii noştri intrară în corabie şi ajunseră cu norocire peste trei zile şi trei nopţi la cealaltă parte a mării în coprinsul

* decindea – de partea cealaltă, dincolo

împărăţiei lui Alb împărat şi aproape de scaunul împărăţiei sale. Cum ajunseră la uscat, ei purceseră spre oraş, şi ajungând la porţile lui, întinseră corturi multe şi frumoase şi începură a se spăla şi a se premeni ca să se înfăţişeze înaintea împăratului.

Alb împărat cum auzi că i-au sosit iarăşi soli de la Roşu împărat cu cerere de a-i peţi pe una din fetele sale, râse pe sub mustaţă şi trimise pe însuşi vizirul său la dânşii ca să-i aducă la curtea împărătească cu cinstea ce li se cădea.

Înainte de a se însera Făt frumos şi tot saltanatul* său fu primit de Alb împărat cu multă cinste şi îmbiat cu felurite sorbeturi răcoritoare.

După ce se sfârşiră cinstele şi paradele, Alb împărat zise lui Făt frumos:

— Ei tinere ce veste ai să-mi spui? Ce treabă te aduce în coprinsurile mele?

— Puternice împărate, răspunse Făt frumos îngenunchind, puternicul meu stăpân Roşu împărat m-a însărcinat ca să pun la picioarele înălţimii voastre cinstea şi respectul ce vă datorează, şi împreună cu dânsa cererea de a-i da în legitimă căsătorie pe una din fiicele Înălţimii tale.

— Ei, fătul meu, fătul meu! zise Alb împărat clătind din cap, cine te-a însărcinat cu astă treabă nu te-a trimis aici ca să te crească ci ca să te prăpădească.

— Eu singur am cerut astă mare cinste, răspunse tânărul cu mândrie voinicească.

— Fiica mea nu se capătă cu una cu două, numai aşa în pripă ci îndeplinind oarecari îndatoriri.

— Sunt gata a le îndeplini.

— Mi-este teamă că nu vei izbuti, căci mulţi mai înainte de tine s-au semeţit în asemenea nădejdi şi n-au găsit altceva decât o moarte dureroasă.

— Ce-o vrea Dumnezeu.

— Mi-este milă de tinereţele tale căci eşti în floarea vârstei, nu te cerca în ceea ce trece peste putinţele omeneşti şi te întoarce chiar azi întreg şi sănătos într-ale tale, căci pe urmă va fi târziu, voi rămâne surd la auzul oricăror rugăciuni şi tu şi oamenii tăi veţi pieri desigur.

— Eu, mărite Doamne, voi încerca a-mi îndeplini datoria, întâmplă-se ce s-o întâmpla, răspunse cu curaj tânărul.

— Atunci, strigă Alb împărat cu un ton supărat, pleacă la conacul tău şi aşteaptă poruncile mele.

---

* saltanat – alai, suită

VIII

Pe când Făt frumos era gata să iasă pe porţile oraşului împărătesc şi se uita cu mirare la mai multe grămezi năprasnice de grâu aruncate pe pământul gol în marginea drumului, fu ajuns de către vizirul împăratului care alerga după el într-un suflet şi cum fu ajuns îi vorbi într-acest chip:

— Stăpânul meu îţi porunceşte ca, dacă voieşti să capeţi pe una din fiicele sale, să ridici grâul acesta ce vezi grămădit la marginea drumului şi să-l cari în hambarele împărăteşti până mâine dimineaţă, dar astfel încât să nu se risipească un singur bob şi oştile care vor fi însărcinate să păzească de jur împrejur să nu vază picior omenesc sau dobitocesc care să-l ridice, căci cum îl va zări îi va răpune viaţa.

— Dar cine să-l ridice? întrebă Făt frumos necăjit.

— Asta este treaba şi meşteşugul tău, răspunse vizirul.

— Dar bine ăsta este un lucru peste putinţă.

— Trebuia să te gândeşti la lucruri mai presus de putinţa omenească în minutul când ai purces să peţeşti pe fiica lui Alb împărat. Acum trebuie sau să îndeplineşti porunca împărătească, sau să te găteşti de moarte, tu şi oamenii tăi!

Sărmanul Făt frumos se cătrăni de obidă îndată ce auzi această poruncă, dar nu se descurajă, căci nădejdea sa era în Cel de Sus. Se duse dar la conacul său, intră în cortul lui, se puse pe un scaun, îşi rezimă coatele de o masă şi obrazul de mâni şi se adânci în fel de fel de gânduri care de care mai întunecoase. În această vreme îşi aduse aminte de lighioanele ce ajutorase, şi după ce-şi aduse aminte vorbi în sine în chipul următor:

— Dintr-aste lighioane care poate fi în stare să ridice grâul şi să-l care în hambarele împărăteşti fără să vadă soldaţii împărăteşti picior de om sau de dobitoc? Numai furnicile sunt în stare să facă una ca asta; numai crăiasa furnicilor poate să mă ajute.

După ce zise aste cuvinte, deschise cutiuţa de argint, luă aripioara furnicii, se uită la ea şi cum se gândi la stăpâna ei, îndată se auzi un zgomot în văzduh şi se înfăţişă înainte-i crăiasa furnicilor.

— Ce porunceşti, stăpâne? zise ea.

— Iată ce, răspunse Făt frumos, şi-i spuse pe larg porunca împărătească.

— Numai pentru aşa uşurel lucru m-ai chemat? strigă împărăteasa cu veselie. Culcă-te şi te odihneşte în pace şi linişte, căci până în revărsatul zorilor porunca ţi se va îndeplini întocmai. Numai să îngrijeşti ca toată noaptea să stea porţile oraşului deschise şi drumul de la grămezile de grâu până la hambare să fie slobod de orice piedică.

Cum auzi astă făgăduială, Făt frumos sări în sus de bucurie, şi după ce mulţumi din inimă împărătesei, zbură într-o clipă la vizir şi-i zise că în acea noapte să lase porţile oraşului deschise şi drumul de la grâu până la hambare slobod. Vizirul prinse bucuros şi dete porunci să i se facă pe voie.

Cum se înseră, Făt frumos se culcă, dar ochii săi nu putură să dea în gene o singură clipă, de grija şi nerăbdarea ce-l muncea. Îi ardea inima lui de somn şi de odihnă când toată viaţa sa atârna numai de o aţişoară aşa de subţire, adică de făgăduiala ce-i dăduse o furnică?

Furnica însă îşi ţinu făgăduiala, căci cum se înnoptă bine, adună după toată faţa pământului pe supusele sale şi le strânse la poarta oraşului de căpetenie al lui Alb împărat. Se întâmplase ca acea noapte să fie noroasă şi întunecoasă, astfel că soldaţii care erau de pândă nu văzură furnicile suindu-se pe grămezile de grâu, mişunând împrejurul lor, luând fiecare câte un bob în gură şi plecând cu el spre hambar, ei văzură numai că grămezile scădeau, hambarele se umpleau şi nimeni nu se zărea care să facă astă schimbare minunată.

A doua zi cum se lumină de ziuă, Făt frumos sări din pat unde nu dormise o clipă măcar, se îmbrăcă în grabă şi alergă acolo unde lăsase de cu seară grămezile cu grâu, dar nu găsi alt decât o mulţime de lume care se uita cu mirare la locul unde fusese grâul şi unde acum nu se mai zărea un singur grăunte. Soldaţii cari fuseseră de pază erau şi mai minunaţi, căci ei care stătuseră faţă toată noaptea nu zăriseră nimic alt decât grâul scăzând încetul cu încetul ca şi cum ar fi intrat în pământ.

De acolo Făt frumos se duse la hambare împreună cu toată lumea care se uita la el ca la un măiestru, şi le găsi pline ochi cu grâu, fără să fie un singur bob risipit şi fără să se zărească pe undeva vreo singură furnică. Mulţumit de binefacerea crăiesii furnicilor, tânărul nostru plecă spre palatul împărătesc.

XI

Ajungând înaintea palatului fu întâmpinat la scară de însuşi marele vizir şi dus înaintea împăratului care era cam încruntat de ciudă că a fost dovedit în isteţime de către un tânăr ageamiu.

Ajungând Făt frumos înaintea scaunului lui, îngenunche şi zise:

— Mă închin stăpâne cu slujba care mi-ai dat.

— Am aflat şi m-am bucurat foarte, răspunse împăratul, că ţi-ai împlinit slujba cu credinţă şi vrednicie; pentru aceea îmi ţiu şi eu făgăduiala dându-ţi de soţie pe fiica mea, ţie care ţi-ai pus în primejdie viaţa pentru ea, iar nu stăpânului tău care stă pe saltea.

Auzind astă făgăduială, voinicul nostru tresări de bucurie, însă se întristă iarăşi că împăratul mai zise următoarele cuvinte:

— Mai ai acum încă ceva de făcut; fiica mea ca fată de împărat mare, nu se poate cununa ca fiece muritoare în fiece biserică, ci trebuie să i se facă dinadins pentru cununia ei o biserică vrednică de ea. Ţi se porunceşte dar ţie ca până mâine dimineaţă să faci prin orice mijloc vei şti, dar fără de ajutor de mână omenească, în mijlocul pieţei oraşului, o biserică mare de ceară albă, împodobită cu turnuri şi flori de ceară galbenă, înăuntru cu toate podoabele unei biserici: strane, clopote, icoane, candele, preoţi şi cântăreţi de ceară roşie şi d-acolo până la scara palatului meu, să durezi un pod de ceară albă umbrit pe amândouă laturile cu copaci de ceară galbenă, în care să cânte felurite pasări de ceară roşie, căci altminteri vei avea capul unde acum ai picioarele tu şi tovarăşii tăi.

Auzind astă poruncă, Făt frumos se înspăimântă foarte, dar nu se deznădăjdui nici acum, ci se duse acasă şi se puse iarăşi pe gânduri. De astă dată îi veni numaidecât în minte albina care este făcătoarea de ceară, şi cum se gândi la ea, ea numaidecât fu la dânsul şi îi zise:

— Ce porunceşti stăpâne?

— Iată ce, răspunse tânărul împărtăşindu-i porunca împărătească.

— Nu te îngriji, nici te întrista, zise albina, căci eu şi supusele mele vom purta de grijă ca să ţi se facă pe voie; dormi dar şi te odihneşte în pace şi pregăteşte ca mâine dimineaţă să mergi să te închini în biserica nouă.

De astă dată Făt frumos, fu mai încrezător, dete şi el puţin ochii în gene, dormi şi el puţin şi când se deşteptă şi intră în oraş, rămase încremenit văzând în mijlocul pieţei care până ieri era goală, o biserică mare şi frumoasă împodobită cu nenumărate turnuri şi flori care fermeca ochii privitorilor ce se grămădeau unii peste alţii ca s-o privească de aproape.

După ce se uită de jur împrejurul ei, se urcă pe o scăricică frumoasă tot de ceară pe podul înconjurat de mii de copaci şi după ce ascultă minunatul cântec al pasărilor din copaci, intră în biserică şi fu cuprins de o mirare şi mai mare; preoţii şi cântăreţii erau aidoma de statura şi chipul unui om ca şi cum ar fi stat gata să-ţi vorbească.

După ce văzu toate cu amănuntul, se îndreptă spre palatul împărătesc.

X

De astă dată vizirul nu îl aştepta în capul scării ci la poartă, la marginea podului celui minunat înconjurat de toţi sfetnicii săi cei mai fruntaşi, care cum îl văzură alergară înainte-i, îl ridicară cu multă slavă pe sus şi îl duseră în cămara împăratului.

Cum îl văzu intrând şi îl auzi zicând că s-a închinat cu slujba care i-a dat, Alb împărat se încruntă şi mai mult, dar nu se putu opri d-a se minuna de vrednicia lui Făt frumos, d-al lăuda de faţă cu toată lumea şi pe urmă d-ai zice:

— Fiica mea este a ta, căci ai fost destoinic s-o câştigi, află însă că eu am trei fete tot de un boi, tot într-un chip şi toate îmbrăcate la fel; eu însă nu mărit mai întâi pe alta decât pe cea mare. Du-te acasă, găteşte-te după cuviinţă şi vino aici ca să te duc în harem, însă te prevestesc că dacă nu vei ghici care este cea mai mare din fete, tu şi oamenii tăi sunteţi pierduţi.

Auzind această nouă primejdie tocmai în minutul în care se credea cu totul scăpat, tânărul nostru se amărî iarăşi în negrele sale gânduri.

Gândindu-se mai multe ceasuri cum să scape şi din această încurcătură, îşi aduse aminte de craiul ţânţarilor şi îl chemă la sine. Ţânţarul nu întârzie d-a se înfăţişa şi d-a îl întreba ce porunceşte. El îi spuse focul ce îi dogorea inima şi ţânţarul îi zise:

— Nu te întrista, nici te mâhni, căci eu te voi ajuta mai bine decât te poţi aştepta; eu le cunosc pe câteştrele fetele că de multe ori le-am ciupit şi după semnele ce le-am făcut ştiu care este cea mai mare, cea mijlocie şi cea mai mică. Scoală, îmbracă-te

frumos ca un ginere, du-te cu curaj la palat, intră în harem căci eu voi fi acolo mai devreme. Vicleanul de taică-său a făcut în pardoseală o maşină meşteşugită care le schimbă mereu din loc. Să nu te uiţi mult la ele căci frumuseţea lor îţi va pupăza* văzul, ci să te uiţi după mine şi pe care vei vedea că mă aşez, şi pe care vei vedea că se apără de muşcăturile mele şi pe care vei vedea-o că are aproape de ochiul drept o aluniţă mică, pe aceea să pui mâna şi să zici: „Asta e!“, căci aceea este fata cea mare.

Auzind cuvintele ţânţarului, Făt frumos mai prinse inimă, se îmbrăcă cu haine numai fir, mătase, catifea şi pietre scumpe, încălecă pe un cal alb ca zăpada, trecu prin oraş în fuga cea mare a calului şi intră în palat unde era aşteptat de împăratul şi tot alaiul său. Cum ajunse, fu luat de împăratul de mână şi dus prin fel de fel de cămări şi cămăruţe în haremul fetelor, şi când se deschise cea din urmă uşe, dete cu ochii de trei sori, de trei grădini de frumuseţe care îi luară minţile, îi întunecară ochii şi îl făcură să se împleticească. Ar fi pierit desigur, căci capul îi era ameţit cum trebuie şi împăratul pe la spate îşi freca mâinile cu bucurie, dar din norocire pentru el ţânţarul era aci de faţă, zbârnâi niţel pe la nasul lui şi văzându-l că încă nu se dezmeticea, îl înţepă bine în vârful nasului şi îl trezi cu tot dinadinsul.

Cum simţi acea înţepătură, Făt frumos îşi veni în fire, îşi întoarse ochii despre fetele împăratului care întreceau în frumuseţe orice închipuire, şi care se schimbau din loc întocmai ca iţele, şi începu să se uite după ţânţar care zbura zbârnâind de colo până colo. În sfârşit îl văzu aşezându-se pe fruntea uneia din fete şi pe fată ridicând mâna în sus ca să se apere. Atunci Făt frumos se repezi şi, mai înainte d-a se schimba, puse mâna pe dânsa, o opri în loc şi zise:

— Asta e.

— Ah! fecior de lele ce eşti! strigă împăratul cu necaz, m-ai bătut şi acum; văd bine că tu îi eşti scrisul ei, dar nu crede că ai sfârşit încă; mai nainte d-a logodi trebuie să te duci să-mi aduci apă vie şi apă moartă de unde se bat munţii în capete.

Auzind această nouă poruncă sărmanul tânăr iar se întristă şi plecă spre cortul său mai amărât ca oricând, căci începuse să simtă prin inimă un nu ştiu ce nou pentru el şi să ofteze ori de câte ori se gândea la mireasa sa, a cărui frumuseţe îi rănise sufletul.

---

* a pupăza – a împăienjeni, a înceţoşa

IX

Mergând spre casă, Făt frumos se gândi şi se răzgândi cine din aceia care au primit binefacerile lui au rămas neplătiţi, şi care din ei poate fi în stare să-l ajute la o treabă aşa de grea şi de primejdioasă.

— Mreana, zise el oftând nu-mi poate fi de niciun folos, căci apa vie şi apa moartă se găseşte pe pământ, iar nu în fundul mării unde ea este atotputernică; cocostârcul dimpotrivă poate să-mi fie de mult ajutor, pentru că el poate zbura peste văi, şi dealuri şi chiar peste munţi şi poate pătrunde cu înlesnire şi în scurtă vreme în locurile cele mai primejdioase; pe el să-l chem, doară m-o scăpa de astă nenorocire.

Cum ajunse în cortul său, desfăcu el cutiuţa de argint, scoase pana stârcului din ea şi cum se gândi la el, acesta fu pe dată înainte-i şi-i zise:

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Să-mi aduci cum vei şti, răspunse tânărul, o sticlă cu apă vie şi una cu apă moartă de unde se bat munţii în capete.

— Grea poruncă îmi dai! strigă stârcul oftând.

Auzind ăst răspuns neaşteptat, tânărul îngălbeni, îşi aruncă ochii afară din cort, văzu că străjile ce-i pusese împăratul spre pază încă de când veniseră, erau deştepte şi numeroase, şi suspinând grăi:

— Scris a fost ca să mă înec ca ţiganul la mal şi să pier chiar când începusem să nădăjduiesc că am izbutit.

— Nu te întrista, zise stârcul după puţină gândire şi văzându-l atât de amărât; aşteaptă-mă aci până în seară, căci mă reped la supuşii mei să văd: nu se găseşte vreunul care să cunoască acele locuri şi să se înduplece a le călca? Dacă voi izbuti nu mă mai întorc până peste trei zile, când voi veni cu isprava făcută, iar dacă mă voi întoarce, să ştii că voi găsi vreun alt mijloc ca să-ţi scap viaţa. Dacă nu mă întorc până diseară, du-te la împărat să-i ceri trei zile de aşteptare şi culcă-te şi te odihneşte liniştit aşteptând împlinirea color trei zile.

Auzind astă făgăduială mai veni puţină inimă bietului voinic, şi după ce plecă craiul cocostârcilor, şi văzu că se înserează şi el nu se mai întoarce, Făt frumos se îmbrăcă, se duse la palat şi ceru împăratului voie de a-l lăsa trei zile. Împăratul primi şi el se întoarse înapoi ca să se culce mai liniştit.

Cocostârcul, cum plecă, zbură spre împărăţia sa, ajunse numaidecât în coprinsurile lui, chemă la sine pe toată suflarea supuşilor săi şi le făcu întrebarea următoare:

— Care din voi toţi a mers vreodată pe la munţii ce se bat în capete din care curge apă vie şi apă moartă?

Auzind această întrebare toţi cei tineri şi voinici tăcură şi chiar dintre cei bătrâni mulţi rămaseră muţi; numai un biet stârc jerpelit, ciufulit, golaş, şchiop şi chior ieşi din codârla tuturor unde şedea pitulit şi apropiindu-se de crai zise:

— Eu, stăpâne, am fost o dată şi ca dovadă vă arăt ochiul meu cel scurs şi piciorul meu cel şchiop care s-au betejit din pricina acelor munţi blestemaţi.

Craiul văzându-l aşa de schilod se făcu că nu-l vede nici îl aude şi se întoarse cu spatele spre el şi zise celorlalţi:

— Ei spuneţi-mi odată care din voi primeşte ca pentru hatârul craiului său să se încerce a înfrunta toate primejdiile şi a călca acele locuri înfricoşate?

Niciunul dintre cei tineri şi chiar dintre cei bătrâni, dar voinici, nu ziseră nici pâs din gură, numai sărmanul cocostârc cel şchiop şi nebăgat în seamă răspunse:

— Eu, stăpâne, pentru hatârul înălţimii tale sunt gata a-mi pune încă o dată viaţa în primejdie.

Împăratul făcu încă o dată întrebarea de mai sus, fără a se uita la şchiop, şi văzând că iarăşi nu primea niciun răspuns de la cei voinici, se întoarse în sfârşit spre dânsul şi îi zise:

— Eşti în stare tu, slutule şi prăpăditule, să-mi îndeplineşti porunca?

— Aşa nădăjduiesc, stăpâne.

— Nu mă vei da de ruşine?

— Nu, dacă-mi vei lega de aripe ceva carne pentru mâncare şi de picioare sticlele în care să pui apă.

Stârcii ceilalţi râseră mult de semeţia lui, dar el nu-şi pierdu cumpătul şi stărui în hotărârea de a îndeplini porunca domnului său. Craiul rămase mulţumit de el, îi legă de aripe carnea cea mai proaspătă şi cea mai grasă, îi legă de picioare sticlele şi pe urmă îi zise:

— Călătorie bună, dar de azi în trei zile să te văd îndărăt.

Stârcul plecă, se înălţă în slava cerului, trecu peste mări, peste văi, dealuri şi munţi nenumăraţi, şi după ce zbură neîntrerupt ceasuri întregi din rămăşiţa zilei şi toată noaptea, la revărsatul zorilor intră într-o pustietate grozavă prin care nu se

zărea picior de fiinţă vie, şi începu să audă în depărtare un zgomot care făcea părul să se ridice măciucă în capul omului.

Cu cât înainta mai mult în acea pustietate, cu atât uscăciunea şi lipsa de verdeaţă se făcea mai simţită şi cu atâta zgomotul devenea mai asurzitor. În sfârşit pe când soarele se ridicase ca de o suliţă pe cer, văzu şi munţii cei îngrozitori, ale căror vârfuri se mişcau unele spre răsărit şi altele spre apus, şi după aceea se izbeau cu putere mare şi făceau un zgomot care spăimânta toată suflarea vie.

Pe când vârfurile munţilor se depărtau pregătindu-se ca iarăşi să se izbească, stârcul se repezi spre ele ca să intre în sânul lor unde era apa vie şi apa moartă, dar în acel minut ieşi de la spatele munţilor o rândunică şi zburând spre el strigă:

— Nu merge mai nainte căci eşti pierdut.

— Cine eşti tu? Care mă opreşti în cale? întrebă stârcul cu necaz.

— Sunt zâna ăstor munţi pe care Dumnezeu m-a însărcinat ca să scap de primejdie toată fiinţa vie care are nenorocirea de a călca aceste locuri.

— Ce trebuie să fac ca să scap de primejdie?

— Ai venit să iei apă vie şi apă moartă?

— Da.

— Aşteaptă până la nămiezi că atunci munţii se odihnesc o jumătate de ceas; cum vei vedea că trece un sfert de ceas şi ei nu se mai izbesc, zboară în slava cerului, coboară-te în mijlocul lor, aşează-te pe muchia de piatră care este acolo între două fântâni, afundă o sticlă într-o fântână şi pe cealaltă în cealaltă, aşteaptă până să se umple şi după aceea zboară cu repeziciune şi păzeşte-te să nu atingi nici când te cobori nici când te ridici o pietricică măcar căci eşti pierdut.

După ce păsărica zbură şi se făcu nevăzută, stârcul urmă poveţele ei, aşteptă până la nămiezi până ce încetară munţii, apoi zbură în slava cerului şi se repezi ca glonţul în gura cea neagră şi adâncă a munţilor, se aşeză pe muchea de stâncă din mijloc, afundă sticlele înăuntru şi după ce simţi că s-au umplut, zbură afară cu iuţeală; când era însă să scape de tot, izbi cu aripa o piatră şi cât clipeşti într-un ochi munţii se năpustiră cu furie unii asupra altora, se izbiră şi apucară coada bietului stârc între vârfurile lor. El însă nu pierdu curajul, se smuci vârtos şi scăpă d-acolo zdravăn şi nevătămat, dar penele din coadă-i rămaseră între capetele munţilor. Fără a băga de seamă astă pagubă neînsemnată şi fără a pierde vremea, zbură în slava cerului şi se îndreptă spre coprinsul împărăţiei stăpânului său.

Ajungând la verdeaţă se aşează pe un copaci înalt, mai îmbucă ceva şi se mai odihni niţel şi a doua zi porni spre casa lui, vesel că a dobândit isprava dorită. Pe seară ajunse acasă şi cum ajunse se duse la împăratul şi-i zise:

— M-am închinat stăpâne cu slujba care mi-ai dat.

— Bravo, slugă credincioasă, strigă împăratul vesel; am să te numesc sfetnicul meu cel mai de frunte.

— Ha! ha! ha!... strigară deodată ceilalţi stârci; după ce era şchiop, chior şi jerpelit, a rămas şi berc! Frumos sfetnic are să fie!

— Nu râdeţi de el că a rămas berc ostenindu-se spre a-şi îndeplini datoria, zise împăratul cu mânie, ci râdeţi mai bine de voi care fără să faceţi nimic vrednic de laudă aţi rămas toţi fără de coadă.

Într-adevăr, cocostârcii care până atunci aveau cozi lungi ca toate păsările, se pomeniră cu penele din cozi căzute, şi de atunci şi până acum toţi cocostârcii sunt berci, adică fără de coadă.

După ce luă sticlele cu apă împăratul nu mai pierdu vremea în zadar şi zbură la Făt frumos şi îi dete sticlele cele mult aşteptate chiar după miezul nopţii de-a treia, în minutul când acesta pierduse orice nădejde. Vă las a vă închipui bucuria ce simţi el văzându-şi şi acest dor îndeplinit.

XII

De această dată împăratul nu se mai putu stăpâni, ci întinse mâinile, primi în braţele sale şi strânse la pieptul său pe Făt frumos care plângea de bucurie.

— Acum sunt sigur de destoinicia ce ai d'a-mi fi ginere, zise Alb împărat sărutându-l pe frunte; aide cu mine în cămara fiicei mele ca să-ţi primeşti mireasa.

Făt frumos se supuse cu mare bucurie, urmă pe împăratul, trecu iarăşi prin cămările prin care trecuse altădată şi intră în cămara fiicelor împăratului unde găsi numai pe mireasa lui. Cum îl văzu, fata îi ieşi înainte, îl luă de mână, îl puse pe o laviţă strălucitoare de frumuseţe şi după aceea se aşeză şi ea lângă el. Împăratul se uită câtva la ei cu drag, dar după puţină tăcere, îi trecu prin minte o gândire şi apropiindu-se de fericiţii tineri le zise:

— Mai îngăduiţi puţin cu dragostea căci încă nu sunteţi logodiţi; mâine la prânz va avea loc şi astă din urmă îndatorire. Aide tinere, urmează-mă şi până mâine îngrijeşte de inelul miresei.

Pe când Făt frumos se gândea care din nepreţuitele scule ce-i încredinţase Roşu împărat va alege spre a sluji drept inel de logodnă, împăratul care plesnea de ciudă că a fost biruit de acest tânăr fără barbă, după ce a dovedit atâţia şi atâţia oameni însemnaţi, deschise gura şi vorbi astfel:

— Dar ştii cu ce inel se va logodi fiica mea? Ea când era mică purta la gât un inel cu piatră nestemată care îl moştenise de la maică-sa. Mai acum paisprezece ani se plimba într-o zi pe mare împreună cu surorile sale şi se juca între dânsele în luntre. Din întâmplare legătura de care era atârnat inelul la gâtul ei s-a dezlegat şi inelul a căzut în mare. Am cercat toate mijloacele, am făgăduit sumă de bani, am pus o mulţime de lume să-l caute, dar toate cercările au fost zadarnice; mergi de-l găseşte şi adu-mi-l căci fiica mea nu se va logodi cu altul şi dacă nu se va logodi cu el vei fi şi tu pierdut şi ai tăi.

Auzind această nouă poruncă, Făt frumos îngălbeni, iar fata începu să plângă şi să se roage de tatăl său ca să nu fie aşa de nemilos, pentru că mândreţea lui Făt frumos rănise la inimă şi pe fata lui Alb împărat; însă împăratul rămase neînduplecat.

Făt frumos plecă şi de astă dată trist de la palat, şi cum ajunse la cortul său, nu stătu mult la îndoială ci se îndreptă spre mare şi se gândi la mreană, căci numai ea îi rămăsese de ajutor.

Mreana veni numaidecât înainte-i la marginea mării în faţa apei, şi cum auzi porunca se cufundă în adânc, întoarse marea cu susul în jos, căută pe fundul ei pretutindeni, întrebă toată pescărimea, şi după un ceas de căutare, ieşi afară şi spuse lui Făt frumos că n-a găsit nimic.

Făt frumos se duse la împăratul şi-i spuse aceea ce a aflat de la mreană fără a numi pe nimeni, iar împăratul îi răspunse:

— Caută până vei afla că inelul este în mare şi dacă nu-l vei găsi până mâine la nămiezi, îţi pui capul în par.

Auzind acest răspuns, tânărul se întoarse la marginea mării, chemă iarăşi pe mreană, îi spuse să caute bine, şi mreana îi zise să vie a doua zi dimineaţa ca să primească vreun răspuns, că până atunci ea va căuta toată noaptea.

A doua zi mreana iarăşi se ivi spunându-i că n-a rămas colţişor de mare necercetat şi fiinţă vie neîntrebată şi cu toate astea n-a găsit nimic. Auzind împăratul că nu s-a găsit nici de astă dată inelul, porunci vizirului să vestească gealatul şi să pregătească pari îndestulători ca să primească căpăţânele tuturor ce însoţeau pe Făt frumos, căci dacă se va întoarce şi a treia oară fără ispravă ceasul cel din urmă al lui şi al lor va suna negreşit.

De astă dată se întoarse Făt frumos la mare trist şi abătut, şi după ce chemă pe mreană, o rugă să-i fie milă de tinereţele lui şi să caute cu băgare de seamă căci altminteri este pierdut. Mreana sărmănica, căută şi astă dată cum căutase şi mai înainte cu multă băgare de seamă, dar procletul de inel nu se găsea pe nicăieri; fu nevoită dar ca să se întoarcă şi de astă dată fără ispravă.

Tocmai când ieşea în faţa apei cătrănită de supărare, în iuţeala cu care mergea lovi din nebăgare de seamă cu coada o fâţă de caracudă mare cât o şchioapă, şi cum o izbi ştii colea cam cu sete, ea plesni în două şi din guşa ei sări cât colo inelul cel căutat.

— Ah!, blestemată plevuşcă, strigă ea cu necaz, ţi-ai luat pedeapsa de care ai fost vrednică, căci mă auzi şi mă vezi că de atâta vreme-mi plesneşte pieptul căutând şi răscolind marea pentru acest inel şi tu nici habar n-ai avut.

După ce zise aceste cuvinte, luă inelul, ieşi în faţa apei, se apropie de mal, aruncă inelul înaintea lui Făt frumos pe care nu-l mai încăpea pielea de bucurie şi după aceea reintră în adânc.

Voinicul nostru luă inelul numaidecât din nisip şi zbură într-un suflet la palat, se înfăţişă înaintea împăratului, îi dete inelul şi acesta recunoscându-l, nu mai avu loc de cârmeală ci-şi aduse fata înaintea curţii sale care rămase uimită de frumuseţea ei şi o logodi cu Făt frumos.

Trei zile după aceea urmă cununia în biserica minunată făcută de albine din ceară, şi după aceea să te ţii lanţ săptămâni întregi de veselii şi benchetuieli.

XIII

Împăratul, fiică-sa şi tot neamul lor se rugară multă vreme de Făt frumos ca să stea locului într-acele coprinsuri, şi să nu se mai întoarcă la Roşu împărat, însă nu

fu cu putinţă de a-l îndupleca să-şi calce făgăduiala ce dăduse stăpânului său, căci zicea el: pe unde iese cuvântul iese şi sufletul şi că făgăduiala dată să rămâie sfântă.

Văzând că n-o scoate la cale cu rugăciunile, tânăra împărătiţă se hotărî a urma pe bărbatul său oriunde va merge, ea nădăjduind că dragostea de care dăduse el dovezi că simte pentru dânsa, îl va sili să găsească orice mijloace putincioase spre a o scăpa de urâciosul bătrân pentru care, şi în numele căruia a peţit-o de la tatăl său şi s-a cununat cu dânsa.

Pregătirile plecării fură lungi şi târzii, dar se sfârşiră odată şi într-o zi, împărătiţa fu nevoită să se despartă de părinţi, surori şi ţara ei spre a urma, după lege, paşii bărbatului său. După ce vărsă multe lacrimi ea-şi luă ziua bună de la neamul ei, se urcă în corabie şi porni, împreună cu tot saltanatul de slugi ce-i dăduse tatăl său precum şi cu tinerii veniţi cu Făt frumos, spre ţara lui Roşu împărat.

Marea fu trecută d-a curmezişul în trei zile şi a patra zi atinse pământ uscat care nu mai ţinea de coprinsul tătână-său. De aci se întinse călătoria cea lungă şi nesfârşită prin câmpii şi păduri, oraşe şi sate, munţi şi văi, râuri şi mări, mergând dimineaţa şi seara pe răcoare şi odihnindu-se sub corturi răcoroase de mătase pe când domnea arşiţa soarelui.

După mai multe zile de călătorie, ajunseră în mijlocul unei păduri şi stătură ca să se mai odihnească la umbră. Cum întinseră corturile, porunciră bucătarilor să gătească de-ale mâncării şi până să se gătească, împărătiţa intră în cort ca să se mai odihnească, iar Făt frumos după îmbiarea ce-i făcuse tovărăşii săi cu care făcuse călătoria în ţara lui Alb împărat, se duse împreună cu ei să se plimbe prin pădure ca să se mai răcorească. Îndată ce se depărtară în desişul pădurii îndestul ca să nu fie văzuţi sau auziţi de nimeni, tovarăşii lui care de multă vreme prinseseră pizmă pe dânsul că a izbutit a lua pe fata lui Alb împărat şi i-o coceau şi căutau vreme cu prilej ca să se scape de dânsul, se năpustiră fără veste asupră-i, îi pătrunseră pieptul cu nenumărate junghiuri şi după ce-l doborâră la pământ mai fără să scoată el grai din gură, se puseră şi-l măcelăriră astfel că nu mai rămase zdravăn un singur oscior din trupul său.

Îndată ce săvârşiră această faptă mişelească, se spălară de sânge într-un izvor vecin şi se întoarseră la tabără fiecare pe o cale deosebită. Nimeni nu băgase în seamă lipsa lui Făt frumos afară de împărătiţa care avea obiceiul să mănânce cu dânsul, şi care văzând că masa s-a pus şi el nu venea, a trimis să întrebe pe tovarăşii lui ce s-a

făcut. Tovarăşii lui spuseră că le-a zis că va pleca înainte ca să vadă de conacul de seară, dar despărţindu-se de dânsul nu ştiură nici ei ce s-a făcut.

Împărăţiţa nu rămase mulţumită cu acel răspuns, ci împotrivindu-se tuturor stânjenelilor ce preîntâmpina din partea tovarăşilor soţului său, chemă la sine pe slujitorii ei, le porunci să se răspândească în tot lungul şi latul pădurii ca să-l caute cu de-amănuntul şi chiar ea plecă spre o parte întovărăşită de mai mulţi slujitori.

Întâmplarea sau ursita o puse pe drumul locului unde zăcea bietul tânăr şi o făcu ca, după o căutare de câteva minute, să-l găsească ciopârţit cum era înotând într-un lac de sânge închegat. Cum îl văzu, biata fată scoase un ţipăt de groază, puse să oprească ca să nu fugă pe tovarăşii soţului ei, după aceea se apropie de stârv, goni cu mâna sa roiul de muşte care-l înconjura, porunci să i se aducă apă din izvorul vecin, spălă de sânge bucăţelele de carne şi oase, le puse una lângă alta încheietură la încheietură, le stropi după aceia cu apă moartă pe care o ţinea într-o sticluţă nedespărţită de sine, şi bucăţelele se întrupară şi formară un trup întreg, dar mort; după aceea îi deschise gura şi-i turnă câteva picături din apa cea vie, pe care o purta în sticlă deosebită în acelaşi loc cu apa moartă, şi cum intrară acele picături în gâtul lui Făt frumos, trupul lui tresări, ochii i se deschiseră, mâinile i se apropiară de ochi ca să se dezmeticească şi după aceea sărind drept în picioare strigă:

— Ei!, ce mult am dormit!

— Dormeai şi mai mult, răspunse împărăţiţa, dacă nu-mi aduceai apă vie şi apă moartă şi dacă eu nu eram cu ochii ţintă spre tine ca să nu te pierd din vedere şi să te caut când lipseşti. După ce zise aceste cuvinte îi povesti cu de-amăruntul mişeleasca faptă a tovarăşilor săi, şi după aceea făcu un semn slugilor sale şi capetele ucigaşilor se rostogoliră la pământ şi muşcară ţărâna care era încă udă de sângele jertfei lor.

După ce răsplăti pe cei răi cu rău, împărăţiţa dete poruncă de plecare.

XIV

Trei zile după astă întâmplare Făt frumos şi fiica lui Alb împărat intrară cu mare paradă şi strălucitor de scumpeturi şi frumuseţe în cetatea lui Roşu împărat care ieşise cu toată oastea, sfetnicii şi norodul său la porţile cetăţii întru întâmpinarea împărătesei mirese.

Bătrânul era prea grăbit d-a săvârşi nunta chiar într-acea zi ca să-şi îndeplinească nemărginitul dor ce hrănise de atâţia mari de ani ca să fie ginere lui Alb împărat, însă împărătiţa îl făcu să-şi mute gândul şi să mai înceteze cu graba. Spre a-l îndupleca să mai aştepte, ea îi zise următoarele cuvinte:

— Prea strălucite împărate şi doamne stăpâne al meu, voinţa măriei tale se va îndeplini negreşit în curând; până atunci însă dă voie şi supusei înălţimii tale ca să-şi îndeplinească şi ea un obicei moştenit din vremuri străvechi din mumă în fiică, neam de neamul său.

— Porunceşte, se grăbi a zice împăratul, căci eu sunt gata a te asculta.

Este un obicei bătrân în neamul meu, ca fetele să nu se cunune cu logodnicii lor până ce nu vor primi de la părinţi zestrea întreagă întreguliţă şi a nu intra în cămara de nuntă până ce nu se va îmbăia împreună cu logodnicul său mai înainte de nuntă, fiecare în câte o baie de lapte de iapă, muls din herghelia ce face parte din zestrea mea.

— Acest obicei este bun şi se va îndeplini, răspunse Roşu împărat. Când va sosi zestrea măriei tale?

— Voi porni chiar astăzi pe Făt frumos ca să mi-o aducă, răspunse împărătiţa.

— El! strigă împăratul înspăimântat, el binefăcătorul meu căruia spre a-i răsplăti binele ce mi-a făcut, am să-i las drept moştenire împărăţia dacă Cerul nu îmi va dărui moştenitori, el care abia acum s-a întors după o călătorie aşa de lungă şi de primejdioasă? Ai milă de el şi cruţă-l de astă nouă şi ucigătoare osteneală.

— Este cu neputinţă, căci nimeni altul nu va fi în stare să-mi aducă zestrea afară de el; afară de asta nu-l plânge căci el va primi bucuros a-şi da această nouă osteneală pentru hatârul măriei tale, mai ales că nu este atât de obositoare călătoria, din pricină că herghelile mele pasc în ţară străină drept la calea jumătate.

Împăratul însufleţit de dorinţa ce avea d-a se cununa cu ea cu un minut mai curând, primi bucuros a pune iarăşi pe cale pe Făt frumos şi încuviinţă a se face pe voia împărătiţei ca Făt frumos să plece chiar într-acea seară şi ea să şadă într-o mănăstire până la întoarcerea lui.

După ce urmă această vorbire, împărătiţa chemă la sine pe Făt frumos, vorbi cu el multe şi de toate mai bine de un ceas, şi când se despărţi ea ca să se închiză în mănăstire şi el ca să plece iarăşi în călătorie îi zise:

— Ia cu tine calul meu de călărie şi fă tot ce te va învăţa el dacă voieşti să te întorci bine.

XV

Calul ce-i dăruise împărătiţa era negru ca noaptea şi cu floare sireapă° în frunte; era înalt, bine făcut, sprinten şi vânjos, dar se cunoştea că nu era de ieri, de alaltăieri ci trecuseră mulţi ani şi multe nevoi peste capul lui. Îndată ce încălecă pe dânsul Făt frumos, el se scutură tare, îşi zbârli coama, necheză cu mândrie şi bucurie şi pe urmă deschise gura şi vorbi în chipul următor:

— Să te ţii bine pe şea Făt frumos, pentru că n-avem să mergem pe pământ ca vântul cum ai mers până acum ci prin văzduh ca gândul.

— N-ai de ce te teme, răspunse călăreţul; sunt un voinic care am înfruntat multe primejdii şi nu ştiu ce este frica.

— O s-o cunoşti şi o s-o simţi nu mai târziu decât mâine seară, până atunci însă cumpără nouă piei de bivoli, d-ale mâncării şi o cazma, căci ne va fi de mare folos.

Făt frumos ascultă pe cal ca să facă pe voia împărătiţei, cumpără tot ce voi el, puse pieile întinse pe spinarea lui, luă şi merindele şi cazmaua cu sine, se sui pe dânsul din nou, se ţinu bine de coamă şi frâul lui şi închise ochii din pricină că iuţeala cu care zbura prin văzduh calul îi luase văzul. Când deschise ochii era în slava cerului şi pământul se vedea sub el nu mai mare decât o nucă; simţind că ameţeşte, reînchise ochii şi când îi deschise era pe pământ, alături de o pădurice şi un izvoraş, din care se adăpa calul lui spre a mânca mai cu poftă iarba dimprejur.

Cum îl văzu dezmeticit calul îi zise:

— Descalecă iute, ia cazmaua în mână şi fă două gropi aproape de pădure adânci de câte un stânjen şi largi cât să putem încăpea câte unul din noi în fiecare.

— Ce facem cu ele? întrebă Făt frumos.

— Vei vedea la noapte, răspunse calul.

Făt frumos se supuse, luă cazmaua, începu să sape, şi până să însereze dură două gropi adânci şi destul de încăpătoare pentru ei, aruncă pământul spre soare răsare ca să apere groapa cu un fel de mal, şi după aceea scoase merindea, o întinse pe iarbă, mâncă cu poftă, trase şi o duşcă bună din plosca ce ţinea atârnată după gât şi apoi după îndemnul calului se întinse pe iarbă şi adormi numaidecât.

° floare sireapă – semn alb pe care îl au unii cai în frunte

Pe aproape de miezul nopţii calul care nu dăduse ochii în gene se apropie de el, îl deşteptă, şi după ce îl văzu dezmeticit îi zise:

— Scoală şi ascunde-te iute în groapă că ai să vezi minuni ce n-ai văzut.

Făt frumos se sculă, intră în groapă, se pitulă în fundul ei, calul făcu asemeni în cealaltă groapă, şi după ce mai aşteptă puţin el scoase o nechezătură ascuţită care fu repetată de nenumărate ori de către răsunetul pădurilor şi câmpiilor vecine. Nicio schimbare nu aduse astă nechezătură, afară de un zgomot mare în depărtare. Calul necheză pentru a doua oară; atunci câmpia vecină se umplu de o mulţime nenumărată de cai mari şi mici, albi, murgi, negri şi vineţi-rotaţi care aruncau din picioare, nechezau cu furie, suflau greu din nări, miroseau pământul şi căutau pretutindeni pe acela ce nechezase.

De mai multe ori trecură pe lângă gropi dar nu le venise în minte să ghicească că în ele este ascunsă vreo fiinţă vie; bătură şi răzbătură pământul mai multe ceasuri, şi pe când începuse a se lumina de revărsatul zorilor, calul ieşi din groapa sa tocmai când caii erau gata să plece şi zise repede lui Făt frumos:

— Fii deştept şi cu băgare de seamă căci dacă vei greşi suntem pierduţi; ridică-te în picioare şi uită-te la mine ce voi face; eu am să mă lupt cu acestă droaie de cai; când vei vedea însă un cal galben aurit că se apropie de groapă şi se năpusteşte spre mine ca să se lupte, când va trece pe lângă groapa ta să ieşi repede afară, să te agăţi iute de coama lui, să-l încaleci în grabă şi să-l izbeşti vârtos peste cap cu frâul meu ce ţi-l dau, zicându-i: „stai pe loc fiu de zmeoaică ce eşti că eu sunt Făt frumos cel vestit". Zicându-i aceste cuvinte el se va supune şi toţi cei împreună cu dânsul vor face ca el, iar de nu vei face ce ţi-am zis suntem pierduţi.

— Voi face, răspunse Făt frumos.

După ce schimbă aceste cuvinte, calul scoase o nouă nechezătură, pe care cum o auziră caii, se întoarseră înapoi, şi văzând pe calul împărătiţei, se năpustiră spre dânsul, şi apropiindu-se de el începură să-l muşte şi să-l lovească cu picioarele; calul la rândul său îi lovi şi-i muşcă pe ei, şi această bătaie nepotrivită ţinu aproape un ceas fără ca al împărătiţei cal să slăbească sau să obosească, fiindcă vrăjmaşii lui muşcau din pieile de bivol, pe când el muşca din carne vie, şi scotea sânge şiroaie din rănile ce făcea cu dinţii.

Într-astă vreme unul din cai, cel mai falnic şi mai frumos ca toţi, galben auriu şi cu stemă neagră în frunte, care nu luase încă parte la luptă, se apropie de locul unde

se grămădiseră mai toţi caii, şi trecând pe lângă groapa lui Făt frumos, fu apucat de dânsul fără de veste de coamă, încălecat mai înainte d-a putea el să se împotrivească şi lovit fără de veste cu frâul peste cap.

Voi să sară el în sus, voi să se smucească ca doar să răstoarne la pământ pe acest neaşteptat călăreţ, dar se domoli şi lăsă capul în jos îndată ce simţi repezita lovitură de frâu şi auzi cuvintele următoare:

— Stai pe loc fiu de zmeoaică ce eşti, că eu sunt Făt frumos cel vestit.

Cum se domoli acest cal, bătălia încetă şi toţi caii începură să urmeze întocmai ca mieii pe Făt frumos.

— Staţi aci pe loc de vă hrăniţi şi vă veseliţi până mă voi întoarce, zise calul împărătiţei, şi drept chezăşie de supunere daţi-ne un fir din coama căpeteniei voastre.

Făt frumos smulse un fir din coama calului de sub el, îl puse în cutiuţa lui, apoi descălecă, se sui pe şeaua calului său şi zbură în slava cerului.

Pe sub seară iar se opriră, iar cinară, Făt frumos iar făcu două gropi, iar se culcă, iar se deşteptă pe la miezul nopţii, şi pe urmă iarăşi se întâmplară cele întâmplate în seara trecută, şi cu acelaşi chip subţire puse mâna pe un cal alb ca ziua, mai mare şi mai puternic ca acela din ziua trecută, şi după ce-i luă şi lui un fir de păr, iarăşi zbură în slava cerului.

XVI

A treia seară poposi mai din vreme pe o câmpie vecină cu o pădure şi calul zise lui Făt frumos.

— Astă noapte este ce e; până acum au fost jucării de copii tot ce s-a petrecut, iar acuma ai să vezi ce n-ai mai văzut de când eşti şi să înfrunţi primejdii ce n-ai mai înfruntat. Astăzi fă numai o groapă şi pe urmă cârpeşte-mi cele şase piei de bivol ce mi-au mai rămas pe spate în urma bătăliilor trecute, şi după aceea mănâncă bine, te culcă şi dormi bine, căci ai multă nevoie de curaj şi bărbăţie, precum voi avea eu de multă putere ca să mă lupt atâta vreme cu cei mai viteji din neamul cailor, mai ales cu armăsarul care pe o nară suflă jeratic şi pe alta gheaţă.

Auzind atâtea prăpăstii de înfricoşări, Făt frumossimţi pielea zbârlindu-i-se pe trup, dar îşi puse nădejdea în Dumnezeu care l-a scăpat de atâtea primejdii şi-şi făcu curaj.

După ce isprăvi groapa de săpat şi pieile de cârpit şi după ce mâncă, se culcă, adormi şi trase un somn zdravăn; tocmai când somnul era mai dulce, cam pe la asfinţitul luceafărului de seară, calul deşteptă pe Făt frumos din somn şi-i zise:

— Scoală stăpâne că avem multe de făcut până la ziuă.

Făt frumos se sculă numaidecât, se spălă pe ochi şi pe urmă zise:

— Ce vrei cu mine?

— Ascultă cu luare aminte ce are să se întâmple, căci ai nevoie de multă isteţime ca să putem ieşi biruitori. Deocamdată caută-ţi un copaci mare şi înalt în mijlocul câmpiei, după aceea urcă-te în el şi stai acolo şi priveşte ce are să se întâmple, dar nu-ţi pierde cumpătul că multe lucruri grozave ai să vezi. Ai să vezi cai sălbatici şi îngrozitori la vedere zdrobind pământul cu copitele şi în lipsă de vrăjmaşi bătându-se între ei, ai să vezi dobitoace în frunte cu câte un corn şi două coarne, schiloade la înfăţişare şi groaznice la vedere, ai să vezi fiinţe înaripate cu trupul de cal şi cu capul de balaur, ai să vezi năpustindu-se spre mine toate aceste lighioane, dar să nu te îngrozeşti că eu pe toate le voi dovedi. Să te îngrozeşti şi să te fereşti numai d-a atrage asupră-ţi privirile calului celui negru care dintr-o nară varsă jeratic şi din alta gheaţă, căci cum te va zări şi va sufla asupră-ţi, sau te topeşte ca pe un bulgăre de ceară sau te schimbă într-o clipă în stană de gheaţă. Eu nu mă tem de el, căci pieile după mine mă vor apăra de puterea lui, dar tu fereşte-te de el ca să scapi viu. După ce va dăinui mai multe ceasuri lupta, să bagi de seamă că se va ivi în herghelie o iapă bătrână şi slabă înconjurată de o droaie de mânji şi purtând la gât în loc de clopot, un cazan mare; cum oi vedea-o că trece pe sub copaci, să sari pe spinarea ei, s-o apuci de coamă ţeapăn, s-o izbeşti cu frâul peste cap, şi să strigi: „stai pe loc mumă de zmei ce eşti, că eu sunt Făt frumos cel vestit". Ea se va smuci, va cerca să te răstoarne, dar să nu te laşi moale ci s-o izbeşti mereu peste cap şi să-i zici până de trei ori vorbele ce ţi-am spus.

Făt frumos plecă prin câmpie care era luminată de o lună frumoasă, se uită în toate părţile, şi văzând în mijlocul ei un copaci mare şi stufos, se urcă în el, se aşeză pe o ramură groasă şi stătu nemişcat aşteptând cele ce are să se întâmple. Într-astă vreme calul veni la el şi-i zise:

— Rămas-bun voinice, căci nu ştiu dacă ne-om mai vedea ori nu ne-om mai vedea, căci într-astă încercare ce voi face astă noapte se află la mijloc răpunere de viaţă.

— Să ne vedem sănătoşi mâine dimineaţă, răspunse Făt frumos făcându-şi curaj.

În urma acestor cuvinte calul se întoarse la groapa sa, intră în ea, necheză o dată, necheză şi a doua oară, şi după aceea deodată se umplu câmpia de o mulţime de dihănii care de care mai grozave, care de care mai înfiorătoare şi care de care mai pocite, unele ca şi cai, altele ca bivoli, altele ca balauri şi altele ca fel de fel de lighioane care se alergau, se muşcau, se încurau, se împungeau cu fel de fel de coarne ciudate şi se zbenguiau prin câmpie, şi vărsau din ochi şi din nări flăcări şi scântei, astfel încât ar fi băgat spaima morţii în trupul omului celui mai nefricos care i-ar fi văzut.

După ce se zbenguiră, se luptară, se bătură între ei mai multe ceasuri, calul din groapă scoase o nouă nechezătură care făcu toate urechile să se ridice în sus şi toate coamele să se zbârlească şi pe urmă ieşi afară din groapă şi se pregăti de bătaie. Cum îl văzură toate dihăniile se năpustiră asupră-i cu furie, dar el nu se îngrozi, ci întorcându-se cu faţa spre groapă şi cu spatele spre dânşii, începu să-i împroaşte cu lovituri de copite.

Bătaia ţinu mai multe ceasuri fără ca să se obosească calul nostru, când deodată se ivi venind dinspre soare-răsare un cal mare şi negru, care cu o nară vărsa scântei de foc şi cu alta fulgi de zăpadă, şi în drumul căruia pe o parte iarba se usca şi se pârlea, iar pe alta, îngheţa şi se pălea. Acel cal, cum zări bătaia, se repezi spre dânsa, trecu repede pe sub copacul unde sta Făt frumos înlemnit; şi cum ajunse în faţa bătăliei, începu să sufle din amândouă nările şi să gonească dimprejurul său pe toate dihăniile ce se războiau cu tovarăşul lui Făt frumos; suflă după aceea spre cal, dar dânsul nu se mişcă din loc, căci pieile îl apărau şi de arşiţă şi de îngheţ, ci începu să-l răpăie cu picioarele şi să încingă un război groaznic cu calul cel grozav.

Într-acea clipă începu a se lumina de ziuă şi deodată se făcu o învălmăşeală mare între dihănii, căci spre soare-răsare se ivi o iapă mare dar slabă înconjurată de o mulţime de mânji, care purta la gât un cazan mare în loc de clopot. Cum o zări Făt frumos se lăsă cu picioarele în jos pe cracă şi cum o văzu că trece pe sub copaciul său, îi sări în spinare, o apucă ţeapăn de coamă începu s-o lovească cu frâul peste cap şi să-i zică:

— Stai pe loc mumă de zmei, că eu sunt Făt frumos cel vestit.

În zadar sări şi se smuci iapa cu virtute, în zadar se poticni să cadă şi în zadar începu să umble numai în picioarele dinapoi, căci voinicul nostru se ţinu zdravăn pe spinarea ei, şi o izbi mereu cu frâul peste cap şi îi zise mereu cuvintele spuse mai sus. Iapa văzând că nu poate face nimic, se supuse, şi împreună cu ea se supuseră

toate dihăniile şi urmară liniştite pe muma şi bunica lor. Pe la prânz ajunse la doua câmpie unde găsi toţi caii de sub stăpânirea calului cel alb adunaţi şi gata d-ai urma, şi pe sub seară găsi în cea mai dintâi câmpie asemenea adunaţi caii de sub porunca calului cel galben.

A doua zi Făt frumos intră în oraşul lui Roşu împărat urmat de toate hergheliile împărătiţei, dintre care mai mulţi cai erau încărcaţi cu scumpeturile din care se alcătuia zestrea fiicei lui Alb împărat.

XVII

Îndată ce intră Făt frumos în palat, împăratul ieşi la scară întru întâmpinarea lui, îl duse de subţiori până sus şi după ce-i dădu băuturi răcoritoare, îi zise:

— Odihneşte-te fătul meu ca să putem merge împreună la mănăstire să scoatem pe împărătiţa şi să stropolim* d-ale cununiei.

— Eu sunt odihnit şi gata de plecare, răspunse Făt frumos sculându-se sprinten după laviţa pe care se aşezase.

Ăst răspuns plăcu foarte mult împăratului şi îl îndemnă să-l iubească şi mai mult decât îl iubise până atunci, deci ca să nu se lase pe jos, lăsă şi el pustia de bătrâneţe la o parte, se îmbrăcă cu tot ce avu mai scump, fără a izbuti să se facă mai frumos, încălecă pe un cal numai foc, şi porni spre mănăstire însoţit de Făt frumos şi urmat de un alai numeros şi strălucitor.

Cum ajunse la mănăstire şi descălecă, împărătiţa îi ieşi înainte şi îngenunchind îi zise:

— Nu voi pleca de aici stăpâne până nu vei răsplăti după cuviinţă pe binefăcătorul nostru căruia îi datorăm fericirea.

— Această dorinţă a măriei tale, răspunse Roşu împărat, este şi dorinţa mea cea mai scumpă; te las pe înălţimea ta să alegi felul răsplătirii! Porunceşte stăpână şi eu cu grabă mă voi supune.

— Eu nu voi, răspunse fata coborând ochii în jos, decât aceea ce ai voit şi măria ta zilele trecute, adică să faci o hârtie prin care să spui că-l laşi moştenitor tronului şi averii înălţimii tale, dacă se va întâmpla să mori fără moştenitori.

---

* a stropoli – a trebălui

— Numai atât mi-ai cerut? strigă împăratul vesel; astă dorinţă este şi împlinită; iată şi hrisovul; până atunci însă binefăcătorul nostru va stăpâni de acum a patra parte din averea mea şi va fi sfetnicul meu cel de taină.

Împărătiţa rămase mulţumită, luă hrisovul din mâna împăratului, încălecă pe calul ce i se pregătise şi porni spre oraş cu împăratul şi cu toată parada care-l însoţea. Cum ajunse la palat îi aduse aminte de făgăduiala cealaltă ce-i făcuse în ziua când a călcat pentru întâia oară cu piciorul scara palatului său, şi numaidecât ceru s-o ducă în cămara de baie. După aceea băgă într-însa iapa cu cazanul de gât plin cu lapte de iapă şi calul care vărsa gheaţă şi foc; mai băgă un alt cazan plin cu lapte, scoase cazanul de la gâtul iepii şi-l aşeză în mijlocul cămării la o mică depărtare de celălalt, pe urmă se dezbrăcă, intră în cazan, se cufundă în lapte până la gât, aduse iapa lângă dânsa, zise să puie pe cal lângă celălalt cazan şi pe urmă porunci ca să vie împăratul ca să facă şi el baie. Împăratul nu se lăsă a fi multă vreme rugat, alergă numaidecât, se dezbrăcă gol-goluleţ înaintea viitoarei lui neveste, care închise ochii de ruşine la vederea acelui trup de unchiaş slab şi uscat ca o smochină, şi pe urmă porni spre baie. Ajungând lângă ea şi văzând calul la spatele ei, se opri în loc şi zise:

— Dar astă minune ce înseamnă?

— Acest cal stăpâne, răspunse împărătiţa, are darul d-a potrivi laptele de cald. Dacă este prea rece, suflă cu nara dreaptă şi se încălzeşte, dacă este prea cald suflă cu nara stângă ca să se răcească.

— Să sufle ca să se mai răcească că prea este cald, răspunse împăratul intrând în baie.

Împărătiţa zise o vorbă neînţeleasă calului şi calul suflă cu nara stângă astfel încât laptele începu să prinză coajă de gheaţă pe deasupra, şi împăratul să dârdâie cumplit şi să murmure:

— S-o mai încălzească, că prea s-a răcit.

Împărătiţa iar zise calului o vorbă şi el suflă cu nara cea dreaptă. De astă dată laptele începu să clocotească, iar împăratul nu mai zise nici pâs, pentru că carnea i se topi într-o clipă şi oasele începură să-i orbocăiască prin fundul cazanului.

Văzând că împăratul nu zice nimic, împărătiţa se uită spre baia lui şi nemaizărindu-l, sări din baie afară, luă pe sine o parte din haine, se apropie de baie şi văzând că laptele fierbe cumplit şi cum căpăţâna lui descarnată plutea pe deasupra, începu să strige groaznic şi să cheme lumea întru ajutor. Într-o clipă cămara de baie fu

umplută de lume, dar nimeni nu putu să-i dea ajutor bietului împărat. La minut fură chemaţi vracii cei mai iscusiţi şi toţi învăţaţii şi iscusiţii împărăţiei, dar nimeni nu mai putu să-i fie de vreun folos, căci trupul lui săracul se topise cu totul şi oasele fură scoase afară mai albe decât dacă ar fi putrezit zece ani în pământ.

Sfetnicii lui plânseră cum plânseră această moarte neaşteptată, dar nu atât de mult cât să-şi piardă firea, însă Făt frumos şi împărătiţa plânseră de se rupea inima celor ce-i vedeau, cu deosebire numai că Făt frumos plângea din adâncul inimii şi insuflat de nefăţarnica dragoste ce simţea pentru răposatul, iar împărătiţa plângea de ochii lumii, ca să nu priceapă nimeni că ea, prin calul el, îi făcuse de petrecanie.

Peste trei zile după această mare nenorocire, Roşu împărat fu îngropat cu mare cinste şi paradă, de faţă fiind toţi supuşii săi care-l iubeau din tot sufletul, căci bietul bătrân fusese om bun şi milos cu săracul; iar peste nouă zile Făt frumos se sui pe tron după glăsuirea hrisovului răposatului şi cu deplina învoire a tuturor sfetnicilor împărăţiei, pentru că, deşi era tânăr, totuşi izbutise să se facă iubit de toţi, fiindcă era înţelept şi mintos şi totdeodată blând şi smerit.

După un an încheiat de cernire, în care împărătiţa îşi petrecu vremea iarăşi în mănăstire, ea se cunună de ochii lumii cu adevăratul ei bărbat, adică cu Făt frumos şi la curtea împărăţiei lui, cum se cununase la curtea tatălui său, la care cununie veni şi Alb împărat cu tot neamul lui şi se făcu petrecere şi veselie mare care ţinu nouă zile numai în mese şi zaiafeturi ca toată suflarea să se veselească şi să ureze mirilor viaţă lungă şi fericită, ceea ce s-a şi întâmplat.

La una din acele mese am stat şi eu într-un colţ de am băut şi am ospătat, şi când m-am sculat, am luat după masă o lingură scurtă ca să dau cu ea peste gura celor ce ascultă etc. etc.

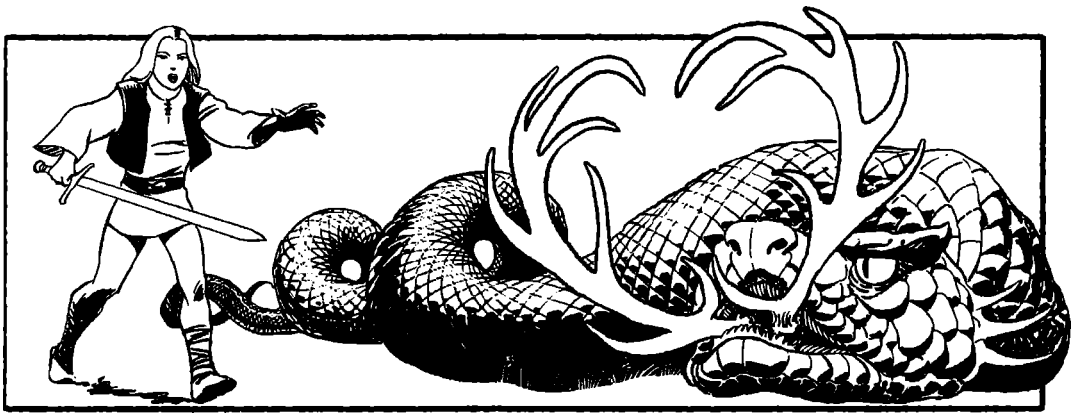

UN OCHI RÂDE ŞI ALTUL PLÂNGE

I

A fost o dată ca niciodată etc.

A fost o dată într-o ţară îndepărtată un împărat mare şi puternic, a cărui împărătească îi născu pe rând trei cuconiţe frumoase ca soarele şi apoi muri. Rămânând împăratul văduv şi fără feciori de parte bărbătească, care să-i moştenească scaunul şi să-i chivernisească cârmuirea împărăţiei la vreme de bătrâneţe de care nu era departe, el se puse pe un plâns neprecurmat, dar numai cu ochiul cel drept, pe când cu cel stâng râdea şi se înveselea.

Toţi curtenii şi sfetnicii împărăţiei se mirară şi se minunară de ăst plâns şi râs neprecurmat, dar mai cu asupra se mirară şi se minunară fetele împăratului după ce crescură şi ajunseră în vârsta d-a înţelege şi pricepe. Una din ele, cea mai mare, care era şi mai îndrăzneaţă, intră într-o zi în cămara tatălui său şi zise:

— Tată, o să te rog să-mi îndeplineşti o dorinţă.

— Bucuros, fata mea, dacă-mi va fi cu putinţă, răspunse tată-său sărutând-o pe frunte.

— O să te rog să-mi spui: pentru ce plângi tu cu un ochi şi cu celălalt râzi?

— N-ai înţeles pentru ce? răspunse împăratul oftând. Află dacă-ţi este pe voie să ştii: cu un ochi plâng fiindcă am îmbătrânit şi nu am nici un fecior care să-mi urmeze pe tron şi să mă apere de vrăjmaşi la vreme de primejdie, şi râd cu celălalt pentru că Dumnezeu s-a milostivit şi nu m-a lăsat pustiu şi singur pe lume şi m-a hărăzit cu voi.

Fata rămase mulţumită de acest răspuns şi se duse de-l împărtăşi şi celorlalte surori.

Peste o lună de zile fetele băgară de seamă că tatăl lor care mai contenise din plâns, de câteva zile a început să plângă cu amândoi ochii şi să nu mai vază bucurie şi veselie. Cum îl văzură fetele în acest hal, se mirară foarte şi-şi puseră toate mijloacele a-l mângâia şi înveseli, dar nu fu chip de îndreptare, căci cu cât trecea mai multă vreme la mijloc, cu atât se întrista mai mult tatăl lor şi cu atâta curgeau mai multe lacrime din ochii săi.

Într-o zi fata cea mare îndrăzni iarăşi să intre în cămara împăratului şi, căzând în genunchi la picioarele sale, îi zise cu ochii scăldaţi în lacrime:

— Tată şi Doamne al meu, spune roabei tale pentru ce eşti trist şi mâhnit şi pentru ce de o diastimă* de vreme verşi din amândoi ochii lacrime fără de precurmare?

— Ei!, fata mea!, fata mea!, răspunse el suspinând, pentru ce-mi mai împrospătezi durerea aducându-mi aminte? Şi pentru ce-mi mai amărăşti ponegritul meu suflet?

— Pentru că voi să-l vindec, aflând pricina durerilor tale.

— Nu este în puterea voastră mijloc d-a-l vindeca.

— Cearcă şi vei vedea.

— Ei bine fie dacă vrei; află că unul din vecinii mei, un împărat mare şi puternic, s-a ridicat cu război împotriva mea, şi eu n-am pe cine să pui în fruntea oştilor mele care să le povăţuiască bine şi să le încurajeze spre a dobândi biruinţa. Eu sunt bătrân şi nu mai pot să încalec pe cal şi să sufăr ostenelile războiului.

— Trimite-mă pe mine, răspunse fata cu curaj.

— Pe tine? strigă împăratul oprindu-se d-a nu râde; pe tine, o copilă? O fată?

— Pentru ce nu? În mine nu curge tot vitejescul sânge al strămoşilor noştri?

— Da, aşa e, sângele tău însă este femeiesc.

---

* diastimă – răstimp, interval

— Cearcă de mă trimite îmbrăcată bărbăteşte şi vei vedea că o fată cu inimă preţuieşte tot atâta cât un bărbat.

În deşert se împotrivi împăratul şi în deşert o sperie, căci fiica sa stărui cu aşa foc şi tragere de inimă încât îl făcu să se înmoaie şi în sfârşit să primească.

II

Pregătirile trimiterii fetei celei mari a împăratului spre graniţă unde o aşteptau oştile ca să înceapă războiul fură mari şi strălucitoare. Armele sale fură de aur bătut de cei mai vestiţi meşteri, hainele sale fură de mătăsurile cele mai alese, cusute cu aurul şi pietrele cele mai scumpe, şi calul său ca şi aceia ai suitei sale erau cei mai frumoşi şi mai mândri din grajdurile împărăteşti. După ce se îmbrăcă cu vestmintele cele scumpe, după ce puse pe sine armura cea de mare preţ, după ce îşi acoperi capul cu coiful cel de aur, în vârful căruia fâlfăia o pană mare albă de struţ, şi după ce încălecă voiniceşte şi începu să-şi joace armăsarul dinaintea scării palatului în mijlocul curtenilor şi boierilor, toţi rămaseră uimiţi de mândreţea şi înfăţişarea ei cea bărbătească şi strigară într-un glas că ea îi va duce negreşit la biruinţă.

Numai împăratul rămăsese mâhnit şi nemulţumit, pentru că băgase de seamă că fiică-sa, deşi îmbrăcată ca un voinic, n-a fost îndestul de sprintenă şi vioaie la încălecat. Cu toate astea, văzând atâta bucurie şi îmbărbătare insuflată în inima căpitanilor, nu zise nimic, îşi îmbrăţişă copila cu ochii înotând în lacrime, îi ură călătorie bună şi bună ispravă, o lăsă să plece şi el se duse a se închide în cămara sa.

Viteaza fată porni din palat şi din oraş însoţită de urările tuturor locuitorilor, şi pe sub seară se opri într-o dumbravă ca să conăcească şi să petreacă noaptea acolo. A doua zi se depărtă de toţi căpitanii care o însoţiseră până aci, îi lăsă să plece înainte şi ea după porunca ce-i dăduse tatăl său ca să facă călătoria până la tabără singură singurică, ca să nu atragă băgarea de seamă a neprietenilor şi să întâmpine vreo primejdie, rămase locului acolo, însoţită numai de o slugă credincioasă, ca să plece a doua zi.

A doua zi porni şi ea şi merse neîntrerupt până ce intră într-o pădure întunecoasă, prin care trecea o gârliţă, peste care se afla aruncat un pod strâmt şi şubred înconjurat de trestie stufoasă şi crânguri dese. Ăst loc era aşa de strâmt şi de

primejdios, încât nu putea trece pe cărăruia ce şerpuia printre crânguri până la pod mai mult decât o singură fiinţă.

Ajungând acolo, tânăra războinică lăsă sluga înapoi şi dete pinteni calului să meargă înainte, dar văzându-se singură în mijlocul acestui loc sălbatec nu se putu opri d-a nu se înfiora din cap până în picioare şi d-a nu simţi o frică groaznică; cu toate astea îşi făcu curaj şi merse înainte.

Văzându-se aproape de pod, calul începu să sforăie, să bată groaznic din picioare şi să se dea înapoi, ea însă deşi îngheţase de frică, îi înfipse pintenii în coapse şi-l sili să înainteze. Cum ieşi din gura podului pe cealaltă latură, tocmai când era să zică Doamne ajută, iată că-i ieşi înainte o fiară mare şi groaznică, cu părul de urs, cu capul de mistreţ, cu coarne de bivol, cu gheare de zgripţor* şi coadă de balaur care sta în cale-i în picioare, cu ghearele întinse şi cu gura căscată, gata s-o înghită. Ea cum o văzu scoase un ţipăt groaznic, uită că avea la brâu un paloş ascuţit cu care să poată spinteca un bivol, şi fără a se mai gândi la nimic se întoarse înapoi, trecu gârla înot, o rupse d-a fuga prin crânguri neumblate, şi ajungând la drumul cel mare cu hainele rupte şi jerpelite, o roi în goana calului şi nu se opri decât când ajunse zdrobită de oboseală la poarta palatului împărătesc.

Cum ajunse acolo biata fată numaidecât descălecă, lăsă calul în curte înşeuat şi asudat cum era, se urcă în cămara sa, se încuie în ea, se aruncă în pat şi adormi pe dată. A doua zi împăratul aflând de grabnica şi neaşteptata ei sosire trimise s-o cheme şi ea cu mare greutate ieşi din cămara sa de ruşinea ce-i pricinuia astă întoarnare fără de veste.

Văzând-o împăratul, o întrebă cu vers plin de bunătate:

— Ce ai păţit, fata mea?

— Ce să păţesc, tată? Mi-a ieşit înainte o fiară groaznică care a vrut să mă mănânce, şi eu de frică am uitat tot şi m-am întors înapoi, răspunse fata coborând ochii în jos.

— Bine, fata mea, nu face nimic; te-ai purtat cum m-aşteptam, nu pot pretinde mai mult de la o femeie; du-te sănătoasă în cămara ta şi de aci încolo nu mai încerca de a mă împiedica să plâng lipsa unui băiat.

Fata ieşi din casă ruşinată ca să se apuce de treburile sale femeieşti şi să sufere rizilicul** celorlalte surori.

---

* zgripţor – acvilă mare, pajură

** rizilic – batjocură, râs

III

A doua zi fata cea mijlocie se înfăţişă înaintea tatălui său şi-i ceru voie să meargă ea în locul surorii sale. Împăratul se împotrivi mai întâi, dar văzând că nu era chip d-a o opri de la hotărârea ei, se înduplecă şi-i dete voia cerută.

Aceasta se pregăti ca şi soră-sa, se înveşmântă cu haine scumpe cusute cu argint şi pietre scumpe, ca şi soră-sa încălecă pe un armăsar numai foc şi plecă din curtea împărătească petrecută de toată lumea, dar ca şi soră-sa se întoarse peste trei zile umilită şi ruşinoasă, căci ca şi soră-sii, îi ieşi înainte în mijlocul pădurii o dihanie mare, mult mai groaznică, care pe dată o puse pe goană. Văzând-o tată-său înfăţişându-se şi ea cu capul în jos şi cu ochii în pământ, lăcrimă, suspină din adâncul inimii şi nu zise nimic.

Fata cea mare râse şi ea la rândul ei de nenorocirea soră-sii, numind-o ţanţoşă şi înţepată, iar cea mică nu râse ci zise numai:

— Eu voi face aceea ce voi n-aţi putut.

Auzind ăst răspuns semeţ, surorile cele mari se umflară de râs şi strigară:

— Tu să izbuteşti a îndeplini aceea ce noi ca mai mari n-am putut? Aducu-ne aminte.

— Veţi vedea, răspunse fata cea mică.

Această fată nu semăna surorilor sale; ea nu era leneşă şi mândră ca dânsele ci dimpotrivă, muncitoare şi apropiată cu toată lumea ca şi cum n-ar fi fost fată de împărat. Cum se făcea ziuă ea se scula, se spăla, se îmbrăca, se cobora în curte la păsări, la vite, la bucătărie şi trecea pe sub ochii ei în mijlocul slugilor tot ce se petrecea în curţi. Ea era cheia casei, ea era cârmuitoarea gospodăriei, nimic nu scăpa ochilor ei.

Într-o zi, a treia zi după întoarcerea surorii sale celei mijlocii, se sculă de dimineaţă, se coborî în curte şi intră prin grajduri ca să vadă dacă se ţin în curăţenie şi dacă sunt bine îngrijiţi caii. Cercetând toţi caii câte unul, ajunse la unul bătrân, slab şi spetit care abia se ţinea pe picioare şi văzându-l i se făcu milă de el, şi porunci slugilor să aştearnă sub el un strat de paie ca să aibă pe ce se odihni, să-i dea mâncare mai bună şi să-l perie şi pe el din când în când, apoi trecu mai-nainte. Când era gata să iasă din grajd calul cel bătrân şi slab necheză tare şi vorbi împărătiţei astfel ca să fie înţeles numai de ea, care cunoştea limba dobitoacelor:

— Împărăţiţă şi stăpână a mea, nu trece pe lângă mine aşa tare şi mare, ci mai bine porunceşte să-mi dea în trei zile de-a rândul mertic întreit de orz pisat şi apă strecurată, să mă perie de nouă ori pe zi şi să mă îngrijească de aproape şi apoi să vii la mine să te învăţ ceva, căci eu sunt calul cel năzdrăvan al împăratului pe care încăleca în tinereţe şi pot a te învăţa cum să izbuteşti a face pe tatăl măriei tale să nu-i mai plângă niciun ochi.

Împărăţiţa mirată de aceste cuvinte le dete ascultare, porunci slugilor să dea calului de trei ori pe zi mertic întreit de orz pisat şi apă strecurată, să-l perie şi ţesale de câte nouă ori şi apoi plecă pe aici în colo să vadă de cele alte treburi ale curţii.

A doua zi se întoarse la calul cel bătrân şi-l găsi foarte schimbat; oasele se umpluseră cu carne, trupul i se rotunjise şi pielea dobândise oarecare strălucire; a treia zi era şi mai bine, aproape ca orice cal cum se cade în floarea sa şi a patra zi plin de vioiciune, de sănătate şi de frumuseţe ca şi cum ar fi fost numai de un an.

— Mă mai cunoşti acum? strigă calul scuturându-şi coama şi bătând din picioare ca un bidiviu tinerel; aşa-i că m-am schimbat foarte?

— Într-adevăr, răspunse împărăţiţa, nu te-aş mai fi cunoscut dacă nu te-ai fi schimbat înaintea ochilor mei; spune-mi acum ce mi-ai făgăduit.

— Ai zis surorilor măriei tale că vei merge în locul lor acolo unde ele n-au putut merge?

— Da.

— Vrei să-ţi ţii făgăduiala?

— Negreşit.

— Ei bine, dacă vrei să izbuteşti, du-te la tatăl măriei tale şi cere-i să-ţi dea voie să încerci a face ceea ce n-au făcut surorile măriei tale, cu îndatorire de a-ţi da hainele măriei sale cu care s-a cununat, hamurile şi şeaua pe care a încălecat măria sa când s-a încoronat şi pe mine, calul măriei sale din tinereţe, şi dacă-ţi va da voie fii sigură că vei izbuti.

Împărăţiţa îl ascultă, se duse la împărat, îi ceru voie, dar se luptă foarte mult până să-l înduplece a primi, pentru că ea era care păstra casa şi nu-i venea împăratului la socoteală ca să se despartă de dânsa; dar în cele din urmă izbuti fiindcă împăratul era un părinte bun, şi dobândi voia cerută. Când împăratul auzi cererea acelor zdrenţe de vechituri râse cu mare poftă, însă nu se împotrivi la nişte rugăciuni făcute cu aşa mare stăruinţă.

Îndată ce dobândi voia cerută, fata se duse singură în cămara vestmintelor şi armurilor celor vechi, le scoase afară şi le drese şi lustrui singură cu mâna ei; după aceea se duse la cal, îl scoase din grajd şi-i dădu o dată cu frâul peste cap. Calul izbit fără veste se poticni de picioarele dinainte încât era aproape să cadă şi scoase un ţipăt sfâşietor.

— Încă nu eşti bine întremat bătrânule, zise împărătiţa netezindu-l pe cap; mergi la grajd şi mai mănâncă şi mai bea încă o zi merticul îndoit ca să mai prinzi putere.

A doua zi îl scoase iarăşi din grajd, şi iarăşi îl lovi peste cap cu frâul. De astă dată se poticni dar nu aşa rău, dar tot se poticni; încât fata fu silită să-l bage şi de astă dată în grajd şi iarăşi porunci să-l hrănească cu îndestulare.

A treia zi cum îl scoase din grajd iar îl lovi, dar de astă dată nu se mai poticni deloc şi nici dădu semn că se sinchiseşte de ceva. Atunci fata rămase mulţumită, se duse în cămara sa, se îmbrăcă cu vestmintele tatălui său, intră în cămara lui, îi ceru cuvenita binecuvântare, apoi încălecă şi ieşi din palat, urmată de râsul şi hihăitul surorilor sale şi a tuturor curtenilor. Pe dânsa norodul n-o mai petrecu până la poarta cetăţii, ci o lăsă să plece fără să se sinchisească. Ce să zici, vechitura ei de îmbrăcăminte nu bătea la ochi!

Ea se întristă foarte de astă răceală, calul său însă o încurajă şi îi insuflă nădejde în viitor. Ajungând în apropierea pădurii, calul se opri în loc şi îi zise:

— Ascultă-mă stăpână, în această pădure se află un loc strâmt şi primejdios; să nu te înfricoşezi când vei trece pe acolo, ci să mergi înainte cu curaj. Aproape de un pod peste o apă ai să întâlneşti o dihanie groaznică; să nu te sperii de dânsa ci să mergi drept spre ea căci e tatăl măriei tale şi să-i zici să se întoarcă înapoi, căci pe măria ta nu te va speria ca pe surorile măriei tale.

Fata se supuse şi, cu toată spaima ce simţi când intră în acele locuri sălbatice, merse cu curaj înainte şi când văzu dihania cea mare şi groaznică ce ieşi fără de veste dintr-un tufiş, îşi stăpâni frica, merse drept în faţa ei şi-i zise:

— Fă bine tată şi leapădă acea piele de urs cu care te-ai învelit şi du-te acasă sănătos de te odihneşte, căci eu nu sunt fricoasă precum celelalte surori.

Auzind dihania aceste cuvinte, lepădă pielea de urs după sine şi arătându-se în firescul său chip, care nu era alt decât al împăratului tatăl ei, se aruncă în braţele sale, o sărută de nenumărate ori şi-i zise:

— Mergi sănătoasă fata mea şi întoarce-te cu izbândă, fără teamă că mă vei găsi iarăşi plângând, căci acum cunosc că Dumnezeu între cele trei fete ce mi-a dat, mi-a dat şi un voinic.

IV

Îndată ce plecă într-ale sale tatăl său, fata de împărat ieşi din pădure şi merse prin pajiştea cea verde şi înflorită a unei câmpii întinse până ce înnoptă. Îndată după asfinţitul soarelui descălecă sub umbra unei dumbrăvioare tinere, dădu drumul calului să pască, scoase din desagă merinde, se aşeză jos pe iarbă verde, mâncă ce avea în desagi mai cu poftă decât mânca la masa tatălui său, bău apă limpede dintr-un izvor vecin şi după ce se ospătă şi se sătură bine, se ridică, se întoarse cu faţa spre răsărit, se închină cu credinţă, apoi îşi întinse mantaua lângă rădăcina unui copac, se culcă pe dânsa, puse şeaua calului sub căpătâi şi adormi sub paza şi îngrijirea calului său care nu dete un minut ochii în gene.

A doua zi, îndată ce răsări soarele, se deşteptă, se sculă în sus, se spălă cu apă proaspătă din fântână pe cap şi faţă, îşi puse coiful în cap şi şeaua pe cal, îmbucă puţin, încălecă şi iarăşi plecă înainte. Astfel merse trei zile de-a rândul, când pe dealuri când pe văi, când peste munţi, când prin râuri, când prin păduri, când prin câmpii şi când prin oraşe sau prin sate.

Peste patru zile, cam pe la amiază, pe când se afla într-o câmpie vecină cu o pădure, auzi în depărtare ţipete groaznice care zbârleau în cap părul omului celui mai viteaz. Fata nu se înfricoşă aşa de mult la auzul lor, căci calul ei cel năzdrăvan era sub dânsa şi o ferea de rele şi primejdii. Cum auzi ţipetele acelea dădu pinteni calului şi se îndreptă spre partea locului, sui un deluleţ şi când ajunse la vârful lui stătu în loc cuprinsă de spaimă văzând priveliştea ce avea înainte.

Ce crezi că văzuse? Un balaur groaznic de mare şi gros ca un bivol înghiţise un cerb întreg şi nu putuse să-l bage cu desăvârşire în groaznicul lui pântec din pricină că coarnele lui cele rămuroase i se opriseră între măsele şi cerul gurii şi nu-l lăsa nici să închidă gura şi să-l înghită de tot, nici să-l lepede afară. Cerbul ţipa de frica morţii ce o vedea cu ochii, ţipa de-ţi era mai mare mila şi cerea ajutor de la toată suflarea, balaurul iarăşi ţipa de durerile ce-i pricinuia această mâncare anevoie de mistuit.

Cum văzu pe împărătiţă, cerbul începu să strige:

— Făt frumos, făt frumos, fie-ţi milă de nevinovăţia mea şi scapă-mă de acest balaur cumplit, căci multă pomană-ţi vei face.

Şarpele asemenea strigă:

— Ajută-mă făt frumos şi taie coarnele acestui cerb ca să-l pot înghiţi, căci mult bine vei vedea de la mine.

Fata de împărat întoarse ochii în jos spre cal şi îi ceru sfat despre ceea ce trebuia să facă, iar calul îi răspunse:

— Ca să ajuţi pe cerb este şi mai omenesc şi mai creştineşte, din pricină că este un dobitoc bun şi nesupărător; ca să ucizi pe acest balaur însă, este prea primejdios căci mumă-sa locuieşte în drumul nostru şi poate să ne pricinuiască mult rău. Afară de asta ajutorul ce ai da cerbului ar fi de prisos din pricină că balaurul l-a muşcat desigur în mai multe locuri, l-a umplut de balele lui şi l-a otrăvit pe jumătate. Taie mai bine coarnele cerbului şi scapă pe balaur, căci poate să avem trebuinţă de dânsul.

Cum auzi fata de împărat povaţa calului, se năpusti spre vale cu sabia într-o mână, se opri în dreptul balaurului care se zvârcolea de durere, tăie dintr-o dată coarnele cerbului şi balaurul îl înghiţi la minut. Îndată ce scăpă balaurul de această încurcătură, se dădu de trei ori peste cap, se schimbă numaidecât într-un voinic mândru şi chipeş, şi aruncându-se în braţele mântuitoarei lui, îi zise:

— Să-mi fii frate până la moarte căci de mare primejdie m-ai scăpat.

După ce zise aste cuvinte încălecă şi el pe calul lui care era legat de un copac nu departe de locul unde înghiţise pe cerb şi călărind lângă fată vorbi astfel:

— Să mergi frate cu mine până la maica mea, ca să te vadă şi să-ţi mulţumească ea însăşi pentru mântuirea fiului ei.

Fata povăţuindu-se cu calul primi bucuros şi porni înainte împreună cu balaurul schimbat în Făt frumos.

V

Într-o clipă balaurul şi împărătiţa fură înaintea unor palaturi aşa de frumoase şi de strălucitoare, încât la soare te puteai uita iar la ele ba. Îndată ce intrară pe poartă şi traseră la scară, descălecară numaidecât, şi aruncând frâiele cailor în mâinile

slugilor care se grăbiseră a ieşi în întâmpinarea tânărului lor stăpân, deschiseră uşa şi intrară înăuntru.

Tânăra fată, deşi era fiică de împărat, totuşi se minună foarte de mândreţea ce văzu înainte-i. Chilimurile cele mai scumpe, împletite cu sârmă de aur curat şi cu pietre scumpe şi boabe de mărgăritar, erau aşternute pe jos de călca omul pe dânsele, atât pe scânduri cât şi pe scară, iar în vârful celor patru stâlpi şi deasupra scării atârnate ca un fanar stau aşezate patru pietre de briliant mari cât oul de gâscă care luminau înăuntrul casei mai abitir ca sute de lumânări.

În capul scării de sus îi ieşi întru întâmpinare şerpoaica bătrână, care, cum îşi văzu fecioraşul teafăr şi sănătos, nu mai cătă că era de faţă un străin, îl cuprinse în braţele sale şi-l acoperi cu mii de sărutări.

După ce scăpă din braţele maicii sale, puiul de şarpe luă pe tovarăşul său de mână şi înfăţişându-i-l, îi zise:

— Maică, dacă astăzi sunt bine şi sănătos şi dacă poţi a mă mai strânge la pieptul tău, datorăm astă fericire numai curajului şi bărbăţiei acestui tânăr; acestui frate şi mântuitor care cu primejdia vieţii m-a scăpat de-o moarte sigură.

Rostind aste cuvinte povesti maicii sale întâmplarea cu cerbul, mărind mai cu asupra lucrurile, şi mai ales primejdia, ca să înalţe şi mai mult în ochii maicii sale binele ce datora mântuitorului său.

Maică-sa se înfioră de la cap până la picioare şi tremură ca orice maică cu dor de inimă auzind istorisirea primejdiilor prin care a trecut dulcele său fiu, şi după ce dânsul sfârşi povestea, se aruncă în braţele fetii de împărat şi sărutând-o pe amândoi obrajii, îi zise:

— Mult bine mi-ai făcut mântuind viaţa fiului meu; cere-mi orice vrei şi voi fi gata a-ţi îndeplini voia ca răsplată pentru slujba ce mi-ai făcut.

— Nu cer alt decât să mă iubeşti aproape ca pe fiul tău, răspunse fata sărutând-o cu înduioşare.

— Mult lucru mi-ai cerut tinere, răspunse şerpoaica sorbind-o cu ochii, şi ca să nu mă arăt nemulţumitoare, fie, îţi fac pe voie, fii fiul meu şi socoteşte-mă ca pe maica ta.

După ce se schimbară aceste cuvinte şi multe altele de asemenea soi, şerpoaica îşi duse musafirul şi pe fiul său într-o cămară mare şi strălucitoare, unde-i aştepta

o masă mai mândră ca una împărătească, şi acolo îi ospătă cu felurite bucate, vinuri şi mirodenii.

Calul de când plecase cu fata în călătorie îi zisese că orice i s-o întâmpla pe drum, bine sau rău, să nu uite ca îndată ce va da soarele în scăpătat să se ducă la el, să-l adape şi să-l hrănească cu însăşi mâna sa ca să aibă vreme a se sfătui împreună despre cele ce avea să facă în vremea nopţii. Fata nu uită nici de astă dată acest sfat înţelept şi nu-l lăsă în neîngrijire chiar în acea seară, deşi se sculă aproape de înamurgit de la acea masă plină cu toate bunătăţile.

Cum ieşi să-şi vadă de cal, şerpoaica se apropie de fiul său şi-i zise:

— Eşti tu sigur că acest tânăr este băiat iar nu fată?

— Cum să nu fiu sigur când l-am văzut luptându-se pentru mântuirea mea? răspunse şarpele râzând de întrebarea maicii sale.

— Mie mi-este teamă că te înşeli, zise mumă-sa; acest tânăr este voinic, este viteaz, dar are ochi de fată mare.

— Eşti în amăgire mamă.

— Trebuie să ne încredinţăm într-astă noapte ca să ştim ce facem, răspunse muma sa.

VI

Fata de împărat, cum spuserăm mai sus, îndată ce se sculă de la masă, se duse să-şi adape şi să-şi ţesale singură căluşelul şi singură să-i dea de mâncare. Calul, cum o văzu, necheză de bucurie şi-i zise:

— Bine ai făcut de ai venit, căci mult îţi sunt de folos sfaturile mele, din pricină că mare este primejdia ce ne ameninţă.

Auzind fata aceste cuvinte încremeni în loc şi se grăbi a întreba pe cal ce primejdie nouă îi ameninţă.

— Această şerpoaică, răspunse calul, este una din zmeoaicele cele mai rele; asta am înţeles din vorbirea a două rândunele care îşi au cuibul atârnat de streaşina grajdului şi care cunosc casa destul de bine, din pricină că o locuiesc din părinţi în fii de ani îndelungaţi. Ele cum stau agăţate de crăcile unui copaciu din grădina vecină cu grajdul şi se uitau la cuibul în care se zbenguiau puişorii lor, nu mă băgau de

seamă pe mine, şi dacă poate mă băgau, nu ştiau că sunt un cal năzdrăvan, şi vorbeau între dânsele cam acestea: „Frumos voinic a venit sub acoperământul astei case, zise rândunoiul. Frumos dar nenorocit, răspunse rândunica, căci procleta de şerpoaică a ghicit că este fată îmbrăcată bărbăteşte; nefiind însă sigură, s-a hotărât s-o pună noaptea la cercare, adică pe când va dormi, să ascundă sub aşternutul ei o cracă de rozmarin, că dacă va fi fată să găsească a doua zi rozmarinul veştejit, iar dacă va fi voinic să-l afle verde şi fraged ca cum ar fi rupt din tulpină. Încredinţându-se că e fată, îi va sorbi numaidecât ochii şi o va lăsa oarbă ca să nu se îndrăgostească fiul său de dânsa; încredinţându-se însă că este voinic îl va hărăzi cu mari cinstiri şi vrednicii, căci nu se va împlini proorocia unor fermecători vestiţi, cari i-a spus la naşterea fiului său că el la vârsta de douăzeci şi cinci de ani se va însura cu o fată de împărat mare care va intra în casa sa şi va mânca la masa sa şi va pricinui prin această însurătoare moartea mumei sale.“ Cum auzi această veste groaznică, începui să tremur de frică, că nu vei veni şi mă gândeam la născocirea vreunui mijloc prin care să te vestesc. Acum că ai venit, dau slavă Domnului că am scăpat.

— De venit am venit, răspunse fata cu întristare, dar mi-este teamă că nimic n-am folosit, din pricină că nu găsesc mijlocul prin care să scăpăm.

— Nu purta grija, că de mine e purtată.

— Crezi că am face bine să fugim?

— Nu, nu e bine să fugim şi nici nu vom putea; mai bine să facem alta. Să laşi la noapte ferestrele camerei în care dormi deschise, sub cuvânt de căldură, să te culci, să stingi lumânarea şi cum se va potoli toată lumea, să te scoli, să scoţi de sub cearşafuri craca de rozmarin, s-o pui pe fereastră şi eu prefăcut în corb voi uda-o toată noaptea cu apă din fântâna vecină. Când se va lumina de ziuă, iar vei pune-o sub cearşaf şi te vei scula fără să te faci că ştii despre fiinţa ei. Astfel vor găsi rozmarinul verde şi frumos.

Fata găsi bună astă povaţă şi cum se făcu noapte, se culcă, căută şi găsi rozmarinul sub cearşaf, îl puse pe fereastră, calul îl udă toată noaptea, şi dinspre ziuă deşteptă fata cu o uşoară lovitură de cioc şi-i zise să pună rozmarinul la loc, ceea ce şi făcu.

A doua zi cum se sculă fata din pat în revărsatul zorilor şi ieşi în curte să vadă de cal, şerpoaica şi fiul său alergară în cămara ei, îi scotociră cearşafurile şi găsiră rozmarinul verde ca cum ar fi fost rupt atunci din rădăcină.

— Vezi mamă, zise şarpele arătându-i buruiana, vezi că mântuitorul meu este voinic ca şi mine?

— Poate, răspunse mumă-sa pe gânduri, însă cu toate astea ochii săi sunt tot de fată mare. Să mai facem astăzi încă o încercare.

— Să mai facem şi două, răspunse fiul său încredinţat că mumă-sa va rămâne de minciună.

VII

— Iată ce au vorbit rândunelele azi dimineaţă, zise calul pe când stăpână-sa îl ţesăla; a zis că zmeoaica deşi pe jumătate încredinţată de netemeinicia temerilor ei, totuşi nu se crede cu totul bătută şi a hotărât să te mai pună încă la o încercare sau două. O să îndemne pe fiul său să te treacă prin grădină; pentru ca să intri acolo, ai să fii nevoită să sari peste un pârleaz înalt. Ea te va urmări, şi dacă te va vedea că te urci ca un molatic şi-l sări ca o femeie, se va încredinţa că nu a fost greşită şi-ţi va sorbi îndată ochii, iar dacă te va vedea sărind sprinten ca un voinic, va crăpa de ciudă dar nu va zice nimic. Cum te vei vedea aproape de pârleaz, să zici şarpelui să sară întâi, şi după ce va sări, să te urci iute pe gard cu îndrăzneală şi să sări mai sus şi mai departe de el fără de nicio temere, căci eu voi fi nevăzut acolo, te voi lua de mijloc şi te voi ridica în sus astfel ca să nu ţi se întâmple nimic ajungând la pământ.

— Aşa voi face, răspunse fata şi aşa şi făcu îndată ce se văzu în dreptul pârleazului.

Zmeul după rugăciunea ei sări mai întâi, după aceea se urcă şi ea cu înlesnire pe pârleaz, sprijinindu-se de spinarea calului său care era acolo lângă ea nevăzut, şi sări cu un stânjen mai sus şi mai departe ca zmeul.

— Ai văzut mamă? zise şarpele după ce se văzu singur cu mumă sa; ai văzut că ai fost greşită?

— Am văzut, răspunse mumă-sa oftând din inimă, cu toate astea tot nu mă opresc de a zice că ochii săi sunt ochi de fată mare.

— S-o mai punem la încercare.

— S-o mai punem şi sunt sigură că de astă dată vom izbuti. Deprinderea şi mişcarea trupească din copilărie întăresc trupul şi fac să piară slăbiciunea femeiască

şi moliciunea ei firească, firea şi gusturile femeii însă nu se schimbă niciodată. S-o aducem mâne prin haznalele împărăteşti, să-i arătăm mai întâi giuvaericalele, hainele şi scumpeturile femeieşti, şi dacă va fi femeie negreşit va cădea în cursă, se va uita cu drag la ele şi va pune mâna pe dânsele ca să se uite mai de aproape, iar dacă dimpotrivă, va fi bărbat, va cere să-l duci să vadă arme, cai şi scumpeturi bărbăteşti şi va numi secături şi nimicuri vestmintele femeieşti.

— Aşa să facem, zise şarpele, şi aşa şi făcură.

Calul însă fu mai grabnic ca dânşii, căci cum află această nouă veste de la rândunelele cari ştiau tot ce gândeau şi plănuiau stăpânii casei, o împărtăşi stăpânei sale şi o învăţă de ce să se ferească.

A doua zi, cum se sculă din somn şi ieşi din casă, şarpele îi ieşi întru întâmpinare şi-i zise:

— Astăzi, împreună cu mama avem să te ducem pe la haznalele şi comorile noastre ca să-ţi arătăm până la un fir de pai tot ce se află în stăpânirea noastră.

După ce zise aceste cuvinte se duse în cămara mamei sale, o luă, şi împreună cu ea şi cu împărătiţa porniră spre fundul curţii, trecură prin mai multe curţi, şi ajungând în dreptul unei movile de pietre, dădu la o parte nişte ramuri stufoase de copăcei cari creşteau în jurul acestei movile, descuie o poartă de fier care era ascunsă dincolo de acel copăcel, o deschise, intră într-o cămară strâmtă şi întunecoasă, aprinse trei făclii, închise iar uşa, apoi ridică de jos un oblon greu, tot de fier; coborî treptele unei scări răsucite şi pe urmă intrară într-o cămară subpământeană mică şi strâmtă. Fata de împărat îl urmă fără să zică nimic. După ce se coborâră de tot, şarpele stinse lumânările, deschise o uşă şi merse înainte. Ochii fetei se izbiră deodată de o lumină vie şi o mulţime de frumuseţi nepovestite şi necuprinse de mintea omenească se ivi înainte-i.

Toate frumuseţile şi toate scumpeturile iscodite spre a împodobi o femeie erau aşezate, rânduite şi ticluite într-o cămară mare şi largă în rafturi frumoase, pe mese bogate şi în dulapuri sclipitoare. Diamante de mărimi nepovestite, rubinuri mari ca nuca, smaralde, mărgăritare, safire şi alte pietre nestemate mari şi cu neasemănare de frumoase umpleau până în buze o mulţime de vase de aur şi porfir care erau rânduite cu meşteşugire în dulapuri ca să ia ochii privitorilor şi să-i facă a le lăsa gura apă. Unele din aceste pietre erau slobode în acele vase, iar altele erau legate în aur şi argint

în felurite chipuri, care ca cercei, care colanuri, care ca brăţări şi aşezate pe nişte tipsii scumpe, pe mese şi măsuţe. În rafturi, ţesăturile cele mai de gust şi mai de preţ, vestmintele cele mai bogate şi blănurile cele mai nepreţuite erau puse teancuri teancuri sau întinse astfel ca să ameţească mintea oricărei femei le-ar fi văzut.

Toate aste frumuseţi erau luminate; parte de razele ce scoteau o mulţime de pietre nestemate aşezate în vase de aur şi parte de nişte nemăsurate candele de aur curat în care ardea cel mai curat şi mai mirositor unt de migdale.

Fata văzând toate aceste frumuseţi care nici nu se pomeneau la curtea tatălui său, scoase un mic ţipăt de mirare şi-şi aruncă ochii cam cu râvnă spre aceste bogăţii, dar îndată îşi aduse aminte de povaţa calului şi se stăpâni şi-şi întoarse despre dânsele ochii cu nepăsare.

— Alege-ţi fătul meu tot ce-ţi place din aceste scumpeturi, zise şerpoaica apropiindu-se de fată ca să-i descopere mai bine mişcările lăuntrice; ea însă nu se lăsă a fi jucăria vicleniei cotoroanţei şi răspunse:

— Ce pot să aleg eu din toate aste fleacuri şi nimicuri vrednice de o femeie, şi ce pot vedea eu vrednic de râvnă în aceste jucării muiereşti? Duceţi-mă dacă vreţi în cămara în care sunt scumpeturi şi lucruri bărbăteşti: arme alese şi hamuri bogate, şi atunci daţi-mi voie a-mi alege.

Şarpele se uită la muma sa cu o căutătură biruitoare şi şerpoaica dădu din umeri şi nu zise nimic. De acolo trecură în altă cămară tot aşa de bine luminată şi acolo fata de împărat văzu înşiruite în dulapuri fel de fel de armături de pedestraşi şi călăreţi de aur, argint şi oţel lucrate foarte frumos şi cu multă măiestrie; arme de tot soiul bătute în aur şi pietre scumpe, hamuri, şei şi tacâmuri de călărie alese, în sfârşit tot ce poate place unui bărbat şi mai ales unui oştean.

Cum le văzu, fata se repezi spre dulapuri, se uită în ele cu mare băgare de seamă şi multă plăcere, încercă mai multe arme cu îndemânarea unui oştean ispitit, şi după ce fu îmbiat de şarpe ca să-şi aleagă tot ce-i va plăcea, alese o armă de aur, un tacâm de cal şi nişte armuri de cea mai aleasă frumuseţe.

— Vezi mamă că este bărbat? zise şarpele mamei sale după ce ieşi de acolo.

— Văd bine că m-am înşelat şi mă bucur de una ca asta, răspunse mumă-sa oftând încetinel.

VIII

A doua zi fata de împărat, după învăţul calului, spuse şarpelui că vrea să plece chiar în acea zi. Auzind una ca asta, şarpele se întristă foarte şi o rugă foarte mult să mai stea câteva zile, dar nu fu mijloc s-o înduplece cu niciun chip. Văzând că nu poate scoate la cale ca s-o mai oprească, o chemă la o parte şi-i zise:

— Fiindcă mi-ai făcut cel mai mare bine ce poate face un om altuia, adică mi-ai scăpat viaţa în vreme de primejdie, am să-ţi fac şi eu o slujbă de care te vei folosi foarte şi pentru care ai să-mi fii în viaţă recunoscător. Mama îndată ce va afla că pleci, te va chema în cămara sa şi te va ruga ca spre încredinţare de prieteşugul ce ne păstrezi, să alegi din tot avutul nostru orice-ţi va plăcea, ca să-l păstrezi drept odor spre aducere aminte de legăturile frăţeşti ce s-au înnodat între noi; atunci d-ta să-i ceri calul galben ce fuge ca gândul, că în călătoria ce faci îţi va fi de mare folos, căci călare fiind pe el orice gândeşti ţi se împlineşte la minut. Ştiu bine că mama o să facă nazuri, o să te îmbie cu averi mari, cu scumpeturi alese, dar să nu te amăgeşti de nimic, căci calul acela preţuieşte mai mult ca o împărăţie.

Fata îi făgădui a-i face pe voie şi se ţinu de cuvânt îndată ce şerpoaica o chemă la sine şi o îmbie cu alegerea a orice lucru ar voi.

— Mamă, zise ea, dacă vrei să-mi dai un odor la care să ţin în viaţa mea şi care să-mi fie scump ca lumina ochilor, nu-mi da avuţii nici lucruri scumpe, căci eu ca fiu de împărat am destule, ci calul galben ce fuge ca gândul.

Auzind şerpoaica această cerere neaşteptată, se schimbă la faţă, îngălbeni, începu cu fel de fel de defăimări a sudui calul şi cu fel de fel de laude a zugrăvi frumuseţile altor daruri mai scumpe, fata însă rămase neînduplecată. Şarpele atunci deschise gura şi începu să roage pe mumă-sa să se înduplece, căci pe babă n-o lăsa inima să se despartă de aşa odor scump, şi îi zise atâtea cuvinte dulci şi-i făcu atâtea rugăciuni fierbinţi, încât o nevoi să se înduplece şi să zică:

— Haide, fie-i pe voie, facă-se hatârul tău; fie-i calul dăruit.

După rostirea acestor cuvinte trecură în altă cămară unde se ospătară, şi după masă, fata de împărat îşi luă ziua bună de la toţi, sărută mâna babii, se sărută cu fiu-său pe obraji, apoi încălecă pe calul cel galben ce i se adusese la scară gătit şi înşeuat ca un cal de împărat, legă frâiele calului său de şeaua celui nou şi ieşi în pas din curte, petrecută fiind de toţi ai palatului până afară de poartă.

Cum ieşi din curte, fata zise calului său să întrebe pe cel nou dacă poate să zboare în două minute în slava cerului împreună cu ea şi cu el şi de acolo să se zboare într-o clipă în tabăra oştilor sale. Auzind această întrebare, calul răspunse că nu în două minute ci într-o clipă poate fi acolo. Îl mai întrebă fata dacă fiind urmăriţi poate să-i ajungă cineva şi i se răspunse că nu este fiinţă în lume care să-l ajungă. Atunci fata îi zise calului să zboare în slava cerului deasupra palatului şerpoaicei şi făcându-i-se pe voie, ea se plecă după şa în jos şi uitându-se spre cei ce încă o priveau din scară zise:

— Te-ai amăgit, zmeoaico, crezându-mă făt frumos, iată cosiţele şi ţâţele mele care dovedesc că sunt fată.

Zicând aste cuvinte, îşi ridică coiful şi lăsă a-i cădea cosiţele în plete aurii pe gâtul de lebădă, îşi desfăcu asemeni şi zaua şi-şi descoperi sânul său de zână a cărui frumuseţe uimi pe toţi care îl priviră.

Şerpoaica auzind aceste cuvinte şi văzând că s-a înşelat, scoase un ţipăt groaznic şi căzu jos grămadă la pământ. Fiul său înspăimântat alergă s-o sprijine şi să-i dea ajutor, dar mai-nainte de a ajunge până la dânsa, ea căzu jos la pământ, se izbi cu capul de pietrele scării şi rămase în loc moartă. Într-ăst timp fiica de împărat pierise în văzduh şi se făcuse nevăzută.

IX

Într-o clipă fata se pomeni din slava cerului pusă în mijlocul taberei oştilor tatălui său. Înainte de sosirea sa oştenii toţi erau întristaţi şi descurajaţi, căci duşmanii se pregăteau să se izbească cu ei, şi ei încă nu aveau căpetenie; cum văzură însă pe frumoasa lor domniţă, li se umplură sufletele de bucurie şi nădejde şi cerură în gura mare războiul cât se poate mai curând, ca nu duşmanii să se pregătească mereu şi să primească într-una ajutoare noi.

Împărătiţa le făgădui orice vrură şi se duse apoi la calul său ca să se sfătuiască cu dânsul. Calul cum află pricina îi zise:

— Numai calul şerpoaicei ne poate povăţui ce trebuie să facem ca să scăpăm de încurcătură cu faţă curată şi fără temere de primejdie.

Calul galben ca gândul mânca într-acea vreme într-un grajd deosebit, se duse numaidecât împărătiţa la el şi-i zise:

— Îmi este teamă că după cum am văzut eu din slava cerului, nu-mi va fi cu putinţă să dovedesc cu oştile ce am mulţimea oştilor duşmane; ce mă înveţi să fac?

— Numai şarpele, stăpânul meu, te poate mântui, răspunse calul.

— Atunci sunt pierdută, fiindcă el trebuie să aibă pică pe mine că l-am înşelat.

— El de când a aflat că eşti femeie, te iubeşte ca un nebun şi pentru hatârul măriei tale este în stare să-şi puie viaţa în mii de primejdii.

— Ce folos dacă nu este aici?!

— Dacă vrei să vină chiar într-acest minut, n-ai decât să mă încaleci şi să te gândeşti la el.

Numaidecât fata încălecă şi se gândi la şarpe şi cât te ştergi la un ochi el fu înaintea ei. Cum îl văzu domniţa scoase un ţipăt de mirare şi îl întrebă din ce pricină era cernit?

— Tirano, răspunse el suspinând, tu eşti pricina cernirii mele; mamă-mea nu mai trăieşte, a murit ucisă de tine.

— De mine? strigă fata înspăimântată.

— Da, din pricina ta, căci a căzut jos şi şi-a zdrobit capul de o piatră îndată ce a aflat că eşti femeie. Astfel s-a împlinit proorocia care au prevestit-o nişte măieştri încă de la naşterea mea, şi care i-au spus că dânsa va muri îndată ce eu voi iubi o femeie care se va furişa în casa noastră sub chip de bărbat. Tu ai fost acea femeie şi eu de când ştiu cine eşti, te iubesc ca un nebun şi pentru dragostea ta am uitat şi casă, tot în sfârşit şi am alergat în urma paşilor tăi.

— Nu mai veneai dacă nu te chemam?

— Porunca ta m-a ajuns aci, aproape de tabără.

— Dacă în adevăr mă iubeşti, fă-mi o slujbă.

— Spune-o şi ea va fi făcută.

— Învaţă-mă cum să dovedesc pe duşmani fără multă vărsare de sânge?

— Prea lesne; pentru hatârul tău la noapte voi lua încă o dată haina de şarpe pe care n-aveam gând s-o mai port de la moartea mamei; mă voi furişa printre păzitori, voi pătrunde până la magaziile cu zaherele*, voi otrăvi cu balele mele toate lucrurile de mâncare şi apoi mă voi întoarce liniştit şi sigur că mâine dimineaţă toţi care vor mânca vor crăpa.

* zaherea/zaherele – provizii alimentare

X

A doua zi duşmanii necrezându-se destul de întăriţi, amânară pentru ziua următoare bătălia şi se puseră să mănânce şi să bea fără nicio grijă; pe sub seară însă îi apucă pe toţi, fără deosebire, o colică, o durere de pântece şi o vărsătură grozavă şi peste noapte începură să cadă unii peste alţii morţi şi înlemniţi.

A doua zi oştile împărătiţei fură coprinse de mirare că nu mai auzeau niciun zgomot în tabăra duşmană şi trimiseră să spuie stăpânei lor astă întâmplare. Ea nu rămase un minut la îndoială că şarpele şi-a îndeplinit făgăduiala şi mână nişte iscoade dibace ca să se încredinţeze de adevăr. Peste un ceas iscoadele se întoarseră încărcate de prăzi spre a vesti tuturor înveselitoarea ştire că au găsit pe toţi oştenii din tabăra duşmană, împreună cu crai cu tot, morţi şi înlemniţi şi tabăra lăsată în voia întâmplării fără de niciun păzitor.

Astă veste umplu de bucurie inima tuturor şi împărătiţa, după ce oştenii coprinseră tabăra duşmană şi-şi împărţiră prăzile, intră în ea ca un biruitor şi arătă tuturor pe mântuitorul care i-a scăpat de un duşman aşa de primejdios. Toate căpeteniile oştilor veniră să mulţumească fiului şerpoaicei de minunata biruinţă ce le-a dăruit şi să-l întrebe prin ce minune a izbutit. El s-a mărginit a spune că prin minunea măiestriilor magiceşti a ucis pe duşmani, fără a spune cine şi al cui fiu era.

A doua zi porniră cu toţi spre împărăţia duşmană, o coprinseră prin puterea oştilor fără multă bătaie de cap, puse cârmuitor pe cel mai cuvios şi mai credincios dintre căpeteniile oştilor, lăsă acolo o seamă de oştire spre pază şi porni spre împărăţia tatălui său.

Împăratul aflând vestea neaşteptatei biruinţe, ieşi cu tot oraşul o poştă înainte întru întâmpinarea biruitorilor, se coborî din căruţă şi alergă să sărute cu drag pe viteaza sa fiică. Ea roşind de plăcere şi bucurie c-a ştiut să-şi îndeplinească bine datoria, arătă pe fiul de şarpe ca pe adevăratul biruitor şi se lepădă pe sine de orice vrednicie. Astă smerenie a făcut pe surorile sale să n-o mai urască, ci dimpotrivă s-o iubească ca şi mai-nainte, căci ea nu s-a arătat în vileag mai iscusită ca dânsele.

Împăratul povăţuit fiind de cal, care în urma înţelepţeştei sale purtări devenise sfetnicul lui cel mai credincios, dete pe fiica cea vitează soţie fiului de şarpe, care de când a murit mumă-sa nu mai putea fi zmeu rău-făcător, şi fiică-sa care în ascuns

iubea pe acest tânăr căruia îi mântuise zilele, primi a fi soţia lui. Pe cele două surori le mărită cu alţi doi tineri aleşi de ele; unul din ei se făcu împărat peste ţara din nou coprinsă şi celălalt ajunse stăpânitor peste împărăţia şarpelui, iar pe şarpe îl puse în locu-i împărat peste coprinsul lui şi mai mare peste cele două împărăţii.

Prin acest chip toţi fură mulţumiţi şi prăznuiră cu veselie la întreita nuntă ce avu loc după trei zile.

Împăratul de atunci nu mai plânse cu un ochi ci râse cu amândoi, şi calul cel bătrân nu mai fu supărat din odihna sa, ci hrănit şi îngrijit de însăşi împărătiţa care, deşi-şi luase hainele de femeie, nu încetă de a se sfătui cu el în ocârmuirea celor trei împărăţii.

Calul cel galben ca gândul fu calul ei de plimbare, cu el mergea prin slavă de la palatul său la al şerpoaicei şi de la al şerpoaicei înapoi. După aceea toţi trăiră în pace şi liniştiţi până la adânci bătrâneţi.

La masa care a avut loc la nuntă am fost şi eu şi am furat o lingură lungă şi am lovit pe cine ascultă peste pungă.

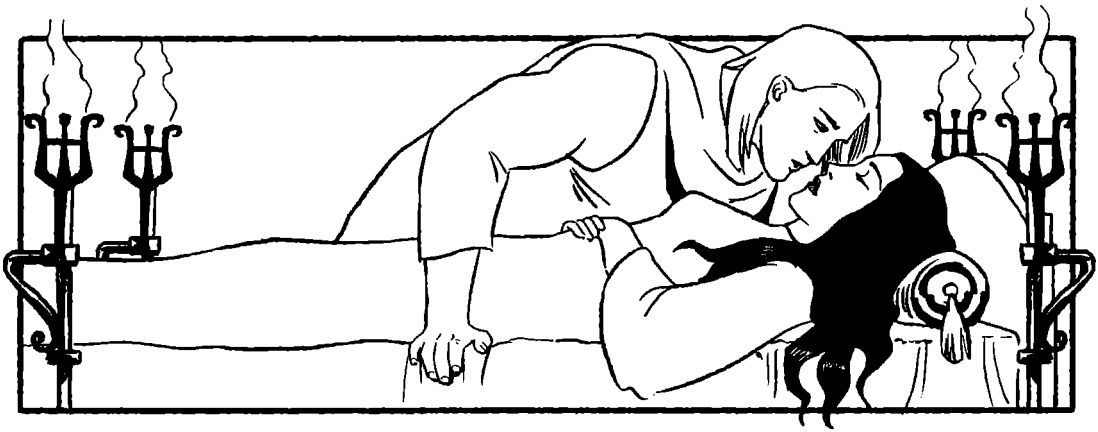

SPATĂ-LATĂ ŞI INIMĂ PUTREDĂ

I

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi o împărătească, cărora le dăruise Dumnezeu trei fete tot una şi una de frumoase, care cu cât creşteau, cu atât înnebunea lumea de frumuseţea lor.

Părinţii lor nu erau deloc mulţumiţi de acest întreit dar, fiindcă ei doreau din inimă un coconaş care să le moştenească tronul şi averea. Ei întotdeauna se rugau lui Dumnezeu să le dăruiască un băiat, şi alergau şi pe la vrăjitori şi descântători ca să li se împlinească dorul.

Dumnezeu le îndeplini cererea, le dărui un coconaş, dar nu lăsă să treacă nepedepsită cârtirea lor împotriva şartului Dumnezeiesc, şi mai cu seamă pentru că alergaseră la lucruri necurate, ca să silească mila Sa.

Împărăteasa într-o zi simţi că se găsea însărcinată, cu toate că era în vârstă înaintată, şi purcese îndată să spună această veste împăratului. Împăratul se veseli

foarte, nemaiîndoindu-se că Dumnezeu i-a dăruit un coconaş, şi dete o masă mare şi frumoasă tuturor boierilor şi sfetnicilor lui de frunte.

Pe când împăratul şi mesenii lui benchetuiau în palat, fetele ieşiră prin grădină să se mai plimbe şi să-şi mai uite focul, căci procletele urau de moarte pe acest frate ce avea să vină ca să le smulgă toată dragostea părintească.

Tot spunând şi iar spunând şi multe şi de toate despre păsul lor, nu băgară de seamă că vremea trecea, c-a înserat şi că ele mereu se depărtau de palat. Când băgară de seamă era prea târziu, înnoptase de tot şi mai toată lumea se culcase.

Se grăbiră şi ele ca să-şi îndrepte greşeala alergând mai iute spre palat, dar când să treacă pragul grădinii, ce să vezi? Trei nori negri precum catranul se năpustiră din înălţime asupra lor şi le răpiră într-o clipă, şi le ridicară cât te ştergi la un ochi, în slava cerului.

În deşert sărmanele ţipară, cerură ajutor şi vărsară lacrimi şiroaie, căci ţipetele şi vaietele lor nu fură auzite.

A doua zi când le căută mumă-sa, ia-le de unde nu e. Deodată se umplu palatul de văicăreli şi căutări, dar nici unele, nici altele nu fură de vreun folos; fetele nu se mai putură găsi! Tocmai pe sub seară aflară în poarta grădinii un condur, o maramă şi o salbă de mărgăritare şi le recunoscură că erau ale fetelor; atunci nimeni nu mai fu la îndoială că cele trei fete ale împăratului fuseseră răpite de trei zmei paralei, cari bântuiau de la o vreme încoace toate împărăţiile de primprejur.

II

Împăratul şi împărăteasa se întristară foarte mult de răpirea fetelor, şi cu toate că nu prea le păstrase multă dragoste, totuşi plânseră multă vreme pierderea lor. Întristarea lor însă se schimbă curând în bucurie, căci împărăteasa născu un băiat frumos ca un soare şi voinic ca un bujor.

Acest copil creştea într-o lună cât creşteau alţii într-un an, încât făcu pe toată lumea să se minuneze şi să se mire. Isteţimea lui mai cu seamă era nepovestită.

Mumă-sa, de drag ce-i era, îi dete singură ţâţă până la şapte ani, cu toate că copilul era aproape un voinic, şi-l mângâia şi-l dezmierda astfel, încât până şi neînsufleţitele pizmuiau atâta iubire. Nu era voie care să-i plesnească lui prin cap

şi care să nu fie îndeplinită pe dată, nu era cerere care să nu fie săvârşită de mumă-sa cu grăbire. Astă slăbiciune mămoasă strică mulţi copii, însă Spată-lată (aşa se numea fiul împăratului din pricina voiniciei lui cea mai înainte de vreme), nu se strică deloc, căci, deşi abia un copil, era copt la minte ca şi la trup.

Petrecerile lui cele mai de frunte nu erau jocul cu arşicele şi zmeul, cum fac mai toţi de seama lui, ci călăria, vânătoarea şi încurarea. Unul din caii împăratului, calul său din tinereţe, care-şi petrecea bătrâneţile într-un colţ de grajd părăsit şi în seamă nebăgat, era cel mai iubit şi mai căutat de Spată-lată.

Toată ziua se plimba cu el pe pajişti înverzite sau prin livezi umbroase, şi seara se întorcea acasă, îl ducea la grajd, îl îngrijea şi apoi intra în palat. Se zicea că acel cal avea darul graiului şi că era năzdrăvan.

Într-o seară tânărul fiu de împărat se întoarse acasă mai devreme, însă mai trist şi mai gânditor ca oricând; se cunoştea că era zbuciumat de ceva. Mamă-sa băgă de seamă pe dată şi cum îl văzu se înspăimântă foarte şi-l întrebă ce avea.

El deocamdată răspunse că n-avea nimic, dar după ce fu silit de mumă-sa prin lacrimi şi rugăciuni a-i spune păsul, îi zise:

— Aşa e mamă că eu am mai avut fraţi sau surori?

Auzind astă întrebare împărăteasa se schimbă la faţă; limba îi amorţi în gură şi lacrimi se iviră la coada ochilor, dar după un minut îşi veni în fire şi răspunse cu un glas tremurător:

— Nu, fiul meu, tu eşti cel întâi născut al meu.

— Să nu mă minţi, mamă, zise Spată-lată cu un ton bănuitor şi intră pe dată în camera sa de culcare.

A doua zi veni acasă şi mai de vreme dar şi mai cătrănit; mumă-sa îl băgă de seamă şi de astă dată şi iarăşi îi sări inima din loc.

— Ce ai, fătul meu? strigă ea sărind de unde sta şi coprinzându-i grumajii în braţe.

— Nu am nimic, răspunse fiul său oftând; am numai un neastâmpăr care mă munceşte şi care-mi şopteşte mereu la ureche cum că eu am avut fraţi ori surori şi că numai nenorocirea m-a lipsit de ei.

Mumă-sa auzind aceasta se schimbă şi mai mult, dar de teamă să nu i se întâmple şi lui niscaiva nenorociri după urma zmeilor, începu a se jura şi a se blestema că n-a mai avut nici fraţi, nici surori. Spată-lată tăcu şi de astă dată şi intră în cămara sa să se culce.

A treia zi veni şi mai din vreme, dar de astă dată nu mai era trist şi mâhnit; mumă-sa se veseli foarte şi începu să-l dezmierde şi să-l îmbie cu toate bunătăţile. El îi răspunse:

— Nu voi nimic, mamă, decât dacă mă iubeşti să-mi faci o mulţumire.

— Spune-o şi pe dată ţi se va face pe voie, răspunse muma cu grăbire.

— Aş vrea să-mi dai să mai sug încă o dată ţâţă, deşi m-ai înţărcat.

— Numai atâta-ţi este cererea? strigă muma voioasă; vino în braţele maicii tale, puişorule, căci pieptul ei va fi al tău cât se va mai găsi un strop de lapte.

— Vezi, eu nu voi să-mi dai să sug aici.

— Dar unde?

— Unde-ţi voi zice eu.

— Spune-mi pe dată.

— Vino după mine.

Mumă-sa, deprinsă a nu-i strica voia şi a-i face toate pe plac, îl urmă, şi el o duse afară din casă, în dos despre grădină.

Ajungând sub streaşina casei se opri, se aproprie de temelie, puse mâna pe una din bârne pe care era aşezat unul din pereţi, o ridică în sus cu zid cu tot ca pe o pană şi apoi zise mamei sale:

— Pune una din ţâţe în deschizătură.

— Dar ce ai de gând să faci? strigă mumă-sa înspăimântată.

— Nimic, vreau să sug printre temelie şi talpa casei, căci m-a învăţat o vrăjitoare că e bună de deochi.

Mumă-sa se cam codi, dar auzind că fiul său îi adaogă:

— Dacă mă iubeşti fă-mi voia, nu mai stătu la îndoială şi i-o făcu.

Cum văzu ţâţa mume-sii în despicătură, lăsă puţin talpa în jos şi mumă-sa scoate un ţipăt groaznic de durere şi strigă:

— Dar asta pe tine ce poate fi? Pentru ce mă chinuieşti ca pe hoţii de cai?

— Ia ascultă, mamă, te rog spune-mi adevărat dacă am avut fraţi şi surori? răspunse fiul său fără a o slăbi.

— Nu, n-ai avut nici fraţi nici surori, răspunse mumă-sa care prindea mai bucuros să sufere dureri, decât să bage în vreo primejdie sau încurcătură pe fiul său.

Spată-lată mai lasă puţin talpa pe ţâţe şi mumă-sa scoase ţipete şi mai împungătoare, dar nici de astă dată nu spuse nimic.

A treia dată lăsă talpa mai de tot astfel că mumă-sa nu mai putu suferi şi zise:

— Lasă-mă, câine, că-ţi spun tot.

— Spune, zise fiul său, mai slăbind-o, dar nu de tot.

— Bănuielile tale nu te-au înşelat, fătul meu, zise mumă-sa suspinând, ai avut trei surori frumoase ca stelele cerului, dar le-au răpit, înainte de a te naşte tu, trei zmei spurcaţi.

— Bine, zise el dându-i drumul; atâta am voit să ştiu; mâine mă duc după ele.

Mamă-sa îl rugă mult să-i fie milă de frăgezimea lui şi de bătrâneţile lor şi să nu facă niciun pas care să-l bage în vreo primejdie, dar nu fu chip de a-l întoarce.

Tatăl său aflând astă ştire se amărî şi el şi-l rugă mult doar l-o îndupleca să se lase de astă hotărâre, dar nu fu cu putinţă.

— Dă-mi, tată, roibul dumitale din tinereţe şi haine de primeneală şi bani de cheltuială, atât fu răspunsul lui Spată-lată.

Văzând şi văzând că nu era chip de înduplecare, că lacrimele şi rugăciunile, precum şi mijlocirile sfetnicilor celor mai fruntaşi rămâneau nefolositoare, îi dete tot ce cerea şi-l petrecură până la marginea oraşului plângând şi urându-i întoarcere cu noroc.

III

Îndată ce ieşi din oraş, Spată-lată se îndreptă spre Soare-apune şi se întinse la cale lungă mergând zi de vară până-n seară şase săptămâni încheiate.

Într-o dimineaţă, pe când mergea pe o potecă croită printre iarbă şi flori, pe sub umbra răcoroasă a unor copaci, calul se opri în loc de sine şi zise stăpânului său:

— Vezi în depărtare ceva?

— Nu văd nimic, răspunse băiatul.

— Ia uită-te mai bine.

— Îmi pare că zăresc o scânteiere albă verzuie.

— Vezi, aşa te vreau.

— Ce înseamnă astă scânteiere?

— E învelitoarea caselor în care locuieşte sora măriei tale cea mai mare.

— Haide mai iute dacă e aşa.

— Nu te grăbi căci avem răgaz; lasă să plece zmeul la vânătoare, căci e încă de dimineaţă, şi până atunci ascultă ce-ţi spui şi bagă în cap poveţile mele dacă nu vrei să te căieşti.

— N-avea nicio grijă.

— Zmeul are să te primească bine şi soră-ta mai cu asupra, o să-ţi întinză masă mare, o să te îmbie cu fel de fel de daruri scumpe şi o să te roage să-i spui unde te duci, o să-ţi zică să rămâi noaptea acolo şi o să te îndemne să petreci câteva zile împreună cu ei. Mâncarea s-o primeşti, dar să nu te muşte şarpele de inimă să rămâi acolo măcar o noapte sau să-i spui că vrei să iei pe soră-ta, căci eşti pierdut. El se teme de noi; spune-i dar că mergi să iei de nevastă pe fata lui Inimă-putredă, că numai cu asta poţi scăpa; dacă nu m-oi asculta, să ştii că ori el, ori mumă-sa îţi va răpune viaţa în cea dintâi noapte negreşit. Asemenea să nu primeşti daruri de la el, dar să ceri cu stăruinţă doi pui de iepuri ce vei vedea alergând prin curte domesticiţi, căci ăşti iepuri o să ne fie de mare folos.

— Aşa voi face, răspunse Spată-lată, pornind înainte.

După ce merse o bucăţică cât dai cu praştia, intrară într-o grădină şi la o cotitură zăriră o femeie frumoasă ca ziua senină, dar tristă, plânsă şi slăbită de un dor sfâşietor; ea sta pe o brazdă de verdeaţă şi-şi vedea de plânsul ei fără să-i bage de seamă.

— Iată sora ta cea mare, şopti calul. Spată-lată cum auzi acest cuvânt, sări iute după cal, se apropie de tânăra femeie şi întinse braţele ca s-o strângă la sânul său.

Femeia se retrase mirată şi înspăimântată, voi să fugă, dar el o opri şi-i zise:

— Stai, nu fugi, fiică de împărat, şi primeşte cu dragoste îmbrăţişările mele, căci eu sunt fratele tău care era în pântecele mumei când ai fost răpită de zmei.

Auzind această veste neaşteptată, tânăra femeie scoase un ţipăt de bucurie şi căzu pe grumajii fratelui său şi-i zise suspinând:

— O!, frate, frate, bine ai venit sănătos, să mă scapi de robie.

— Te voi scăpa cu vrerea lui Dumnezeu, răspunse fratele său lăcrămând.

După aste cuvinte, fata de împărat se uită cu drag la chipul frăţâne-său, şi recunoscând în el toate trăsăturile tatălui său iarăşi îl îmbrăţişă.

După aceea îl pofti în palat, care era de-o frumuseţe neînchipuită. El era învelit numai cu smarald verde căptuşit cu argint şi înconjurat numai de grădini răpitoare. Intrând într-o cameră minunată îl îmbie cu poame gustoase şi băuturi răcoroase, şi după aceea îl rugă cu lacrămile în ochi să-i spună câte ceva despre părinţi.

El îi făcu pe voie, îi spuse cum le-au plâns părinţii, cum apoi au ascuns de el adevărul, cum el a aflat prin mijlocirea calului toate câte s-au petrecut, şi cum a silit apoi pe mumă-sa să spuie.

Pe când vorbeau mai cu foc şi se sărutau mai cu drag, deodată se auzi un zgomot mare, o bubuitură tare se auzi în uşă, uşa se deschise repede şi intră ca o săgeată în casă un buzdugan care sări repede pe pardosea, de acolo pe masă şi apoi se atârnă în cui de la sine. Cum văzu aceasta, fata se îngălbeni şi începu să tremure şi să-şi frângă mâinile cu ciudă.

— Vine zmeul, murmură ea abia vorbind; unde să te ascund ca să nu te piarză?

— Nu avea nicio grijă, răspunse fratele său fără să se tulbure, apoi se apropie liniştit de buzdugan, îl luă din cui şi începu să-l învârtească între degete ca pe o măciucă uşoară, cu toate că atârna aproape o sută de ocale, încât abia îl puteau ridica doi oameni ţepeni de la pământ. După aceea îl mai răsuci pe după cap de vreo două sau trei ori, şi pe urmă îl aruncă pe uşă, încât îl făcu să zbârnâie şi să zboare întocmai ca o săgeată.

Zmeul care tocmai venea de la vânătoare, văzând buzduganul său cum zboară pe deasupra capului lui fără să se oprească, o sfecli şi se luă după el zicând:

— Am păţit-o; Spată-lată a venit după soră-sa.

Buzduganul merse cu o stadie mai departe de unde fusese aruncat, şi căzând jos se afundă în pământ pe jumătate.

După ce îl luă zmeul se întoarse spre casă şi văzând în prag pe noul venit, care îl aştepta fără de teamă, înţelese cu cine avea a face şi o întoarse pe foaia cealaltă, adică alergă spre el cu braţele întinse, şi căzându-i pe grumaji îi zise:

— Bine-ai venit sănătos, cumnate.

— Bine te-am găsit sănătos, răspunse Spată-lată.

— Dar ce vânt te-a abătut p-aci?

— Vânt bun de dragoste.

— Ei!, ce mai ala-bala p-acasă?

— Bine, pace.

— Bine să dea Dumnezeu; porunceşte nevastă să puie masa.

Fata de împărat se supuse şi dete poruncile cuviincioase. Pe când se stropolea de masă, zmeul trase pe Spată-lată la o parte şi îi zise:

— Ia ascultă, aşa să trăieşti, spune-mi în cuget curat, ai venit de-a dreptul la noi să ne vezi?

— Nu, răspunse Spată-lată, mă duc să iau de nevastă pe fata lui Inimă-putredă şi trecând m-am abătut şi p-aci.

— Bine ai făcut, frăţică, aide la masă.

Prânziră în voie bună şi veselie până dete în murgit; şi după masă zmeul numaidecât porunci să pregătească o cameră de culcare, dar Spată-lată îl opri spunând că pleacă să ajungă devreme la oraşul vecin unde avea o întâlnire cu cineva.

Zmeul încercă să îl roage şi puse şi pe nevastă-sa, dar toate fură în deşert, căci tânărul rămase cu totul neînduplecat.

După ce văzu şi văzu că nu se poate, îl rugă să aleagă orice va voi din scumpeturile ce avea ca să păstreze vreun odor de amintire şi dragoste din avutul lui, dar el nu primi, şi numai după multe rugăminţi îi zise:

— Dacă ţii să-mi faci un mare hatâr, dă-mi cei doi iepuri care se joacă prin curte. Zmeul cam cârti, cam strâmbă din nas, dar neavând încotro îi prinse singur şi singur îi vârî în desaga lui Spată-lată.

După aceea tânărul îşi luă seara bună şi plecă.

Cum ieşi din coprinsurile zmeului, Spată-lată descălecă, trase calul după sine într-un bunget de pădure, se opri sub un copaci stufos unde iarba era mai multă şi mai moale, scoase şeaua după cal, îi dădu drumul să pască, şi el se lungi pe iarbă, şi după ce puse capul pe şea adormi.

A doua zi se deşteptă când începu să cânte ciocârlia şi numaidecât se duse la o fântână vecină, se spălă cu apă limpede, apoi îmbucă puţin din merindea ce o avea cu sine, îngriji şi de iepuraşii săi, apoi încălecă şi, ieşind în drumul mare, o apucă înainte.

Pe drum calul îi zise:

— Astăzi după nămiezi, când se pleacă soarele spre asfinţit, o să intrăm în moşia zmeului d-al doilea; bagă însă de seamă că ăsta este şi mai puternic, şi mai rău, şi mai şiret. Să nu te împingă păcatul să-ţi pierzi cumpătul, căci ai păţit-o.

— N-avea nicio grijă, răspunse tânărul.

— La el poţi mânca, dar de băut şi de culcat să te fereşti ca de ceasul rău, căci altminteri eşti pierdut. Şi el o să te îmbie cu daruri, însă nu-i lua alt fără numai cei doi pui de urşi ce-i are la poartă.

Spată-lată făgădui că nu va ieşi din cuvântul căluşanului şi merse înainte. Pe la scăpătat zări în depărtare ceva roşu şi sclipitor de îţi lua văzul şi întrebă pe cal ce o fi acea minune.

— Este învelitoarea palatului zmeului, zise el, care e de rubin ferecat în aur.

Intrând în grădină care era cu mii de părţi mai frumoasă ca a zmeului dintâi, găsi şi acolo o femeie înzecit mai frumoasă şi mai tânără, în care recunoscu trăsurile chipului maicii sale şi înţelese că era soră-sa. Cum făcu el cunoştinţă cu dânsa intră cu ea în palat, care era pardosit numai cu granaturi, trimise înserat zmeului buzduganul înapoi cu îndoită putere, ieşi şi întru întâmpinarea lui, se sărută şi cu el, îi primi şi lui ospătarea, dar nu vru odată cu capul nici să bea altceva decât apă, nici să se culce, şi când plecă, în loc de orice dar scump ce-i puse zmeul înainte, îi ceru cei doi ursuleţi.

Zmeul cam rămase pe gânduri şi cam cârmi, dar neavând ce face, îi făcu pe voie şi îi pofti călătorie bună.

A doua zi intră în coprinsul celui din urmă zmeu, i se orbi şi aci ochii de strălucirea razelor cu mii de feţe ce scotea învelitoarea şi pereţii cari erau căptuşiţi numai cu diamante şi briliante; întâlni şi pe soră-sa cea mai mică, care era mai frumoasă ca toate, dete ochi şi cu ăst zmeu care întrecea pe toţi în putere şi viclenie, dar îl dovedi şi pe el urmând întocmai povaţa calului.

De astă dată nici nu mâncă, nici nu bău şi nici dormi la el, ci cum se odihni puţin îi zise:

— Rămas bun, frate.

— Dar ce fel, pleci? strigă el.

— Sunt nevoit, dragă cumnate.

— Dar ce, tătarii te silesc să dai aşa pe foc? Unde te duci?

— Mă duc să iau de nevastă pe fata lui Inimă-putredă.

Până aci zmeul era trist şi posomorât, dar cum auzi astă hotărâre, se veseli fără de veste şi începu să i-o laude zicând:

— Am auzit că este nepovestit de frumoasă astă copilă minunată, fraţii mei au văzut-o şi au rămas uimiţi de atâţia nuri. Bine te-ai gândit, când te-ai hotărât s-o iei pe ea de nevastă.

— Ia ascultă cumnate, ştii dumneata calea spre partea locului?

— Cum nu? Am vânat de atâtea ori prin pădurile lui.

— Sunt niscaiva primejdii spre pildă oameni răi, fiare şi alte dihanii?

— Ce stai de vorbeşti? Mergi ca în palmă, numai prin dumbrăvi pline cu flori şi vânat.

— Ce spui? Apoi atunci fă-mi o dragoste cu care mă vei îndatora până la suflet.

— Porunceşte şi îţi jur pe maica mea că tot ce am mai scump, viaţa şi averea, ţi le jertfesc cu bucurie.

— Eu nu sunt atât de lacom; dă-mi numai cele trei şarle mici ce am văzut prin curte zbenguindu-se.

— Ah!, fecior de lele ce eşti! strigă zmeul plesnind de necaz, cum mă înşelai de făcui aşa mare jurământ?

— Pentru ce te superi? Ce-ţi pare rău? Mare lucru e pentru dumneata trei potăi de câini?

— Nu, dar pentru ei aş da toată starea mea; ia-o în schimb dacă vrei.

— Nu, nu voi nimic dacă-ţi este atât de greu să-mi dai aceea ce-ţi cer.

— Ei!, fie, nu voi să ieşi mâhnit din casa mea; ia-i şi stăpâneşte-i sănătoşi.

Făt-frumos îi luă, îi puse şi pe ei într-o desagă, sărută pe soră-sa, strânse mâna zmeului şi plecă.

IV

După ce mai merse încă trei zile, intră într-un oraş şi găzdui la o babă vecină cu poarta cetăţii. Acolo începu să cerceteze de Inimă-putredă întocmai cum îl învăţase calul şi însăşi baba îi dete toate lămuririle.

— Măiculiţă, zise ea, să nu te împingă păcatul a apuca acea cale, că mulţi tineri frumoşi şi voinici au apucat-o şi nu s-au mai întors.

— Şi pentru ce, bătrânico? întrebă Spată-lată.

— Pentru că multe şi nenumărate primejdii o înconjoară.

— Spune-mi şi mie o parte din ele, aşa să trăieşti.

— Bucuros, făt mamei, căci poate auzindu-le ţi-o fi milă de tinereţile dumitale şi te-ai întoarce înapoi.

— Ai fost şi dumneata pe acolo?

— Nu, m-a ferit sântuleţul, dar am auzit multe şi mărunte.

— Ce ai auzit, măiculiţă?

— Se zice că după ce ieşi din acest oraş ca să te duci spre palatul lui Inimă-putredă, trebuie să apuci drumul ce se face la dreapta şi să mergi, să mergi zi de vară până în seară. După aceea începe o pustietate plină de nisip; cică cine o atinge un grăunte numai din nisipul din latura căii, tot nisipul se ridică cu furie şi îl copleşeşte. După aceea începe o câmpie plină cu fel de fel de flori mirositoare de o frumuseţe nepovestită; cu toate astea cine va avea nenorocul să atingă o foiţă măcar din ele, toate se năpustesc asupră-i şi-l înăbuşesc. Pe urmă se întinde o câmpie plină de oasele oamenilor ce şi-au pierdut viaţa venind până acolo; cum vei atinge un singur oscior, din ele toate dau năvală şi înmormântează sub greutatea lor pe nechibzuit. În sfârşit vine un crâng des şi plin de toate fiarele şi dobitoacele sălbatice care năvălesc ca frunza şi ca iarba îndată ce ai atins o crăciuliţă din acelea ce împiedică calea la fiece pas. Acesta este locul cel mai primejdios dincolo de care nimeni n-a putut trece.

— Dar dincolo de fiare ce mai e?

— Se spune că ar fi o grădină mândră, în mijlocul ei un eleşteu minunat şi în mijlocul eleşteului palatul lui Inimă-putredă, făcut numai şi numai din pietre nestemate.

— Mai sunt şi pe acolo niscaiva primejdii?

— Nu ştiu, măiculiţă, căci nimeni n-a pătruns până acolo.

— Eu voi pătrunde, răspunse Spată-lată.

— Dumneata!... Vai de mine!, dar ce, şi dumneata te duci în partea locului?

— Aşa nădăjduiesc cu ajutorul lui Dumnezeu.

— Atunci îţi plâng tinereţile, fătul meu.

— Ia lasă plânsul, şi du-te de-mi fă o azimioară caldă şi-mi taie un pui de găină ca să le am pe drum.

Baba se duse ştergându-şi lacrămile şi peste câtăva vreme se întoarse cu merindele.

El le băgă în desagă, încălecă şi plecă, merse toată rămăşiţa zilei, toată noaptea, şi dimineaţa ajunse în marginea pustietăţii.

Calul care ştia toate, cum intră pe poteca cea strâmtă care tăia în tot lungul ei pustietatea, îşi măsură pasul şi merse astfel încât nu atinse un grăuncior de nisip.

După un ceas şi mai bine de umblet zări câmpia cea de flori şi iuţi paşii spre ea fără să-şi piardă cumpătul. Când să facă cel din urmă pas, o pustie de muscă ciupi ţeapăn pe cal sub coadă şi el dădu cu coada să se apere. Un grăunte de nisip fu atins, şi deodată nori groşi de nisip se ridicară în văzduh şi se năpustiră cu furie spre ei, dar

era prea târziu, ei intraseră în câmpia florilor unde nisipul nu putea intra, şi cu chipul acesta scăpară teferi şi nevătămaţi.

Într-astă câmpie merse cu aceeaşi băgare de seamă fără ca să se atingă calul de un firicel de iarbă care era verde şi frumoasă tocmai bună de mâncat şi fără ca Spată-lată să culeagă o floare măcar din miile de frumuseţi care se aflau la îndemână tocmai bune de smuls.

După două ceasuri zăriră câmpia oaselor şi iuţiră paşii. Ajunse aproape de ea gata să iasă dintre flori, dar iarăşi o muscă ciupi pe cal de picior mult mai cumplit şi el, uitând primejdia, dădu din picior ca s-o gonească; atunci se făcu un zgomot nepovestit; toate florile se ridicară urlând şi fâşâind şi se năpustiră spre ei, dar calul se azvârli ca o săgeată şi într-o clipă fură în câmpia oaselor unde nu puteau pătrunde florile.

Acolo li se întâmplă acelaşi lucru, fură nevoiţi să calce printre oase, care erau presărate şi pe potecă, cu o mare băgare de seamă, şi în cele din urmă izbuti a nu atinge unul măcar. Când fu aproape de crânguleţul fiarelor sălbatice, calul fu iarăşi muşcat la glezna de dinainte de o gânganie veninoasă. Atunci de durere nu băgă de seamă că un os mare era înainte-i de-a curmezişul potecii, şi începu să fugă, se împiedică de el şi se poticni mai să cadă. Spată-lată îl ţinu bine de frâu, îi dădu pinteni şi zburară ca gândul, oasele însă zburară mai iute ca ei; îi ajunseră câteva din ele, le dădu câteva lovituri ţepene, dar nu-i doborâră, căci tocmai începu a se înseră, şi apucară să intre în câmpia fiarelor.

Cum scăpară şi de această primejdie, în loc de a se linişti, li se făcu părul măciucă auzind feluritele zbierete ce răsunau din toate părţile. Răgetele de lei se amestecau cu urletele de lupi şi mugetele de urşi cu ţipetele de tigri şi fluierăturile de balauri; era ceva îngrozitor.

Spată-lată nu se sperie, îşi făcu cruce şi merse cu Dumnezeu înainte fără a întâmpina nimic.

— Ei acum, zise calul, o să avem nevoie de dobitoacele zmeilor dacă ne-o ieşi ceva în cale. Iepurii mai întâi câte unul şi apoi urşii.

— Bine, răspunse Spată-lată şi merse înainte.

La câţiva paşi, ramurile copăceilor se încurcaseră aşa de mult deasupra potecii, încât nu era putinţă ca să treacă cineva fără să le atingă. În deşert cercară ei să se strecoare, căci nu fu chip de mântuire. Se furişară ei printre ele cum putură, dar în cele din urmă le atinse cam pe la mijlocul drumului.

Deodată văzu venind din câmpiile ce se aflau dincolo de crânguleţ o liotă întreagă de tot soiul de fiare care te îngrozeau până la moarte numai cu vederea lor şi începură a năvăli spre ei urlând furios. Spată-lată nu se înfricoşă, ci dădu pinteni calului şi zbură prin crâng fără să mai ţină seama dacă lovea sau nu crăcile; cu toate astea tot îl ajunseră din urmă dihăniile.

Cum văzu că erau aproape d-a fi ajunşi, Spată-lată scoase din desagă iepurii, aruncă unul la dreapta şi altul la stânga şi să te ţii pârleo! Iepurii o croiră la fugă şi fiarele se luară după ei; ei fugiră, ăia după ei, merse mult şi bine şi ei trecură o bucată zdravănă de drum până ce fiarele să ajungă iepurii şi să-i dumice într-o înghiţitură.

Cum făcură de petrecanie iepurilor, dihăniile se luară iarăşi după călători şi-i ajunseră după urmă ceva mai departe de calea jumătate. Spată-lată numaidecât slobozi urşii şi-şi văzu de cale. Urşii stătură în loc şi fiarele se făcură roată împrejuru-le; ei însă nu se dădură aşa de lesne biruiţi; luau de jos câte un pietroi mare, îl aruncau spre fiare şi iar se plecau să ia alt pietroi. Fiarele urlau şi ţipau de durerea loviturilor şi nu era chip să se apropie de dânşii. Tocmai târziu când obosiră bieţii ursuleţi, se năpustiră toţi asupră-le şi izbutiră a-i mânca.

După ce mâncară şi pe urşi, fiarele luară iar calea după Spată-lată, dar era prea târziu; un lup abia putu să-l ajungă mai-nainte de a intra în cuprinsul lui Inimă-putredă şi a apuca pe cal de coadă, dar calul se smuci zdravăn, îl lovi cu copitele drept la mir şi-l aruncă cât colo, mort şi sângerat. Celelalte fiare se opriră în loc ne mai cutezând să-l urmeze pe pământ străin şi ei îşi văzură de cale.

Atunci se auzi în văzduh un glas groaznic de muiere urlând:

— Ah!, fecior de lele ce ai fost, îmi scăpaşi printre degete.

— Vrând Dumnezeu, am să-ţi răpun şi capul, zise Spată-lată depărtându-se.

V

Dincolo de aceste primejdii se întindea o grădină desfătătoare, în care florile se răsfăţau pe marginea drumului şi păsările umpleau văzduhul de cântecele lor, zbenguindu-se prin desişul frunzelor de copaci.

Spată-lată şi căluşanul său se opri sub umbra răcoroasă a unuia din copaci cari adăpostea o fântână limpede ca lacrima, şi după ce se odihni şi se răcori puţin, încălecă şi merse înainte.

Pe la asfinţit zări în depărtare licăriri scânteietoare cari i-au luat văzul, şi îndreptându-se spre ele, în curând văzu că acele licăriri erau din învelitoarea unor palaturi mândre care erau făcute din table de aur curat împestriţate cu felurimi de pietre scumpe.

Apropiindu-se şi mai mult, văzu că palatul era de marmură împodobită cu pietre nestemate, că era aşezat în mijlocul unui ostrov înconjurat cu apă, şi că împrejurul palatului era o grădină mai frumoasă ca a zânelor şi că prin copacii acelei grădini cântau numai pasări măiestre.

— Ei!, ce ne facem acum? zise Spată-lată căluşelului său, după ce dădu de mai multe ori târcoale împrejurul acelui eleşteu fără să găsească un pod sau luntre.

— Ce să ne facem? răspunse calul, să-l trecem înot; ţine-te numai bine de mine.

Spată-lată se înţepeni în scări, apucă frâiele bine într-o mână, cealaltă mână o înfipse în coama calului şi intră în apă. Apa era adâncă şi lată dar era lină când intrară în ea, însă cum ajunseră pe la mijloc, deodată se ridică o furtună groaznică, valurile începură a se înălţa ca munţii şi a copleşi cu totul pe înotători gata să-i înghită la fiecare pas, calul însă înota cu vârtoşie şi spinteca cu putere valurile, iar călăreţul se lipise cu pântecele de spatele calului, astfel că amândoi păreau a fi un singur trup.

După ce se sparseră în deşert acele valuri spumegoase în preajma lor şi după ce suflă în deşert în juru-le un vânt care ar fi fost în stare să dezrădăcineze o pădure întreagă, când ei ajunseră la mal în faţa palatului, vântul se linişti, apele se potoliră şi soarele reieşi din norii cei groşi ce-l cuprinsese.

— M-ai biruit şi de astă-dată, proclete! strigă în văzduh acelaşi glas.

— Dac-o vrea Dumnezeu îţi voi răpune şi capul tău, răspunse Spată-lată intrând pe poarta palatului.

Când intră înăuntru se miră de tot ceea ce văzu! la poartă stăteau doi soldaţi cu armele în mână şi nu dădeau niciun semn de viaţă fiind înţepeniţi, în curte slujitorii bărbaţi: unii scoteau apă, alţii cărau cu doniţele, alţii duceau bucate sus, şi femeile: unele spălau, altele întindeau rufele, mulgeau vitele, dar toţi stăteau locului înţepeniţi şi nemişcaţi, oameni, vite, până şi pasările din curte, ca cum ar fi fost de piatră.

Ajungând la scară Spată-lată descălecă, dete drumul calului să pască iarba ce crescuse prin curte, şi intră înăuntru. Bogăţiile cele mai fermecătoare văzului erau răspândite cu îmbelşugare prin cămări şi pridvoare, dar pui de fiinţă nu se vedea pe nicăieri şi care se zărea ici colo prin pălimare erau amorţite ca şi cele din curte.

După ce colindă toate locuinţele fără de nicio ispravă, intră într-o cămară mai mare şi acolo văzu pe un pat înalt, înconjurat de douăsprezece făclii aprinse, o fecioară frumoasă ca o zână care dormea pe o pernă împestriţată numai cu pietre scumpe.

Văzând-o, Spată-lată se răpi de frumuseţea ei cea peste fire, se apropie de ea, sui cele şase trepte pe care era aşezat patul, puse mâna pe pieptul ei ca să vadă dacă era şi ea amorţită sau nu, şi simţind-o călduţă, şi auzind răsuflarea ei cea uşurică, nu se mai putu opri, ci apropie de guriţa ei de garoafă, înfierbântatele sale buze şi o sărută cu sete.

Deodată fata tresări, deschise ochii, se uită lung în juru-i şi pe urmă zise:

— Ah! Ah ce mult am dormit!

— Dormeai mult şi bine dacă nu veneam eu, răspunse Spată-lată. Fata se sperie auzind acest glas bărbătesc şi apoi văzând un tânăr străin aproape de ea, voi să fugă; el însă o opri în loc şi-i zise cu un glas rugător:

— O, te rog drăguţă nu fugi, nici te speria, căci nu vreau a-ţi face rău; dimpotrivă, pentru tine sunt în stare să fac jertfesc înzecit mai mare decât cele ce am făcut până acum; spre a te mântui am nesocotit atâtea osteneli, am înfruntat atâtea primejdii şi mi-am jertfit viaţa ca să vin până aici, porunceşte-mi şi sunt gata să fac şi altele îndoit mai mari.

Fata se mai linişti auzind acel glas atât de dulce şi rugător, şi după ce află din gura lui tot ce au înfruntat ca să răzbească până la dânsa şi tot ce a văzut în curte, ea îi zise:

— Fii binevenit, mântuitorul nostru, căci de mult te aşteptăm, frate-meu şi eu.

Spată-lată se minună de această vorbă şi o rugă să-şi spună întâmplările ca să-i înţeleagă noima; ea prinse bucuros şi-i spuse cele următoare:

— Coprinsul împărăţiei noastre se învecinează dinspre soare-răsare cu al unei zmeoaice care are trei feciori; această zmeoaică de mult vrea să ne răpească avutul spre a-şi întinde hotarele, dar multă vreme n-a putut. Când ajunsei eu în vârstă de măritat, ea mă ceru pentru unul din fii săi de nevastă, ca în chipul acesta să-şi ajungă la gând, dar nevoind nici eu, nici fratele meu, ne jură o veşnică prigonire. În coprinsul nostru nu putu să ne facă niciun rău, căci se temea de o zână bună cu care suntem vecini, cu care aveam de gând să ne încuscrim, dar ne întinse curse ca să ne scoată

afară din împărăţia noastră şi cu acest chip să ne piardă. Pe fratele meu izbuti să-l scoată afară cu prilejul unei nunţi împărăteşti ce se făcu în vecinătatea noastră, îl pândi, şi cum îl văzu afară din coprinsul nostru, năvăli asupră-i, îi sfâşie pieptul, îi smulse inima, puse în locu-i o mână de putregai şi fugi pe aci încolo.

Slugile ce însoţeau pe stăpânul lor, îl aduseră mai mort acasă şi-l puseră în patul în care se află şi acum. Cu prilejul însurătorii fiilor ei, zmeoaica puse mâna şi pe zână pe care o închise în pivniţele ei, şi cu chipul acesta eu rămăsei fără de niciun sprijin pe pământ.

Într-o zi mă pomenii cu ea viind la mine şi maglisindu-mă cu cuvintele cele mai dulci, mă rugă să iau de bărbat pe fiul ei cel mic, care încă nu se însurase, îmi ceru cu stăruinţă să împreunăm împărăţiile şi după aceea să redobândesc sănătatea fratelui meu. Eu însă nu primi şi ea începu a mă îngrozi; eu stătui tare şi ea începu a-şi pune în lucrare îngrozirile; câmpiile noastre le schimbă într-o pustietate nisipoasă, grădinile şi pădurile noastre într-o florărie ucigătoare şi satele şi oraşele noastre în crânguri pline de oase omeneşti şi fiare sălbatice.

Ne despărţi de toată lumea, ne depărtă da orice ajutor venit d-afară şi în sfârşit pe oamenii şi slugile noastre îi amorţi schimbându-le în pietre, şi pe mine, văzând că nu poate a mă birui, mă adormi zicându-mi:

— Să te scoli când o răzbi pân-aci şi te-o deştepta Spată-lată.

— Eu sunt Spată-lată, răspunse tânărul cu foc.

— Tu?! strigă fata cu bucurie; dacă e aşa eu sunt mântuită, dar frate-meu?

— Cu ajutorul lui Dumnezeu îl vom mântui şi pe el.

VI

După ce mai vorbiră încă câtăva vreme, ieşiră împreună ca să meargă la Inimă-putredă şi rămaseră uimiţi şi minunaţi când văzură prin cămări şi tinde umblând slugile de colo până colo vesele şi voioase, ca şi cum nu li s-ar fi întâmplat nimic.

Sora lui Inimă-putredă se uită la Spată-lată ca şi cum i-ar fi mulţumit din nou de astă facere de bine şi intră împreună cu el în cămara frăţâne-său. Acolo văzură culcat pe un pat un tânăr foarte frumos la faţă, dar galben şi slab ca şi cum ar fi fost

mort. Oricine l-ar fi văzut ar fi crezut că era trecut în lumea cealaltă dacă nu vedea bătându-i-se pieptul ce era desfăcut.

Soră-sa îl chemă pe nume, dar el nu dădu niciun răspuns, îl mişcă chiar, dar nu dobândi nimic.

— Astfel e de când i-a smuls zmeoaica inima, viu dar fără simţire, zise sora sa oftând.

După aste vorbe, tinerii ieşiră din casă, ea se duse să stropolească pentru cină şi el se coborî ca să dea ochi cu calul, dar ieşind din curte rămase încremenit ne mai văzând eleşteul care înconjura palatul, ci zărind în locul lui o câmpie verde plină de iarbă şi flori. Calul lui se desfăta în mijlocul astei mări de verdeaţă.

Ajungându-l îi spuse tot ce a văzut şi ce a făcut, şi calul îi răspunse:

— Am făcut pe cele mai mici, cele mari d-acum încep. Mama zmeilor s-a făcut leu şi balaur împotriva noastră şi ne caută să ne piarză. Trebuie s-o căutăm ca s-o pierdem noi fără zăbavă, căci altminteri ne pune bine fără doar şi poate.

— Ce trebuie să fac ca s-o punem bine noi pe dânsa?

— Să asculţi şi să urmezi din fir şi până în aţă poveţele mele.

— Spune-mi-le iute.

— Mai întâi să nu zăbovim o clipă, ci să alergăm după ea ca să n-aibă răgaz a alerga ea după noi.

— Unde s-o găsim?

— Ea trebuie să ne pândească dând târcoale prin pădurile vecine; aidem într-una din acele păduri şi fii sigur că ea va veni după noi.

— Aide, dar cum s-o cunoaştem? Cum să ne încredinţăm că e ea şi nu alta?

— Fii încredinţat că se va da ea singură de gol; noi cată să avem cei trei căţeluşi la îndemână.

— Căţeluşii sunt în traistă.

— Scoate-i, căci în ei este mântuirea.

Spată-lată scoase căţeluşii, îi mângâie şi apoi plecă cu ei şi calul spre o pădure ce se afla mai în apropiere. În marginea pădurii se afla un copaci foarte înalt şi stufos, acolo se opri după povaţa calului, făcu un foc mare, întinse o mescioară, scoase din desagi merindele date de babă, făcu dintr-o cracă de copaci o frigare, înfipse în ea puiul şi începu să-l frigă, punându-l pe lângă foc.

Câteva minute mai apoi se auzi ieşind din vârful copaciului un glas femeiesc, care zicea:

— Mi-este frig.

Spată-lată se făcu că nu bagă de seamă şi tăcu, dar acel glas peste câteva minute iarăşi repetă:

— Mi-e frig.

— Dă-te jos şi te încălzeşte, răspunse Spată-lată cu răstire.

— Mi-este frică de căţeluşii şi copoii tăi.

— A!, nişte javre de nicio treabă; n-ai de ce te teme de ei.

Glasul tăcu şi după câtăva vreme iarăşi strigă:

— Mi-e frig.

— Ţi-am spus o dată, dă-te jos dacă ţi-e frig, răspunse Spate-lată cu un ton şi mai răstit.

— D-apoi mi-e frică de căţeluşii şi copoii tăi.

— Dacă ţi-e frică, ce o să-ţi fac?

— Ia aste fire de păr şi dacă eşti om cu milă, ocoleşte-i cu ele de trei ori, căci atunci mă cobor.

— Bine, răspunse Spată-lată şi îndată se sculă, se apropie de copaci şi luă din mâna unei zgârţe de babă urâtă că păcatul care stătea agăţată de crăcile din poale, trei fire de păr roşii şi cărunţite.

Când se întoarse înapoi calul îi făcu semn să le arunce în foc, şi el le aruncă şi ocoli câniii cu mânile goale.

— Hm!... dar ce miroase a păr ars? zise baba din copaciul ei.

— Ia!, aste şarle şi-au băgat coadele prin spuză, răspunse Spată-lată. Baba se încrezu, se coborî jos în mână cu o frigare în care era înfiptă o broască râioasă, o puse şi pe ea pe lângă foc ca să se frigă şi se stârci şi dânsa lângă jeratec.

Câtăva vreme se purtă bine şi omeneşte, dar peste puţin îşi dădu în petec, începu să-şi apropie broasca de puiul lui Spată-lată, pe urmă o puse deasupra puiului ca să curgă mustul ei pe el şi în sfârşit îl şi răsturnă în cenuşă.

Spată-lată deocamdată îi zise cu binele să se astâmpere, pe urmă îi zise mai cu asprime, şi văzând că nu înţelege deloc, o ameninţă cu asmuţitul câinilor.

— D-aia nu-mi pasă mie! răspunse baba rânjind, câniii tăi sunt legaţi cu întreite lanţuri de fier, căci singur i-ai legat cu cele trei fire de păr şi tu acum eşti singurel în

stăpânirea mea. Găteşte-te de moarte, căci eşti în primejdie de pierzanie; trebuie să te omor ca să te opresc de a scăpa pe vrăşmaşul meu Inimă-putredă de pedeapsa la care l-am osândit.

— Ce babo? Ce, tu eşti muma zmeilor?

— Da, eu sunt muma acelor ce a făcut din surorile tale trei ţiitori.

— Şi vrei a mă pierde?

— Am să-ţi sorb ochii şi să-ţi mănânc inima.

— Mi-i că n-o vei face.

— Ba mi-i c-oi face-o.

— Mi-i că nu.

— Cine mă va opri?

— Ăi vedea. Şo pe ea căţeluşii şi copoii mei!

Auzind astă poruncă, căţeluşii care pân-aci stau pe lângă foc cu urechile pleoştite şi cu nasurile sub coadă, se repeziră ca nişte săgeţi, se năpustiră spre babă, unul o apucă de o parte de şale, altul de cealaltă cam de pulpe şi cel d-al treilea se repezi la pieptul ei, şi începu s-o muşte cu turbare.

În deşert se apără ea cu frigarea şi începu să strige ca din gura şarpelui, căci cânii o dovediră şi o doborâră într-o clipă la pământ.

— Ei băbuşcă, îmi mai sorbi ochii şi îmi mai mănânci inima? zise Spată-lată apropiindu-se de locul unde zăcea ea cu limba scoasă şi cu ochii zgâiţi zbătându-se cu câinii.

— Mi-ai mâncat zilele, m-ai înşelat, proclete, murmură ea oftând.

— Cânii mei sunt de soi, fiul tău cel mic mi i-a dăruit.

— Vai de mine?! Dacă e aşa sunt pierdută, şopti cotoroanţa cu deznădejde.

— Nu vei fi, dacă vei face ce-ţi voi zice eu.

— Sunt în stăpânirea ta, spune-mi ce vrei să fac?

— Dă-mi inima lui Inimă-putredă.

— Greu lucru îmi ceri! Să-ţi dau mai bine bogăţii nenumărate, împărăţii puternice, scule cu baniţa.

— Nu, am destule bogăţii, nu vreau nimic fără numai inima lui Inimă-putredă.

— Dacă ţi-oi da-o, îmi dai drumul?

— Îţi dau.

— Pe ce te juri?

— Pe ce vrei tu.

— Pe surorile tale?

— Bine, pe ele mă jur, spune acum unde e inima prietenului meu.

— Este ascunsă la rădăcina stâlpului porţii celei mari dinspre dreapta. Ca gândul zbură Spată-lată unde-i spuse baba, săpă cu cuţitul de la brâu şi negăsind nimic se întoarse iute înapoi şi zise:

— Ai minţit, babo, nu e nimic acolo; pe ea căţeluşii şi copoii mei!

Câinii începură s-o muşte cu mai mare furie şi de durere ea zise:

— Stai, lasă-mă că spui adevărul.

Câinii o mai slăbiră şi ea spuse cum că inima se află sub streşina casei în dreptul camerei unde zăcea Inimă-putredă. Spată-lată zbură şi acolo dar negăsind-o nici de astă dată, se întoarse cătrănit şi dădu câinilor poruncă s-o răpună.

Ea-l purta cu vorba, cu nădejde de a găsi vreme cu prilej în vremea lipsei lui să scape din gheara cânilor, dar pricepând că nu era loc de cârmeală, îşi luă nădejdea şi de astă dată spuse adevărul.

— Mai dăruieşte-mi încă o dată zilele, zise ea, căci acum îţi spun cu dinadinsul adevărul.

Spată-lată îi dărui încă viaţa şi ea-i spuse că inima se găsea într-o cutiuţă de argint ascunsă sub a treia blană dinspre răsărit a puţului din faţa palatului, îngropată în nisip la două palme adâncime.

El aflând zbură şi de astă dată unde i se spuse şi întorcându-se cu ea îi zise:

— Ei, acum învaţă-mă cum s-o pun la loc, dar nu mă minţi, că eşti pierdută.

— Du-te, zise ea oftând, descoase-i pieptul în dreptul inimei, scoate putregaiul, spală locul cu apă din puţul unde ai găsit cutiuţa, scoate inima din cutiuţă, spal-o şi pe ea şi pe urmă aşeaz-o la loc.

Spată-lată făcu cum i se zise şi când simţi inima sa pusă la loc şi pieptul reîncheiat, Inimă-putredă deschise ochii, scoase un lung oftat şi pe urmă se sculă în sus şi zise întinzându-se:

— Oh!, ce mult dormii!

— Ai fi dormit, frate, răspunse soru-sa, până la sfârşitul veacurilor, dacă nu era acest voinic.

Auzind aste cuvinte, Inimă-putredă se aruncă în braţele lui Spată-lată şi-i zise:

— Să-mi fii frate până la moarte.

— Ţi-oi fi, răspunse Spată-lată, dac-oi vrea să-mi fii cumnat, dându-mi pe sora ta de soţie.

— Din toată inima, dacă şi ea o vrea.

Soră-sa nu zise nimic, dar prin ochii şi chipul ei spuse destul că nu avea gând a se împotrivi.

VII

A doua zi Spată-lată se duse în pădure să vadă ce au făcut cânii cu muma zmeilor şi o găsi răbufnită jos sub ei cu ochii scoşi din cap cât pumnul şi numai cu un pic de suflet în ea. Văzându-l ea voi să vorbească, el însă făcu semn cânilor şi ei o sfâşiară pe dată făcând-o mii şi fărâme.

Când o spintecară ieşi din ea un pui de mistreţ, dar cum îl văzură cânii, îi lăsară stârvul şi alergară după el, şi numaidecât îl prinseră şi-l doborâră la pământ; după ce-i vărsară şi lui maţele, sări din el un dihor şi o apucă la sănătoasa; ei se repeziră după el şi-l făcură şi pe dânsul fărâmă. Din el ieşi un şoarece, dar şi acela fu prins de copoi înainte de a intra într-o gaură, şi pe dată fu omorât.

În pântecele acestui şoarece găsi trei viermi vii, dar ameţiţi. Spată-lată îi luă, îi închise într-o cutie şi se întoarse spre palat. După ce se odihni şi se ospătă, dădu cu un bici de foc peste case şi le făcu un măr de aur; încălecă şi plecă spre împărăţia tatălui său, împreună cu mireasa şi cumnatul lui.

Ajungând în locurile unde erau fiarele, oasele, florile şi pustietatea, găsi în locul lor oraşe, sate, păduri şi câmpii înflorite, le trecu cu bine, se odihni seara în oraş unde locuia baba care-i dăduse merinde.

A doua zi plecară, şi peste trei zile ajunse la zmeul cel mic. Intrară înăuntru şi-l găsiră bolnav şi zăcând în pat. Spată-lată, după ce-i dădu bună-vremea, îl întrebă ce avea şi el îi răspunse cu un glas slab:

— Nu-mi este bine, cumnate; se vede că mama a dat de o nenorocire; viaţa noastră este legată de a ei; cât este ea bine noi suntem nemuritori, pierind ea pierim şi noi pe dată.

— Atunci moarte bună, zise Spată-lată, strivind viermele cel mic.

Zmeul nu mai zise nici cârc, închise ochii şi muri pe dată. Spată-lată puse pe soră-sa pe un cal, lovi cu biciul în case, le făcu un măr de aur şi plecă înainte.

Astfel făcu la toţi zmeii, îi găsi pe toţi bolnavi, le strivi câte un vierme şi după ce-i văzu morţi, le aruncă stârvurile cât colo, le făcu casele câte un măr de aur, îşi luă cu sine surioarele şi plecă înainte.

VIII

Părinţii lui pierduseră cu totul nădejdea de a-l mai vedea, când îl văzură dar întorcându-se întreg şi sănătos şi mai cu seamă însoţit de surioarele lui şi de o logodnică ca un îngeraş şi un cumnăţel ca un bujoraş, nu mai ştiau ce să se facă de bucurie: râdeau şi plângeau deodată, umblau d-a-ncâtelea şi se fâstâceau neştiind care mai de care întrebare să-i facă şi care mai de care răspuns să asculte.

Aşezară câteşpatru merele în nişte locuri desfătătoare, în apropiere de palat, bătură cu bicele şi făcură la loc palatele cu slugi cu tot cum fusese, deschise temniţele zmeilor din care scoase mulţi nenorociţi bărbaţi şi femei închişi cine ştie de când, le dete drumul dăruindu-i cu multe daruri, scoase şi pe zâna iubită de Inimă-putredă, o îmbăie şi o îmbrăcă după cuviinţă şi după aceea o duse în palaturile împărăteşti.

Peste câteva zile se făcu nuntă mare şi frumoasă la acea împărăţie: Spată-lată luă de soţie pe sora lui Inimă-putredă, el pe zâna cea bună, şi cele trei surori se măritară cu trei tineri fruntaşi de la curtea împărătească, şi după aceea trăiră în fericire şi în dragoste toţi laolaltă până la adânci bătrâneţi.

La nunta lor am fost şi eu la masă şi am benchetuit, iar pe urmă am furat o lingură scurtă ca s-o bag în gura cui n-ascultă.

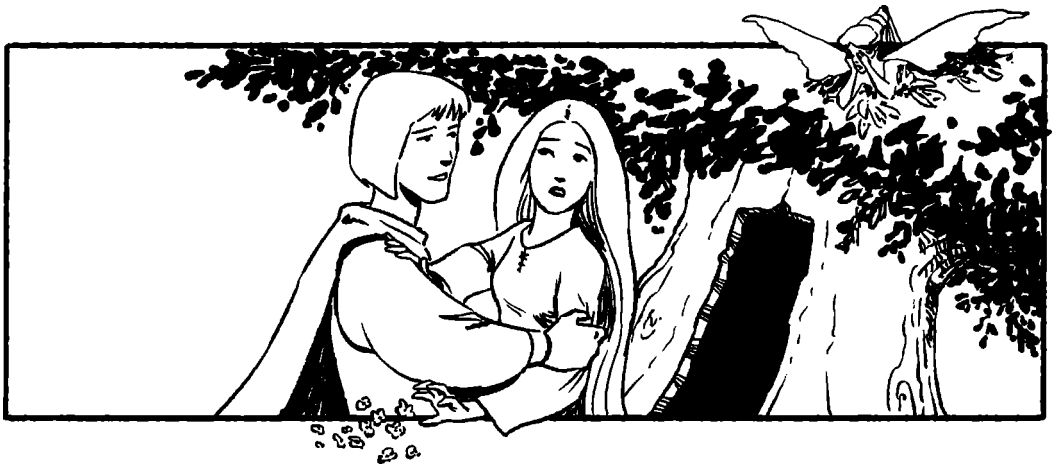

FATA DIN DAFINI

I

A fost odată ca niciodată, dacă n-ar fi nu s-ar povesti.

A fost odată un împărat şi o împărătească pe care Dumnezeu îl înzestrase cu toate darurile şi bunătăţile; erau tineri, frumoşi, bogaţi, mari şi puternici, dar, fiindcă nu este nimic desăvârşit pe astă lume deşartă, le lipsea bunul cel mai de frunte: nu aveau copii care să le moştenească atâtea bogăţii şi să le înveselească casa.

Ce nu făcu biata împărătească, ce nu drese ca să capete un odoraş? Îmbrăcă icoane în argint, dărui pe la biserici case şi moşii, făcu privegheri şi fel de fel de rugăciuni, dar de-a surda; parcă Dumnezeu îşi întorsese urechea de la auzul rugilor ei.

Văzând că n-o scoate la cale cu slujbele, alergă pe la cărturărese şi bobărese, pe la vraci şi fermecătoare, pe la cititori în stele şi puitori de sorţi, în sfârşit pe la toate balele diavolului care spun că au puteri peste fire şi care nu sunt altceva decât nişte mincinoşi şi nişte înşelători, dar nici cu Satana n-o scoase la cale.

Neputând scoate la un fel nici cu una nici cu alta îşi luă cu totul nădejdea d-a căpăta un pruncuşor şi se puse biată femeie pe un plâns şi pe un jelit de se străpungeau de milă lemnele şi pietrele necum însufleţite.

Împăratul care o iubea foarte, văzând-o astfel de deznădăjduită intră la grije să nu i se întâmple ceva, începu să o parigorisească* şi să-i zică, că decât să se prăpădească, mai bine lipsă de copil, dar ea nu se mângâia cu atâta lucru, ci se topea d'an picioarele d-o vedeai cu ochii cum se duce spre pieire.

Văzând şi văzând că nu e de glumă, intră raţa în sacul împăratului şi îl făcu să dea sfoară în ţară că cine se va găsi ca să lecuiască pe împărătească şi va învrednici-o să-şi vază visul cu ochii, va dobândi de la dânsul multe daruri şi mari bogăţii.

Atâta aşteptau şireţii şi înşelătorii, căci numai decât începură să vină la palat cu duiumul o liotă întreagă cu fel de fel de leacuri şi fel de fel de făgăduieli, doar s-o brodi să scape pe împărătească şi să puie mâna pe darul împărătesc, dar de-a surda fură toate. La urma urmelor veni şi o ţigancă bătrână şi zdrenţăroasă şi ceru şi ea de la slugi ca s-o ducă la împărătească, dar slugile, ca orice slugă care se uită mai mult la haină şi cinsteşte pe om după port, începură s-o gonească şi s-o bruftuiască, huduind-o cum e mai rău. Noroc că se întâmplase să fie împăratul în chioşc ca s-o vază şi să dea poruncă slugilor a o lăsa în pace şi a o duce la împărătească.

Împărăteasa nu mai vrea să audă nici de vraci, nici de descântători, nici de babe, căci de mult pierduse nădejdea d-a vedea pruncuşor la sânul său, dar de ochii bărbatului său o primi şi p-astă băhanie urâtă şi ascultă într-o doară tot ce blogodorea ea.

— Măria ta, zise ţiganca după ce o pipăi şi o răspipăi, măria ta o să faci copilaş dacă oi bea ce te-oi învăţa eu, dar numai unul.

— Băiat o să fie? întrebă împărăteasa într-o doară.

— Da, băiat, răspunse ţiganca, dar nici să te bucuri nici să te întristezi de dobândirea lui.

— Şi pentru ce bătrâno? întrebă iarăşi împărăteasa simţind că fără să vrea îi trece un fior ars prin inimă.

— Pentru că acest copil mai nainte de născare o să vă facă să înghiţiţi mari necazuri, şi dacă nu i-oi face voile, să ştiţi că îl pierdeţi hotărât şi nu se alege nici praful de împărăţia voastră.

După ce rosti aceste cuvinte umplu mâinile împărătesei cu nişte buruieni uscate şi o învăţă cum să le fiarbă la stele cu cărbuni de alun şi apă neîncepută până o scădea de trei ori, şi când fu la plată, ia pe babă de unde nu e, pierise ca o nălucă! Pesemne

* a parigorisi – a mângâia, a consola

că acea sgârţă urâtă şi zdrenţăroasă era ursita ei care venise să-i spuie singură ce are s-o aştepte numai şi numai pentru că a obosit bunătatea lui Dumnezeu şi i-a cerut cu stăruinţă aceea ce el nu socotise că trebue să-i dea.

II

Împărăteasa nu puse niciun crezământ pe vorbele cotoroanţei, dar într-o doară fierse buruienile cum i-a zis ea şi le bău de trei ori pe nespălate ca să nu zică că n-a făcut-o şi pe asta, dar ce lucru de mirare! peste câteva zile împărăteasa se simţi însărcinată şi împăratul de bucurie dădu în surle şi în trâmbiţe şi făcu o petrecere şi o veselie de se duse pomina.

Împărăteasa deocamdată vedea că pe zi ce mergea se îngroşa, dar tot nu-i venea a crede că în adevăr a rămas grea, dar dacă văzu şi văzu că sarcina creşte şi copilul începu să mişte, se bucură foarte mult şi începu să se pregătească cu sârguinţă ca orişice mumă cu dor la toate cele trebuincioase pentru copii, spre pildă scufiţe, pieptăraşe, faşe, scutece şi fel de fel mărunţişuri muiate în fir şi lucruri scumpe.

În sfârşit intră şi într-a noua lună şi începu să caute moaşe şi vraci iscusiţi ca să o ajute la naştere, iar de doică n-avu nicio grijă, căci p-atunci nici nu se pomenea ca o mumă să-şi oropsească copilaşul pe mâini străine, d-aceea voinicii p-atuncea frângeau în mâini pietrele şi fetele erau zdravene ca nişte voinici, căci sugeau sângele sănătos al măiculiţelor lor.

Când să intre în a noua lună, se pomeniră cu copilul netam nesam că începe să plângă în pântecele mă-sii, şi plânge nenişorule, plânge de ţi se topeşte inima de milă. Împărăteasa se sperie foarte şi dete fuga cum era la împărat ca să-i spuie ce i s-a întâmplat. Auzind minunea cu urechile lui împăratul nu se sperie, şi numaidecât trimise după toţi învăţaţii şi procopsiţii din coprinsurile împărăţiei lui şi după toţi vracii şi cititorii în stele ca să-şi dea părere ce minune să fie asta?

Procopsiţii se adunară ca frunza şi ca iarba şi auziră şi ei pe copil plângând şi se minunară foarte, căci aşa lucru peste fire nu mai văzuseră de când erau ei şi nici nu mai auziseră sau citiseră prin cărţi, şi începură să se sfătuiască între ei ce poate fi şi ce leac trebuie să dea mumei ca să se astâmpere copilul, dar când fu la înţelegere ţi-ai găsit să fie toţi de aceeaşi părere!

Unul zicea una, altul zicea alta, sfatul ţinu timp de o săptămână încheiată şi când fu la urma urmelor se despărţiră fără de nicio ispravă, căci nu ajunseră la cuvinte cu niciun chip; câţi oameni atâtea păreri.

Dacă văzu că n-o scoate la cale cu procopsiţii şi că pe când ei se certau să-şi împartă părul cu furca, copilul plângea întruna, de-ţi era mai mare milă, îi goni pe toţi şi chemă bobăresele şi descântăresele, dar nici ele nu făcură mai mare ispravă.

Văzând că n-o scoate la cale cu nimic, împărăteasa hotărî să lase lucrurile la mila sfântului şi răbdă a asculta cu inima zdrobită cum plângea pruncuşorul său în pântece ziua şi noaptea.

Auzind într-o zi şi o roabă din curtea împărătească astă minune, îndrăzni să intre în palat până la împărătească ca să-i spuie că în tinereţile ei a mai pomenit un prunc care a început să plângă în pântecele mă-sii şi care n-a tăcut până când tată-su şi mă-sa nu i-au pomenit că îi dau fel de fel de lucruri: bogăţii, podoabe, cai, lucruri bărbăteşti sau femeieşti, nevastă, bărbat, pe cutare sau cutare. În sfârşit, când i-a plăcut copilului făgăduinţa a tăcut mâlc şi apoi s-a născut cu bine.

Auzind una ca asta, împărăteasa a dat fuga la împărat şi i-a spus tot, şi numai-decât împăratul a început să zică copilului:

— Taci la tata c-o să-ţi dea tăicuţa cum te vei naşte haine scumpe, cai frumoşi, arme strălucitoare, dascăli iscusiţi şi bogăţii nenumărate.

Cum auzi aste făgăduieli copilul începu să ţipe şi mai tare.

— Taci la mama, zise la rândul său împărăteasa, că mama o să-ţi facă rochii mândre, câmpul cu florile, cerul cu stelele şi soarele în faţă şi luna în piept, o să-ţi dea mama giuvaericale multe şi nenumărate, roabe alese, palate măreţe şi o sumedenie de bunătăţi.

Copilul în loc să tacă, plângea şi mai abitir.

— Taci flăcăiaşul tatei, zise împăratul, c-o să te facă tata împărat mare şi puternic, o să-ţi dea jumătate din coprinsurile sale, o să te puie în fruntea oştilor sale spre a birui pe duşmani, şi dacă o fi cu voia ta, se va coborî şi tăicuţa după tron spre a împărăţi tu în locu-i, numai să taci şi să nu te superi.

Ţi-ai găsit să tacă, copilul plângea şi mai cu foc.

— Taci puişorul mamei, zise la rândul său împărăteasa, c-o să te facă mama doamnă şi împărătească, o să te mărite mama cu Voinic înflorit sau cu feciorul lui

Por împărat, ori cu al lui Ler împărat, sau cu Vasilică viteazul, ori cu Făt frumos cu părul de aur.

Copilului plângea şi mai şi.

— Taci cu tata, zise iarăşi împăratul, că te însoară tata cu fata lui Verdeş împărat sau cu a lui Ochi-râde-ochi-plânge, sau cu Iana Cosânzeana ori cu Zâna florilor, sau cu împărăteasa albinelor.

Aşi, copilul da chiote de-ţi împuia urechile.

— Zi-i măria ta, şopti ţiganca roabă care se ţinuse după împărătească şi se apropiase de urechile stăpânei sale, zi-i că-i dai pe Fata din dafin.

— Taci mămiţico dragă, zise împărăteasa într-o doară după povaţa ţigăncii, taci flăcăiaşul mamei, că-ţi dă mama pe Fata din dafin.

Cum auzi pruncul astă făgăduială, o minune!, tăcu numaidecât, şi se născu la vremea lui cum trebuie, şi la botezul lui se adunară la curtea împăratului toţi împăraţii şi domnii din împrejurimi cu împărătesele şi doamnele, şi se făcu un tămbălău de se duse pomina.

III

Împărăteasa de bucurie că a dobândit un făt frumos, nu-l mai dete la doică, ci-l crescu singură ca să se bucure numai ea de snoavele şi gongoniturile lui, dar nici nu simţi când crescu el, căci mi se deşira nene băiatul ca din apă, la trei luni era ca şi cum ar fi fost d-un an şi când îi frânsese turta parcă avea şapte.

Împăratul îndată ce-l scoase din scutece îl dădu numaidecât pe mâna dascălilor celor mai pricopsiţi şi a vitejilor celor mai de frunte, şi se puse băiatul pe învăţătura cărţilor şi a armelor, şi învăţă de nu mai ştiau dascălii ce să-i mai arate, încât nu se mai vorbea în coprinsul împărăţiilor câte sunt în lume şi în soare decât de glagoria şi de isteţimea lui.

Când ajunse de douăzeci şi unu de ani, şi-i veni şi lui vremea de însurat ca la orice flăcău, se făcu un voinic chipeş şi frumos de rămâneau fetele cu gura căscată când se uitau în ochii lui, atunci să te ţii foi de zestre peste foi, peţitoare peste peţitoare şi trimiteri de vorbă de la toţi împăraţii şi bogaţii pământului, dar împăratul

se ţinea greu, având cu ce să se mândrească, căci voinic înzestrat cu toate darurile ca feciorul lui nici că se găsea pe faţa pământului.

În sfârşit, veni cu vorbe de însurătoare şi de la un împărat mare şi puternic cu care tatăl băiatului umbla d'ancâtele să se împrietenească şi care avea o fată împărţită cu soarele de frumoasă şi tocmai bună de măritat. Atunci împăratul chemă pe fiul său la o parte şi-i zise:

— Fătul meu, Dumnezeu m-a învrednicit să te văz mare şi cu minte, a venit şi rândul tău ca să-mi faci fericirea desăvârşită; ţi-a sosit vremea de însurătoare; ia-ţi şi tu nevastă ca toţi tinerii şi căpătuieşte-te şi tu ca toată lumea, că eu am îmbătrânit şi mi-a venit vremea să mă odihnesc şi să te las pe tine să împărăţeşti în locul meu.

— Bine, tată, răspunse Făt frumos, şi aici se curmă toată vorba.

După ce dădu acest răspuns, Făt frumos ieşi din casă şi intră în grădina din dos şi aşezându-se pe un buştean, în loc de a râde şi a se veseli ca tot flăcăul când i se pomeneşte de însurătoare, el mi se puse pe un plâns şi pe un jelit de plângeau lemnele şi pietrele de mila lui, căci lui inima-i spunea c-o să dea de cine ştie de mari încurcături.

Grădina în care se dusese feciorul de împărat nu era grădina cea mândră şi plină de flori şi verdeaţă din faţa palatului, care semăna a rai pământesc, ci o paragină de grădină dosnică, în care copacii erau cât butia şi iarba până la brâu, lăsată în această stare numai ca să pască şi să răcorească de arşiţa verii hergheliile împărăteşti care erau sudom* de multe.

Pe când sta astfel adâncit în negre gânduri, Făt frumos se pomeni că trece pe lângă el o rablă de cal bătrân, costeliv şi pintenog, cu dinţii cât palma în gură şi cu părul năpârlit, de bătrâneţe şi se opreşte înainte-i şi-i zice, lucru de mirare, cu glas omenesc:

— Dar ce ai Făt frumos de plângi şi te jeleşti cu aşa foc?

— Ia lasă-mă şi tu în pace că mie nu-mi arde de taifas, răspunse răstit Făt frumos fără să bage de seamă şi să se mire că-i vorbea un cal.

— Făt frumos, Făt frumos, nu te răsti aşa rău la mine, nici te îngreţoşa de vederea mea, zise calul cu viers dulce, că mult bine pot să-ţi fac şi de mare folos pot să-ţi fiu în lunga călătorie ce ai de gând să începi.

---

* sudom/sodom – sumedenie, mulţime

— Dar cine eşti tu? întrebă atunci Făt frumos ridicând ochii din pământ şi uitându-se sperios la rabla de cal.

— Eu sunt calul tată-tău din tinereţe, pe care l-am dus la multe biruinţe şi care m-a năpustit într-ăst bunget de grădină după ce am îmbătrânit.

— Şi ce bună slujbă poţi să-mi faci tu într-acest hal?

— Ei, ei!, să nu te iei după ce vezi cu ochii, căci eu sunt cal năzdrăvan şi fără de moarte. Dacă m-oi îngriji trei zile şi mi-oi da singur cu mâna ta orz pisat şi apă strecurată şi m-oi peria de trei ori pe zi, dimineaţa, la prânz şi seara, întineresc din nou şi mă fac mai tânăr decât am fost.

— Dacă e aşa, ce mă înveţi să fac? întrebă flăcăiandrul mai venindu-i inima la loc.

— Acum să nu mai faci nimic, dar mâine de dimineaţă să te pregăteşti de călătorie şi să intri gătit de ducă la împăratul şi să-i spui că pleci să aduci pe Fata din dafin cu care eşti logodit mai nainte de naştere, şi pe care ţi-a făgăduit-o împărăteasa ca să taci pe când ţipai încă în pântecele maică-tii.

— Dar cine e acea fată din dafin?

— O zână după tărâmul celălalt care trăieşte în trunchiul unui dafin peste care ai să dai cu mare greutate, fără care nu poţi trăi, căci aşa ţi-e scris, a te trage aţa tot spre ea, şi dacă vei dobândi-o n-o să mai mori nici să mai îmbătrâneşti vreo dată.

— Este ceva frumoasă acea fată?

— Ce stai de vorbeşti? La soare te poţi uita, dar la ea ba.

— Dacă e aşa spune-mi, aşa să trăieşti, ce trebuie să fac ca s-o dobândesc?

— Să mă asculţi pe mine orbeşte şi să faci tot ce te-oi învăţa eu fără să zici aşa sau pe dincolo.

— Am să te ascult întru toate; spune-mi ce mai e de făcut?

— Mâine să te duci la tată-tău şi să-i ceri să te binecuvânteze şi să-ţi dăruiască hainele de război pe care sabia şi arcul nu le pătrunde, armele lui din tinereţe care spintecă chiar oţelul, şaua şi frâiele sale şi calul său din tinereţe, şi după ce le vei dobândi, să pleci fără de grijă, că ce vei gândi pe voie îţi va fi.

— Aşa voi face, răspunse băiatul şi intră în palat cu inima mai deschisă.

IV

Împăratul se bucură foarte mult că fiul său a prins bucuros să se lege la cap aşa de lesne şi se duse fuga să spună şi împărătesei, dar iute iute îi dete bucuria prin piele, căci a doua zi se pomeni dis-de-noapte cu fiu-său că intră în casă îmbrăcat şi dichisit ca de o lungă călătorie şi-i zice:

— Ei, tată, mă închin cu slujba care mi-ai dat; dă-mi acum bani de cheltuială şi haine de primeneală că plec.

— Dar asta pe tine! strigă împăratul încremenit, unde ai de gând să te duci?

— Unde mi-ai poruncit; mă duc să mă însor.

— Ei, bată-te să te bată, că potcaş mai eşti! strigă împăratul voios; dar nu purta tu grije fătul meu că de mine e purtată; ţi-a găsit tăiculiţa o fată s-o mănânci cu ochii. O să vezi mâine-poimâine.

Pasămite împăratul şi scrisese împăratului celui mare să-l aştepte c-o să vină cu flăcăul ca să se facă vederea.

— Ei!, d-apoi nu merg lucrurile astfel, răspunse Făt frumos; eu nu pot lua pe fitecine de nevastă ci numai pe logodnica mea. Se vede treaba că dumneata ai uitat ce mi-ai făgăduit când plângeam în pântecele mamei, dar eu n-am uitat deloc că sunt logodit cu Fata din dafin şi mă duc s-o iau.

Împăratul auzind vorbele fiului său încremeni în loc, căci îşi aduse aminte de proorocirile cotoroanţei şi începu să-l roage pe fiul său ca să-şi schimbe gândul. Asemenea şi împărăteasa, care, cum auzi că fiul său cel prea iubit e gata de ducă, veni într-o fugă frângându-şi mâinile şi începu să plângă şi să se roage şi ea, dar nu fu chip de înduplecare.

Văzând şi văzând că toate sunt de prisos şi că Făt frumos le spune verde în ochi că îşi ia lumea în cap şi-şi face seama singur cine ştie prin ce smârcuri, dacă nu i-o da voie să-şi urmeze scrisa, împăratul îi zise suspinând greu:

— Aidi, fie, dacă ţi-e inima atât de învârtoşată şi nu te înduri să-ţi omori părinţii cu zile, aide cară-te, du-te, visteriile împărăteşti îţi sunt deschise; piei din ochii mei.

Făt frumos însă nu se clinti din loc ci rămase nemişcat ca o stană de piatră.

— Ei, ce mai vrei acum de la mine? strigă împăratul cu glas întârâtat.

— Să-mi dai binecuvântarea ta tată, căci scrisa iar nu voinţa mea mă mână acolo unde plec, şi nu se ştie dacă m-oi mai întorce sau mi-or rămânea oscioarele p-acolo.

Împăratul şi împărăteasa auzindu-l că vorbeşte aşa de galeş şi aşezat fură coprinşi de o milă şi jale nepovestită şi se repeziră de-l strânseră în braţe şi-l sărutară până-l spălară cu lacrimile ce curgeau gârlă din ochii lor.

— Ei, acum ce mai vrei? zise împăratul după ce-l binecuvântă şi-i ură călătorie bună şi întoarcere norocită.

— Acum vreau să-mi dai hainele şi armele Măriei tale de război ce purtai în tinereţe, precum şi şaua, frâul şi calul ce călăreai când te-ai însurat.

— Ti!, fătul meu, grea cerere îmi faci! Căci hainele nu ştiu prin ce tron sunt aruncate, şi cât despre cal nici nu am cunoştinţă dacă mai e în viaţă sau nu.

— Lasă că le caut eu; dumneata numai dă-mi voie să le iau.

— Fie-ţi dăruite cu cal cu tot.

Cum auzi acest răspuns, unde mi se puse băiatu' pe căutat, scotoci cămări, dezgoli tronuri, căută prin toate dulapurile, găsi fel de fel de haine scumpe şi mândre nevoie mare, dar ca să dea de hainele de război cu niciun chip, căci de multă vreme nu se mai războise împăratul nostru. Tocmai când îşi luase nădejdea şi se pregătea să se întoarcă la cal spre a-i spune păţania, se împedică de un tron vechi şi odorogit, aruncat după uşa unei cămări ponosite, zor să cadă şi îl trânti peste cap de se făcu praf şi fărâme. Atunci se auzi un zgomot de ferărie veche şi se văzură printre putregaiul de scânduri nişte haine de zale ruginite şi nişte arme vai de lume de ponosite să nu pui nici mâna pe ele.

El cum le văzu nu se îngreţoşă deloc de vederea lor, ci le luă de jos voios şi se duse după casă, şi se puse a le freca el cu mânuşiţa lui şi a le lustrui cu sârguinţă, încât cât te ştergi la un ochi le făcu ca noi de se răsfrângea cu drag soarele în luciul lor.

După ce dete hainele gata se puse să îngrijească de cal, pisă singur orz, strecură singur apa de izvor ca vioara de limpede şi-mi hrăni, şi-mi adăpă, şi-mi perie rabla de cal trei zile şi trei nopţi de câte trei ori pe zi după cum se făgăduise.

A treia zi, ce să vezi?, unde mi se scutură o dată a căzătură de cal şi unde-mi aruncă cât colo solzii, răpciuga şi jerpelitura ce era pe el şi unde mi se schimbă într-un şoimulean mândru şi gras, negru ca pana corbului şi lucios, zor nevoie să te uiţi în el ca într-o oglindă.

După ce se văzu căpătuit cu haine, arme şi cal după pofta inimii sale, se îmbrăcă numai în zale şi în oţel, se înarmă ca la război şi încălecă pe cal pe care-l împodobise

cu frâul şi şaua ce purtase pe dânsul tată-său în vremurile cele bune şi se duse astfel gătit să se înfăţişeze la împărat.

Împăratul când îl văzu lăcrimă de înduioşare căci îşi aduse aminte de vremurile cele trecute când era şi el Făt frumos, leit ca fiul său, şi sărutându-l îi pofti călătorie bună. Asemenea şi împărăteasa îl sărută plângând şi-i pofti întoarcere norocită, şi când scăpă voinicul din mâinile lor, unde mi se umflă o dată calul, unde-mi scoase din şolduri şase aripi şi zbură cu Făt frumos în slava cerului.

V

Pe când erau în văzduh şi despicau norii prin zborul lor, calul zise lui Făt frumos:

— Stăpâne, o să ne coborâm pe tărâmul celălalt şi o se vezi lucruri ce n-ai văzut de când eşti şi lighioane ce nu ţi-a trecut nici prin gând că se găsesc pe lume, dar să nu te sperii că te-ai dus pe copcă.

— Fii pe pace, răspunse Făt frumos, şi se coborâră ca o săgeată pe o câmpie întinsă plină de oase omeneşti.

— Dar astea ce or fi? strigă Făt frumos minunat.

— Astea sunt oasele feciorilor de împăraţi care au încercat să ia pe Fata din dafin şi n-a avut cine să îi povăţuiască. Dacă ţi-e frică să nu-ţi zacă şi ţie oscioarele pe această câmpie, aide să ne întoarcem înapoi, iar dacă eşti cu inimă de bărbat, ai cu Dumnezeu înainte şi vei doborî pe toţi vrăjmaşii şi pismaşii; te păzeşte însă să nu te izbeşti sau să atingi cu ceva de unul din aceste oase că te-ai prăpădit fără doar şi poate, că toate se vor scula de pe unde sunt şi se vor năpusti spre noi şi vor cădea peste noi grămadă de ne vor copleşi cu greutatea lor.

— Dacă vrei să scăpăm ieftin, zise Făt frumos, aide să zburăm pe deasupra lor.

— Nu se poate, că p-aci aripele mele n-au putere să zboare prin văzduh; trebuie să ne mulţumim numai cu această potecuţă d-o palmă.

— Aide cu Domnul înainte şi ce-o fi să fie, strigă Făt frumos, pe care îl trăgea aţa zor nevoie mare spre Fata din dafin, şi apucă pe potecuţa cea strâmtă făcându-şi cruce şi punând credinţa în scrisa lui.

Calul mergea încetinel şi păşea cu băgare de seamă, căci oasele nu erau aşezate ci aruncate cum se întâmplase, încât unele din ele ieşeau în potecuţă mai de o şchiopă,

însă trecu poteca ce era lungă cum trebuie şi cu ajutorul lui Dumnezeu scăpă de ea fără să păţească nimic. Când însă să iasă de tot din potecă şi să intre într-o dumbravă verde şi frumoasă, un tăun de muscă se lipi de piciorul drept dinapoi al calului şi-l ciupi aşa de tare încât, de durere, uită nevoia ce încă era la spatele său, şi dete o dată cu piciorul înapoi şi izbi o căpăţână de om de se făcu ţăndări.

Atunci se făcu un zgomot şi o auială de ţi se făcea părul măciucă, şi numaidecât se ridicară toate acele grămezi de oase uscate ca şi cum s-ar fi însufleţit, şi începură să se năpustească izbindu-se unele de altele şi repezindu-se spre Făt frumos, zor-nevoie mare să-l copleşească, dar din norocire nu putu să-i facă niciun rău, căci calul se opinti o dată şi intră în dumbrava în care oasele nu puteau răzbi, căci le oprea o vrajă nedespicată de mintea omenească. Din această toroapă*, Făt frumos se alese numai cu câteva cotonogituri de la oasele ce-l izbiseră pe la spate.

Văzând c-a scăpat aşa de ieftin de o primejdie înspăimântătoare ca aceasta, Făt frumos începu să se bucure şi să se veselească, dar calul îi zise:

— Stai, nu te grăbi, căci d-acuma se întinde lanţul nevoilor şi primejdiilor. Ce a fost pân-acum a fost jucărie, d-acu încolo ai să vezi ce n-ai văzut. Acu, în capătul pădurii ne aşteaptă un balaur groaznic care înveninează văzduhul cu suflarea lui; pregăteşte-ţi paloşul şi întăreşte-ţi bine mâna ca să-i zbori capul numai cu o lovitură, că de unde nu, ţi-a luat Avram sporul.

— Fii pe pace, răspunse Făt frumos scoţându-şi paloşul din teacă, şi merse înainte pe sub umbra copacilor cântându-mi o doină d-alea bătăioasele de hăuia pădurea. Când pe la jumătatea ei, ce să vezi?, unde-mi venea nene o namilă de balaur cât butia de gros, cu capul zburând pe sus ţinut de două aripi năprasnice şi cu coada târându-se pe pământ de prăpădea tot pe unde trecea el.

— Nu te uita în ochii lui, strigă calul, căci îţi ia văzul şi-ţi ameţeşte capul, nici să stai în dreptul duhoarei lui că te otrăveşte, ci stai la stânga lui şi până se întoarce el spre tine retează-i capul.

Aşa făcu Făt frumos; cum văzu pe balaur că vine cu o falcă în cer şi cu alta în pământ drept spre el, în loc să se îngrozească, căci era intr-adevăr lucru de groază, sări cu un pas la stânga potecii şi până să se întoarcă balaurul ca să-l îmbuce se repezi la dânsul şi cu o lovitură de paloş îi reteză capul. Făt frumos vru să se oprească o

* toroapă – bucluc, necaz, belea

leacă ca să se bucure de vederea isprăvii sale, dar calul se opinti o dată şi cât să zici miau el fu în slava cerului şi zise stăpânului său:

— Dacă mai stăteam o singură clipă erai perdut, căci ieşea din rana balaurului atâta sânge otrăvit încât îneca toată livada şi ne îneca şi pe noi; pe urmă el învia, căci aşa îi e ursita să învie îndată ce va dovedi pe vrăjmaş cu sângele său, pentru că să ştii că nu suntem numai noi singuri care am răzbit de câmpia cu oase; s-au găsit şi alţii care au fost cu băgare de seamă şi îndestul de viteji ca să reteze capul balaurului, dar deşărtăciunea mândriei i-a prăpădit, şi acum le zice şi lor oasele în câmpia ce trecurăm. Acum haide să ne coborâm iar pe pământ că avem să vedem lucruri şi mai minunate.

VI

Când se coborâră pe pământ se pomeniră că sunt într-o câmpie mare şi lungă, dar nu câmpie ca toate câmpiele, ci altă dănănae; în dreapta iarba şi buruienele erau uscate de arşiţă şi în stânga pălite de ger iar în mijloc o frumuseţe de verdeaţă şi de flori de-ţi era mai mare dragul să te uiţi la dânsele. Poteca trecea drept prin mijlocul acestei frumuseţi de verdeaţă şi florile creşteau pe margine încât atârnau chiar pe locul bătătorit.

— Dar asta ce o mai fi ? strigă Făt frumos minunat.

— Aceasta e isprava păzitorului acestor câmpii, care e un balaur mare cu trei capete, frate cu păzitorul oaselor căruia îi făcuşi de petrecanie. El din gura capului din dreapta suflă foc şi pară de usucă tot ce găseşte în cale, cu gura capului din stânga îngheaţă totul, şi cu capul din faţă adie tocmai cum e bine să crească şi să se înveselească verdeaţa. Această câmpie odată a fost întreagă cum e în mijloc şi numai suflarea balaurului a făcut-o precum o vezi.

— Tii!, ce mai flori muică Doamne! strigă Făt frumos apropiindu-se de tarlaua de flori; mă duc să culeg şi eu câteva din ele.

— Să te păzească sfântul, căci aminteri eşti pierdut, strigă calul spăimântat; aceste flori nu sunt flori ca toate florile, ci flori vrăjite; noi să ne grăbim să trecem printre ele pe poteca croită şi să ne păzim d-a atinge una din flori, căci îndată ce le

vom atinge păţim ca cu oasele, punem în picioare toate florile şi floricelele şi le facem să se repează spre noi şi să ne copleşească sub greutatea lor.

Auzind unele ca acestea îi trecu băiatului dorul de flori şi o luă la sănătoasa pe potecuţă, păzindu-se ca de năpaste să se atingă de una din acele flori aşa de mândre şi aşa de blestemate. Cu chiu cu vai trecu şi astă dată hârtoapa, dar când fu la spartul târgului şi se văzură în capătul potecii, sic de nuntă, calul o păţi ca şi în câmpia oaselor, un proclete de tăun, ca şi cum o făcea într-adins, îl muşcă de un picior dinapoi de-l făcu să dea de durere o lovitură ţeapănă cu piciorul şi să facă puzderii o frumuseţe de floare care era tocmai în marginea potecii.

Atunci să te ţii pârleo!, unde-mi începu să mi se cutremure pământul, să-mi urle văzduhul şi să zboare din loc florile şi să se năpustească spre Făt frumos, să-l prăpădească şi mai multe nu. Noroc că era în capul potecii şi intră într-o pădurice în care florile nu puteau răzbi.

— Iată că scăparăm şi de astă toroapă! strigă Făt frumos.

— Mai îngăduie cu veselia, răspunse calul, că n-am ajuns la mal şi mai avem de furcă; pune-te acuşica de-ţi ascute paloşul până mai avem răgaz, că acum ai să tai trei capete în loc de unu.

— Nu purta grije de paloşul meu, răspunse Făt frumos, şi spune-mi numai cum să fac ca să mă cotorosesc mai curând de acea lighioană de balaur?

— Să mergi drept spre el şi să te păzeşti, să nu coteşti nici la dreapta, nici la stânga, căci cu capul dinainte nu poate să-ţi facă niciun rău, şi când l-oi vedea că întoarce capul spre dreapta ca să te arză şi să te prigorească, atunci aţine-te cu paloşul gata şi iarăşi retează-i-l cu o lovitură; asemenea şi cu cel stâng; când o vrea să sufle spre noi ca să te înţelenească, dă la nădejde şi scapă-te şi de el. De celălalt scapi lesne că cu el nu poate să-ţi facă nimic.

Aşa şi făcu; când văzu o dihanie mare şi groaznică la înfăţişare viind cu urgie mare spre dânşii aci zburând şi aci târându-se pe pământ, Făt frumos, în loc d-a se speria de focul ce sufla pe nara dreaptă şi de viscolul ce ieşea din nara stângă, şi în loc d-a o lua la sănătoasa spre dreapta sau stânga ca să se dea la o parte înaintea urgiei sale, merse drept înainte-i şi începu să răsucească paloşul deasupra capului gata de lovit.

Balaurul ajungând aproape de el, coti la dreapta şi întoarse capul cel vărsător de foc ca să prăpădească pe îndrăzneţul ce-i călcase coprinsurile, dar Făt frumos,

mai iute ca vântul, repezi paloşul şi cât te ştergi la un ochi, capul cel înflăcărat căzu la pământ.

Balaurul scoase din piept un răget de durere de se cutremură pământul, şi se întoarse numaidecât cu partea stângă ca să-şi îngheţe duşmanul, dar până să prindă de veste, căzu şi acest cap în ţărână şi după el la minut şi celălalt care nu era bun de nicio treabă.

Atunci începu să iasă din răni o gârlă de sânge negru şi puturos care năvăli spre Făt frumos întocmai ca vâjoiul la munte după o ploaie cu găleata, dar n-apucă s-ajungă până la el, căci calul dintr-o opintitură fu tocmai în slava cerului.

VIII

— Acum e şi mai şi, zise calul coborându-se spre pământ după ce zbură o bucată zdravănă. Avem să trecem prin câmpia fiarelor sălbatice cari tocmai acum dorm, dar ştii, iepureşte, astfel că dacă am atinge numai pe una măcar la vârful urechii, acolo ne rămân pieile.

— Am scăpat noi cu faţă curată pân-acu, o să scăpăm şi d-aci încolo, zise Făt frumos.

— Aşa nădăjduiesc şi eu, răspunse calul, şi se coborî pe pământ.

Acum să te ţii şi să vezi ce grozăvii erau înaintea ochilor lor. Maică Doamne ce mai de lighioni!, ce mai de dihănii!, ce mai de spurcăciuni groaznice!, parcă a tunat şi le-a adunat: lei groaznici la înfăţişare, pardoşi* setoşi de sânge, inorogi cu câte trei coarne mai mari d-un stânjen, fildeşi sălbateci, lupi nesăţioşi, urşi spurcaţi la sânge, mistreţi înverşunaţi, balauri înveninaţi, scorpii groaznice la vedere, râşi fioroşi, pisici sălbatice, vulturi uriaşi, ciuhurezi năprasnici, în sfârşit toate lighioanele cele mai primejdioase stau tolănite pe iarba verde şi dormeau mai toate cu câte un ochi, care cum apucase şi încotro le năpădise somnul prin mijlocul câmpiei.

Făt frumos se îngrozi cât se îngrozi de vederea acestor spaime, dar nu stătu mult pe gânduri, ci numaidecât se repezi cu bărbăţie spre potecă şi începu să treacă pe lângă grozăvia de fiare ferindu-se d-a le atinge. Merse şi de astă dată lesne, dar la

* pardoş/pardos – leopard, panteră

sfârşit când să scape de ele nebăgat deloc în seamă, tot calul dete cu piciorul şi iar atinse coada unei vulpi albastre.

Atunci să te ţii pânză să nu te rupi!, căci unde mi se sculară toate dihaniile şi unde începură să răgească şi să clănţănească din dinţi, de te apuca fiorile morţii de frică, şi unde mi se repeziră cu toate spre Făt frumos să-l facă mii şi sfărâme şi mai multe nu. Noroc că fu la capătul potecii şi intrară cu bine într-o pădure vecină în care vrăjile opreau pe fiare de a intra.

— Acum, zise calul, o să dăm de fratele cel mai mare şi mai rău al celor doi balauri, care are şapte capete, dar să nu te înfricoşezi ci să sări bărbăteşte în cârca şarpelui între cele şapte capete şi să te ţii cu paloşul gata: cum o vrea dihania să caşte o gură ca să te înghiţă, harşti!, să-i tai capul până le-oi tăia pe toate; sileşte-te însă să sări pe grumajii lui drept unde se împreună cele şapte capete, unde-i pasă lui mai mult, că de unde nu, te-a luat hantătar.

Făt frumos se făgădui că va face întocmai, şi când văzu o lighioană cât o namilă viind spre el furioasă ca ceasul rău şi şuierând din câte şapte capete şi vărsând foc şi venin, el stătu pe loc, şi cum ajunse la o palmă de loc numai departe de el, se ridică în scări şi sări după cal drept pe gâtul şarpelui între cele şapte capete.

Balaurul văzând una ca aceasta scoase de necaz o şuierătură groaznică şi deschise o gură largă ca o prăpastie, dar Făt frumos până să-l înghiţă îi vârî paloşul în gât până-n beregată, că aşa-i veni lui bine, şi-l spintecă dintr-o dată; după aceea scoase iute paloşul şi cât să zică pâs reteză capul de la încheietură şi-l aruncă cât colo.

Balaurul se cutremură şi se scutură de durere, zor să-l prăbuşească la pământ, dar el se agăţă de gâtul tăiat şi se ţinu zdravăn unde era, şi harşti!, mai tăie şi pe al doilea cap tocmai când deschidea gura ca să-l înghiţă.

Se mai scutură ăl balaur de durere şi mai cercă o dată să scape aşa cu una cu două de Făt frumos, dar nu era acesta de florile mărului pui de viteaz şi scăpă cu faţă curată şi-i mai reteză şi al treilea cap.

Văzând că cu înghiţitura n-o scoate la cale, dihania îşi scoase limbile şi începu să-l împungă cu toate patru de-o dată ca să-l otrăvească şi să-l prăpădească, dar nu alesese el de-a surda hainele tatălui său din tinereţe prin care nu pătrundea niciun ac şi nicio săgeată. Văzând că nici cu asta n-o brodeşte şi i se frâng vârfurile limbii în solzii hainei, balaurul vru să-l înghiţă din nou, dar pierdu un cap şi apoi altul şi pe cel d-al treilea până ce rămase numai cu unu.

Atunci se înverşună balaurul groaznic şi se smuci fără de veste astfel de cumplit încât căzu d-a berbeleacu' la pământ şi împreună cu el şi Făt frumos care nu se aştepta la una ca asta. Balaurul cum îşi văzu duşmanul căzut jos, se ridică iute şi se năpusti furios spre dânsul, dar Făt frumos iute ca gândul se puse copăcel pe picioare, şi se încinse între el şi şarpe o luptă cumplită, luptă dreaptă voinicească, cum e dat voinicului să se războiască, şi se luptară, şi se luptară zi de vară până în seară de se făcuse şi unul şi altul lac de apă.

Făt frumos apucă odată pe balaur cam pe după gât şi mi-l smuci şi mi-l trânti de-l băgă în pământ până la genunchi. Balaurul nu se lăsă bătut şi se sculă repede în sus şi apucă şi el pe Făt frumos şi mi-l smuci nene de-l băgă în pământ până la brâu. Atunci Făt frumos strigă calului:

— Aleargă tovarăşe, fă-te o păsărică şi du-te de-mi adu în cioc o picătură de apă ca să-mi potoleşti setea, căci aminteri sunt pierdut.

Cum auzi calul care păştea pe alături încrezător în voinicia stăpânului său, se dete de trei ori peste cap se făcu o păsărică, zbură în slava cerului şi cât dai o dată într-un amnar fu pe pământ şi udă buzele stăpânului său cu o înghiţitură de apă.

Atunci Făt frumos prinzând noi puteri, se opinti odată şi-mi aduse pe balaur şi mi-l răsturnă de-l băgă în pământ până la gât.

Atunci fără să piarză vremea, luă paloşul de jos, îi reteză capul, încălecă pe cal şi până să năvălească sângele ca să-l înece zbură în slava cerului.

IX

Când se coborî din nou pe pământ unde mi se pomeniră măre în mijlocul unei grădini bătăioasă de frumoasă numai flori şi mirodenii pe ea, în care nu se vedea nici picior de dihanie sau de lighioană, dar nici pui de om.

— Ei stăpâne, zise calul după ce se pogorî bine pe pământ; aci se sfârşeşte puterea şi năzdrăvănia mea, căci de aici încolo intrăm în stăpânirea zânei muma fetei din dafini, şi puterea mea omenească se nimicniceşte de puterea sa Dumnezeiască. Acum nu mai ştiu cum să te povăţuiesc nici măcar să te urmez. Du-mi-te cu Dumnezeu înainte şi cum ţi-o sluji norocul; dar ce oi vedea să nu te sperii, ce vei auzi să nu te înspăimentezi, ci să mergi înainte cu inimă bărbată şi credinţă în scrisa ta.

Făt frumos rămase încremenit auzind aceste cuvinte din gura credinciosului său armăsar, şi din vesel şi mândru ce era că a înfrânt pe toţi vrăjmaşii şi pizmaşii, unde mi se întunecă şi cătrăni de parcă i-ar fi murit cine ştie câte neamuri.

— Ce mă fac eu acum? strigă el frângându-şi mâinile.

— Aceea ce te-o povăţui mintea ta cea întreagă şi cu bună judecată.

— Nici nu ştiu încotro să apuc!

— Te va povăţui însuşi drumul, căci cărarea este bătătorită din pricină că s-au mai găsit tineri feciori de împăraţi şi încă mulţi cari să biruiască pe cei trei balauri cari mor mereu şi mereu înviază, fiindcă mai sunt pe pământ cai năzdrăvani cari să-i povăţuiască ce să facă pân'aci. De aci încolo ce au făcut, ce n-au făcut, numai capul lor i-a dus la pierzare; bagă dar de seamă şi ce ţi se pare că ar fi făcut ei fereşte-te de a face sau fă dimpotrivă, măcar de te-ai topi de poftă, şi ceea ce crezi că n-au făcut ei nu te îndoi nici te îngreţoşa de a face.

— Aşa voi face, răspunse Făt frumos, şi numaidecât descălică, lăsă calul să pască iarba cea frumoasă şi mirositoare, şi el plecă apucând poteca ce-i ieşi înainte, rănit până la rărunchi de părere de rău că se despărţea de prietenul lui cel mult iubit.

De când intrase în stăpânirea fiarelor sălbatice, el nici nu mâncase, nici nu băuse, nici nu dormise, căci nici nu-i fusese foame, nici sete şi nici somn căci se ţinu lanţ o zi cât toate zilele de mare. Mergând însă pe acea potecă, i se păru că simte puţină sete, dar nu se vedea primprejur nimic de băut. Mai mergând, setea se înteţi şi se mări, şi se mări de începu să i se lipească omului gâtlejul de cerul gurii şi să i se usuce scuipatul sub limbă.

Atunci unde-mi eşti măre la iveală după cotitura potecii un şipoţel cu apa ca vioara care ţâşnea voios dintr-o stânculiţă de înfrăgezea şi răcorea toate dimprejur. Făt frumos cum îl văzu se repezi spre el ca să bea şi să se răcorească, dar deodată îşi aduse aminte de vorbele calului şi zise în sine:

— Ceilalţi feciori de împăraţi au simţit ca şi mine sete şi dând de acest şipoţel s-au repezit ca şi mine şi au băut; eu să nu fac ca ei; să rabd mai bine de sete că doară n-oi muri; şi sări pârâiaşul făcut de şipot şi merse înainte.

Cum trecu de apă, lucru de mirare, îi trecu setea ca şi cum ar fi băut cine ştie cât, şi nu mai simţi nicio nevoie de-a se răcori, însă simţi puţină foame care cu cât mergea cu atât se înteţea până crescu aşa de mare de-i venea omului să mănânce şi pere pădureţe. Pe când era p-aci p-aproape să cadă de lihneală, unde i se arată în cale la

o cotitură un piersic plin de piersici mari cât pumnul şi coapte şi roşii ca sângele mohorât, tocmai bune de mâncat.

Văzându-le ciucure pe crăci de se încovoiau crăcile sub greutatea lor, Făt frumos alergă spre pom şi întinse mâna să culeagă câteva, dar aducându-şi aminte că aşa trebuie să fi făcut şi ceilalţi feciori de împăraţi, se stăpâni, trecu înainte şi nu mai simţi deloc foamea. Pe când mergea încet, încet printr-acea frumuseţe de flori şi copaci, unde mi-l încinse aşa fără de veste o poftă de somn, de parcă-i venea să doarmă d'a-n picioarele, mai cu seamă când văzu o poieniţă verde şi îmbrăcată cu un covor şi umbrită de nişte copaci să tot dormi să nu te mai scoli.

Cum zări acea lunculiţă, pleoapele începură să i se lipească ca şi cu zahăr, vederea să i se împăienjenească de picoteală şi picioarele să i se încovoieze, zor nevoie să cază de voie de nevoie la pământ. Atunci el înţelese că era o vrajă la mijloc şi în acel loc, şi în loc d-a se lăsa să fie biruit de acel somn nefiresc, unde mi se puse să se ciupească şi să-şi dezmorţească singur picioarele ca să se depărteze mai curând de acea luncă potcaşe.

Cum trecu de ea, deodată ochii i se luminară şi nu-i mai fu somn nici hici*.

X

După ce trecu aceste piedici ispititoare înseră într-o pădure deasă şi întunecoasă dar acoperită de o verdeaţă bogată să tot te fi uitat la ea şi să nu te fi îndurat d'a-ţi lua ochii. Mergând pe sub bolta acelor copaci mândri şi iuţind paşii ca să ajungă mai curând unde îl duce drumul, căci soarele pentru întâia dată de când era p-acele tărâmuri da semne că să aproprie de scăpătat, unde îmi zări de la o cotitură ce făcu, la oarecare depărtare, un palat mare şi strălucitor de frumuseţe, să tot fi avut ochi ca să priveşti.

Pe când mergea el glonţ spre acel palat minunat de îi sfârâiau călcâile, se pomeni că aude de la spate un glas miorlăit ca de unchiaş uitat de sfântul ce-i strigă:

— Făt frumos, Făt frumos, nu trece pe lângă moşul aşa tare şi mare, şi vino de-i dă ajutor că şi el te va ajuta la păsul tău.

* hici – defel, deloc, nicicum

Făt frumos întoarse capul să vadă cine-l cheamă, şi când colea ce să vezi, o pocitură de bâtrân gârbov, cocoşat, cu barba de un cot şi cu sprâncenele de o palmă de-i acoperiseră ochii cu totul încât nu mai vedea; el era îmbrăcat în nişte trenţe murdare şi urâte, vai de om, şi sta ghemuit înaintea unei ghimerlii* de bordei şi dârdâia ca şi cum l-ar fi găsit tremuriciul. Văzându-l Făt frumos se îngreţoşă şi vru să treacă înainte, unchiaşul însă îl făcu să-şi aducă aminte de vorbele calului zicându-i:

— Făt frumos nu te grăbi de a te duce mai curând acolo unde te duce dorul, că cine se grăbeşte bine n-o brodeşte, ci stăi mai bine locului o clipă şi vino de-mi tunde aste sprâncene lungi ca să mai văd şi eu lumina sfântului soare, şi mută-mă de la umbră la soare, că de!, poate ţi-oi face odată atâta bine cât poate ţine ciurul apă; că destui au fost care au trecut pe lângă mine şi nu m-au băgat în seamă şi apoi s-au căit.

Făt frumos cum auzi aste vorbe stătu numaidecât pe loc şi zise întru sine:

— Ceilalţi s-au îngreţoşat de urâciunea acestui unchiaş, nu i-au dat mână de ajutor şi au păţit-o; eu să nu fac ca ei, şi numaidecât scoase din sân o pereche de foarfeci, tăie binişor sprâncenele şi genele unchiaşului şi apoi îl luă în braţe şi îl puse de la umbră la soare.

— Eh! strigă unchiaşul voios, să trăieşti flăcăul moşului, că ţi-ai făcut pomană cu mine şi m-ai învrednicit să mai văd lumina sfântului soare. Să-mi fac acu şi eu pomană cu tine. Stai aici lângă mine şi nu te îngreţoşa de hainele mele, că fără de mine erai să fii pierdut fără doar şi poate.

Făt frumos îl ascultă şi se aşează lângă el, căci de când îl tunsese se făcuse mai de Dumnezeu, iar unchiaşul începu să grăiască astfel:

— Fătul meu, din veacuri uitate stau aici în capătul acestei păduri privind la tineretul care aleargă din cruciş şi curmeziş ca să capete de nevastă pe fata din dafini, şi la toţi am cerut mână de ajutor, dar niciunul nu mi-a dat ascultare; de aceea zac ei acum împrejurul dafinului schimbaţi în stane de piatră şi or aştepta ei mult şi bine pe fata din dafini căci nu e ursită pentru ei. Numai tu băiete ai fost mai cu milă ca toţi; a ta are să fie dacă m-oi asculta şi n-oi ieşi din vorbele mele.

— Te ascult tăicuţă, răspunse Făt frumos crescându-i inima de bucurie la auzul acestor vorbe de miere; spune-mi numai ce să fac?

— Vezi acele palaturi cari se zăresc în depărtare, în zarea soarelui apunând?

---

* ghimerlie/ghimirlie – casă mică şi sărăcăcioasă

— Le văd.

— D-ai merge de acum încolo trei ani încheiaţi ziua şi noaptea, tot n-ai putea ajunge până la ele, căci sunt vrăjite de a se depărta cu atât mai mult cu cât vei încerca să te apropii mai mult de ele. Acelea sunt într-adevăr palaturile fetei din dafin, dar ea nu şade acolo. De aceea azi nu-ţi mai da trupşorul de osteneală ca să te încerci a ajunge acele palaturi, că este muncă de surda, ci intră în coliba mea de te ospătează şi te odihneşte o ţâră, şi mâne când o cânta ciocârlia am să te scol şi o să te învăţ ce să faci.

— Acesta nu le-a făcut ceilalţi feciori de împăraţi, se gândi întru sine Făt frumos; eu să le fac, şi numaidecât luă de subţiori pe unchiaş şi intră cu el în ghimerlie şi îi ajută să puie în mijlocul casei o măsuţă într-un peş* şi pe măsuţă bliduri de pământ, pâne neagră, apă limpede şi o bucată de brânză.

După ce aşezară masa începură să mănânce, şi unde mi se puse să îmbuce ăl Făt frumos şi să înghiorţăie pe nemestecate, ca şi cum s-ar fi bătut şapte nebuni la gura lui. După ce făcu tot lins prelins cu fundul în sus, spuse unchiaşului că n-a mâncat aşa de bine de când s-a pomenit el pe lume.

— Ei dragul meu, zise râzând cam în buze unchiaşul, foamea este cel mai meşter bucătar.

După ce se ridicară de la masă, bătrânul şi băiatul se aruncară pe un maldăr de paie şi cât să zici: Doamne ajută, îi fură sfântul. Unchiaşul ca toţi bătrânii dormi de cu seară bine, dar pe la miezul nopţii se sculă şi începu să orbăcăiască prin casă şi să trepădeze de colo până colo ca să-şi omoare vremea pân-o da în zori. Cam pe când era ca d-o suliţă aproape de scăpătat luceafărul de dimineaţă, el deşteptă şi pe Făt frumos chiar când îi era somnul mai dulce, şi după ce-l văzu copăcel, îl stropi peste faţă cu apă rece ca să se trezească, că încă se mai freca la ochi, şi îl sili să plece cu noaptea în cap.

— Unde mă duc acu? întrebă Făt frumos încă somnoros.

— La fata din dafin, răspunse moşneagul.

— Dar unde pot găsi eu pe fata din dafin?

— Vezi acolo înainte, zise unchiaşul ieşind afară şi arătând pe drumul cel mare spre palatul fermecat, se face o răscruce, şi de la acea răscruce cum ieşi din pădure intri în altă grădină numai cu flori. Să bagi de seamă că în acea grădină nu mai

* într-un peş – într-o rână

e niciun copaci fără numai un dafin, nalt şi gros ca butia, crescut în marginea unui râuleţ împrejurul căruia sunt mulţime de stane de piatră cu chip voinicesc. În acel dafin trăieşte fata de zână de când vrăjile au osândit-o să părăsească palatul său de zână şi să-şi petreacă zilele în sânul părintelui său. Grăbeşte-te şi du-te până nu se luminează de ziuă, că vei găsi pe fata din dafin culegând flori pe marginea apei. Să nu rămâi cu gura căscată când vei vedea frumuseţea ei cea nepovestită, nici să te repezi şi s-o coprinzi în braţe aşa ţoropoc, asemenea nici să te cerci să fugi cu ea fără voie, că dai de şugubină[*] şi te împetreşti ca toţi ceilalţi feciori de împăraţi, ci să te apropii de ea fără frică, căci e blândă şi nesperioasă, să-i pofteşti bună dimineaţa, să stai de vorbă cu ea, să-i îndrugi verzi şi uscate şi când o fi să plece, s-o laşi să se ducă şi să te întorci aci înapoi, căci trebuie mai întâi să-i furi inima şi apoi fiinţa.

XI

Făt frumos făcu precum îi zise unchiaşul, se duse pe potecă drept înainte, intră într-o grădină cu mii şi mii de ori mai frumoasă decât toate câte văzuse pân-atunci, se minună cât se minună de atâta mândreţe, dar nu stătu pe loc, ci merse înainte, merse, merse până ce dădu de un pârâiaş, şi dincolo de pârâiaş un dafin mare şi gros, care se răsfăţa singur singurel într-acea frumuseţe de grădină, înconjurat de o sumedenie de stane de piatră care închipuiau fel de fel de tineri care de care mai frumoşi.

Făt frumos căscă mult şi bine gura la copaci şi la nenumăratele stane de piatră dimprejurul său, sări pârâiaşul şi dete târcoale prin toate părţile, dar urmă de fată nicăieri.

Crăpă de ciudă şi credea c-a fost tras pe sfoară de unchiaş, dar când să se dea după un tufiş, ce să vezi neiculiţă?!, o mândreţe de fetiţă tinerică fragă şi frumoasă mai presus decât toate frumoasele, vorba celuia: perişorul ei spicul grâului, feţişoara ei floarea crinului, buzişoara ei floarea câmpului şi ochişorii ei zarea cerului!, sta aplecată spre pământ şi îşi oglindea mândreţea sa cea fermecătoare în luciul apei, culegând mereu flori şi puindu-le în poală.

[*] şugubină - belea, bucluc, năpastă

Făt frumos cum o văzu rămase cu gura căscată, cât p-aci să i se pupăzeze văzul şi să-şi iasă din fire; noroc că-şi aduse aminte de vorbele unchiaşului şi-şi veni întru cunoştinţă. Atunci numaidecât se scutură ca şi cum ar fi vrut să iasă dintr-o amorţeală şi apropiindu-se de fată îi zise:

— Bună ziua, fată mare.

— Mulţumim dumitale voinice, răspunse fata ridicând capul în sus, fără să se sperie sau să se mire că vede un om după tărâmul celălalt aşa aproape de ea. Dar când ai picat?

— Acuşica.

— Bine ai făcut că ai venit, că de mult duc dorul să mai văd vrun făt frumos şi să aud grai din gură omenească.

— Dacă vrei, de ce nu ieşi la oameni?

— Să las pe tata? Nu se poate!

— Ia-l şi pe el.

— Nu pot! Scrisa noastră mă osândeşte ca o dată să-l părăsesc.

— Dacă este aşa, pentru ce nu pleci d-acu?

— Vrei să mă iei? Vrei să mă furi? Tot pentru aia ai venit şi tu?

— O! Nu, ferească Dumnezeu, nici prin gând nu mi-a trecut.

— Atunci pentru ce ai bătut atâta cale lungă şi ai înfruntat atâtea primejdii?

— Pentru ca să te văz şi să-ţi poftesc multă sănătate.

— Numai pentru atât?

— Da, numai pentru atât.

— Atunci cale bună înapoi voinice; du-te de unde ai venit cu bine că se apropie soarele de răsărit şi trebuie să mă duc şi eu.

— Du-mi-te sănătoasă.

— Te las sănătos.

După ce vorbi aceste cuvinte fata se ridică în sus, îşi strânse poala plină de flori şi apropiindu-se de dafin zise cu un glas dulce şi dezmierdător:

Deschide-te dafine,
Deschide-te tată,
Că vine a ta fată,
De voinic nesărutată,
De vânt nebătută,
De soare neajunsă.

Îndată ce sfârşi aceste cuvinte, dafinul se desfăcu în două şi fata pieri cu flori cu tot în trunchiul său. Făt frumos se uită mult şi bine cu ochii duioşi spre dafin, ba şi îl ocoli o dată, dar de surda, că urmă de fată nu mai zări.

Văzând că soarele răsare şi nădejde nu mai era d-a da cu ochii de zâna cea frumoasă, Făt frumos luă poteceaua înapoi, şi ajungând la locuinţa unchiaşului îi spuse tot din fir până în aţă.

— Bine ai făcut ce ai făcut; să mergi şi mâne dar mai de dimineaţă, îi zise unchiaşul.

Aşa făcu băiatul; a doua zi plecă de când începe să piuie pitpalaca prin stufiş, şi când ajunse la marginea pârâului, se întâlni piept în piept cu fata din dafin care tocmai începuse să culeagă fiori.

— Iar ai venit? zise ea de astă dată cu mirare.

— Iar, răspunse Făt frumos.

— Şi încă n-ai păţit nimic până acum? Încă nu te-ai schimbat în stană de piatră ca toţi ceialţi?

— Nu, slavă Domnului.

— Lucru de mirare! zise fata cam pusă pe gânduri; se vede că unde n-ai făcut ca ceilalţi! Poate că s-a apropiat ceasul de dezrobire... Dar bine, cine eşti dumneata?

— Eu sunt un fecior de împărat după tărâmul celălalt.

— Şi de unde ştii de mine d-ai venit până aici?

— Să vezi cum s-a întâmplat; eu pe când eram în pântecele mamei, m-am pomenit aşa fără de veste plângând, şi am plâns, am plâns mai multe săptămâni. Tata şi mama au început să-mi făgăduiască ce e în lume şi în soare, dar nu m-am putut astâmpăra până nu mi-a făgăduit pe fata din dafin. Când m-am făcut mare şi am ajuns în vârsta de însurătoare, atunci m-am pomenit ca din senin cu un dor de călătorie şi am venit încoa.

— Va să zică mă iubeşti?

— Eu nu zic că te iubesc; îţi spui numai că alaltăieri încă nu ştiam, ieri mă îndoiam, azi însă sunt încredinţat.

— Atunci pentru ce nu mă furi cu sila?

— Pentru că dragostea nu se face cu sila.

— Eu însă nu pot să iubesc; aşa sunt ursită să trăiesc în veci fecioară şi cu inima de gheaţă.

— Nu se poate, inima nu rămâne, draga mea, în veci de gheaţă, mai cu seamă când ai prilejul d-a o încălzi cu încetul şi cu îngăduială, şi chiar dacă ar fi aşa, adică să nu poţi iubi, eu sunt mulţumit să te văz, că-ţi aud graiul şi că pot a-ţi vorbi.

— Aoleu, a venit ceasul de ducă; pleacă, piei, depărtează-te curând de aceste locuri că mi-ar fi milă de tine dacă ai păţi-o ca toţi ceilalţi.

După aceea se duse iarăşi spre dafin, iarăşi îi zise eu glas gingaş:

Deschide-te dafine,
Deschide-te tată,

şi celelalte, şi iarăşi intră înăuntru şi se făcu nevăzută.

Făt frumos de astă dată se grăbi de a se duce la unchiaş şi-i spuse tot din fir până în aţă.

— Nădejde bună fătul meu, zise unchiaşul voios; mâne să te scoli de la miezul nopţii şi să te sileşti a o ţine cu vorba cu şoşele, cu momele pân-o răsări soarele, şi când oi vedea că a răsărit, ţoc!, s-o săruţi pe amândoi obrajii şi apoi s-o laşi să se ducă, că nu mai are nicio putere.

A treia zi se sculă de la miezul nopţii, şi când ajunse la dafin ia pe fată de unde nu e; pasămite încă nu ieşise din pom. Făt frumos se sperie şi începu să tânjească crezând că n-are să mai vie, dar peste câteva minute se pomeni cu jumătatea dafinului că se dă de perete şi iese din el zâna cea mult dorită mai fragedă şi mai mândră ca oricând.

Văzându-l fata zise aproape lăcrămând:

— Ştii că-mi pare rău că te mai văd p-aici?

— Şi pentru ce, zânişoară? întrebă Făt frumos cu glas dezmierdător uitându-se galeş la ea.

— Pentru că a început să-mi fie cu tot dinadinsul milă de tinereţele tale, şi mi-ar fi ciudă dacă ţi-ar rămâne şi ţie oasele p-aici.

— Oh!, d-ar da Dumnezeu!, căci mult aş vrea să rămân în veci, chiar mort, aproape de aceea ce în trei zile a fost în stare să-mi răpească şi minte, şi inimă, şi dor de viaţă.

— Făt frumos, Făt frumos nu ştii ce ceri! grăi fata dând din cap; vezi acele stane de piatră? Şi ele au fost voinici mândri şi viteji; şi ele şi-au primejduit viaţa ca să vie

până aici cu dorul d-a mă dobândi de soţie, şi uite-i cum zac înţeleniţi de atâţia mari ani fără simţire, fără viaţă, osândiţi şi ei ca şi mine de cumplita vrajă ce mă prigoneşte.

— Eh!, ce n-aş da să ştiu acea vrajă şi să pot a-mi răpune viaţa ca să te mântuiesc!

— Vrei să ştii ce vrajă mă osândeşte ca să pricinuiesc atâtea nenorociri?

— Din tot sufletul, strigă Făt frumos cu foc.

— Ascultă tinere; tu ai fost mai cu minte decât ceilalţi, şi ai izbutit să scapi cu viaţă ca să mă poţi vedea trei zile d-a rândul, pe când toţi ceilalţi au pierit de la întâia dată; tu trebuie să fii mai cu judecată decât ceilalţi şi ursita ta mai priincioasă* ca a celorlalţi, de aceea îndrăznesc a mă încrede ţie şi a-ţi spune tot ce am pe inimă.

XII

— Să ştii tinere că eu sunt rodul dragostei unei zâne cu un muritor. Mama era fiica unei zâne care împărăţea peste aceste locuri şi tata era fiul unui împărat mare din părţile megiaşe. P-atunci nu se pomeneau p-aici nici dihănii, nici balauri, nici oase cari ucid pe călători, ci împărăţia mamei care era zâna florilor, era o grădină întinsă şi mândră cum este asta în care ne aflăm. Mama era o zână bună, că aşa fusese ursită la naşterea ei, dar mumă-sa era rea foc, o scorpie de zână, să dai şi să fugi.

Fel de fel de zmei, fel de fel de duhuri puternice au cerut pe mama de nevastă, dar ea pe nimeni nu vrea să ia şi pe toţi îi trimetea să se ducă cum au venit, pasămite iubea un muritor şi acel muritor era tata care trecea adesea prin coprinsurile mamei ca să vâneze vrun iepure sau vreo căprioară.

Astă dragoste stătu multă vreme ascunsă, şi tinerii noştri se iubiră în voie mai mulţi ani; bunica ce e drept cam intrase la bănuială şi cam începuse să strângă în chingi pe mama, dar mama era tânără şi zburdalnică şi-şi râdea de toate cicalele mă-sii. Toate însă fură până într-o zi când toate lucrurile se dădură pe faţă şi ascunderea ajunse să fie cu neputinţă. Mama rămăsese grea cu mine.

Mă-sa cum o simţi se făcu foc şi pară, şi se hotărî să-şi izbândească grozav, ca să dea o pildă straşnică şi să înveţe minte pe fetele de zână d-a se mai îndrăgosti cu muritorii, asemenea şi pe muritori d-a le pierde pentru vecie pofta d'a-şi mai lungi

* priincioasă – mărinimoasă, binevoitoare; prielnică

nasul până la zâne; dar nu făcu nimic cât fu mama grea, şi îşi înghiţi otrava cât fusei în pântecele ei.

Îndată însă ce mă născui, apoi să te ţii nevoi şi dosădiri*! Pe tata care da târcoale prin grădină ca să afle uşurarea mamei şi să-şi vadă odorul, îl schimbă la minut în dafinul ce vezi, pe mama o închise în cele mai dosnice cămări ale palatului ce se zăreşte colo în depărtare, şi pe mine mă luă de un picior şi mă aruncă la tulpina tatălui meu, lâsându-mă în voia întâmplării şi a fiarelor sălbatice.

Ea ar fi vrut să ne prăpădească pe toţi, dar scrisa noastră fu mai bună ca ea şi se îndură d'a-i fi milă de mine şi d'a-mi veni într-ajutor. Tata fu îngăduit d'a-şi desface trunchiul ca să-şi primească odorul în sânul său, şi d'a-şi clădi sub rădăcina sa un palat măreţ care se întinde pe sub pământ departe mult de ramurile lui, în care te scobori prin inima copaciului schimbată într-o scară de mai mare mândreţea. Asemenea îi îngădui ca să se schimbe iarăşi în om cât va sta în acel palat ca să poată să mă crească şi să mă îngrijească, dar să iasă afară din trunchi nu-i fu îngăduit!

Tata mă îngriji întocmai ca o mamă, zeama ce curgea din rădăcinile lui îmi sluji drept lapte şi vîrfurile acelor rădăcini drept ţâţe. Această zeamă mă hrăni până mă făcui mare, şi îmi fu aşa de priincioasă încât nici nu ştiui ce fu boala.

După ce mă făcui mai măricică şi putui să alerg de colo până colo, trunchiul tatii începu să se desfacă în vremea zilei şi să mă lase a mă juca primprejur până la apusul soarelui. Pe când mă jucam cu florile şi fluturii într-un revărsat de ziuă, se întâmplă să treacă bunica p-acolo şi să mă vază. Astă vedere fu pieirea mea!

Numaidecât luă în pumni puţină apă din pârâu şi aruncând-o în faţa mea după ce blogodori ceva, îmi zise:

„— Eşti frumoasă, să fii de mii de ori mai frumoasă şi să nu îmbătrâneşti niciodată; însă inima ta să fie rece ca astă apă şi să nu poţi iubi până ce inima ta nu se va încălzi de o dragoste fără de veste. Pân-atunci oricine se va atinge de tine să împetrească, oricine va încerca să te fure să împetrească şi oricine te va săruta înainte de răsăritul soarelui să împetrească. Te osândesc să rămâi în veci fecioară, şi să scapi de această vrajă numai când vei înceta de a fi nepătată, să nu iubeşti niciodată şi să scapi de osândă numai atunci când vei iubi, să fii în veci de vânt nebătută şi de soare neajunsă şi să capeţi mântuirea numai atunci când vântul te va bate şi soarele te va ajunge. În sfârşit vei scăpa atunci când vei face şi tu ce a făcut şi muma ta, când vei

* dosădire – durere, mâhnire

iubi şi tu un muritor, când vei fi şi tu de voinic sărutată la lumina soarelui cum a fost muma ta. Atunci tu vei putea fi fericită, vei putea trăi liniştită şi vei putea gusta dulceaţa acestei vieţi. Tot atunci mumă-ta va scăpa din închisoarea la care am osândit-o, vraja care depărtează palatul ei de orice pas omenesc va pieri şi tatăl tău se va schimba iarăşi în om şi va putea trăi cu iubita sa în pace ani lungi şi fericiţi. Ca să nu îmi ziceţi însă că sunt rea, iată că îngăduiesc ca vitejii cei mai viteji dintre muritori să poată să vie pân-aci şi să-ţi vorbească în voie; însă ca păzitor al tău straşnic şi neînduplecat îţi pun chiar inima ta. Numai atunci când se va putea îndupleca ea, numai atunci să scăpaţi."

După ce rosti aste cuvinte viesperoaica fugi cu o falcă în cer şi cu alta în pământ şi d-atunci n-am mai văzut-o, dar ce folos!, că într-adevăr lăsase în locu-i un păzitor mai straşnic ca ea care mă depărtează mereu de ceasul mântuirii, şi acel duşman este chiar inima mea.

Mai-nainte, cum ţi-am spus, colindam toată ziua grădina şi numai seara mă întorceam să mă odihnesc în tinerele braţe ale tatălui meu; de atunci încolo nu mai putui să ies afară decât când începea să se îngâne ziua cu noaptea şi să intru îndărăt îndată ce se lumina de ziuă. Eu însă mă simţii fericită căci avui prilej să petrec mai multă vreme lângă tata şi puteam să-i mângâi mai mult durerile ce-l chinuiesc, adică dorul mamei.

Nu târziu după aceea începură să sosească tineri de pretutindeni cari de cari mai viteji, dar în loc să mă tragă aţa spre ei, ştiind bine că în ei era mântuirea, dimpotrivă vederea lor mă îngreţoşa şi cercarea lor îmi făcea spaimă, căci mă făcea să-mi aduc aminte de suferinţele mamei şi ale tatii, care numai din pricina dragostei pătimesc acum atât de cumplit.

Deşi nu cunosc bine lumea, mi se pare că nici purtarea acelor tineri nu era astfel cum cerea cuviinţa şi d-aia au şi păţit-o; căci fiecare cum sosea, numaidecât ţoropoc mă lua în braţe ca să fugă cu mine sau să mă sărute, însă cum mă atingeau se împetreau.

Aşa făcură toţi, aşa păţiră toţi. Deocamdată îmi fu milă de ei săracii, că îşi răpuneau viaţa numai şi numai să mă scape, dar pe urmă mă deprinsei, şi în loc de a mă înduioşa de vederea atâtor prăzi, mă împetrii şi eu la inimă, şi nu mai simţii nicio părere de rău văzând că mereu se înmulţeau stanele de piatră dimprejurul dafinului.

Dimpotrivă începui a simţi o bucurie răutăcioasă şi a zice întruna: dă Doamne să vie cât se poate mai mulţi ca să se facă cât se poate de multe stanele de piatră.

Astfel trecu vremea, trecură ani, zecimi de ani, se scurseră chiar veacuri şi eu rămăsei tot precum mă vezi, şi din zi în zi inima mea se învârtoşa mai tare şi simţeam părere de rău când vedeam că nu mai pică tineri ca să înmulţească numărul jertfelor.

Când ai sosit tu, drept să-ţi spui, simţii mare bucurie că de multă vreme nu mai picaseră feţi frumoşi pe la noi, şi începusem a duce dorul prăzilor ca să se umple un loc care era încă gol de stane de piatră; mă minunai însă văzând că nu te porţi ca ceilalţi, nici îmi aţâţi mânia prin vreo purtare care să se asemene cu a celorlalţi. Mă minunai însă ieri şi mai mult când te văzui încă în viaţă, şi de atunci începui a simţi nu ştiu ce în inimă care mă face să-mi pară rău de triştele* tale, din care pricină n-am putut să dorm toată noaptea. Du-te dar Făt frumos, depărtează-te până mai e vreme, căci mult mi-este milă de tine şi n-aş vrea să mori.

XIII

Auzind Făt frumos povestea fetei din dafin, în loc d'a-şi lua câmpii şi a fugi, dimpotrivă stătu pe loc şi apucând-o binişor de mână o strânse încetinel dar cu căldură, fără ca ea să se retragă sau să se împotrivească, şi lipind-o niţel de pieptul său cel voinicesc îi zise:

— Nu mă duc iubită zână, ci dimpotrivă, rămân, întâmplă-se orice pentru mine, căci mi se pare că s-a apropiat ceasul de mântuire, ceasul de dezrobire. Ai început să simţi milă de mine, draga mea, dragostea nu este departe.

— Nu-mi vorbi de dragoste căci eşti pierdut! strigă zâna cutremurându-se şi retrăgându-şi iute mâna din mâinile lui.

— Nu-ţi vorbesc de acea dragoste vinovată şi trecătoare care se naşte într-o clipă şi moare într-un minut, răspunse Făt frumos luând din nou mâna fetei care începuse să tremure coprinsă de un fior necunoscut fără să aibă putere d-a face cea mai mică împotrivire, ci de acea dragoste mare care se strecoară picătură cu picătură, coprinde toate măruntaiele sufletului şi se stinge odată cu viaţa. Îţi vorbesc de acea dragoste

* trişte – soartă, destin

care de veacuri face pe tatăl tău să plângă de lipsa mamei tale şi pe care vremea n-a putut-o stinge. Aceea este dragostea cea adevărată, adevărata fericire pe acest pământ. Pentru ce nu vrei, preaiubita mea, să o guşti şi tu? Pentru ce nu laşi inima ta să se încălzească de acest foc făcător de bine? Pentru ce nu te îndupleci să strici vraja ce te osândeşte la veşnică robie?

— Nu, răspunse fata căzând pe jumătate pierdută în braţele lui Făt frumos, nu voi, mi-e frică, fugi; nu mă sili!

— Să mă ferească Dumnezeu d'a îndrăzni să pun mâna pe tine fără voia ta. Eşti logodnica mea, ursită mie din pântecele mamei; departe de mine gândul d-a răpi cu sila o fericire care să fie pentru tine izvoare de lungi chinuri.

— Oh!, ce bine vorbeşti! Grăieşte tot astfel că mult bine îmi face auzul astor versuri cu dulce murmur, zise fata încolăcindu-şi cu gingăşie mânile sale de caş împrejurul gâtului lui Făt frumos, iar el apropiindu-şi încetinel capul de obrajii ei cei învăpăiaţi.

Făt frumos nu mai putu grăi, căci atâta fericire precurmă şi grai, şi voinţă, şi simţire din piept de voinic, şi nemaiputându-se stăpâni, apropie buzele de acea guriţă dumnezeiască din care ieşeau nişte flăcări arzătoare şi buzele lor se lipiră unele de altele într-un sărutat înfocat.

Atunci fără să bage ei de seamă că s-a făcut ziuă, soarele ieşi strălucitor după un stufiş de trandafiri şi începu a se uita cu pizmă la fericirea lor; tot atunci se scorni în văzduh un vânt cumplit care mlădia crăcile dafinului şi se văzu ieşind din frunzele lui o zână într-aripată care zbură în slava cerului plângând şi izbindu-se cu mânile peste ochi.

Fata văzând razele soarelui şi simţind suflarea vântului se cutremură din cap până în picioare, şi ieşind din acea beţie aromitoare care o coprinsese, se smulse din braţele iubitului ei, care o strângea într-una la piept nebun de fericire că o sărutase şi nu se împietrise, şi zăpăcită de frică şi ruşine, rupse într-o doară câteva floricele, şi punându-le în poală, se apropie de dafin, şi în loc de a-i mai zice ca altădată că n-a fost nici de voinic sărutată, nici de vânt bătută şi nici de soare ajunsă, zise numai:

Deschide-te dafine,
Deschide-te tată
Că vine a ta fată,
Cu poala plină de flori.

Dar dafinul nu se deschise, ci rămase închis cum fusese pân-atunci.

Văzând una ca asta unde o podidi pe fată un plâns cu suspine, şi unde începu să zică lui Făt frumos:

— Ia-mă d-aici duşmane şi mă du unde vrei tu, căci mă lăsaşi fără de tată şi îmi furaşi minţile până să cad în ispită.

— Aide dragă nevestică, strigă Făt frumos coprinzând-o din nou în braţe şi sărutând-o de mii de ori pe amândoi obrajii, fără ca fetei să-i dea în gând să se mai împotrivească, aide la casa cui ne are că mai bine îi pare, aide în împărăţia noastră, că de acum se deschide pentru noi lumea şi fericirea pe pământ.

Fata aruncă o privire galeşă spre tatăl său şi îşi şterse o lacrămă, dar plecă după bărbăţelul său şi-i întinse mâna ca să sară pârâul.

XIV

Când săriră dincolo, deodată se auzi un tunet urmat de un trăsnet care auia de se cutremurară toate de primprejur şi unde mi se ivi zburând prin slava cerului aceeaşi zmeoaică de zână ce zburase din dafin şi unde se coborî pe pământ şi apropiindu-se de tineri le zise cu mare necaz:

— Aţi biruit împeliţaţilor, dragostea voastră cea adevărată şi neprihănită a spart toate vrăjile; de acum încolo toate să vină în starea în care au fost, dafinul să se facă iarăşi om, palatul mamei tale să nu mai fie o temniţă pentru ea; dragostea lor începută de atâtea mari de veacuri şi precurmată prin mine să se sfârşească în bine şi voi să vă luaţi amândoi şi să trăiţi ani lungi şi fericiţi. Dar fiindcă n-aţi fost vrednici să fiţi duhuri neperitoare, să vă faceţi şi tu şi mama ta fiinţe muritoare şi să vă schimbaţi în oameni. De acum încolo piară vrăjile, piară balaurii, piară piedicile cele primejdioase şi schimbă-se toate în starea lor de mai nainte. Asemenea şi aceste stane de piatră să se schimbe la loc în oameni şi să se ducă fiecare într-ale sale.

După ce zise aceste vorbe luă din nou apă din pârâu, aruncă câteva picături peste fata din dafin, şi deodată dafinul căzu la pământ praf şi fărâme, şi din el ieşi un bărbat chipeş şi arătos, care sări la fată şi o strânse părinteşte la sân; palatul cel fermecat se apropie de oameni şi ieşi din el o zână frumoasă ca şi fiică-sa, care o acoperi cu mii de sărutări, şi apoi alergă în braţele bărbatului său, şi începu să-l sărute

cu foc. În sfârşit stanele de piatră se însufleţiră şi umplură grădina cu un sudom de tineri care de care mai mândri şi mai arătoşi.

În urma acestei mântuiri obşteşti, zâna cea rea pieri ca năluca iarăşi în slava cerului, şi zâna cea bună îşi luă copiii şi intră cu ei în palat urmaţi de tot tineretul, şi se încinse un tămbălău şi o veselie care ţinu o săptămână încheiată.

După aceea fiecare plecă într-ale sale: tinerii mântuiţi porniră spre casele lor, tatăl fetei din dafin făcu palatul zânei o nucă cu un bici de foc şi plecă cu nevasta în coprinsurile lui, şi Făt frumos merse de-şi luă calul cel credincios, şi încălecând, plecă împreună cu nevasta sa spre împărăţia tatălui său. Când să treacă pe la unchiaş îl găsi praf şi fărâme la uşa colibei lui, căci Dumnezeu îl învrednicise să trăiască atâtea sute de ani numai şi numai să înveţe ce trebuie să facă pe acela ce era ursit să fie mântuitorul fetei din dafin, apoi, după ce-şi îndeplinise scrisa şi o scăpase, să se schimbe îndată în ţărâna din care fusese alcătuit.

După ce-l îngropară cu cinste, tinerii porniră în lungă călătorie, trecură prin cele trei câmpii, dar de astă dată nu fură împedicaţi nici de fiare, nici de flori, nici de oase şi nici de balauri, că toţi pieriseră, şi ajunseră cu bine la împărăţia lui Făt frumos unde se cununară numaidecât.

Atunci să te ţii chefuri şi ziafeturi care ţinură cât ţinu şi viaţa lor, care fu un şir neprecurmat de bucurie şi fericire.

Iar eu încălecai pe o şea şi vă spusei domnia-voastră aşa.

OMUL DUPĂ TĂRÂMUL CELĂLALT

I

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un băiat care s-a pomenit pe lume singur şi fără părinţi; până să ajungă în vârstă d-a se căpătui singur, se aciuise pe lângă o văduvă bătrână şi săracă, dar după ce ajunse în ilichie* d'a-şi scoate singur pâinea, baba îşi luă mâna de deasupra lui şi-l mână să-şi ia lumea în cap ca să se procopsească.

Bietul băiat era cam de optsprezece ani când fu gonit de bătrână de la casa ei şi nu ştia încotro să apuce.

Din fire era frumuşel şi foarte isteţ, bată-l norocul, dar nu prea-i plăcea să dea din mâni. Sta în loc în nedomirire. În sfârşit foamea şi nevoia îl făcu să mişte picioarele şi-l urni pe drumul cel mare.

Merse astfel în dorul lelii, merse, merse, până ce se făcu seară; cum văzu soarele apuind intră într-o pădure şi căută un loc de odihnă. Ca să se apere noaptea

* ilichie – vârstă

de niscaiva dihanii şi ca să umble ziua mai bine îi trebuia un ciomăgel, ştii colea, tocmai bun de pălit la mir. Cum intră în pădure, la el îi fu gândul şi plecă să caute o cracă groscioară şi dreaptă.

Cătă el mult şi bine printr-acea pădure mare, dar în niciun copac nu găsi ceea ce-i trebuia, adică o cracă dreaptă; toate crăcile copacilor ăstei păduri erau strâmbe şi sucite.

— Ei, ce lemne strâmbe! strigă el fluierând cu ciudă.

Deodată ieşi din pădure un om urât şi pocit, cocoşat şi cu mâinile şi picioarele sucite, care se apropie de el şi îi zise:

— Iată-mă, ce vrei cu mine?

— Eu? Nu voi nimic cu dumneata, răspunse băiatul mirat.

— Pentru ce dar m-ai chemat?

— Eu nu te-am chemat.

— Ba da, ai zis: ce lemne strâmbe! Eu sunt Strâmbă-lemne şi am venit. Care e porunca?

— Nu e nimic, măi omule, am zis lemne strâmbe, căci n-am putut găsi o nuia dreaptă ca să-mi fac toiag.

— Nu face nimic, acum am venit, nu mai mă întorc; unde te duci?

— Mă duc după procopseală.

— Ca şi mine. Vrei să ne facem fraţi de cruce?

— Bucuros, dar să ştii una: să nu tragi nicio nădejde de la mine, că eu n-am ce să mănânc eu însumi şi sunt nevoit să mă culc astă seară nemâncat; ce ne vom face dar amândoi?

— Nu purta grijă, că de mine e purtată; aide colo sub copaciul cel stufos, căci masa e pusă.

Auzind cuvântul masă, bietul băiat nu mai stătu la îndoială, se făcu frate de cruce cu Strâmbă-lemne şi se puse iute la masă şi începu să dea fălci bucatelor de nu-l întreceau trei flămânzi.

A doua zi plecară de cu ziua, pe la prânzişor îmbucară ceva din rămăşiţa cinei de seara, ce o adunase băiatul, şi după ce mâncă dânsul, se duse pe ici pe colo să caute apă de băut. La umbra unui copaci găsi un izvoraş, gustă niţel din apa ce curgea din el limpede, dar se strâmbă foc.

— Ii!, ce apă rea, zise el adresându-se către Strâmbă-lemne, tocmai când se apropia şi el ca să bea.

— Iată-mă, ce vrei cu mine? zise un om galben, cu părul roşcat şi cu barba ascuţită, ieşind din izvor.

— Eu nu te-am chemat, zise tânărul mirat.

— Ba da, căci ai zis ce apă rea! Eu sunt Apă-rea.

După ce-şi schimbară câteva vorbe, se prinse şi cu el frate de cruce, şi plecară câteştrei înainte.

Pe sub seară intrară într-un gât de munte şi începură a se împedica la fiece pas de o mulţime de bolovani şi aşchii de piatră care acopereau toată faţa potecii pe unde treceau.

— Îh!, ce mai de pietre sfărâmate, strigă băiatul împiedecându-se de una.

— Aici sunt, iată-mă că viu, răspunse o namilă de om urât ca păcatul, ieşind dintr-o peşteră şi alergând spre ei.

La întrebarea ce i se făcu, răspunse că el e Sfărâmă-pietre, şi se prinse frate de cruce şi cu dânsul, şi plecară cu toţii să-şi caute sălaş de noapte.

II

A doua zi, cum se sculară de unde conăciră, plecară cu ziua în cap şi merseră, merseră, zile şi nopţi încheiate până ce zăriră într-o depărtare foarte mare, nişte turnuri şi ziduri de cetate. Crezând că acolo o să-şi capete norocirea şi să mai întindă calea înainte, oamenii noştri iuţiră paşii ca să ajungă mai din vreme.

Pe-nserat intrară în cetate şi rămaseră împietriţi văzând toate uliţile pustii şi iarba crescută cât omul pe uliţi. Ei umblară ceasuri întregi, dar fiinţă vie nu găsiră pe nicăieri, şi niciun om, niciun câne, în sfârşit niciun pui de dobitoc sau de pasăre nu întâmpinară. Numai cucuveaua cânta a pustiu în oarecare depărtare.

Mergând astfel printre buruieni până-n brâu, ajunseră-n dreptul unui palat foarte frumos şi intrară înăuntru. Colindând prin case şi cămări găsiră oameni culcaţi în paturi, femei şi copii domind şi toţi nemişcaţi ca şi cum ar fi fost de piatră. În palat găsiră slugi şi slujnice adormite, străjeri şi slujitori împietriţi, cai la grajd înlemniţi şi mai multe vieţuitoare amorţite; iar în sala tronului, pe tron chiar, culcaţi

şi amorţiţi, un împărat şi o împărătească bătrâni şi albiţi de ani stând înţeleniţi ca şi cum ar fi dormit.

— Ce să fie asta? întrebă băiatul uitându-se cu mirare la astă vedenie.

— Eu cam ghicesc, răspunse Strâmbă-lemne.

— Şi eu asemeni, adăugară ceilalţi.

— Zmeul după tărâmul celălalt, urmă a zice Strâmbă-lemne.

— Este o ţară care se află sub picioarele noastre, prin care intri: sau prin vreo peşteră, sau prin vrun puţ, sau mai ştiu eu cum, care e locuită numai de zmei şi alte dihănii.

— Şi au putere să facă aşa mare rău acei zmei spurcaţi?

— Ce stai de vorbeşti! Acesta este cel mai mic din relele ce poate săvârşi.

— Şi ce o fi avut cu ăst împărat şi cu oraşul lui?

— Cine ştie? Trebuie să fie vreo fată la mijloc; zmeii ăştia sunt foarte berbanţi*.

— Nu găsesc eu vreunul din ei, că i-aş găsi ac de cojocul lui; zău i-aş suci gâtul.

— Să te ferească Dumnezeu, frăţicule, căci sunt răi şi spurcaţi dihăniile.

— Nu-mi pasă de ei.

Strâmbă-lemne şi tovarăşii săi se uitară cu mirare şi cam cu milă la astă stârpitură de băiat care era mic şi pipernicit, dar nu ziseră nimic. După aceea ieşiră cu toţii din oraş şi apucară calea spre o pădure ce se zărea în depărtare.

III

Pe la jumătatea drumului iacă zăriră un puţ şi se grăbiră a se apropia de el fiindu-le sete. Ajungând la marginea lui, nu găsiră nici cumpănă, nici roată, nici frânghie, nici găleată, nimic în sfârşit cu care să scoată apă.

Pridindu-i setea, ei se plecară spre marginea puţului să vază dacă era adânc şi apa nu departe; şi ce să vezi?... În loc de apă se zăreau la o depărtare foarte mare, raze de lumină ca şi cum ar fi fost ziua şi se auzea un zgomot ca acela ce iese dintr-un muşuroi.

— Ce să fie asta? întrebă băiatul.

---

* berbant – afemeiat, uşuratic

— Nu ştiu, răspunse Strâmbă-lemne, uitându-se şi el cu ochii bleojdiţi.

— Nu pot pricepe, răspunse Apă-rea.

— Nu pot să-mi dau cu socoteala, zise şi Sfărâmă-pietre.

— N-o fi gura tărâmului celuilalt? întrebă băiatul.

— Asta trebuie să fie.

— Asta e, ziseră cei trei fraţi de cruce.

— Ce bine ar fi să ne încredinţăm, zise băiatul.

— Că bine zici! răspunse Apă-rea.

— Păcat că n-avem frânghii ca să ne coborâm înăuntru, adaose Strâmbă-lemne.

— Mă duc eu în oraşul cel pustiu că trebuie să găsesc, răspunse Sfărâmă-pietre.

Când crezură că a ajuns în oraş, era şi înapoi cu un maldăr mare de frânghii, şi cum sosi, le aruncă jos şi începu a înnoda mai multe una de alta. După ce le înnodă bine, legă de unul din capete o bucată de lemn groasă şi tare şi apoi întrebă:

— Cine se coboară înăuntru?

— Eu, răspunse Strâmbă-lemne.

— Ba eu, ba eu, strigară toţi deodată.

— Fiecare pe rînd, răspunse băiatul, şi ca să nu ne certăm, să tragem la sorţi care se va coborî întâi şi care după el.

Ceilalţi tovarăşi găsiră dreaptă această părere şi, trăgând la sorţi, ieşi Strâmbă-lemne întâi, Apă-rea al doilea, Sfărâmă-pietre al treilea şi băiatul cel din urmă.

Strâmbă-lemne încălică pe lemn, şi intrând pe gura puţului, zise fraţilor săi:

— Lăsaţi-mă binişor şi când oţi simţi că mişc frânghia tare, să mă scoateţi iute afară, ştiind bine că nu pot să mai răsuflu.

Fraţii lui de cruce astfel făcură şi-l coborâră lin până pe la sfertul puţului; ajungând el acolo începu să se înece şi mişcă frânghia ca să-l scoată. Cei d-afară îl scoaseră şi-l întrebară ce a văzut.

— N-am văzut nimic, răspunse el, fără numai ghizdurile puţului care e de lespezi de piatră.

— Eu am să văz ceva, răspunse Apă-rea coborându-se în puţ, să nu mă scoateţi însă la cea dintâi mişcare de frânghie, ci numai la a doua.

Cei d-afară astfel făcură şi-l lăsară să meargă până la jumătate, şi îndată ce simţiră a doua zguduitură îl scoaseră afară.

Nici el nu văzuse nimic alt decât piatră înnegrită şi pereţii puţului ceva mai largi; simţise însă o căldură năbuşitoare care nu-l mai lăsa să răsufle.

Sfărâmă-pietre merse trei părţi din adâncimea puţului şi nu ieşi afară decât după a treia zguduitură.

Nici el nu văzuse decât pereţii puţului foarte mult lărgiţi şi bolovanii de piatră şi câteva buruieni pe la încheietură; simţise însă o căldură care-l frigea.

Băiatul intră şi el în gura puţului şi zise:

— Pe mine lăsaţi-mă să mă cobor până voi ajunge la pământ, şi să nu mă trageţi afară, măcar de aş mişca oricât de mult.

Fraţii lui de cruce aşa făcură şi-l coborâră până ce simţiră că frânghia se lasă moale şi nu mai are nicio greutate în vârful ei. Băiatul ajunse pe tărâmul celălalt.

IV

Ajungând jos, băiatul nostru se miră de toate ce văzu în jurul său şi după ce legă bine frânghia de un buştean ce găsi în peştera în care se coborâse, ieşi la lumină şi rămase uimit găsindu-se într-o lume cu totul nouă.

Astă lume era cu totul şi cu totul aidoma cu cea din care venise: cer, pământ, soare, lună, stele, iarbă, flori, copaci, grădini, sate, oraşe, nimic în sfârşit nu lipsea fără numai oameni. Găsi pomi plini cu poame şi izvoare răcoroase, şi bău şi mâncă cu poftă, zări în apropiere un palat măreţ şi se grăbi a merge spre dânsul. Ajungând, intră înăuntru şi se minună foarte negăsind nici pui de om într-atâtea damuri de case.

Hoinărind prin acele case strălucitoare se minună de mulţimea scumpetelor ce avea înainte-i, dar rămase încremenit când se încredinţă că era cu totul pustiu; deschise în sfârşit o cămară şi scoase un ţipăt de mirare zărind într-însa o fetiţă mai frumoasă ca soarele dormind pe un pat cu totul şi cu totul de aur şi pietre scumpe.

Văzând-o el nu se putu opri d-a se apropia de ea şi d-a o săruta cu poftă. Ea deschise ochii spăimântată, şi zărind înainte-i un străin, începu să ţipe şi să fugă prin casă ca o nebună. El o linişti spuindu-i că nu era om rău şi nu-i vrea pieirea, şi ca s-o liniştească îi spuse toată şiretenia din fir şi până în aţă cum a răzbit până acolo, şi o rugă şi pe ea să-şi povestească întâmplările sale.

Ea mai întâi oftă din băierile inimei, şi după aceea începu să povestească în chipul următor:

— Să ştii, Făt frumos, că eu sunt cea mai mică din fetele împăratului a cărui cetate ai găsit-o pustie şi oamenii amorţiţi. Tatăl meu are încă două fete, dar cu mine se fălea zicând că sunt cea mai frumoasă.

Încântat de astă credinţă care a fost nenorocită şi mie şi părinţilor mei, pe mine mă scotea în lume şi mă arăta la toată lumea, iar pe bietele mele surori le ţinea închise în casă. Eu mă umflam în pene de astă alegere şi nu mă mai încăpea pielea de mândrie, dar în curând plăti cu amar astă deşertăciune.

Într-o zi părinţii mă duseră cu ei la o nuntă de împărat, şi acolo mă zări un zmeu puternic, care era poftit şi el la nuntă, şi se răni groaznic de dragoste pentru mine. Mă urmări de departe pân-acasă şi cum ajunsei, se duse la tată-meu şi mă ceru de soţie.

Tata ar fi vrut, căci zmeul era puternic şi bogat, dar mă iubea prea mult şi nu putea să facă nimic fără ştirea şi voia mea. Când mă întrebă, eu începui să ţip şi să dau pe zmeu tuturor răilor, strigând că nu mă mărit, şi tată-meu auzindu-mi vorbele, spuse zmeului că n-are fată de măritat.

Zmeul se îndrăci auzind ăst cuvânt şi făcu groaznic jurământ c-o să se izbândească în chipul cel mai straşnic împotriva mea. Nu trecu multă vreme de la astă întâmplare şi-şi ţinu cuvântul cu vârf şi îndesat. Într-o noapte intră fără veste în palat şi, găsind pe tata şi pe mama în sala tronului, le zise:

— Dă-mi pe fii-ta, căci de unde nu vă dau pierzării şi pe voi şi pe ea.

Tata era un încăpăţânat; când zicea ba, nu mai zicea da, măcar de s-ar fi întâmplat orişice.

— Fă ce ştii, zise el zmeului, şi-i întoarse spatele.

Zmeul spumegând de mânie, îi ameninţă cu un toiag ce avea în mâini şi îi împetri pe dată; făcu tot astfel şi cu stăjile, slugile şi slujnicile, şi pătrunzând la mine îmi zise:

— Mă iei de bărbat? Ori de unde nu, vai ţie!

— Nu te iau, măcar de mi se va întâmpla orice, răspunsei eu cu bărbăţie.

Aveam dreptate să nu vreau, căci era urât pomină. Lasă că e mare cât un uriaş, că faţa lui e roşie ca de rac şi părul roşu şi aspru ca de porc, dar are numai un ochi în frunte, şi acel ochi e mare ca de bou şi roşu ca sângele.

Cum auzi răspunsul meu, zmeul răgi de turbare şi mă smulse cum eram din patul unde eram vârâtă gata să mă culc, şi ieşind prin tavan, ameninţă cu toiagul din văzduh peste toată ţara noastră şi încremeni toată suflarea vie. O clipă după aceea ne pomenirăm aici.

Ajungând aci, îmi zise:

— Eu sunt ursit de soartă să trăiesc aici sub pământ prigonindu-mă veşnic cu o pajură care ca şi mine este osândită a trăi aici în surghiunie; eu nu pot scăpa de acest chin până ce nu voi iubi şi nu voi fi iubit de o fată după tărâmul celălalt. Am umblat toată lumea şi nu am găsit fată care să-mi placă, fără numai pe tine; iubeşte-mă şi tu pe mine cum te iubesc eu, scapă-mă de robie, şi pe urmă cere-mi orice vrei, şi eu sunt gata să-ţi împlinesc.

— Nu, nu te voi iubi, răspunsei eu îmbrâncindu-l cât colo, măcar de m-ai omorî.

— Nu te voi omorî, nu te voi sili şi nu mă voi atinge de un fir de păr din capul tău, dar te voi lăsa în cea mai mare singurătate, te voi ţine închisă aici fără să mai dai ochi cu fiinţă vie, şi-ţi voi căra toate bunătăţile pământului, doar te vei îndupleca de voie, de milă, sau de urât.

— Mută-ţi gândul, răspunsei eu.

— N-ai să ieşi d-aici până ce nu te va scăpa om după tărâmul celălalt, trecând peste trupul meu.

— Voi aştepta pe acel om.

— Zadarnică aşteptare, căci nimeni nu poate pătrunde aci, şi ca să mă biruiască trebuie să fie mai puternic ca mine care dovedesc o sută de voinici.

— Ce o vrea Dumnezeu cu mine.

De cuvânt s-a ţinut, nu-mi face nicio silire, o dată pe lună vine încărcat cu cele mai alese scumpeturi, mi le arată, mă roagă să-mi fie milă de el, şi cum vede că nu dobândeşte de la mine niciun răspuns, trânteşte uşile, se închide într-un beci şi în curând îl aud sforăind. A doua zi pleacă fără să mă vadă şi nu vine iar decât peste o lună.

Cât lipseşte el stau singură cuc fără să văd fiinţă vie; masa mi se pune şi mi se ridică singură, patul asemenea, şi în sfârşit orice gândesc mi se îndeplineşte, nu ştiu de cine, fără să zăresc pe cineva; căci aşa este făcut palatul ăsta ca să se împlinească orice dorinţă are cineva, oricât de grea ar fi, numai s-o cugete în gândul său. Un lucru numai nu mi se îndeplineşte, acela d-a scăpa de astă prinsoare diavolească.

Odată am încercat să ies din palat, dar n-am putut, căci mi s-a pus înainte o uşă nevăzută, dar nepătrunsă.

Într-o zi zmeul mi-a zis văzând că nu mă înduplec:

— Ah!, căci nu pot să-ţi fac vreun rău, ah!, căci o putere mai mare ca mine mă opreşte, căci cu mare plăcere ţi-aş face relele cele mai îngrozitoare.

De atunci nu l-am mai văzut şi mâine-l aştept să vie.

V

După ce mai vorbiră încă alte câteva lucruri, fata de împărat se gândi la masă şi iată că ieşi deodată din pământ o masă încărcată cu fel de fel de bucate îndestulătoare pentru doi inşi şi două tacâmuri. După masă se plimbară prin toate casele şi prin grădina de la spatele lor, care nu avea nicăieri trecere în curte, şi după ce se plimbară se retraseră în casa de unde plecaseră şi fata pregăti cele trebuincioase pentru culcare, căci înnoptase.

A doua zi se sculară de dimineaţă şi mai vorbiră de multe altele de cari nu mai vorbiseră în ziua trecută, şi pe la nămiazi, tocmai când erau gata să se pună la masă, auziră un urlet ca de tunet şi un zgomot ca de trăsnet, care îngheţa sângele în om. Auzindu-l fata îngălbeni şi îi căzu furculiţa din mână, iar băiatul o întrebă ce are.

— Vine zmeul, răspunse fata tremurând ca varga.

— Ei şi? Pentru ce te sperii? Nu sunt eu aici ca să te apăr?

— Eu nu tremur de zilele mele, ci de ale tale, căci ştiu cât este de câinos.

— Să nu ai nicio grijă, că am eu ac de cojocul lui.

— Nu, nu voi să-ţi primejduieşti zilele; gândeşte-te că eşti singura mea mântuire şi că pierind nimeni nu va mai veni ca să mă scape. Mai bine ascunde-te.

Băiatul cam de voie, cam de nevoie, se lăsă a fi dus de fata de împărat unde voia ea şi se ascunse într-un dulap mare din altă casă unde fata se grăbi a-l încuia.

Îndată ce îngriji de băiat, ea porunci să se ascundă masa şi după aceea se aşeză în cămară ca şi cum usturoi n-ar fi mâncat nici gura nu i-ar fi mirosit. Într-aceeaşi clipă intră şi zmeul încărcat cu felurite scumpeturi femeieşti, la care fata de împărat nici că-şi aruncă ochii, şi cum le puse pe o masă, începu să miroasă în văzduh şi să zică:

— Hm!, ce pute a om după tărâmul celălalt?

— Ce să pută?! răspunse fata cam schimbată; cine are să pută?

— A venit cineva aici? întrebă zmeul mirosind mereu şi uitându-se pretutindeni.

— Cine să vie? Cine e în stare să poată pătrunde până aici?

— Aşa e, ai dreptate; cu toate astea miroase, miroase rău a om după tărâmul celălalt.

— Oi fi mirosind eu.

— Se prea poate, cu toate astea până acum nu ai mai mirosit.

— Cine ştie cum s-a întâmplat? Dacă însă nu crezi, caută; asta ţi-e casa.

— Nu, nu caut, mă încred; afară de asta sunt şi sigur că fiinţă omenească nu poate răzbi până aici.

— Atunci de ce mai faci gură?

— Am greşit, iartă-mă; vrei să mă ierţi?

— Da, însă cu o condiţie.

— O mie, dacă-ţi face plăcere.

— Ba numai una.

— Care e?

— Să mănânci cu mine.

Zmeul săltă de bucurie auzind această cerere atât de fericită pentru el, la care nu se aştepta o dată cu capul. Sufletul i se umplu de bucurie şi nădejdi, căci în acea zi avea să mănânce pentru întâia dată cu iubita lui şi căzu în genunchi şi zise cu foc:

— Cere-mi tot ce vrei, afară de fuga ta; pentru astă vorbă dulce pentru mine, şi viaţa mea împreună cu toate bogăţiile pământului sunt ale tale.

— Eu nu cer nimic, fără numai să împlineşti aceea ce ţi-am cerut.

Zmeul prinse bucuros cu mare grăbire, şi într-o clipă masa ieşi din nou de mii de ori mai împodobită de cum fusese mai dinainte pregătită. Pe când zmeul trecuse alături ca să se spele, fata scoase din sân o hârtioară şi din ea turnă puţin praf în una din sticlele cu vin. Ăst praf îl avea ea încă de când era pe tărâmul celălalt şi se slujea cu dânsul ca să adoarmă pe dădaca ei. Întâmplarea numai o făcuse să-l aibă la sine în seara răpirii şi până acum nu găsise vreme cu prilej ca să se slujească.

Cum trecu zmeul iarăşi în casă, se puse la masă, mâncă şi bău cu mare poftă, şi cum se sculă de la masă, începu să caşte şi se duse iute în cămara sa ca să se culce.

Peste câteva minute începu să detune casa de sforăiturile lui ca tunetul; cum auzi acele sforăituri, fata aţâţă un foc mare într-un cuptor, aruncă în el două limbi

de fier, şi cum le văzu roşite, se duse la băiat, îl scoase din dulap, îi spuse că zmeul doarme dus ameţit de praful ce i-a dat şi că a pus gând să-l dea pierzării.

Băiatul găsi bună hotărârea ce a luat fata şi se hotărî să-i dea tot ajutorul cerut. Apucară dar în cârlige de fier fiarele scânteinde, intrară cu ele în cămara în care dormea zmeul lungit şi cu faţa în sus, şi cum dormea el dus şi cu gura căscată, băiatul îi aruncă în fundul gâtului un fier care se duse sfârâind.

Deodată zmeul tresări, se sculă în sus, începu să oticnească[3] şi să ceară cu un glas detunător apă.

— Iată apă, răspunse fata, şi când zmeul căscă gura ca să bea apă, băiatul îi aruncă şi al doilea fier care-i arse şi gâtlejul, şi beregata şi măruntaiele şi tot.

Zmeul căzu pe spate şi fata repede îi vârî unul din cârlige în ochiul ce ieşise cât pumnul, iar băiatul îi vărsă maţele cu un cuţit cel purta la brâu.

Zmeul scoase din gură un râu de sânge negru şi puturos, apoi un răcnet care făcu să se cutremure casele din temelie şi pe urmă muri.

— Am scăpat! strigă fata sărind în sus nebună de bucurie şi băiatul juca, ca un ieşit din minţi.

VI

Cum scăpară de zmeu băiatul şi fata luară din casă toate scumpetele cele mai alese şi făcură din ele o boccea mare; adunară apoi din grădină poamele cele mai gustoase şi mai frumoase şi umplură două mari desage, după aceea băiatul plesni cu un bici de foc ce era atârnat în sală peste celelalte lucruri, casă şi grădini, şi făcându-le un măr de aur, îl băgă în sân şi pe urmă plecară amândoi spre gura peşterii.

Ajungând acolo băiatul clătină frânghia, şi cei de sus le răspunseră că sunt gata, căci aşa se vorbiseră când plecase ca să-l aştepte până ce s-o întoarce.

Îndată ce primi semnul înţeles, legă de frânghie întâi poamele şi cei de sus le traseră la ei; după aceea coborâră frânghiile şi luară sculele şi pe urmă o lăsară iar în jos. Atunci puse pe fată în laţul de suiş, de teamă că rămâind singură să nu i se întâmple ceva, şi după ce o îngriji destul ca să nu i se întâmple nimic, făcu semn ca să tragă

[3] a oticni – a icni

frânghia; ei o traseră, şi pe aproape de gură când văzură fata, scoaseră nişte glasuri de mirare şi traseră iute frânghia, ce nu plăcu deloc băiatului şi-l cam puse pe gânduri.

— Eu nu prea cunosc pe aceşti fraţi de suflet ce mi-au picat nu ştiu de unde, zise el în sine; poate să fie buni, poate să fie şi cu gânduri rele; ia să mă păzesc eu; se prea poate ca acum când sunt stăpâni pe fată şi pe avutul ei, să vrea să scape de mine. Atunci ce mă fac eu? Mai bine să-i cerc.

Cum zise aste vorbe, legă de căpătâiul frânghiei un pietroi mare şi făcu semn să ridice frânghia ce se coborâse. El nu fu greşit în temerile lui, căci cum ajunse piatra cam pe la jumătate, scăpă frânghia de sus şi veni cu piatră cu tot val vârtej în jos, făcând un zgomot asurzitor. El se dete la o parte, şi piatra căzând se făcu mii de fărâme.

— Aşa era să plesnesc şi eu! zise el plecând întristat şi blestemând nişte prieteni aşa de mincinoşi.

Mergând astfel în dorul lelii, fără să ştie unde călca de cătrănit ce era, se deşteptă din zăpăceala ce-l coprinse, auzind nişte ţipete ascuţite şi lovituri de aripi deznădăjduite. La auzul acestui zgomot îşi ridică ochii în sus şi văzu deasupra unei porţi un cuib nemăsurat de mare, şi în cuib doi pui de vulturi de trei ori mai mari ca o dropie, şi aceşti pui zbătându-se, ţipând şi apărându-se cu aripele de un balaur groaznic, care se ridicase până la ei şi dădea năvală să intre în cuib şi să-i sugrume.

Cum văzu şi văzu că puii începură să piardă puterea şi şarpele era gata să-i prăpădească, i se făcu băiatului milă de pui şi, scoţând cuţitul de la brâu, tăie în două trupul balaurului care atârna până la pământ. Balaurul de durere lăsă cuibul şi se năpusti spre băiat, însă el nu aşteptă ca să-l ajungă şi cu un ciomăgel ce ţinea în mână îl păli în cap cu sete şi-l prăbuşi la pământ. După aceea îi sfărâmă capul cu o piatră şi îi tăie trupul, ciopârţindu-l în mai multe bucăţi.

Puii de vultur săriră din cuib voioşi, mâncară stârvul balaurului în câteva înghiţituri şi pe urmă ziseră mântuitorului lor:

— Vino cu noi în cuib şi aşteaptă până să vie mama, care-ţi va răsplăti cu prisosinţă binele ce ai făcut.

Băiatul neavând altceva de făcut, se sui cu dânşii în cuib şi unul din pui îi zise:

— Ce slujbă ai cere mamei?

— Aş voi să mă ducă pe tărâmul celălalt, răspunse băiatul.

— Cam grea slujbă îi ceri, nădăjduiesc însă că pentru dragostea noastră o să-ţi facă spre voie; cată însă mai înainte de toate să te îngrijeşti de nouă burduşe de bivol pline cu cenuşe, pe care să i le pui pe spate ca să le mănânce pân-o ajunge sus, căci e cam mâncăcioasă mama noastră.

— Le găsesc eu.

— Aleargă şi vino în grabă.

Băiatul se dete jos, puse mărul pe pământ, îl lovi cu biciul şi făcându-se casele la loc se gândi la cele nouă burduşe şi ele fură gata pe dată. Cum le văzu, le puse la îndemână, făcu iarăşi casele măr şi iar se sui în cuib.

Una din păsări îi zise:

— Mama e cam iute la fire, dar să nu te sperii, că pentru iubirea noastră se face miel. Intră colea sub aripa mea şi să nu ieşi până ce nu ţi-oi zice eu.

Abia intră sub aripă şi iată că deodată cerul se întunecă, văzduhul vâjâi şi pământul tremură, puii începură să bată din aripe de bucurie strigând: vine mama, vine mama, şi căscară gurile ca să prinză aceea ce le aducea.

Vulturoaica ţinea în gheare un viţel de doi ani şi ei luându-l îl hăpăiră pe dată. După aceea mă-sa zise:

— Hm!, ce miroase p-aici a om după tărâmul celălalt?

— Nu miroase nimic, răspunseră puii.

— Ba da, da, şi voi l-aţi ascuns.

— Ba nu.

— Ba da, sculaţi să vă caut.

— Mamă! zise unul din pui, chiar d-ar fi aşa, ce i-ai face?

— L-aş înghiţi pe dată.

— Dar dacă noi îi suntem datori mântuirea noastră?

— L-aş mânca de bucurie.

— Asta să n-o faci, mamă, căci el nu ne-a lăsat să fim înghiţiţi de balaur, şi afară de asta te-a scăpat şi de duşmanul tău cel mai de moarte, de zmeu.

— M-a scăpat el de zmeu, pe care pân-acum eu nu l-am putut dovedi?! strigă vulturoaica spăimântată; el trebuie să fie mai puternic decât mine, scoate-l să-l văd.

— Nu-l scoatem până ce nu vei jura pe mântuirea noastră că n-ai să-i faci niciun rău.

— Vă jur.

— Mai jură că-l vei duce pe tărâmul celălalt.

— Asta-i cam greu, căci o să crăp de foame.

— Nu vei crăpa, căci a îngrijit el d-ale mâncării.

— Bine, facă-se pe voia voastră; scoateţi-l acum să-l văd.

Puiul ridică aripa, şi vulturoaica cum văzu pe băiat, deschise ciocul şi-l înghiţi pe dată. Puii văzând una ca asta începură să ţipe, iar vulturoaica de hatârul copiilor, îl scoase şi iar îl înghiţi, până de trei ori de drag ce-i era, şi a treia dată lăsându-l în cuib viu şi sănătos îi zise:

— Găteşte-te de plecare şi vezi de-mi dă în gură câte ceva ori de câte ori voi căsca gura spre tine, căci aminteri te înghiţ fără leac de păcat.

Băiatul prinse bucuros, vulturoaica puse pe spinare cele nouă burduşe, care i se părură uşurele ca nouă mere, puse deasupra lor pe băiat călare şi începu să zboare spre gura peşterii.

Cum se înălţă cu câţiva stânjeni în sus, întoarse ciocul spre el şi el îi aruncă în gură sacul pe care ea îl înghiţi pe nemestecate şi aşa de nouă ori până ce se apropie de gura puţului. Ajungând acolo, tocmai când era să zică Doamne ajută, pasărea întoarse iarăşi capul, şi el nemaiavând ce să-i dea, tăie iute câte o felie de carne din pulpele picioarelor lui şi i le aruncă în gură.

Pasărea mestecă în gură cu plăcere aste bucăţele, şi când băiatul se apucă de ghizdurile de afară, ea întoarse capul şi-i zise:

— De unde luaşi aste bucăţele, căci dulci mai fuseră?

— Din carnea trupului meu, răspunse el sărind pe pământ.

Auzind pasărea acest răspuns, se repezi ca să-l îmbuce, ba încă îl şi apucă cu pliscul de picior, dar băiatul se smici şi ieşi afară, şi gura puţului era strâmtă încât nu putea trece dihania prin ea.

— Ah!, fecior de lele ce ai fost! strigă ea cu ciudă, căci nu te-am ştiut că eşti aşa de dulce, căci te mâncam fără doar şi poate! Acum însă c-ai scăpat, pentru binele ce ai făcut puilor mei, fii bun scăpat.

Zicând aceste cuvinte zbură în jos.

VIII

Cum ieşi la pământ sângerat şi prăpădit de ranele ce-şi făcuse singur, bietul băiat se uita în toate părţile împrejurul său, doar o mai vedea pe fraţii săi de cruce, dar nu zări picioruş de om. Nemaiavând ce face p-acolo, făcu ce făcu de-şi legă cu ce găsi ranele, şi pe urmă se îndreptă spre oraşul pustiu că doar s-o odihni noaptea într-o casă; dar rămase înmărmurit găsind oraşul în cea mai mare mişcare şi văzând oameni, femei, copii, păsări şi dobitoace alergând de colo până colo şi făcând tot zgomotul ce face un oraş viu.

Cum văzu una ca asta, intră într-o casă, ceru găzduire pentru seară, şi dobândind-o cu grăbire, întrebă de când a reînviat oraşul şi ce noimă avea acea mişcare.

Gazda îi răspunse:

— Ei!, ce să fie, ieri au venit trei mântuitori cari au scăpat din robia unui zmeu cumplit pe fata cea mică a împăratului, şi cum au intrat ei în oraş, toată suflarea vie de la împărat până la argaţi a înviat şi după aceea toţi cu toţii s-au grăbit a da cinstea cuvenită mântuitorilor. Împăratul a făgăduit să le dea la câteştrei pe cele trei fete ale lui, şi acum se pregătesc să facă aci la noapte o sărbătoare de logodnă şi apoi să plece într-alt oraş al împăratului unde are să se facă nunta.

Auzind băiatul nostru că ucigaşii lui se împăunau cu isprăvile sale, se scârbi foarte mult şi îl încinse un dor groaznic pentru fata de împărat, pe care o mântuise el de zmeu, şi pentru care începuse să simţă o dragoste vie. Aşadar, numaidecât se spălă, se îmbrăcă cu ce avea şi el mai curat în desăguţa de la gât, şi pe sub seară plecă spre palat. Acolo găsi mulţi gură cască, care se uitau cu ochii zgâiţi la luminăţiile ce împodobeau porţile palatului, însă aflând că împăratul şi curtea lui au plecat de cu ziuă în celălalt oraş, el îşi luă câmpii şi ieşi din oraş şi merse toată noaptea până ce ajunse în zori de zi la mărginea celuilalt oraş.

Cum se deschiseră porţile intră în oraş şi ceru găzduială la argintarul cel mai iscusit şi mai vestit din acea cetate, şi după ce se odihni o zi, se tocmi şi se băgă la el ca ucenic.

Într-o zi după ce dete o raită prin preajma palatului cu gândul d-a zări pe iubita lui împărătiţa, se întoarse acasă cam mâhnit, căci n-a zărit nimic, şi având să intre în curte, găsi pe stăpânul său stând pe laviţa de la poartă posmăgit ca şi cum i-ai fi luat boii de la jug şi l-ai fi lăsat cu carul în drum.

— Dar ce ai, stăpâne, de eşti aşa de supărat?

— Lasă-mă în pace, răspunse stăpânul său întorcându-i spatele.

— Pentru ce să te las dacă o dată te văd mâhnit? Ce pierzi dacă-mi vei spune şi mie ce dor ai?

— Ci lasă-mă, măi creştine, în pace, că nu eşti tu vrednic să-mi alini păsul meu, răspunse cu supărare stăpânul său intrând în curte.

— Da de unde ştii dumneata? zise băiatul ţinându-se scai după el.

— Mă, dar tu eşti urdu-belea! strigă stăpânul întărâtat, te ţii scai de mine şi te legi ca boala de om sănătos.

— Voi să te scap de păsul ce ai şi să-ţi fac bine fără de voie, răspunse băiatul.

— Ei bine, dacă este aşa, aide în prăvălie ca să-ţi spun focul ce mă munceşte şi să te încredinţezi singur că nimeni nu mă poate scăpa de primejdia ce a căzut pe capul meu.

Intrând în odaia cea mai retrasă din dosul prăvăliei, meşterul încuie uşa şi după ce se încredinţă că nu-i ascultă nimeni, îi zise oftând:

— Iată ce mi s-a întâmplat: ştii că împăratul îşi mărită fetele cu trei venetici urâţi şi pociţi ca păcatul, şi că poimâine, duminică, este nunta celei mari?

— Am auzit.

— Ei bine, azi dimineaţă mă pomenii cu un slujitor care mă chemă la palat din partea împăratului; mă dusei crezând că e vorba de argintării pentru nuntă, căci împăratul îşi face toată argintăria la mine; când colo cu ce gândeşti că mă pomenii? Ce crezi că-mi porunci? Să fac o rochie de mireasă cu totul şi cu totul de argint subţire ca pojghiţa de ceapă, moale ca bumbacul şi mai trainică decât mătasea, şi apoi mă ameninţă cu înfricoşare că dacă nu-i voi aduce duminică dimineaţa rochia cum vrea el, s-a sfârşit cu mine, îmi pune îndată capul în par.

— Ei şi d-atâta lucru te-ai îngrijat?

— Dar bine, omule, cum să nu mă îngrijesc? Cine poate face o rochie ca aceea ce-mi cere el? Cine poate să facă argintul atât de subţire, de mlădios şi de tare?

— Eu, stăpâne.

— Tu!? la tacă-ţi gura şi nu mai flencăni; prost sunt eu de-mi dau adâncul inimei mele unei blazne*!

* blazna – arătare, pocitanie

— Nu sunt blaznă, stăpâne, ci om în toată firea, care-ţi vrea binele şi o să te scape de belea, răspunse băiatul.

— Tu?

— Da, eu.

— Nu glumeşti?

— Nu, stăpâne. Cearcă şi vei vedea; dă-mi pentru la noapte un sac cu alune şi altul cu stafide, o lumânare întreagă şi un ciocănaş, şi dacă nu-ţi voi da rochia mâine dimineaţă gata, atunci să faci cu mine orice-i vrea.

Argintarul se încrezu şi-i dete tot ce ceru, şi-l lăsă singur în casă îndată ce se înnoptă. El petrecu toată noaptea mâncând la alune şi stafide după care se înnebunea, şi cum se crăpă de ziuă, scoase mărul din sân, îl lovi cu un bici de foc, şi făcându-se palatele la loc, porunci rochia cum o cerea împăratul şi într-o clipă ea fu gata; pe urmă făcu mărul la loc şi ieşi din casă în braţe cu rochia care strălucea ca soarele.

Văzând-o negustorul scoase un ţipăt de bucurie şi se aruncă în braţele băiatului, zicându-i vorbele cele mai drăgăstoase.

A doua zi la ceasul hotărât se duse la împărat, şi dându-i rochia îi zise:

— M-am închinat, stăpâne, cu slujba care mi-ai dat.

Împăratul se minună foarte de astă frumuseţe de rochie, răsplăti pe argintar cu mulţi bani şi-i zise să mai dea vineri p-acolo. El se duse la băiat şi împărţi cu el banii ce primise.

Vineri se duse după vorbă şi primi de la împăratul poruncă să i se facă o rochie cu totul şi cu totul de aur pentru nunta celei d-a doua fete. De astă dată argintarul nu se mai întristă şi merse întins la băiat şi acesta prin ajutorul mărului său, îi făcu o rochie de mii de ori mai frumoasă decât cealaltă.

Văzând împăratul că argintarul lui îi face tot ce-i porunceşte întocmai şi mai cu asupra, porunci ca pentru fata lui cea mică şi mai iubită să-i facă de nuntă o rochie numai de pietre scumpe, având soarele în faţă numai de brilianturi, şi luna în spate de rubinuri, închise toate într-o nucă legată cu aur.

De astă dată argintarul se duse acasă cam pe gânduri, dar băiatul îl linişti şi de astă dată şi-i zise:

— Nu purta de grije, căci de mine e purtată.

Făcu şi astă rochie, şi când fu s-o închidă în nucă, prinse de ea un bileţel prin care spunea fetei că el a scăpat-o şi că rochiile sunt făcute de el. După aceea o închise şi

o dădu negustorului cu îndatorire s-o dea numai în mâna miresei celei mici, dacă nu vrea să se strice şi rochie, şi nucă, şi tot.

Negustorul făcu astfel, o dete el însuşi în mâna împărătiţei, şi împărătiţa deschizând rochia de faţă cu împăratul, dete de bilet, îl citi repede şi apoi zise argintarului:

— Cine a făcut astă rochie?

— Eu, răspunse argintarul.

— Minţi, strigă împărătiţa cu mânie; du-te de adu iute aici pe acela ce a făcut-o, căci de nu capu-ţi zace unde-ţi sunt picioarele.

Argintarul o bägă pe mânecă, crezu că rochia nu era bine făcută şi alergă să spuie băiatului; el auzind aceste vorbe nu se sinchisi şi îmbrăcându-se cu tot ce avu mai bun, plecă spre palat împreună cu argintarul.

VIII

Cum plecă argintarul, împărătiţa rugă să cheme pe surorile, cumnaţii şi logodnicul său, şi venind aceştia, îi rugă să se aşeze lângă dânsa împrejurul tronului, şi ei toţi îi făcură pe voie, neştiind ce are să se întâmple. Pe când femeile se uitau la rochie şi se minunau de neasemănata ei frumuseţe, iată că intră şi băiatul cu argintarul. Cum îl văzură Strâmbă-lemne, Sfărâmă-pietre şi Apă-rea îl cunoscură numaidecât şi se făcură ca pământul, ştiind bine că are să li se întâmple ceva, dar n-avură încotro, trebuia să stea pe loc.

Îndată ce intră băiatul înăuntru, se apropie împărătiţa de el, îl luă de mână, îl duse înaintea împăratului şi-i zise:

— Împărate, iată adevăratul mântuitor al nostru, iar nu dumnealor, care se împăunează cu isprăvi străine. Acesta s-a coborât pe tărâmul celălalt, el a omorât pe zmeu, şi după aceea el m-a dus la gura peşterii de m-a scos la pământ. Isprava acestor oameni este numai că m-au ridicat în sus şi alt nimic. După ce însă au pus mâna pe avuturile mele şi chiar pe mine, când au fost să ridice în sus şi pe mântuitorul meu, cu toate rugile mele s-au prefăcut că le scapă din mână frânghia şi l-au lăsat să se prăpăstuiască în adâncimi. Eu atunci înţelesei ce fel de oameni erau ăşti fraţi de cruce mincinoşi şi gândurile ce hrăneau asupră-mi întâmplându-se să mă împotrivesc.

Ca să scap, mă prefăcui că n-am priceput nimic şi că împărtăşesc gândul lor; cu chipul acesta îi amânai de astăzi şi până mâine aşteptând de la dreptatea lui Dumnezeu o groaznică izbândire. Câteştrei mă vreau şi eu alesei pentru mine pe cel mai vinovat din toţi, pe acela ce a silit pe ceilalţi la nelegiuire, pe Strâmbă-lemne, adevăratul ucigaş al mântuitorului meu, şi am dat surorilor mele pe ceilalţi. Nu mă învinovăţiţi, surioare, căci eu nu sunt vinovată; pentru aceea v-am silit să cereţi rochii aşa de grele şi v-am zis să spuneţi hotărât că fără de ele nu se face nunta; iată pentru ce eu am cerut o rochie îndoit mai scumpă. Greşeala e numai a întâmplării, şi pedeapsa numai a acelui ce este pricina relelor.

Auzind toate astea, Strâmbă-lemne se făcu verde de frică şi voi să se facă nevăzut, dar nu putu, că toţi îi aţineau calea. Împăratul aflând toată şiretenia, porunci să puie mâna pe el şi să-l dea morţii ca unul ce săvârşise omor în coprinsurile lui. Pe ceilalţi doi îi osândi tot la moarte căci fiicele sale nu se înduplecară să-i păstreze de bărbaţi, auzind mişeliile ce săvârşiseră, iar pe băiat, după ce-şi spuse istoria cum a scăpat şi cum prin mărul de aur a făcut acele rochii minunate, împăratul îl îmbrăcă cu haine împărăteşti, îl cunună cu fiica sa cea mică, şi în aceeaşi zi mărită din nou şi pe celelalte două surori cu doi fii de boieri mari şi bogaţi.

Argintarul fu răsplătit cu mulţi bani şi vrednicii; celor trei necuraţi: Strâmbă-lemne, Sfărâmă-pietre şi Apă-rea li se tăiară capetele cu toată drăcovenia lor, şi cei buni petrecură bine şi bine se săvârşiră.

Băiatul ajunse chiar împărat după moartea socrului său.

VASILICĂ VITEAZUL

I

A fost odată într-un oraş oarecare un ţigan covaci care era cel mai meşter fierar din toată împărăţia. Acel ţigan avea un fecior alb şi frumos ca un pui de român şi voinic şi nefricos nevoie mare.

El cu barosul se juca ca şi cu un ciocănaş de făcut cuie, nicovala cea mare o învârtea între degete şi drugul de fier gros ca pe mână îl frângea pe genunchi ca o rascotă*.

Lui însă nu-i plăcea fierăria, fugea de cuşniţă** ca de ucigă-l toaca şi praftoriţa*** n-avea ochi s-o vază; lui îi plăcea numai să se războiască, să se lupte şi să se îndeletnicească tot cu lucruri ostăşeşti.

Îi plăcea să se joace cu tovarăşii copilăriei sale d-a soldaţii, să se facă mare căpitan şi să se înţoţoneze cu chivere**** de hârtie de rotocoale; îi plăcea să se ia la întrecere,

---

* rascotă – surcică, uscătură, vreasc
** cuşniţă – cuptor al fierarului
*** praftoriţă – foale de fierărie
**** chivără – coif

la alergare şi la luptă dreaptă, să încalece pe cal de nuia şi să alerge cât ţinea ziulica de mare, şi mai cu seamă să intre fără frică în gâlcevuri şi păruieli, şi să bată pe toţi cei de seama lui şi să-i dea căţeaua, căci, cum am mai spus, el era foarte puternic, mai puternic decât cel mai voinic din oamenii cei mari.

El nu ştia ce era frica; primejdia cea mai mare nu-i insufla cea mai mică temere şi-şi râdea de toate spaimele de zmei şi strigoi ce-i băga babele în cap. De aceea toată lumea îi zicea Vasilică Viteazul.

Tatăl său văzându-l că sârguitor la muncă nu era, că nu-i plăcea să înveţe nici meşteşugul lui nici oricare altul, voi să-l bage în oştire, dar băiatului nu-i plăcea să fie sub alţii pe câtă vreme cu puterea sa îi stăpânea pe toţi.

Văzând că tatăl său îl ţinea de aproape şi sta mereu ciocan de capul lui ca să se strângă după drumuri şi să se apuce de ceva, căci s-a făcut vlăjar* mare şi i-a venit vremea ca să-şi facă un rost spre a trăi şi el de capul său, încredinţându-se că nu mai era de cârmit, îşi făcu o legăturică cu puţine primeneli şi o tuli d-acasă, fără să spuie nimănui unde se duce, şi fără să se gândească el însuşi încotro să apuce.

II

Pe când mergea pe drumul cel mare cu legătura cu primeneli agăţată de un băţ şi cu băţul rezemat de umere, iată că auzi în depărtare nişte nenchezături puternice şi nişte ţipete de ţi se făcea părul măciucă. Altul cum le-ar fi auzit s-ar fi întors înapoi şi ar fi dat dosul; el dimpotrivă aruncă băţul cu primenelele jos pe iarbă şi să te păzeşti pârleo o rupse de fugă spre partea locului de unde venea zgomotul, şi cât să zici Doamne ajută, ajunse într-o câmpie mare, în mijlocul căreia se petrecea cea mai groaznică privelişte: un balaur mare grozav se încolăcise împrejurul unui armăsar şi-l bătea cu aripele, şi-l muşca cu gura de se făcuse numai sânge bietul cal.

Calul era ţeapăn, voinic dar n-avea decât gura şi copitele cu care să se apere, încât procletul de balaur era p-aci p-aproape ca să-l dovedească. Simţind că puterile-l părăseau de multă strânsură, dânsul începu să nincheze precum caii şi să ţipe ca oamenii, de-ţi era mai mare mila şi jalea.

---

* vlăjar/vrăjar – vlăjgan, flăcău în toată firea

Cum văzu pe Vasilică alergând spre el ca uliul, începu să strige:

— Sări, făt frumos, de mă scapă, că de mare folos ţi-oi fi pe lumea asta.

Balaurul văzându-l strigă şi el:

— Cată-ţi de drum voinice, dacă nu vrei să se aleagă praful şi pulberea de tine.

Vasilică n-avea nimica în mână, dar auzind pe balaur grăind cu atâta îngâmfare, nu se sperie deloc, ci se repezi spre dânsul fără să-i pese de coada lui ce izbea pământul ca o mie de bice, îl apucă pe la spate de cap, şi când îl smâci o dată în sus şi pe urmă suci spre dreapta şi spre stânga, rămase cu capul balaurului în mână.

Atunci aripile groaznicei dihanii se strânseră ca şi cum ar fi fost de curcă plouată, coada-i încetă d-a răbufni pământul şi trupul îi căzu grămadă la pământ. Calul scăpat de strânsura cea cumplită a balaurului, se scutură de aruncă stârvul cât colo, şi apropiindu-se de Vasilică îi zise:

— Îţi mulţumesc stăpâne, stăpân să-mi fii d-acum până la moarte.

III

Iacă pe Vasilică cu cal! Şi ce cal? Armăsar de mânca numai foc! După ce-şi luă trenţele de unde le lăsase, încălecă viteazul nostru pe bidiviu şi apoi se opri în loc şi începu să se frece cam pe lângă ureche.

— Unde mergem stăpâne? întrebă calul văzându-l aşa în nedomirire.

— Ei! Vezi, asta nu ştiu nici eu, răspunse Vasilică uitându-se spre încrucişetura drumurilor ca viţelul la poarta nouă.

— Încotro ai plecat?

— Încotro oi găsi fapte de vitejie, căci eu sunt Vasilică Viteazul cel vestit, răspunse ţigănuşul cu îngâmfare.

— Vasilică Viteazul! Am auzit rostindu-se undeva ăst nume cu mare groază. Dacă e adevărat ce-mi spui, aide cu mine unde te-oi duce eu că ţi-am găsit aceea ce caţi.

— Ce spui?

— Dacă într-adevăr eşti Vasilică Viteazul cel vestit, apoi numai dumneata eşti în stare să faci un mare bine, adică să scapi pe stăpâna mea şi pe surorile sale de cei trei zmei groaznici care le ţin în puterea lor de atâţia ani.

— Sunt ceva de capul lor zmeii tăi?

— Nici nu sta pân-acum în puterea unei fiinţe omeneşti ca să se măsoare cu unul din ei.

— Să dau numai eu de dânşii că am eu ac de cojocul lor.

— Nu te lăuda stăpâne, că nu ştii cu cine ai a face. Stăpânul cel dintâi nu era de lepădat, dar cu toate acestea l-a mâncat fript cel mai fără putere dintre toţi, dar când ar fi încăput pe mâna celui mai mic, care întrece în voinicie pe toată lumea, ce s-ar fi făcut!

— Cine a fost stăpânul tău?

— A fost un fecior de împărat, care se îndrăgostise cu o fată de împărat; când s-a dus la tatăl fetei ca s-o ceară de nevastă, el i-a zis: du-te de scapă pe celelalte două surori ale ei din ghearele celor trei zmei, şi pe urmă fie-ţi fata dăruită. Stăpânul meu prinse bucuros şi se găti de plecare, dar peste noapte zmeii răpiră şi pe logodnica lui şi-l făcură să plece cu mai multă tragere de inimă ca să-şi scape odorul din mâna pierzării. Băiatul era voinic, dar nechibzuit; în deşert îl povăţuii eu şi îl învăţai ce să facă, că nu m-ascultă şi căzu plăcintă în ghearele zmeului care îl prăpădi fără cea mai mică îndurare. De atunci eu am rămas fără stăpân rătăcind veşnic pe drumuri, căutând pe vreun voinic vestit care să izbândească moartea stăpânului meu şi să mântuiască pe cele trei fete nenorocite de o groaznică robie.

Sunt ani la mijloc de când alerg şi caut şi nu mi-a fost cu putinţă să găsesc o fiinţă omenească, care să îndrăznească a se măsura cu zmeii.

Azi trecând p-aici mi-a ieşit în cale acel balaur cumplit care era să-mi curme firul zilelor, ceea ce ar fi şi făcut dacă nu m-ar fi mântuit braţul tău cel vârtos.

— Ia ascultă, calule: ia spune mie, unde locuiesc acei zmei?

— Peste nouă ţări şi peste nouă mări, însă n-avea grijă, că eu sunt un cal năzdrăvan care zbor ca vântul şi alerg ca gândul, mă schimb în orice dihanie vreau şi schimb asemenea pe oricine-mi place. Aide cu mine, scapă logodnica stăpânului meu şi surorile sale de robie, şi sunt încredinţat că vei birui pe groaznicii zmei şi vei pune mâna pe comorile lor cele fără de număr, căci de multe ori i-am auzit zicând: „Dac-o da Vasilică Viteazul de noi, ne-am topit."

— Să plecăm, strigă cu îngâmfare Vasilică şi îndată calul începu să despice văzduhul cu aripele lui.

IV

După ce zburară cât zburară prin slava cerului, calul şi voinicul se coborâră pe o poiană verde, în mijlocul căreia strălucea la lumina soarelui o casă cu totul şi cu totul de aramă.

— Acesta este palatul zmeului celui mare, zise calul; du-te de bate la poarta casei lui şi-ţi va deschide fata cea mare a împăratului; intră înăuntru fără de grijă că zmeul nu e acasă, şi când va veni te va vesti buzduganul lui pe care îl aruncă de la o jumătate de poştă departe de casă, şi cum ajunge dă poarta de părete, deschide uşa şi după ce intră înăuntru sare pe masă şi de acolo se agaţă în cui. Dacă vrei ca să ştie c-ai sosit, aruncă-l înapoi, apoi du-te de-i ieşi întru întâmpinare.

Vasilică ascultă cu luare aminte tot ce-i spuse calul, apoi după ce descălecă într-un crânguleţ din marginea drumului, unde lăsă calul să pască, se duse drept la portiţa palatului şi bătu de trei ori.

Fata cea mare a împăratului se plimba prin curte singură singurică, căci slugi n-aveau şi cum auzi bătaie la poartă, alergă să vadă cine era. De când fusese prinsă de zmeu, ea om ca dânsa nu mai văzuse, căci palatul zmeului era pe tărâmuri neumblate de fiinţe omeneşti; văzând dar pe Vasilică înaintea ochilor săi, fata scoase un ţipăt de mirare şi rămase înmărmurită înaintea portiţei.

— Bună ziua fată de împărat, zise Vasilică.

— Mulţumim dumitale voinice, gângăni fata, dar ce vânt te-a abătut pe la noi?

— Vânt bun despre austru, vânt de dezrobire, răspunse flăcăul.

— Să te-audă Dumnezeu, dar nu cred, zise fata suspinând.

— Eşti bună surată să mă găzduieşti oleacă? întrebă Vasilică păşind pragul.

— Bucuroasă, răspunse fata dându-se la o parte ca să treacă, dar să pleci iute până ce nu se întoarce zmeul.

— Lasă dragă că am eu ac de cojocul lui.

Fata găzdui pe oaspetele ce-i trimisese Dumnezeu cu cuviinţă şi îl ospătă cu tot ce avu mai bun, după vechiul obicei românesc, adică fără să-l întrebe cine e?, de unde vine?, şi unde se duce?, şi după ce-l sătură bine şi-l adăpă cu fel de fel de băuturi răcoritoare, începu să-l întrebe de ce mai ala-bala prin lumea noastră.

Pe când Vasilică îi spunea despre cele ce se petrec în lume, iată că se auzi deodată un urlet mare, după care urmă o duduitură puternică, ce făcu să se cutremure casa din temelie.

Auzind ăst zgomot fata îngălbeni şi zise:

— Vai de mine! Unde să te ascunz că vine zmeul?

— Nu purta grijă că de mine e purtată, răspunse Vasilică.

Într-acel minut poarta se dete de perete, uşa se deschise cu mare zgomot, şi intră înăuntru buzduganul zmeului vâjâind, sări pe masă şi după masă se puse în cui.

Atunci Vasilică îl luă de unde se aşezase, şi învârtindu-l de trei ori, îl aruncă afară pe uşă şi-l făcu să zboare înapoi vâjâind şi mai amarnic de cum venise.

Zmeul mergea singur pe potecă la o depărtare bunicică de palatul său şi se grăbea să ajungă mai curând acasă că-l înteţise foamea. Auzind urletul buzduganului care venea iute ştii ca ceasul rău, se opri în loc şi zise:

— Dar asta ce o mai fi?

Abia isprăvi vorba şi buzduganul se învârti de trei ori în văzduh şi după aceea căzu jos la picioarele zmeului şi se scufundă în pământ d-o palmă.

— Buzduganul meu! strigă zmeul smulgându-şi cu multă greutate scula din pământ, cine poate fi acela ce a îndrăznit să puie mâna pe el şi cu toată greutatea lui să mi-l repează pân-aici? Numai Vasilică Viteazul este în stare să facă una ca asta.

— Ai ghicit zmeule, răspunse un glas din apropiere; Vasilică e înainte-ţi, eu în fiinţă mă închin dumitale cu plecăciune.

— Ah!, proclete, strigă zmeul scrâşnind din dinţi, bine c-ai venit, că de mult mi-era sete de sângele tău. Aide, spune mai iute, ce vrei? În luptă să ne luptăm, ori în săbii să ne tăiem?

— Ba mai bine în luptă că e mai dreaptă.

— Bine, aşa să fie, strigă zmeul repezindu-se spre feciorul ţiganului ca să-l prăpădească cu greutatea trupului său, dar şi-a găsit omul.

Zmeul era o namilă cât toate zilele şi Vasilică un flăcăiandru mic la trup şi slăbănog, însă când apucă cu braţele trupul dihaniei de zmeu, braţele lui se încleştară pe el ca nişte arcane de fier şi vinele lui se întăriră ca coardele de bou uscate.

Zmeul îl smuci la dreapta ca să-l prăpăstuiască la pământ, el îl smuci la stânga şi mai era p-aci să-l culce în ţărână; cea dintâi cercare însă nu izbuti nici pentru unul, nici pentru altul căci amândoi erau dintre cei mai de frunte voinici.

Lupta ţinu trei ceasuri încheiate, pământul se sfredeli sub picioarele lor de intrară într-însul până în genunchi, sudoarea curgea după fruntea lor ca apa din izvor, se făcuseră roşii ca racul şi sângele ţâşnea din locurile unde se înfigeau degetele lor în carne, dar nici unul, nici altul nu se lăsa. Tocmai pe la sânţitul soarelui Vasilică îşi adună toate puterile, smuci o dată pe zmeu şi trântindu-l la pământ, îi înfipse sabia în gât mai-nainte d-a se dezmeteci el din zdruncinătura căderii.

După aceea îi tăie capul, trupul îl aruncă sub podul din faţa palatului, iar tivga i-o luă şi ducând-o de păr până la palat o aruncă la picioarele fetei de împărat şi îi zise:

— Împărătiţă eşti văduvă dar scăpată din ghearele zmeului ce te ţinea roabă.

— Dumnezeu să-ţi dea înzecit de ce mi-ai făcut, răspunse fata lăcrămând de bucurie.

V

După ce se văzu scăpată de zmeu, răsări iarăşi soarele pe chipul fetei de împărat; ea numaidecât începu să râză şi să plângă de bucurie, şi cu multă tragere de inimă se puse să-şi ospeteze mântuitorul cu tot ce avea mai bun şi s-o ţie lanţ o săptămână întreagă numai chefuri şi ziafeturi.

După ce stătu toată săptămâna pe mâncare şi odihnă, Vasilică al nostru îşi luă ziua bună de la fata de împărat, şi încălecând pe cal zbură iarăşi în slava cerului. Când se coborî iarăşi la pământ văzu oglindindu-se în raza soarelui un palat cu totul şi cu totul de argint.

— Acolo locuieşte zmeul cel mijlociu, zise calul; acesta e cu mult mai puternic decât cel mare dar nu atâta cât cel mic. Du-te fără grijă că el nu e acasă şi fă cum ai făcut şi la cel dintâi.

Vasilică se duse, bătu la poartă şi viind fata cea mijlocie ca să deschidă, rămase uimită ca şi cea dintâi, însă îl primi şi ea în casă şi-l ospătă cu tot ce avea mai bun. Pe când era încă la masă, buzduganul zmeului deschise uşa, sări pe masă şi după masă se atârnă în cui şi făcu pe fată să îngălbinească şi să tremure de frică.

Vasilică nu se sinchisi, luă buzduganul din cui, îl trimise înapoi cu aceeaşi iuţeală, şi apoi plecă şi el.

Zmeul văzând că buzduganul cade la picioarele lui şi se afundă de două palme în pământ îngălbeni şi zise:

— Numai Vasilică Viteazul este în stare să facă una ca asta; dacă a răzbit el până la mine, apoi negreşit fratele meu cel mare este mort.

— Nu te-ai înşelat zmeule, zise Vasilică ivindu-se înainte-i; găteşte-te mai iute de luptă, căci mi-e sete să-ţi sorb şi ţie sângele precum am sorbit pe al fratelui tău.

— Ah!, duşmane ce eşti! strigă zmeul înfuriat. Ce vrei? În luptă să ne luptăm ori în săbii să ne tăiem?

— Ba în luptă că e mai dreaptă.

Lupta ţinu patru ceasuri încheiate; pământul se sfredeli sub ei de intrară în el până la brâu, sudoarea curgea după ei ca gârla, dar nici unul, nici altul nu se lăsa de nevoie. În sfârşit tocmai după soare apune, Vasilică smuci o dată fără de veste pe zmeu şi îl trânti la pământ ca p-un buştean. Zmeul voi să se ridice numaidecât, dar sabia ţigănuşului călită chiar de tatăl său îi spintecă berigata şi-l făcu să se întinză lat pe iarbă fără de viaţă.

Cum îl văzu că nu mai mişcă, Vasilică îi reteză capul, îi ascunse stârvul sub podul de peste gârla ce era în apropiere de palat, şi intră în palat unde fata cea mijlocie, de bucurie c-a scăpat de zmeu, l-a ospătat două săptămâni.

VI

După ce plecă şi de la cea d-a doua fată şi zbură iarăşi cu calul în slava cerului, când se cobori la pământ zăriră în depărtare sclipind în raza soarelui un palat cu totul şi cu totul de aur.

Până să ajungă la dânsul calul îi zise:

— Până acum am făcut ce am făcut d-am ieşit cu faţă curată; dar d-aci încolo să te ţii pârleo că gluma e mai groasă. Acesta e cel mai groaznic din zmei şi cel mai puternic dintre fiinţele omeneşti. Pân-aci ţi-am zis mergi înainte şi fii sigur de izbândă, acum îţi zic gândeşte-te şi până mai e vreme fugi.

— Vasilică nu fuge de primejdie, răspunse ţiganul cu fudulie: dacă mă voi întoarce, fata cea mai mică a împăratului şi logodnica stăpână-tău, pentru care sărmanul şi-a răpus zilele, va rămânea roabă; cum mă îndemni dar să fug?

— Fă ce ştii, răspunse calul, însă-ţi zic încă o dată: gândeşte-te şi pe cât îţi va sta prin putinţă, fii cu băgare de seamă că eu nu voi sta cu mâinile în sân.

— Lasă-te pe mine şi nu purta grijă, că vrând Dumnezeu o să-i fac şi lui de petrecanie cum am făcut şi celorlalţi.

Vorbind astfel ajunse în dreptul palatului. Vasilică descălecă, bătu la poartă şi intră înăuntru ca şi în celelalte palate, unde fu ospătat de fata cea mică a împăratului.

Pe când era la masă se pomeniră cu buzduganul zmeului că intră în casă şi sare pe masă; dar până să se agaţe în cui, Vasilică puse mâna pe el şi-l trimise înapoi mai iute de cum venise.

Zmeul era tocmai aproape de pod când văzu buzduganul înfigându-se în pământ la picioarele sale până la măciucă.

— Acestea sunt treburile lui Vasilică Viteazul, strigă zmeul turbat; a făcut de petrecanie fraţilor mei d-a răzbit el până la mine, dar lasă că am să i-o fac şi eu lui.

— Să te văz la treabă zmeule, strigă Vasilică ieşindu-i în cale.

— Ah!, proclete, strigă zmeul, ce vrei? În luptă să ne luptăm sau în săbii să ne tăiem?

— Ba, în luptă că e mai dreaptă.

Începură să se lupte, şi se snopiră, şi se îmbrânciră, şi se suciră de la nămiezi de zi de vară până ce dădu în deseară. Pământul sub picioarele lor se sfredelise de intraseră până la gât, sudoarea curgea după ei ca puhoiul spumegat, sângele ţâşnea din vinele lor ca apa din cişmea; dar nici unul, nici altul nu se putea dovedi.

Luptându-se într-una zmeul sări d-o dată din groapă drept în mijlocul podului şi se schimbă într-un balaur mare roşu cu gura d-un stânjen şi cu coada cu şapte sfârcuri, dar numaidecât se schimbă şi Vasilică într-un balaur verde tot aşa de înfricoşat, şi năpustindu-se unul de la un cap al podului şi altul de la celălalt cu gurile căscate şi coadele zbârlite, se întâlniră în mijlocul podului şi începură să se muşte cu gurile, să se bată cu aripile şi să se biciuiască cu sfârcurile coadelor.

Astă luptă straşnică ţinu până ce se înnoptă de tot; din trupurile lor curgeau şiroaie de sânge negru, din ochii lor ieşeau scântei înflăcărate şi din gurile lor văpăi de foc, dar nici unul, nici altul nu se putea dovedi.

Deodată balaurul cel roşu se schimbă într-o roată de foc roşie şi se repezi cu iuţeală spre balaurul cel verde ca să-l taie în două, dar n-avu vreme de răgaz, căci

într-aceeaşi clipă balaurul cel verde se schimbă şi el într-o roată de foc verzuie şi începu să sfârâie cu o iuţeală nepovestită şi să izbească cu putere roata cea roşie.

După ce se izbiră într-una până la miez de noapte fără să răsufle sau să se odihnească, roata cea roşie vru s-o mai ostieze văzând că ies scântei de foc din buceaua* osiei sale, dar roata cea verde n-o slăbi deloc, deşi începuseră să iasă scântei şi din buceaua sa.

Tocmai atunci trecea pe deasupra lor prin văzduh un vultur:

— Vultur, vulturaş, strigă roata cea roşie, coboară-te în gârlă şi moaie-ţi aripioara în apă şi udă-mi buceaua osiei că-ţi dau un stârv ca să mănânci.

— Vultur, vulturaş, strigă roata cea verde, coboară-te în gârlă şi moaie-ţi aripioara în apă şi udă-mi buceaua osiei că-ţi dau să mănânci trei stârvuri.

Vulturul se coborî în gârlă, îşi muie aripioara în apă şi ridicându-se câtva în sus, iar se scoborî şi veni de udă buceaua osiei roatei celei verzi, care numaidecât dobândi îndoite puteri, începu să sfârâie mai straşnic ca întâi şi să izbească pe duşman cu virtute.

Roata cea roşie în loc de scântei începu să scoată flăcări de foc şi numaidecât se aprinse şi plesni cu sunet. Atunci roata cea verde schimbându-se iarăşi în voinic se repezi cu sabia detecată şi o înfipse în buceaua roţii plesnite şi îndată ieşi dintr-însa o gârlă de sânge.

Astă roată se schimbă şi ea în om, dar fără de viaţă; Vasilică văzând pe zmeu întins în mijlocul podului mort şi înţepenit, se repezi de-i tăie capul, şi aruncându-i stârvul spre vultur, îi zise:

— Na, mănâncă acest stârv şi pe urmă du-te de mănâncă şi pe celelalte două că sunt vârâte sub podurile palatelor lor.

— Nu e de trebuinţă, răspunse vulturul schimbându-se în cal.

— Ce fel tu ai fost mântuitorul meu? strigă Vasilică văzându-şi căluşelul său lângă dânsul.

— Da, stăpâne, răspunse calul, m-am ţinut de făgăduială, te-am schimbat în balaur şi roată când a fost de trebuinţă şi cât mi-a stat prin putinţă te-am ajutat şi eu.

— Te-ai plătit de ajutorul ce ţi-am dat căci mi-ai scăpat şi tu viaţa; acum suntem chit; aide să dăm drumul fetei şi să ne întoarcem acasă.

— Nu e încă vremea d-a ne întoarce.

---

* bucea – căptuşeală metalică în interiorul unui butuc de roată

— Pentru ce?

— Pentru că mai avem de furcă; zmeilor le-am făcut de petrecanie, dar a rămas zgripţoroaica de zmeoaică muma lor care e mai a dracului ca toţi.

— Aide să-i facem şi ei de petrecanie.

— Aide, mai întâi însă să ne odihnim puţin că am muncit destul şi mai avem încă mult de muncit.

— Să mergem dar la palat.

Fata cea mică, când auzi c-a scăpat şi ea de zmeu bătu în palme de bucurie şi ospătă pe mântuitorul său trei săptămâni încheiate.

VII

După ce trecură cele trei săptămâni de odihnă, calul chemă într-o zi la o parte pe stăpânul său şi-i zise:

— Stăpâne, mult ne-am ostenit pân-am scăpat de zmei dar puţin am dobândit. Fetele pentru care te-ai luptat sunt în aceeaşi primejdie, poate într-una şi mai mare, dacă nu vom răpune şi pe muma zmeilor care e cu mult mai spurcată decât feciorii săi.

— Să mergem s-o răpunem şi pe dânsa, zise Vasilică sărind pe şea.

— Să mergem, lesne de zis, dar cam anevoie de făcut, măre stăpâne, căci pe cotoroanţa nu poţi s-o urneşti pe lumea cealaltă cu sabia sau cu lupta, ci cu viclenia şi prefăcătoria, căci este tot atât de şireată demoniţa cât este de rea; din gură te linge şi din inimă te împunge. Îţi vorbeşte cu lele şi-ţi soarbe ochii şi viaţa cu o căutătură. Numai dacă vom putea să-i răpim fata cea mai mică putem să-i facem de petrecanie. Ea are trei fete tot una şi una de frumoase, dar cea mai mică le întrece pe toate. Dacă vom putea cu şoşele, cu momele să scoatem pe astă zmeoaică din palatul ei şi s-o facem să se ia după noi, zmeoaica cea bătrână e a noastră.

— Daca e vorba numai d-a zăpăci capul fetelor frumoase, las pe mine vericule, că sunt meşter în asemenea drăcovenii, zise ţigănuşul umflându-se în pene.

— Ei, ei!, stăpâne, aci nu e ceea ce crezi dumneata, răspunse calul clătinând din cap, pe fată poate c-ai fermeca-o, dar pe baba ba... ba... ba; are mirosul subţire împieliţata şi cum te-o simţi cine eşti, te-ai dus pe copcă.

— Haide şi vom vedea ce vom păţi.

Calul o porni pe drumul cel mare cam cu gâtul în jos, şi merse, merse, vreme lungă ca să ajungă, suind dealuri şi coborând văi, trecând ape late şi păduri întunecoase până ce ajunse în preajma unui palat peste tot numai aur şi pietre scumpe în care locuia zmeoaica cu fetele sale.

Baba nu aflase de moartea feciorilor săi, căci atunci s-ar fi cutremurat lumea şi pământul de frica şi groaza ei, şi se plimba împreună cu fetele sale prin grădina cea frumoasă de la spatele palatului. Pe când se plimba astfel, fata cea mai mică, a cărei frumuseţe era cu neasemănare mai presus de-a surorilor sale care nici ele nu erau de lepădat, auzi pe lângă dânsa o torsătură de pisică, şi uitându-se în jos văzu un mârtănaş alb cu pete negre gudurându-se pe la picioarele sale şi mângâind-o cum fac pisicile când sunt vesele.

— Ah!, mamă ce mai pisoiaş frumos! strigă ea plecându-se jos şi luând cotoiul în braţe.

Mă-sa n-o auzi şi o lăsă să se ducă într-un chioşc, unde se aşeză pe un pat moale, şi puind pisoiul în poală, începu să-l mângâie şi să se joace cu el. Pisoiul se trântise cu burta în sus, şi torcând întruna, o bătea cu lăbuţele sale fără ca s-o zgârie şi făcea o mulţime de nebunii.

Fata era uşurel îmbrăcată, căci era vară, şi jucându-se lăsase să îi cadă băsmăluţa de după gât şi să îi iasă afară unul din merişoarele ce ascundea în sân.

Atunci baba intră şi începu să-şi plimbe nasul de colo până colo şi să zică:

— Hm! dar ce miroase aici a om după tărâmul celălalt?!

— Ce om te-a găsit mamă? răspunse fata jucându-se întruna cu pisoiaşul; n-a venit nimeni, n-avea grijă.

— N-a venit? Prostănacă mai eşti tu, fata mea! Păcat că eşti fată de zmeoaică; ia fă bine dumneata de te înveleşte la piept şi nu sta dezbrăcată de faţă cu un flăcău că nu-ţi şade bine.

— Dar unde vezi dumneata picior de flăcău p-aci, măicuţă?

— Unde? Dar ce ţii tu în poală?

— Nu vezi? Un cotoiaş.

— Cotoi, cotoi, dar ochii îi joacă în cap ca de voinic. Înveleşte-te la piept îţi zic, şi dumneata tinere schimbă-ţi chipul şi ia-ţi faţa şi fiinţa de om că masa e gata şi

casa mea e deschisă drumeţilor cu gânduri bune. Iar dacă nu vrei să mă asculţi, să ştii că te fac mii şi fărâme.

Pisoiul căruia îi zisese baba aste cuvinte îşi urmă jocul agăţându-se de basmaua fetei şi făcând o mulţime de snoave, ca şi cum nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i pute, şi baba se da de ceasul morţii văzându-l că nici nu se sinchiseşte ca şi cum n-ar fi înţeles-o ce a zis:

— Tinere, urmă iarăşi baba, schimbă-te iarăşi în om, că de unde nu te arunc în iezerul din grădină care e adânc şi rece ca gheaţa.

Pisoiul îşi vedea de joc. Baba îl luă de după ceafă şi îl duse în marginea iezerului şi îl lăsă pe mal zicându-i iarăşi să se prefacă în om că de unde nu îl prăpăstuieşte în adânc, dar pisoiul drept răspuns începu să se joace pe marginea prăpastiei cu un şiret ce atârna din rochia babei.

— Lasă-l mamă, nu-l arunca, strigă fata, nu vezi că e pisoi ca toţi pisoii? Dac-ar fi fost voinic, cum crezi dumneata, i-ar fi fost frică şi s-ar fi sfiit.

— Taci tu că nu ştii ce vorbeşti, strigă baba răstit, şi luă iarăşi cotoiul de ceafă şi vru să-l arunce în apă.

Fata atunci începu să plângă şi să se roage de mă-sa ca să nu-i înece pisoiaşul, dar până s-o înduplece ea, cotoiul când se văzu deasupra iezerului scoase un miorlăit sperios, şi agăţându-se cu câte patru picioarele de mâna zgârţii, îi înfipse toate ghearele în carne d-o făcu să scoată un ţipăt de durere şi să-l arunce cât colo.

— Sâc, aşa îţi trebuie, zise fata rânjind de scălâmbătura mă-sii; acuma de bună seamă te-ai încredinţat că e pisoi.

— Pisoi, pisoi, dar ochii-i sunt de voinic, murmură baba necăjită.

— Ia fă bunătate şi lasă-mi pisoiaşul în pace, că atâta jucărie am şi eu, strigă fata alergând după pisoi şi ascunzându-l în sân după ce l-a prins.

Baba nu era d-alea care se înduplecă aşa lesne, ci numaidecât luă pe fii-sa de mână, se duse cu dânsa în casă, şi intrând în bucătărie, se apropie de cuptorul de pâne în care ardea un foc mare, şi smulgându-i cotoiul din mână iarăşi îi zise:

— Voinice, schimbă-te în om sau te arunc în fundul cuptorului.

Pisoiul în loc d-a da ascultare vorbelor ei, începu să se joace cu un cărbune ce era în marginea cuptorului, şi frigându-se la o labă începu să miorlăie sălbatic şi să se smâcească din mâinile babei.

Fata se repezi ca să-l prinză şi să-l mângâie, cotoiul însă ieşi din bucătărie în curte; ea se luă după el ca să-i prinză în cursă; el saidoc sări peste zid afară în drumul

cel mare, fata ieşi pe poartă şi se luă după el ca să-l prindă până n-o intra în pădure, cotoiul ţâşti în bungetul care înconjura palatul şi fata fuga după el. Ea sărmănica începuse să iubească pisoiaşul şi îi părea rău să-l prăpădească şi mai cu seamă să-l lase să moară de foame în pădure, de aceea nu se mai gândi la primejdia ce i se putea întâmpla bătătorind pădurile şi intră în desiş alergând mereu după pisoiaş, care nici nu fugea nici nu se lăsa a fi prins, ci-i făcea numai sânge rău fugind niţel şi apoi stând în loc ca să toarcă şi să se zbenguiască, iar când o vedea că întinde mâna să-l prindă, i se strecura printre degete, şi sărea iarăşi cu zece paşi mai departe.

Astfel cu şoşele, cu momele fata se depărtă binişor de palat, ba chiar ieşi din pădure, dar tot nu se lăsa d-a urmări demonaşul de cotoi. Atunci deodată pisoiul se schimbă în voinic, o apucă pe după mijloc şi alergă cu ea spre un cal ce-l aştepta în marginea drumului celui mare.

Ea simţindu-se apucată de Vasilică, căci el era cotoiul cel şiret, scoase un ţipăt puternic şi căzu leşinată în braţele lui; acest ţipăt fu atât de straşnic şi de pătrunzător, încât mă-sa îi auzi ţipătul şi alergă în fugă ca să-i vie în ajutor, dar fu prea târziu: Vasilică era pe cal şi calul începuse să zboare spre slava cerului.

VIII

— Am scăpat! strigă Vasilică uitându-se cu jind ca la un cireş copt la fata zmeoaicei ce zăcea leşinată pe oblâncul calului cu capul rezemat pe pieptul lui.

— Încă nu, răspunse calul dând mereu din aripe: să silim să ieşim din coprinsurile zmeilor că baba e primejdioasă cum nu poţi să gândeşti.

— Habar n-am eu de ea; i-am luat eu bunul din puterea ei, d-acum încolo nu-mi mai pasă.

— O să vezi cât are să-ţi pese, răspunse calul fugind întruna.

Astfel fugiră toată ziua, toată noaptea şi din ziua cealaltă până la nămiezi fără să treacă aţă prin gură şi fără să dea ochii în gene. A doua zi pe la nămiezi se făcu în văzduh o căldură aşa de mare încât fugarii noştri fură nevoiţi să se coboare pe pământ că sus zăduful nu mai era de suferit.

Cum se coborâră pe pământ, se văzură în marginea unei dumbrăvioare verzi şi răcoroase, în care adia o boare lină şi odihnitoare, tot să dormi şi să nu te mai scoli!

La marginea acestei dumbrăvi curgea din rădăcina unei sălcii pletoase o fântână limpede ca lacrima din care ieşeau aburi de rece ce era.

— Ah!, ce mai umbră de dormit şi ce mai apă bună de băut, strigă Vasilică descălecând după cal şi îngenunchind pe nisipul de aur dimprejurul fântânei.

— Stăi, nu bea! strigă calul de la spatele lui, şi prefăcându-se în voinic scoase sabia de la brâu şi începu să izbească cu dânsa în fântână şi să-i turbure apa cea de cleştar.

Vasilică tocmai deschidea gura ca să-l întrebe ce noimă avea acea nebunie, dar deodată rămase în loc înmărmurit auzind că iese din fântână un suspin ca al unui om ce-şi dă cea din urmă răsuflare, şi pe urmă văzu acea apă străvezie schimbându-se într-un lac de sânge.

— Dar asta ce o mai fi? strigă el uimit.

— Asta e, răspunse calul, luând iarăşi chipul său, c-am scăpat d-o mare primejdie; zmeoaica a mers mai iute ca noi şi a pus în drumul nostru pe fata sa cea mai mare ca să ne otrăvească schimbându-se în fântână. Acum înţeleg zăduful din văzduh; baborniţa era aproape de noi şi sufla cu nările ei de foc ca să ne înfierbânte şi să ne silească a ne coborî jos. Mulţumită lui Dumnezeu că şi-a spart dracul opincile şi ea s-a ales cu fie-sa moartă.

— Să plecăm d-aici că a început să miroasă a stârv, zise Vasilică luând după iarbă pe fata cea mai mică de zmeu care era tot leşinată.

Când să plece rămaseră în loc înmărmuriţi, căci nu mai cunoşteau locul în care se aflau: verdeaţa şi dumbrava cea răcoroasă se schimbase într-o câmpie uscată şi nisipoasă! Calul însă nu rămase multă vreme în loc ca să se mire şi să se crucească, ci se înălţă iarăşi în slava cerului şi începu să zboare cu iuţeală, fără să se mai gândească la foamea şi setea ce-l chinuiau.

Pe sub seară se coborâră iarăşi pe pământ ca să se odihnească puţin şi se văzură într-o vie plină de struguri pârguiţi.

— Ah!, ce mai struguri! strigă Vasilică repezindu-se în vie şi întinzând mâna ca să smulgă o ciorchină.

— Stăi, nu pune mâna! strigă calul schimbându-se iarăşi în om, şi începu să taie cu sabia în dreapta şi stânga şi să doboare la pământ buturugii de viţă. Pe când tăia întruna auzi iarăşi un ţipăt ca cel ieşit din fântână şi văzu ieşind din viţă un sânge roşu şi spumegos.

— Am scăpat şi de a doua zmeoaică, zise calul reluându-şi chipul; pe drum fuga că acum a venit rândul babei.

Vasilică încălecă fără să mai zică ceva, şi începu să zboare iarăşi prin văzduh cu zmeoaica cea mică strânsă la piept.

Pe când zbura ca vântul, ţigănuşul auzi de la spate un glas dulce şi mieros, întocmai ca al mă-sii, că-l cheamă şi-i zice :

— Vasilică, Vasilică maică.

Vasilică vru să se întoarcă să vază cine îl cheamă, dar calul îl opri zicându-i:

— Nu te uita că e zmeoaica, care vrea să-ţi soarbă ochii şi să te lase pe lume buştean.

— Vasilică maică, zise iarăşi zgripţoroiaca pe buze cu miere şi în gură cu fiere, văzând că Vasilică nu se întoarce la chemarea sa, stăi şi mă aşteaptă dacă vrei să te fac ginere şi să-ţi dau bogăţii ca nisipul mării.

Vasilică în loc d-a sta, da mereu pinteni calului şi zbura ca şi gândul de iute.

— Vasilică, urmă baba, mi-ai omorât trei băieţi şi două fete, fie-ţi milă încai şi nu mă lipsi şi de cel din urmă copil; dacă nu vrei să-mi dai fata, căci ştiu că te-ai îndrăgostit de dânsa, aşteaptă-mă încă să viu şi eu cu voi că mi se taie picioarele.

Vasilică tăcea şi mergea întruna; pe când mergea simţi iarăşi acea căldură nesuferită care le îneca răsuflarea, deşi era noapte şi bătea vântul.

— Trebuie să ne coborâm, strigă calul înăbuşit; căci baba neputând să ne ajungă în văzduh a hotărât să ne frigă de vii.

După ce se coborâră pe pământ, calul zise iarăşi:

— Pe pământ baba fuge mai iute decât noi, trebuie să-i punem în cale oarecare piedici; ai un pieptene?

— Da, răspunse Vasilică.

— Aruncă-l în urmă fără să te uiţi înapoi.

Vasilică aruncă pieptenele şi deodată se făcu în urmă-i o pădure mare şi înaltă de se scăldau vârfurile copacilor în slava norilor.

— Avem un ceas bun de alergat, zise calul; am apucat pe babă fără de veste şi am aruncat-o în bungetul de pădure; să zboare nu poate căci copacii sunt aşa de deşi încât nu are unde să-şi facă vânt. Ca să meargă fuga ca noi iarăşi nu poate căci nu e niciun drum în pădure şi trebuie să se strecoare printr-un tufiş des şi mărăcinos. Cât mai e până la tine acasă?

— Nu e departe; ajungem în revărsatul zorilor, răspunse Vasilică.

— Atunci zor pe drum.

După ce merse un ceas şi mai bine, calul zise lui Vasilică:

— Ia aruncă-ţi ochii înapoi şi spune-mi ce vezi?

— Văz un nor negru viind cu iuţeală spre noi, răspunse Vasilică după ce se uită înapoi.

— Bine, mai avem vreme, zise calul fugind de-i scăpărau copitele. Ia mai uită-te înapoi şi spune ce vezi?

— Norul din negru s-a făcut roşu şi scapără din el fulgere întruna.

— S-a apropiat cotoroanţa, dar tot mai e vreme.

Apoi după ce merse o bucată bună de drum zise iarăşi:

— Mai vezi acum ceva?

— Norul s-a răsipit şi a început să plouă.

— Ne-a ajuns cotoranţa; ai o oglinjoară?

— Da.

— Arunc-o fără să te uiţi înapoi.

Vasilică o aruncă şi se făcu la spatele său o baltă întinsă de nu-i mai vedeai marginea.

— Am apucat pe babă în mijlocul bălţii, zise calul, să mergem întins pe pământ pân-o trece ea dincoa înot că s-au apropiat zorile.

— Şi oraşul nostru uite a început să se ivească în zarea lunei, răspunse Vasilică.

Calul şi ţigănuşul merseră astfel în goană până ce ajunseră în marginea oraşului; la poarta lui zăriră norul cel negru viind cu o falcă în cer şi alta în pământ. Când intră în uliţa tatălui său, Vasilică zări norul cel roşu şi când vru să descalice la poartă simţi că a început să plouă.

— Ai o gresie de ascuţit? zise calul.

— Da.

— Arunc-o, că altfel nu suntem scăpaţi.

Vasilică făcu ce-i zise calul şi deodată se puse între el şi zmeoaică un zid de piatră nalt până la ceruri.

După aceea Vasilică descălică, intră în casa tatălui său care-l primi cu lacrămile în ochi şi braţele deschise ca pe fiul cel pierdut, dete jos după cal fata care era încă leşinată, şi după povaţa calului cum intră în casă, în loc de bună ziua, zise lui tată-său:

— Aruncă în foc un fier de plug şi suflă ca să se roşească bine.

După ce se roşi ţeapăn fierul îl luă într-un cleşte şi se duse cu el la zidul de piatră.

— Zmeoaico, acilea eşti? strigă el.

— Da, maică, răspunse zmeoaica cu un glas linguşitor, mor de dorul d-a te vedea pe tine şi pe fata mea.

— Dacă vrei să mă vezi sapă în piatră o găurice mică şi uită-te prin ea.

— Am săpat-o maică, că mă prigoreşte amarnic dorul, răspunse cotoroanţa.

— Atunci uită-te şi mă vezi, zise Vasilică puindu-se în dreptul unei găuri cât pumnul ce făcuse baba într-o clipă.

Baborniţa în loc d-a pune ochii în dreptul găurii, puse gura şi începu să soarbă, doar o sorbi ochii duşmanului său, dar în loc de ochi şiretul ţigănuş îi aruncă fierul de plug care merse sfârâind până în inima zmeoaicei de o făcu să scoaţă un ţipăt îngrozitor şi să crape pe dată.

După ce scăpă Vasilică de zmeoaică zidul se risipi ca şi cum n-ar fi fost, fata se trezi din leşin, şi ţiganul cel bătrân cunună pe fiul său cu fata de zmeoaică.

După cununie Vasilică se duse înapoi spre palaturile zmeilor, le luă casele şi toată avuţia lor, duse fetele de împărat la tatăl lor, de la care primi drept răsplată daruri bogate şi ranguri însemnate, şi trăi cu nevastă-sa şi sudomul de bogăţii ce găsi în casele zmeilor, în pimniţele zmeoaicei, ani mulţi şi fericiţi până ce muriră de bătrâneţe.

Cum vedeţi, feţii mei, vitejia face mare şi bogat chiar şi pe un fecior de ţigan.

IANA COSÂNZEANA

I

A fost odată ca niciodată, dacă n-ar fi nu s-ar povesti.

A fost un moşneag de ţărani care avea doisprezece feciori tot unul şi unul, chipeşi, înalţi ca nişte brazi, voinici de sfărâmau piatra în mâni şi vrednici nevoie mare; cel mai mic dintre ei se numea Voinea şi era şi năzdrăvan, adică ghicea ce are să se întâmple. Aceşti feciori crescură, se făcură mari şi în sfârşit le sosi şi lor vremea de însurătoare şi începură să alerge şi ei după codane ca să se dea în dragoste cu ele; tată-său însă nu-i lăsa să ia fete din acelaşi sat sau megieşe, că le ştia ce poame sunt, şi le zicea mereu:

— Feţii mei, dacă vreţi să fiţi bine şi norociţi şi să aveţi rost în casa voastră, să nu luaţi decât tot doisprezece surori, că numai aşa îmi spune mie inima c-o să vă norociţi.

— Bine tată, ziceau flăcăiandri, dar unde să le găsim?

— Căutaţi-le, răspundea unchiaşul, căci prin căutare bună ce e bun se-adună; şi băieţii se puseră să caute prin lumea albă un tată care să aibă douăsprezece fete de măritat; dar o asemenea minune nu se prea găseşte aşa lesne, şi lăsă să treacă la

mijlocul zilei, săptămâni şi luni fără de ispravă. Neaflând prin vecinătate, ei merseră şi mai departe, dar de tată cu douăsprezece fete tot nu dădură cu toate alergăturile şi colindăturile lor.

Nu era vreme de pierdut, căci cei mai mari se făcuseră flăcăi ungureşti şi chiar băietanilor li se făcuse de însurătoare de le sfârâia inima, iar unchiaşului i se apropiase vremea de a sta în colţul patului şi de a vedea pe alţii adunând pentru el alb în căpistere*. Ce să facă dar ca să vază pe băieţi cu un ceas mai curând cu rostul lor? Îşi luă el singur ăl toiag de corn în mână şi se puse a colinda a lume mare şi largă încruciş şi curmeziş doar va da peste ţestoasa de surori ticluită întocmai după inima sa.

Trecură de aici încolo iarăşi zile şi săptămâni fără ca să se audă de moşneag, şi tocmai peste trei luni încheiate se pomeniră cu dânsul în bătătură voios şi vesel că strigă de departe:

— Gătiţi-vă de drum, feţii moşului, căci v-am găsit mirese după pofta inimii mele.

Auzind această veste băieţii aruncară cu căciulile în sus de bucurie, şi înconjurând pe unchiaş, începură să-l descoasă şi să-i facă fel de fel de întrebări.

— Ho, ţară! strigă el neştiind cui să răspundă mai întâi. Mai în gând puţin şi pe rând ca la moară că nu dau tătarii.

Băieţii tăcură, dar se vedea cât de colo că le umblau furnici prin mâini şi picioare ca să afle cine sunt miresele lor şi pe ce tărâmuri o să meargă ca să le găsească.

— Feţii taichii, zise în sfârşit bătrânul după ce mai răsuflă puţin, ia mergeţi de vă umpleţi desagile cu merinde şi vă luaţi cu voi trei rânduri de opinci şi trei de iminei**, căci mâine apucăm cale lungă să ne ajungă; potcoviţi-vă caii şi ferecaţi-vă carele, căci avem să trecem hotare multe până să ajungem la satul popii care are cele douăsprezece fete de măritat.

Băieţii alergară numaidecât de stropoliră*** pentru ducă, puse fiecare în desagi nouă pite şi un pitoi şi un găvan de usturoi, se căpătui fiecare cu câte trei perechi de opinci grase şi ciomege noduroase şi plecară cu noaptea în cap spre soare-răsare, şi merseră, merseră şase săptămâni încheiate.

---

* căpistere – covată mică în care se cerne făina

** iminei – pantofi cu vârful ascuţit purtaţi în trecut de ţărani; bocanci

*** a stropoli – a trebălui, a roboti

Trecură hotare peste hotare, râuri peste râuri şi munţi peste munţi, când în care şi când pe jos, până ce li se rupseră trei rânduri de opinci şi două de iminei şi le toci ciomagele de o şchiopă.

Obosind de atâta drum lung, băieţii începură să întrebe mereu pe tatăl lor:

— Mai e taică, mai e?

Şi taică-său mereu le răspundea:

— Mai e taică, mai e un petec, până într-o zi când în sfârşit ştii colea cam pe sub seară le zise: oprea la basma, şi poposiră la umbra unor sălcii ce crescuseră lângă un puţ şi se aşezară pe o laviţă ca să se odihnească.

Tocmai atunci veneau fetele cu cofele ca să ia apă şi flăcăii duceau boii ca să-i adape. Mai tot tineretul se ţinea de zbenguieli şi de snoave, flăcăii scoteau apă şi apoi alergau după drăguţele lor ca să le sărute şi să le ciupească, şi fetele fugeau şi-i stropeau cu apă râzând şi chicotind; numai un cârd de fete, douăsprezece la număr, mândre precum cei doisprezece luceferi de pe cer, nu se amestecau în glumă ci-şi vedeau de doniţele şi vacile lor ce aduseseră la adăpat şi goneau cu suduieli pe obraznicii care îndrăzneau să le supere.

Văzând flăcăii noştri că aceste fete erau mai frumoase ca toate, mai curate şi mai cu minte ca toate, începură să le zburde inimile de o îmboldire tainică şi se grăbiră de a zice tatălui lor:

— Acestea sunt, taică, miresele noastre?

Unchiaşul începu să-şi răsucească mustaţa cu fudulie, şi în loc de răspuns le zise cam cu râsul pe buze:

— Mai în gând, în gând.

Băieţii stau pe ghimpi dar de milă, de silă îngăduiră şi îşi făcură ochii în patru şi-i pironiră spre cele douăsprezece fete vrednice, căci le spunea inima că-i trage aţa spre ele. Erau şi vrednice de privit bată-le să le bată, căci nurlii mai erau chipurile lor şi ca un fulg de zăpadă erau hainele pe trupuşoarele lor! Feţile lor erau deosebite, portul lor asemeni, unele aveau părul ca spicul grâului împletit cu cordele roşii şi albastre, altele îl aveau negru ca pana corbului împodobit cu flori de câmp şi de grădină, dar toate aveau obraji de trandafir, gât de caş şi buze de garoafă de lăsa gura apă voinicului ce le vedea. Pe lângă frumuseţe se vedeau că sunt şi harnice; cumpăna ţipa în mâinile lor, găleata se cobora şi urca întruna în mânile lor şi vitişoarele

se adăpau fără să aibă nevoie a mugi în zadar. Dar doniţele lor, muică Doamne!, te uitai în ele ca într-o oglindă, de lucioase şi curate ce erau.

Băieţii se uitau la ele ca la un cireş copt, ca şi cum ar fi vrut să le mănânce cu ochii, dar ele nici habar nu aveau ci-şi vedeau de adăpat, şi după ce isprăviră, îşi luară doniţele în mână şi plecară spre casă mânând vitele de dinapoi.

— Haide după ele, zise atunci unchiaşul sculându-se după laviţă, şi o porni cu flăcăii săi pe urma celor douăsprezece fetişcane.

II

Alde moş popa sta pe laviţa de la poartă cu bătrânii satului şi vorbeau între ei despre vremurile trecute şi despre altele multe şi de toate, când fetele sale se întoarseră de la fântână cu doniţele pline şi vacile cu ugerile doldora. Tătâne-său se uită cu drag la dânsele când trecură sprintene pe lângă el şi bău cu multă poftă din doniţa fetei celei mici.

— Bine te-am găsit sănătos cinstite părinte, zise atunci un glas de la spatele său pe care auzindu-l moş popa luă doniţa de la gură şi se sculă după laviţă bucuros.

— Bine aţi venit sănătoşi, feţii moşului, răspunse popa voios văzând pe unchiaş şi cei doisprezece flăcăi poposiţi la poarta sa, şi numaidecât ieşi întru întâmpinarea lor şi îi pofti cu mare cinste în casă, iar fetele se luară la întrecere care mai de care să facă rost de masă.

Românul este bucuros la oaspeţi, bucuros fu şi taica părintele; toate îmbelşugările casei sale fură puse dinaintea musafirilor şi vinişorul cel mai bun se turnă în ploscă să se plimbe din mână în mână.

După ce se sculară de la masă voioşi şi bucuroşi, bătrânii se închiseră într-o cămară mai de-o parte ca să-şi vorbească în linişte despre lucrări tainice şi alcătuiri adânci, şi tinerii rămaseră cu tinerii la un loc ca să se cunoască mai bine, căci şi fetelor le dăduse prin gând cam ce fel de vânt adusese pe voinicii noştri spre ele din aşa smârcuri depărtate.

După ce se mai ciocăniră şi se mai sfătuiră cu mai lasă romăne şi mai dă jupâne, cum e obiceiul din moşi strămoşi înainte de nuntă, unchiaşii ieşiră din casă mână

în mână, căci se ajunsese din zestre, şi purceseră fără de zăbavă la ale logodirii, ţinându-se de zicătoarea cea veche: vorbă multă, vreme pierdută. Logodna se săvârşi cu tot şartul ei, şi după ea se ţinură lanţ fel de fel de petreceri şi zaiafeturi, stropoliri de nuntă, târguieli peste târguieli, în sfârşit, se ticlui o nuntă mare şi frumoasă, urmată de alte petreceri şi zaiafeturi care ţinură o săptămână încheiată.

După ce se sfârşi şi cu tevatura nunţii, fiecare îşi luă nevasta ce-şi alesese, potrivit vârstei sale, fiecare îşi încărcă carul cu zăblaie, perne, ştergare, zovane* şi alte lucruri de zestre, şi după ce umplură carele cu vârf, îşi puseră nevestele deasupra, îşi luară rămas-bun de la tata socru şi plecară cu toţii înapoi spre casă.

Toţi aveau neveste frumoase dar ca nevasta lui Voinea, adică fata cea mică, nici c-o mai sta. Soarele cu stele şi câmpul cu florile toate toticele îşi găsiseră loc pe chipul ei cel de zahăr care băga nebunii de moarte în voinicul ce o vedea. Dar nici bărbăţelul ei nu era de lepădat; perişorul lui pana corbului, mustăcioara lui spicul grâului şi ochişorii lui zarea cerului, astfel că pereche mai potrivită nici că se mai putea.

Ceilalţi se îndrăgosteau cum se îndrăgosteau cu femeiuştile lor pe drumul mare şi lung, dar cel mic numai într-o giugiuleală o ducea de se uitau la el cu jind chiar păsărelele ce se dezmierdau printre ale vârfuri de copaci. Această dragoste prea peste fire cam scorni niţică zâzanie între fraţi, căci muierile se uitau la ei cam cu pică; dar nimeni nu deschise gura să le zică ceva, şi ei îşi văzură de drum. Voinea ca un năzdrăvan ce era ghici de la început tot ce zăcea în inimile fraţilor şi cumnatelor, care se uitau cu ochi răi şi pizmă la dragostea lor, dar nu scoase cârc din gură, îşi înecă amarul în fundul inimii sale şi îşi văzu ca şi mai înainte de drăguţa lui fără să-i spuie ceva.

III

În acest timp zilele treceau una după alta, carele mergeau ziua şi se odihneau noaptea şi calea se scurta întruna până ce ajunse la jumătatea drumului. Până aici nuntaşii noştri merseră numai în petreceri şi veselii, căci era calea bună şi vremea

* zovane/sovoane – veşminte, podoabe

priincioasă, dar cum se apropiară de drumul jumătate, intrară în nişte locuri uscate şi nisipoase de nu zăreau cât vedeau cu ochii nici umbră ca să te odihneşti nici apă ca să te răcoreşti. Tocmai atunci se schimbă şi vremea şi se puse o arşiţă şi nişte călduri de te coceai d'a-n picioarele.

De aci încolo să te ţii nevoi şi necazuri pe călătorii noştri: boii mergeau cu mare greutate căci nu se mai găsea fir de iarbă de păscut, oamenii se topeau de zăduf că nu găseau nici copaci de umbrit, şi bietele femei plângeau de sete căci nu se mai găsea pic de apă de băut.

În halul acesta merseră sărmanii târâş grăpiş până ce intrară într-o câmpie întinsă plină numai cu nisip şi mărăcini uscaţi; dar acolo se sfârşi orice răbdare, vitele căzură la pământ, femeile dădură în rostul morţii şi bărbaţii începură a-şi rupe părul din cap neştiind ce să facă. Tocmai când erau în cea mai mare deznădejde, li se păru că aud în depărtare un susur încetişor care semăna cu curgerea apei dintr-un izvor, şi cum auziră toţi se repeziră deodată spre acea parte, îmbrâncindu-se care de care să ajungă mai curând.

După ce alergară până li se înăbuşi calea sufletului, intrară într-o luncă acoperită peste tot cu iarbă măruntă şi deasă ca un postav verde, şi zăriră sub umbra unor sălcii pletoase o fântână cu trei şipote de izvor care ţâşnea de sub un deal şi şerpuia spre vale printre mii şi mii de flori. Văzând acest izvor toţi săriră în sus de bucurie şi se năpustiră spre vale; numai Voinea năzdrăvanul nici nu se bucură nici nu se repezi ca să-şi potolească setea, ci se puse înaintea fraţilor lor şi le strigă:

— Staţi, fraţilor, nu mergeţi mai departe dacă nu vă vreţi pieirea, căci această fântână e fântâna vulturului din care cine va bea se face rob vulturului legat şi ferecat în viaţă.

Fraţii în loc să-l asculte, alergară năvală în vale bătându-şi joc de el şi se puseră cu burta pe pământ şi băură până ce se umflară ca nişte foale; alţii mai dornici se repeziră şi aduseră de voie de nevoie muierile şi vitele că să se adape şi ele, şi pe Voinea îl lăsară încremenit în capătul coastei. Văzând că nu poate să-i oprească de la pieire şi că vor să ducă şi pe femeia lui ca să bea apă, el o luă de mână şi uitându-se cu dragoste spre ea îi zise:

— Dragă nevestică, dacă nu vrei să mă pierzi pentru vecie şi să-ţi vezi copiii robi nevoiaşilor, stai pe loc, stăpâneşte-ţi oleacă focul ce te usucă acum ca pe-o prigorie

şi nu bea dintr-astă fântână, că la o palmă de loc de aici e alta mai rece şi cu apă mai curată, din care poţi să bei fără teamă de primejdie.

Femeia însă, care e croită din născare ca să zică ba ori de câte ori bărbatul îi zice da, nu voi să-l asculte, ci se smuci din braţele lui şi alergă spre vale ca să bea apă răspunzându-i:

— Ce se alege de surorile mele să se aleagă şi de mine!

În deşert bietul de el o chemă şi o rugă să nu bea apă, căci ea nu-i dete ascultare şi se coborî, se puse pe brânci şi bău cu poftă până ce se sătură. După ce băură toţi şi toate, coborâră vitele în vale, le adăpară şi pe ele, după aceea le înjugară, se suiră în car şi începură să îmboldească boii spre ducă râzând de proorocia năzdrăvanului lor de frate, însă astă veselie nu ţinu multă vreme, că deodată se făcu un zgomot mare de se zbârli părul în capul omului şi ieşi ca din pământ înaintea lor un zid de piatră gros şi înalt, în mijlocul căruia era o poartă mare căptuşită cu tăblii de aramă şi zăvorâtă cu drugi groşi de fer.

Ei deocamdată crezură că au greşit drumul şi au dat de zidurile vreunor palate, şi se întoarseră înapoi ca să apuce alt drum, dar şi p-acolo dădură de zid gros şi înalt ca şi cel din faţă; nevoind încă să înţeleagă adevărul cotiră la dreapta, apoi la stânga, dar dădură de zid pretutindeni. Atunci li se deschiseră ochii şi începură să se bocească şi să plângă cu amar, dar era prea târziu!

Nevasta lui Voinea, rămâind singură, începu să-şi caute bărbatul ca să se ajute cu el la vreme de nevoi, dar ia-l de unde nu e, pe bărbatul ei nu-l coprinsese în braţele sale de piatră înaltul zid, căci el putuse să-şi stăpânească setea şi nu băuse din fântâna cea blestemată.

Tocmai când se bocea şi se blestema mai cu foc, iată că se auzi în văzduh o fâlfâitură puternică şi se văzu deasupra porţii o namilă spăimântătoare de vultur, care-şi codălbi spre ei nişte ochi roşii ca sângele şi, deschizându-şi groaznicul său plisc, le strigă cu un glas spăimântător:

— Cine sunteţi voi care aţi îndrăznit să călcaţi locurile mele şi să beţi apele mele?

— Suntem nişte creştini ai lui Dumnezeu, răspunse cu un glas umilit feciorul cel mai mare plecându-se până la pământ, noi n-am ştiut nici că locurile sunt ale dumitale, nici că apele nu-ţi sunt pentru adăpatul călătorilor, şi fiind fripţi de sete am

îndrăznit să bem puţină apă. Dacă am greşit, iartă-ne şi dacă suntem datori să dăm ceva gloabă noi plătim bucuros.

— O să plătiţi, o să plătiţi că nu aveţi încotro, croncăni vulturul dând din aripi furios.

— Cu cât, cinstite vultur? întrebă feciorul cel mare.

— Cu vitele voastre, muierile voastre şi chiar fiinţele voastre; de acum încolo voi sunteţi robi ai mei, afară numai dacă unul din voi nu se va jertfi pentru toţi şi nu va prinde bucuros să-mi aducă pe Iana Cosânzeana cu părul de aur şi ochii de foc, după care se înnebuneşte lumea toată. Dacă unul din voi va înfrunta toate primejdiile şi va izbuti a mi-o aduce vie nevătămată ca să fac din ea mireasa mea, să ştiţi că atunci vă dau drumul cu femeile şi avutul vostru şi vă las să mergeţi oriunde oţi vrea.

— Numai fratele nostru Voinea este în stare să facă una ca aceasta, strigară toţi fraţii deodată.

— Unde e acel frate? întrebă vulturul rotindu-şi împrejur ochii săi ca sângele.

— Dincolo de zid.

— El n-a călcat locurile mele şi n-a băut apele mele, de aceea nu stă în mâna mea să-i fac nicio siluire.

— Poţi să-i faci, căci ai la mână un zălog mai scump ca viaţa lui, strigă fratele cel mai mare; nevasta lui e aici între noi.

— Care e? strigă vulturul.

— Uite-o, răspunseră dornicile surori, silindu-se pe întrecute a băga pe surioara lor în foc numai să scape ele.

Văzând vulturul frumuseţea nevestei lui Voinea rămase în loc încremenit, căci i se întunecase văzul, şi după ce-şi veni în fire se întoarse spre Voinea care încă şedea ca o stană de piatră în locul unde înţelenise şi-i strigă:

— Hi, fecior de lele ce eşti, că mândră femeiuşcă mai ai! Să ştii că dacă nu mi-oi aduce de azi într-un an pe Iana Cosânzeana cu părul de aur şi ochii de foc ca s-o fac mireasa mea, am să-ţi suflu muierea şi ţi-o iau de nevastă eu.

— I, fraţi frăţiori cu dor, strigă bietul băiat înecându-se în lacrămi, v-am cunoscut inima şi dragostea şi v-am ghicit gândul; lauda voastră nu e ca să mă crească ci ca să mă prăpădească, însă nădăjduiesc că o să izbutesc de a ajunge la bun liman cu ajutorul lui Dumnezeu.

Şi plecă plângând cu jale de plângeau de mila lui lemnele şi pietrele.

IV

Gândul de a-şi mântui nevasta cu un ceas mai curând făcu pe bietul băiat să-şi uite casa şi să-şi năpustească avutul spre a-şi lua lumea în cap, ca să dea de Iana Cosânzeana cea cu părul de aur. Merse dar creştinul drept înaintea ochilor şi întrebând pe buni şi pe răi de Iana Cosânzeana, merse spre miez de ziuă, săptămâni şi luni încheiate; trecu gârle, trecu dealuri, trecu munţi, trecu chiar râuri şi mări până ce ajunse în împărăţia tatălui acelei fete minunate; şi cum ajunse acolo doborât de oboseală şi zăduf, se aruncă pe o laviţă de lângă poarta unor căsuţe mici vecine cu palatul împărătesc şi căzu într-o amorţeală soră cu moartea.

După ce trecu mai multă vreme fără ca el să se mişte din loc sau să dea semn de viaţă, cam pe la asfinţitul soarelui se apropie de poarta acelei căsuţe o bătrână mică şi uscăţivă ca să intre în curte pe poartă, şi văzându-l stând astfel nemişcat pe laviţa sa, crezu că doarme şi începu să-l mişte şi să-l strige:

— Ei voinice, voinice scoală; dar el nu se mişcă. Văzând că nu se scoală şi nu dă niciun semn de viaţă, baba chemă un hamal şi dându-i câţiva bani îi zise să-l bage înăuntru, şi să-l aşeze pe un pat dintr-una din cămările sale până ce şi-o veni în fire, şi alergă fuga la un vraci iscusit cu care se întoarse într-o clipă.

Vraciul îi dădu bune nădejdi şi după mai multe zile de muncă puse pe băiat pe picioare cu zile, încă slab dar vindecat de boala ce-i pricinuise întristarea şi oboseala. Într-astă vreme biata bătrână îl îngriji ca pe copilul său, şi chiar după ce se întremă îl hrăni şi găzdui de pomană fără să-l lase să puie mâna pe ceva până ce-l văzu cu totul scăpat de boală.

După ce se văzu cu totul vindecat, Voinea zise bătrânei:

— Mamă, cu ce să-ţi răsplătesc eu tot binele ce mi-ai făcut?

— Fătul meu, răspunse bătrâna aceea, ce am făcut pentru tine n-am făcut-o cu gândul d-a fi răsplătită, ci de milă că te-am văzut străin şi bolnav; bani ştiu că n-ai căci nici nu te arată chipul a fi vreun bogătaş, ştiu iar că nu eşti de prin aceste locuri ca să te duci acasă, căci graiul te dovedeşte că eşti din locuri depărtate, nici putere n-ai ca să-mi faci un bine. Iată ce am să te rog: în fundul curţii am o grădină care se învecinează cu grădina împărătească; acolo pui de semăn flori şi zarzavaturi, şi cu banii ce prind din vânzarea lor, îmi scot cheltuielile şi mă hrănesc şi eu de azi până mâine. Am dus-o mai bine ori mai rău mai mulţi mari de ani, dar de un cârd de vreme

nu mai e chip d-a mă hrăni, căci azi sădesc şi presădesc flori şi legume de le mănânci cu ochii, şi a doua zi le găsesc palancă la pământ, zdrobite şi pisăgite de ţi-e mai mare jalea. Nu ştiu ce noimă o fi având această năpastă şi nu cunosc mâna ce mă prigoneşte, de aceea te-aş ruga pe dumneata să stai două trei nopţi de pândă în grădină ca să afli cine e procletul de duşman care îmi pricinuieşte atâta pagubă, şi dacă-ţi stă prin putinţă să mă scapi de el, bine, iar de unde nu, pace bună.

— Bucuros, sunt gata a împlini slujba care mi-ai dat, răspunse Voinea cu grăbire şi chiar dintr-acea noapte se puse la pândă într-un copaci stufos ca să vază care e pricina acestor stricăciuni.

Până la miezul nopţii nu se întâmplă nimic, florile şi legumele presădite de cu ziua stau mândre şi vesele pe brazdele lor şi apa curgea lin pe răzoarele după lângă rădăcinile lor. Pân-atunci şi voinicul nostru era sprinten şi voios, dar îndată ce trecu miezul nopţii ochii începură să i se împovăreze şi el se puse să mijească fără de voie; chiar l-ar fi şi furat sfântul dacă n-ar fi fost sus în copac şi nu l-ar fi stăpânit teama de cădere, atât de dulce i se lipeau ochii de gene! Numai frica îl făcu să se deştepte şi să stea de caraulă pe craca sa cu ochii cât paharele de mari.

Un ceas încheiat se luptă el cu somnul şi stătu aci deştept, aci aţipit; şi după ce trecu acel ceas, auzi un zgomot mare ca şi cum ar fi zburat un stol de porumbei, şi văzu la lumina lunii care strălucea mare pe cer zburând peste zidul ce despărţea grădina de palat, un armăsar negru ca pana corbului, cu patru aripe pe spate, înfrânat şi înşeuat numai cu catifea albastră şi argint, sărind în grădină şi începând să ţopăie şi să pisălogească florile şi zarzavaturile babei.

Voinea rămase în loc încremenit văzând aşa minune neaşteptată şi îşi adună toate puterile şi se ţinu bine de copaci ca să nu cază jos înlemnit de frică, şi se uită lung cum calul bătea petecul prin grădină, suflând din nări scântei de foc, arzând cele ce nu putea sfărâma şi rupând cu dinţii ceea ce nu putea usca.

După ce se încură mai bine de un ceas şi zopăi tot din grădină, calul se repezi şi spre copaci ca să zopăie şi verdeţurile de sub el, şi năvăli furios spre dânsul, şi începu să joace piperu' pe sub el de se zguduia pământul de mai mulţi stânjeni primprejur.

Sufletul în pieptul lui Voinea se făcu cât puricele când se văzu atât de aproape de acea dihanie spăimântătoare care rădea copacii cât doniţa cu o lovitură de aripi, şi când îl zări că trece chiar pe sub craca pe care stătea el, îşi perdu cumpătul, i se moleşiră mânile şi căzu... din norocirea lui tocmai călare pe spinarea calului.

Dihania simţind astă încălecare neaşteptată râncheză cu putere şi începu să se zbârlească şi să se scuture cu virtute ca să scape de acea povară venită aşa de fără veste, însă frica de moarte îmbărbătă pe voinicul nostru şi-l făcu să se agaţe de coama calului şi să se lipească ca pecinginea de spinarea lui, încât zguduiturile şi scuturăturile lui nu putură să-l dezlipească.

Calul văzând şi văzând că nu scapă de năpastă cu una cu două, îşi destinse aripele, se ridică în slava cerului, şi începu să zboare prin nori şi văzduh cu iuţeala fulgerului, dar Voinea nu-şi perdu cumpătul şi stătu locului lipit cu burta de spinarea calului şi cu mânile încleştate de coama lui.

Văzând că nici cu spaima n-o scoate la cale, se repezi ca o săgeată din înălţime spre adâncul mării vecine, dar năzdrăvanul prinse de veste şi, puind mâna pe frâu, începu să-l bată cu el peste cap şi să-l înstruneze, îndreptându-l spre grădina babei.

Înţelegând calul din puterea înstrunării că şi-a dat de stăpân, se coborî la pământ blând ca un miel, şi ajungând în grădină zise cu glas domolit:

— Al tău sunt stăpâne, stăpân să-mi fii până la moarte, porunceşte-mi orice vrei, omoară-mă, încătuşează-mă, fă cu mine orice-ţi place.

— Eu nu-ţi fac nimic şi-ţi dau drumul să pleci nesupărat dacă-mi vei făgădui că nu vei mai face nicio stricăciune grădinii babei.

— Îţi făgăduiesc cu jurământ dacă îmi vei făgădui şi tu pe cinstea ta de voinic că nu vei spune nimic babei din cele ce ai văzut.

— Îţi făgăduiesc pe cinstea mea de voinic, mergi în pace.

— Mulţumesc stăpâne; acum înainte de plecare, ia acest păr din coama mea şi pune-l bine într-o cutie şi păstrează-l ca pe ochii din cap, că de mare folos pot să-ţi fiu vreodată. Când vei avea nevoie de mine scoate părul din cutie şi cum te-oi gândi la mine eu oi fi la tine cu un rând de haine de catifea albastră cu fireturi de argint gata de a te sluji.

Rostind aceste cuvinte calul lăsă pe Voinea să descalice binişor după el şi după aceea zbură glonţ drept în slava cerului.

A doua zi baba alergă în grădină dis de dimineaţă şi, văzând-o iarăşi zopită, îşi frânse mânile cu ciudă, cătă încoace şi încolo pe Voinea şi găsindu-l sub copac dormind dus îl scula şi îi zise:

— Ai văzut ceva, maică?

— N-am văzut nimic, răspunse Voinea, că m-a furat somnul, dar nădăjduiesc că mâine o să fiu mai deştept şi o să aflu adevărul.

— Bine, măiculiţă, du-te acum de mănâncă şi te culcă pentru ca diseară să fii deştept şi odihnit.

V

A doua seară Voinea se duse să mâie în grădină numai de ochii babei şi ca să scape de întrebările ei, însă el era cu desăvârşire încredinţat că are să se ţie de cuvânt calul şi verdeţurile n-o să mai paţă nimic. Fiindcă el dormise mai toată ziua şi seara era sătul butie de somn, se urcă în copaci ca să-şi petreacă din vreme şi începu să se întinză şi să caşte ca orice om sculat după un somn lung. Însă pe la miezul nopţii iar începură să i se bleojdească ochii şi să picotească de somn şi iar să se ţie pe picioare cu greutate ca să nu cază din copaci. Ăst somn nefiresc începu să-l bage la bănuieli şi să se aştepte iar la niscaiva drăcovenii la mijloc care-l făcură să deschiză ochii în patru şi să se trezească cu tot dinadinsul.

După un ceas şi mai bine de smăcinare între somn şi trezie, auzi iar un zgomot mare ca fâlfâitul de multe păsări, şi iar văzu că zboară peste zidurile palatului împărătesc un cal roşu cu opt aripe, care avea pe spate o şea de catifea roşie, împodobită cu fireturi galbene de aur. Acest cal era mai mare şi mai frumos decât cel dintâi; din nări scotea flăcări de foc şi pe unde călca se cutremura pământul; el cu copitele sale cele late zdrumică toate florile şi verdeţurile, şi după ce zopăi tot, trecu şi pe sub copacul în care rămăsese Voinea încremenit. Acesta cum îl văzu pricepu că sunt doi cai făcători de rele şi se aţinu la pândă gata d-a sări în spinarea lui îndată ce o găsi vreme cu prilej, adică tocmai când o trece pe sub dânsul.

Aşteptarea lui nu fu lungă, căci calul trecu numaidecât iute ca o săgeată pe sub copaci şi începu să sfărâme şi florile după acolo, dar şi el, mai iute ca dânsul, ţop!, sări în spinarea lui şi-l apucă bine de coamă. Calul, cum se simţi cu voinicul călare pe el, începu să nincheze şi să se scuture mai tare decât calul negru; zbură cu el şi mai sus şi se repezi şi mai iute spre adâncul mării, dar Voinea al nostru nu era om

care se speria cu una cu două; numaidecât puse mâna pe frâu, înstrună calul ţeapăn de i se făcu gura numai sânge şi-l cârmi cu o mână dibace până în grădina babei.

— M-ai biruit stăpâne, stăpân să-mi fii până la moarte, strigă calul poticnind la pământ; omoară-mă, leagă-mă, fă cu mine de acu încolo orice vrei, căci îţi sunt rob pe viaţă şi pe moarte.

— Eu nu te omor, nici te robesc, răspunse Voinea, dar îţi poruncesc ca de azi încolo să nu mai faci nicio stricăciune prin grădina babei.

— Îţi jur, dar jură şi tu că nu vei spune la nimeni ce-ai văzut.

— Îţi jur.

— Atunci na un păr din coama mea; când vei gândi la mine eu voi fi la tine cu un rând de haine roşii împodobite cu fireturi de aur.

Când veni baba dimineaţa să vază ce s-a întâmplat, găsi pe Voinea iar dormind, şi văzând grădina tot zop, începu iar să se văicălească şi să-l întrebe ce a văzut, dar el după ce s-a deşteptat răspunse tot ca întâi:

— Nu ştiu, n-am văzut nimic.

A treia noapte se întâmplă ca şi în cea dintâi şi a doua, cu deosebire numai că de astă dată veni un cal alb cu douăsprezece aripe şi cu şeaua de catifea albă încărcată cu fireturi de aur şi argint, împodobite cu fel de fel de pietre nestemate. Acest cal ca şi ceilalţi trecu pe sub copaciul lui Voinea, fugi cu el în spinare în slava cerului şi se coborî în adâncul mării, dar Voinea îl dovedi şi pe dânsul, şi după ce-l năduşi bine, îl aduse blând ca pe un mieluşel iarăşi în grădina babei.

— Al tău sunt stăpâne, stăpân să-mi fii până la moarte. Porunceşte-mi orice vei vrea şi eu mă supui, strigă calul domolit.

— Îţi poruncesc să nu mai strici grădina babei.

— Bucuros dacă nu vei spune la nimeni nimic din ce ai văzut.

— Îţi făgăduiesc.

— Atunci na un fir de păr din coama mea; când oi gândi la mine eu oi fi la tine cu un rând de haine albe de atlaz şi catifea împodobite cu aur, argint şi pietre scumpe.

Baba, găsind şi de astă dată grădina zopită şi pe Voinea dormind, începu să se blesteme cum e mai rău şi să suduiască pe Voinea că de surda era voinic falnic ca un brad care sparge piatra în două şi nu era vrednic să stea o noapte măcar deştept spre a-i spune cine erau procleţii de duşmani care o prigoneau atât de crunt. Voinea tăcu

mâlc şi se ascunse într-un colţişor de odaie ca să nu mai audă gura babei. Bătrâna nici nu se mai gândi la el şi îşi plânse toată ziua păcatele şi seara se culcă fără să mai zică lui Voinea ca să privegheze noaptea. Dar lucru de mirare!, când se deşteptă a doua zi de dimineaţă şi alergă în grădină, găsi toate întregi şi nevătămate cum le lăsase de cu seară şi pe Voinea culcat tot sub rădăcina copaciului.

Cum văzu astă minune, baba începu să se crucească şi să dea slavă lui Dumnezeu, şi numaidecât deşteptă pe Voinea ca să-l întrebe ce a văzut.

— N-am văzut nimic, răspunse el întorcându-se pe cealaltă parte.

Atunci a înţeles baba că Voinea a văzut multe şi a păţit multe până să-i scape grădina de stricăciune, dar că nu vrea să spuie ce a văzut.

În acea zi el spusese dreptul adevăr, nu mai văzuse nimic, somnul nu se mai cercase să-l fure şi niciun cal nu se mai ivise zburând din palatul Ianei Cosânzenei, căci nu mai erau alţi cai de subjugat.

VI

Baba nu mai putea de bucurie că a scăpat de prăpădul care-i prigonise grădina şi văzând că trecură zile peste zile şi că florile şi legumele sale stau tot mândre şi înflorite, puse mare dragoste pe Voinea, şi-l pripăşi în casa sa, şi începu să-l îngrijească şi să-l îmbieze cu tot ce avea mai bun ca pe însuşi copilul său. El însă de ce trecea mai multă vreme, de aceea se întrista şi se cătrănea mai mult şi da într-una târcoale primprejurul palatului căscând întruna gura şi uitându-se spre ferestrele şi grădinile împărăteşti, oftând mereu şi nepuind nici fărâmitură de pâne pe gura sa cât ţinea ziulica de mare.

Văzându-l că se topeşte pe picioare, baba înţelese că era muncit de un dor ascuns şi într-o zi îi zise:

— Fătul meu, văz bine că tu ai o taină ascunsă care te munceşte, şi că te fereşti d-a o destăinui mie, însă nu faci bine; eu ştiu multe şi mărunte şi pot să-ţi fiu de mare ajutor, de aceea spune măicuţei păsul care-l ai la inimă; dă-ţi pe faţă taina fără teamă şi mărturiseşte-mi mie tot adevărul ca să văd de n-oi putea să te mântuiesc.

— Ei, maică bătrână, răspunse Voinea oftând din băierile inimei, focul meu e greu de stins şi ranele mele-s anevoie de vindecat; scrisa m-a osândit ca să fiu ursit

să fur pentru vulturul ce mi-a furat nevestica, pe Iana Cosânzeana, fata împăratului acestor coprinsuri şi să i-o duc plocon în soroc de un an, că de unde nu vulturul îmi suflă nevestica pe care o iubesc ca ochii din cap. D-atunci au trecut trei luni şi mai bine şi eu până azi n-am dat nici măcar cu ochii de Iana.

— Ar fi mai bine să nu dai niciodată, zise baba făcându-şi semnul crucii şi oftând ca şi Voinea.

— Dar pentru ce măicuţă?

— Pentru că multor voinici a făcut de petrecanie frumuseţea ei cea fermecătoare şi vrăjile la care e osândită încă de la naştere. Ei, fătul meu, cât de frumoasă şi de nurlie e astă fată de împărat, pe atâta e de nenorocită sărăcuţa, vai de ea!, căci la trei zile după naşterea ei s-au adunat după obicei ursitoarele la capătâi şi au început să-i ursească scrisa: una din ele a ursit-o să fie cea mai frumoasă dintre frumoase; cea de-a doua a găsit cu cale să fie cea mai norocoasă dintre norocoase, iar cea de-a treia a hotărât ca ochii ei să omoare de deochi pe tot voinicul la care ea s-o uita vreodată cu drag. Părinţii, auzind astă din urmă ursită, se mâhniră foarte şi aşteptară să vadă dacă, crescând mare, se va îndeplini una din ele.

Din nenorocire câteştrele se împliniră pe de-a-ntregul; Iana se făcu fiinţa cea mai frumoasă de pe faţa pământului, încât vestea frumuseţei ei se lăţi peste toată faţa pământului. Tatăl său din împărat mic ajunse prin norocul ei împărat mare şi puternic, şi tinerii spre câţi arunca ea ochii cu drag cădeau săgetaţi de deochi ca să nu se mai scoale.

Văzând şi văzând împăratul că, cu cât creştea fie-sa, cu atât săgeta de moarte pe toţi tinerii pe care ea punea ochii şi că s-a rărit groaznic tineretul fruntaş al împărăţiei şi că au pierit o mulţime de feciori de domni şi împăraţi străini, i se făcu milă de atâţia tineri ce cădeau cosiţi de moarte ca grâul sub seceră şi ca să scape lumea de aşa groaznic prăpăd, hotărâră să-şi închiză fata într-un chioşc deosebit din mijlocul grădinei, de unde nu-i dădeau drumul decât seara ca s-o scoată la petreceri şi zaiafeturi, unde să nu fie decât tineri urâţi şi pociţi împotriva cărora să nu poată nimic deochiul ei. De atunci ea nu iese în lume decât numai seara ca să-şi uite urâtul în petreceri de tot soiul; d-aia n-ai putut s-o vezi până acum. Iată, fătul meu, că ţi-am spus pe şleau tot ce am ştiut despre Iana Cosânzeana. Gândeşte-te acum tu singur dacă e putinţă să o robeşti şi să o duci vulturului.

— Văz, mamă, răspunse Voinea oftând, că cine m-a trimis p-aici nu m-a trimis ca să mă crească ci ca să mă prăpădească; eu însă îmi pun toată nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, şi chiar de mâine o să încep a aduce la îndeplinire slujba care m-a dus aici.

— Bine ar fi, fătul meu, s-o brodeşti bine ca să mă bucur şi eu, răspunse baba, însă dacă m-ai asculta pe mine, te-ai lipsi şi de nevastă şi de avere şi de tot pe care n-ai să mai pui mâna, şi ai rămâne aici la noi, să te însori cu altă fată şi să moşteneşti după moarte-mi toată averea mea, căci aminteri îţi răpui de surdă zilele.

— Mai bine să mor două mii de morţi şi să trec printr-o mie de primejdii, decât să las pe mâna vulturului pe iubita mea nevestică! strigă Voinea cu foc.

— Să dea Dumnezeu să-ţi fie şi ea atât de credincioasă, răspunse baba dând din cap şi uitându-se cu milă la bietul voinic.

VII

Vorba babei rănise pe Voinea la ficaţi. Până atunci el nu se gândise nicio clipă că nevasta sa putea să-l uite dac-o trece multă vreme la mijloc fără să-l vază, însă de atunci nu se gândea decât numai noaptea în prada celor mai groaznice munci, mai cu seamă că vedea că anul se apropia şi mijloace nu găsea, şi putere nu avea ca să urce ziduri înalte şi să spargă zăvoare groaznice spre a pătrunde până la Iana Cosânzeana.

Da el târcoale pe la soroace primprejurul palatului, pândea el ziua şi noaptea prin grădina babei, îşi perdea el vremea bătătorind drumul de la babă până la poarta împărătească şi de acolo iar la babă, dar nicio ispravă nu căpăta, căci fata nu se ivea şi străjile nu adormeau niciodată.

Ca să izbutească să se apropie de ea îi erau de neapărată trebuinţă aripi cu care să zboare pe balconul unde îşi petrecea ea vremea cât ţinea ziulica de mare, dar de unde aripi? Cine să-i dea un asemenea ajutor?

— A! strigă el într-o seară după ce se muncise şi se chinuise de felurite rânduri mai multe ceasuri în fundul grădinei babei, unul dintre caii ce am biruit poate să mă ajute; ia să încerc cu cel dintâi, să văz dacă se ţine el de cuvânt şi poate ceva.

Zicând aceste vorbe scoase din sân cutiuţa în care închisese cei trei peri şi se gândi la calul cel negru. Deodată se scorni un vânt ca o umflătură de furtună şi se ivi în faţa sa calul cel negru.

— Ce porunceşti, stăpâne? strigă el ninchezând cu putere.

— Nu-ţi poruncesc nimic, răspunse Voinea, dar aş vrea să capăt niscaiva sfaturi de la tine, căci inima-mi spune că eşti destoinic, şi-i spuse pe şir tot păsul lui.

— Inima nu te-a dat de minciună, răspunse calul, căci numai eu între cei doi fraţi ai mei sunt în stare să-ţi dau toate desluşirile şi să te învăţ ce să faci ca să biruieşti, căci eu sunt mai bătrân şi mai ispitit decât ceilalţi şi ştiu lucruri mai multe şi mai mărunte.

— Dacă e aşa, spune-mi, spune-mi iute ce să fac ca să izbutesc mai curând! strigă Voinea cu grăbire.

— Îngăd, răspunse calul cu glas domol, căci cine se pripeşte nu prea o brodeşte, şi mai-nainte d-a te pune pe treabă ascultă cu băgare de seamă lămuririle ce am să-ţi dau.

Voinea deschise bine urechile şi calul vorbi în chipul următor:

— Baba n-a ştiut să-ţi spuie totul despre Iana Cosânzeana, căci părinţii ei se păzesc d-a da în stampă tot adevărul despre fiica lor, şi ascund cu mare îngrijire tainica ei ursită; eu însă şi cei doi fraţi ai mei pe care i-ai biruit, suntem în stare de a-ţi da la iveală tot, căci pe noi ne-a dăruit Dumnezeu încă de la naştere să ştim tainele ei cele mai ascunse şi de nimeni neştiute. Pe Iana au osândit-o ursitoarele d-a muri fată dacă nu va găsi o fiinţă bărbătească de care să se îngreţoşeze ziua şi pe care să-l iubească noaptea, de care să fugă ziua şi după care să alerge noaptea şi de care să-şi râză ziua şi după care să umble nebună noaptea. Ştii că ea cum vede un tânăr numai-decât aruncă spre el nişte ochi de dragoste învăpăiaţi, măcar de ar fi fecior de împărat, ori boier sau negustor şi chiar mojic. Ştii că privirea sa cea înfocată e un junghi ucigător pentru tânărul iubit, fără ca ea s-o ştie, căci părinţii săi s-au păzit d-a i-o spune; ştii asemenea că de cum vede flăcăiandru chipeş şi mândruţ pune ochii pe el şi-l ucide cu aceeaşi privire învăpăiată pe păzitorul de vite cum ar ucide şi pe feciorul celui mai de frunte boier, nu ştii însă că ursitoarele când au osândit-o de a se mărita numai cu un tânăr pe care-l va urî şi-l va nesocoti mai întâi, şi apoi îl va iubi până într-atâta încât să-l silească ea însăşi de a fugi cu dânsa, au hotărât că dacă nu s-o

mărita până o împlini douăzeci şi cinci de ani, are să moară în floarea vârstei. Tatăl său, ca s-o mântuiască de această scrisă pizmaşă şi să scape şi el de piatra din casă, a orânduit petreceri şi zaiafeturi mai în toate nopţile prin locuri depărtate, în care pe lângă mai multe femei şi fete frumoase şi de neam, a adunat bărbaţii şi tinerii cei mai urâţi şi mai groaznici în sluţenie, ca doar deprinzându-se cu chipul unuia din ei, să puie ochii pe dânsul şi să-şi facă şi ea rândul; dar de surda toate cercările, căci şi ei biata îi place să ia de bărbat pe unul voinic, frumos şi chipeş, căci n-a făcut-o Dumnezeu de surda cea mai frumoasă dintre frumoase. Ea biata nu ştie din ce pricină pier toţi tinerii pe care a pus dânsa ochii şi se miră întruna de ce tatăl său o ţine toată ziua închisă cu atâta străşnicie, şi de ce la petrecerile la care merge seara nu vede decât tineri sluţi şi urâţi. Dacă vrei să-ţi vezi visul cu ochii şi să pui mâna pe dânsa, trebuie să-ţi schimbi chipul ce ţi-a dăruit Dumnezeu şi să te sluţeşti cum e mai rău, căci numai astfel o să poţi să te apropii de ea fără să te săgete procletul de deochi, şi dacă vrei să te împrieteneşti cu dânsa fără de nicio teamă, ascultă ce să faci: ea iubeşte peste măsură florile şi are o grădină plină de toate frumuseţele pe care o îngrijeşte un grădinar iscusit dar urât foc pe care-l plăteşte împăratul cu mulţi bani; acel grădinar însă a început să îmbătrânească şi caută un băiat urât ca şi el care să-i dea mână de ajutor. Dacă ai putea să te schilodeşti într-un fel, cum am zice să te faci chel, urâciune de care lana se îngreţoşează mai cu deosebire, şi dacă ai putea să te bagi slugă la grădinar, atunci ai fi ca şi sigur de izbândă.

— M-aş putea face chel lesne puindu-mi în cap o băşică de vacă lipită bine de ţeasta capului, şi la nevoie m-aş face şi şaşiu, şi şchiop şi chiar cocoşat, căci în pruncie când mă jucam cu copiii eram foarte isteţ în plăsmuirea tuturor schilodeniilor, dar cine să mă facă să dau ochii cu grădinarul?

— Baba ce te găzduieşte şi care e foarte bună prietenă cu nevasta grădinarului; roag-o pe dânsa şi ea negreşit îţi va face rostul.

Cum auzi Voinea aceste lămuriri îmbucurătore zise calului lui:

— Să ne vedem sănătoşi mâine seară!

Apoi plecă într-o fugă spre casa babei pe care o rugă cu foc să-i facă un bine şi să-l bage slugă la grădinar. Baba, cum îi spuse aceea ce cerea de la dânsa, îi făgădui bucuroasă, şi a doua zi cum se făcu ziuă se găti frumos şi plecă să dea ochi cu nevasta grădinarului.

VIII

Grădinarul umbla d'ancătelea* să găsească un ajutor care să înveţe grădinăria şi să-i facă treburile cele grele, dar nu găsea omul care-i trebuia, căci era îndatorat de împăratul cu straşnică poruncă d-a nu băga pe nimeni până ce nu l-o vedea măria sa, şi împăratul gonise până atunci pe toţi tinerii ce-i înfăţişase grădinarul învinovăţind pe unul că nu era îndestul de chior, pe altul că nu era îndestul de şchiop, pe altul că nu era îndestul de cocoşat, în sfârşit pe toţi că nu erau cu îndestule metehne. Tocmai când pierduse nădejdea c-o să dea de omul căutat, veni şi baba, şi cum o auzi că omul ei era beteag săracul de chelie şi alte pocitanii, numaidecât deschise grădinarul ochii în patru, şi numaidecât ceru să-l vază.

Baba se întoarse fără zăbavă acasă şi veni peste un sfert de oră înapoi însoţită de o pocitanie de omuleţ care te făcea să fugi când îl vedeai. Cum îl zări grădinarul, scoase un ţipăt de bucurie şi alergă în fugă cu el la împăratul ca să-l înfăţişeze. Împăratul, văzându-l cam adus de spate, cam şchiop d-un picior, cu un ochi la slănină şi altul la făină şi în cap cu păr tufă, chel ca podul palmei, începu să bată în palme de bucurie şi să strige cu chef:

— Vezi ăsta ţi-e omul, bagă-l în grădină şi ia-l numaidecât în slujbă, căci de ăsta sunt sigur că n-o cădea împărătiţei pe plac.

Grădinarul ieşi de la împăratul voios căci în sfârşit şi-a căpătat un ajutor, şi se grăbi a-l duce numaidecât în grădină, unde împărătiţa se cobora în toate zilele după apusul soarelui şi îşi petrecea câteva ceasuri privind şi culegând flori. În ziua în care intrase chelul în slujba grădinarului se întâmplase să fie o căldură nespusă, încât zăpuşeala sili pe împărătiţă să iasă din casă mai din vreme ca să se răcorească prin răzoarele cele umbroase ale grădinei.

Pe când se plimba ea de colo până colo prin tufişurile întunecoase şi sorbea cu nesaţ mirosul cel dulce şi răcoros ce ieşea din tarlalele de flori, la un cotiş zări întins pe iarbă şi dormind butie cu faţa în sus un bărbat străin pe care nu-l văzuse până atunci.

Zărindu-l din depărtare şi încă nevăzându-i faţa, inima începu să-i bată cu putere şi ochii i se pironiră spre el cu lăcomie, dar când se apropie bine de dânsul şi îi văzu chelia din cap, îşi acoperi cu iuţeală faţa cu mânile şi scoase un ţipăt

* d'ancătelea – fără astâmpăr; din răsputeri

puternic încât străinul se deşteptă şi se sculă repede în sus frecându-se la ochi. Iana când îl văzuse dormind ţipă cum ţipă, dar când îl văzu deşteptat şi se încredinţă că era cocoşat, şchiop, ponivos* şi în cap tivgă, scoase un ţipăt şi mai groaznic şi o tuli spre casă speriată.

A doua zi Iana nu se mai ivi deloc în grădină, nici a treia zi, nici a patra zi, în sfârşit stătu închisă în casă o săptămână întreagă fără să dea ochii cu floricelele ei de care se înnebunea. Într-o dimineaţă însă se pomeni că găseşte pe fereastra cămării sale care era cu vreo doi stânjeni mai sus de pământ un mănuchi de flori frumoase, alese tocmai după placul ei şi fragede ca şi cum atunci ar fi fost rupte de la tulpină; văzând astă minune se bucură foarte mult de acest mănunchi şi se miră cum a ajuns el până acolo şi vru să afle ce mână măiastră l-a pus într-un loc aşa de înalt. După ce îl mirosi şi se uită mai multă vreme la el, îşi aruncă ochii spre grădină doar o afla cine l-a suit acolo, şi rămase împietrită în loc văzând toate florile şi răzoarele ei cele frumoase întoarse cu susul în jos şi zdrumicate şi prăpădite, ca şi cum le-ar fi zopăit mii şi mii de copite de cai.

Văzând această prăpădenie, Iana puse ce găsi pe dânsa şi alergă într-o fugă în grădină ca să vadă ce s-a întâmplat, şi când se coborî jos, începu să-şi rupă părul din cap de jalea ce-i pricinuia privelişte a ce vedea înaintea ochilor. Nu mai era nimic în picioare! nici flori, nici copăcei, nici copaci, în sfârşit niciuna din frumuseţile care împodobea altădată acel loc desfătător.

Pe când umbla ea de colo până colo văicălindu-se şi bocind floricelele ei cele dragi, auzi vaiete şi chilomane într-un colţ de grădină şi alergă în partea locului ca să vază ce era. Când ajunse acolo ce să vezi! grădinarul apucase de grumaji pe bietul schilod de chel şi-l bătea, şi-l suduia cum era mai rău, învinovăţindu-l pe el de paguba ce a îndurat grădina sa.

În deşert bietul băiat se jura şi se blestema pe tot ce avea mai sfânt că nu era la ştirea lui nenorocirea ce s-a întâmplat, căci duşmanul de grădinar n'aude n'a vede, se făcea că a surzit şi da în el fără de milă şi îl suduia cum era mai rău.

Văzând astă privelişte, Iana care avea o fire bună şi îndurătoare simţi că i se rupea inima de mila bietului chel, şi ieşind la iveală, porunci grădinarului să nu-l mai bată, şi-i spuse hotărât că din acea zi ia pe schilod sub ocrotirea sa şi se însărcină

* ponivos – chior, miop

a lua asupră-şi toată cheltuiala trebuincioasă pentru a face la loc grădina, precum şi grija d-a drege lucrurile la împărat. Grădinarul auzind porunca împărătiţei, îl lăsă din bătăi şi plecă p-aci încolo cârtind încetinel, şi chelul căzu în genunchi la picioarele lanii şi începu să-i sărute mânile şi pe faţă şi pe dos.

Din acea zi chelul se făcu omul de casă al împărătiţei; el îi aduna flori, el îi ducea poamele cele mai coapte, el îi împlinea toate poruncile şi-şi punea carnea în saramură ca să-i facă toate voile.

IX

Chelul izbutise a-şi face mână bună pe lângă împărătiţa, dar nu putea deloc s-o facă să se obişnuiască cu vederea chipului lui cel slut. Tocmai după ce trecu mai multă apă pe gârlă şi se deprinsese a vedea în fiecare zi pocitania lui, putu ea să biruiască scârba ce-i pricinuia vederea sa încât să nu mai simţă aşa neplăcere când îl vedea. Ceea ce nu putu însă să facă deprinderea, putu să facă duhul lui care era plin de isteţime; el încetul cu încetul cu glume, cu snoave şi cu poveşti hazlii şi pipărate făcu pe stăpână-sa să nu se mai uite la chipul său şi să stea cu el de vorbă şi să asculte cu tragere de inimă snoavele şi poveştile lui, că era mucalit bată-l să-l bată, de nu te mai îndurai de el, şi te uita sfântul ascultând cu gura căscată nagodele lui.

Împărătiţei îi plăceau nevoie mare basmele şi începu să asculte cu atâta plăcere poveştile lui încât când ieşea seara în grădină nu se mai îndura să-şi piarză vremea privind la flori ci se aşeza pe câte o laviţă şi asculta cu poftă istorioarele lui, şi după aceea îi spunea şi ea toate întâmplările sale după petreceri şi cerea de la el sfat şi povaţă ca de la un mai vârstnic şi mai ispitit asupra multor lucruri. Voinea asculta tot ce-i spunea lana, dar cum se înnopta chema pe căluşanul lui cel negru şi i le înşira pe de rost şi cerea povaţă de la el.

— Acum, îi zise calul într-o noapte, a venit vremea să te iveşti prin locurile ei de petrecere.

— Dar bine, cum să fac să aflu unde-şi petrece ea fiecare seară?

— Eşti credinciosul ei şi mai tânjeşti? Întreab-o pe ea şi-ţi va spune singură, numai îngrijeşte-te de a-ţi face mână bună pe lângă dânsa; ea iubeşte mult florile,

culege-i şi-i du dimineaţa şi seara florile care-i plac mai mult şi nu lăsa pe altul să te întreacă.

— În toate dimineţile îi pun pe fereastră un mănunchi de flori proaspete.

— Ştie ea cine le pune?

— Nu.

— Nu e destul, mai du-i încă altele şi dacă se poate dă-i-le chiar în mână, mai cu seamă florile cu care se împodobeşte în fiece seară spre a merge la petrecere, şi sileşte-te a-i intra pe sub piele şi a fura cu şoşeli şi momeli de la ea orice vrei să afli, apoi fă ce-oi face să intri în cămara ei şi să stai de faţă la găteala ei, căci atunci se descleştează buzele ei şi îşi dă la iveală ce are în guşe şi în căpuşe. Dar păzeşte-te, să nu cazi în capcană, căci frumuseţea ei în acele minute e mai fermecătoare ca orişicând.

— Am ieşit eu biruitor când am văzut-o pentru întâia dată, n-avea grijă nici de-acum încolo.

Pân-aci grădinarul cel mare intra în grădină în toate serile de îndată ce înnopta, aduna florile cele mai frumoase şi după ce le făcea mănuchi le ducea împărătiţei. A doua zi însă, Cheleş (astfel îl poreclea Iana Cosânzeana) intră înaintea lui în grădină şi, după ce culese mai toate florile cele mai alese, intră la împărătiţa înaintea unchiaşului, şi găsind-o la oglindă înconjurată de roabele sale, îngenunche la picioarele ei şi îi dete florile pe o tipsie de argint. Împărătiţa se minună de mândreţea cu care aşezase el florile în mănuchi, şi plăcându-i foarte mult, îi dete voie d-a aduce flori în toate serile.

Tocmai atunci intră în casă cu o falcă în cer şi cu alta în pământ şi grădinarul cel bătrân ţiind în mână un mănuchi ca vai de el.

Văzând pe Cheleş şi florile din mâna împărătiţei, unchiaşul pricepu cine i-a jucat festa, şi vru să-l ia în spăngi, dar Iana Cosânzeana se puse la mijloc şi dete poruncă straşnică grădinarului să nu-i mai aducă el flori şi să se păzească d-a mai face vreun rău lui Cheleş, că din acea zi numai de la el va primi flori, căci numai el ştia să culeagă pe cele mai frumoase şi să le aşeze mai mândru. Grădinarul ieşi din casă scăpărând foc de mânie, dar fu nevoit să se supună, căci slutul ajunsese la năzarul împărătiţei şi prin ea căpătase mila împăratului şi a împărătesei.

După ce plecă grădinarul bombănind, Cheleş voi să plece şi el, dar împărătiţa îl opri şi îi porunci să-i spuie niscaiva snoave şi poveşti ca să treacă vremea mai iute.

El se supuse cu multă tragere de inimă, şi din vorbă în vorbă aduse şiretenia unde vrea el, şi o întrebă în sfârşit într-un chip foarte firesc unde se duce să petreacă într-acea noapte.

— Pentru ce mă întrebi? îi zise împărătiţa râzând. Ori ai vrea să te prenumeri şi tu între ceilalţi sluţi?

— Ba nu, măria ta, dar aş vrea să privesc după coteneaţa păsărilor măriei tale la acea mândră privelişte.

— Ce-ai zis? Să vezi tu ce are să se petreacă în palatul lui Peneş împărat după cotineaţa păsărilor mele? Ai, cară-te de aci, mincinosule.

— Pui rămăşag, măria ta, c-o să văz tot.

— Bine, dar să ştii că dacă nu mi-oi spune nimic mâne dimineaţă, am să pui pe grădinar să te bată la tălpi.

— Primesc bucuros.

— Atunci deschide ochii în patru şi ţine minte tot ce-oi vedea, că mâne o să te pui să-mi spui din fir până în aţă cum am petrecut, şi dacă nu mi-oi spune adevărul, ţi-am spus, te dau pe mâna grădinarului şi vai de pielea ta.

După ce plecă împărătiţa, Cheleş se duse în partea cea mai întunecoasă a grădinei şi scoase din sân o cutiuţă şi din cutiuţă un fir de păr negru şi zise:

— Vino la mine armăsar negru cu haine cu tot.

Abia rosti aceste cuvinte şi auzi un zgomot la spate şi când se întoarse văzu pe calul cel negru lângă el, înfrânat şi înşeuat.

— Grăbeşte-te stăpâne de te îmbracă, zise calul îndată ce se ivi, că petrecerea e tocmai în toiul ei.

Într-adevăr petrecerea era în toiul ei, cânta muzica de te ridica în slava cerului, tineri perechi, perechi zburau îmbrăţişaţi ca şi cum ar fi avut aripi, femeile şi fetele care de care mai frumoase şi mai bine gătite sorbeau cu nesaţ miresmele desfătătoare, şi tinerii, oh!, ce mai tineri!, parcă a tunat şi i-a adunat, împestriţau cu urâţenia lor cea în mii de feluri frumuseţea cea îngerească a dănţuitoarelor. Într-astă adunare toate femeile şi fetele erau mândre şi frumoase, dar Iana Cosânzeana le întrecea pe toate; ea era îmbrăcată cu o rochie pe care era cerul cu stelele şi la cap era împodobită cu flori de grădină albastre ca seninul.

Toată noaptea jucase ea biata cu bun şi cu rău, cu cine găsise fără să se uite în faţa bărbatului cu care juca, fiindcă se hârşise cu urâţenia lor şi chipul lor nu-i mai

făcea nicio întipărire; dar pe la mijlocul petrecerii se pomeni că n-are pereche şi danţul era aproape să înceapă! Acel joc îi plăcea mai mult ca toate şi niciun tânăr nu rămăsese desperecheat ca să joace cu ea, parcă fusese un făcut; astă întâmplare o făcea să moară de ciudă şi să verse lacrămi de necaz. Dar, bucurie mare pe ea!, tocmai în minutele când să înceapă danţul ieşi la iveală în mijlocul casei un tânăr necunoscut, înalt şi tras ca prin inel, îmbrăcat cu nişte haine scumpe, de catifea albastră cusute cu fir de argint şi în cap cu un coif de argint împodobit cu o pană lungă albastră al cărui obrăzar era lăsat pe ochi în jos. Acest necunoscut cum intră în casă merse drept la Iana şi începu să zboare cu ea ca două păsărele ce se avântă pe întinsa pajişte a cerului.

Iana nu mai jucase de când era ea aşa de bine şi cu aşa poftă, parcă nici n-atingea pământul cu picioarele. După ce se sfârşi acel joc, mai jucă altul, apoi altul, şi iarăşi altul tot cu el şi numai cu el fără să se sature şi fără să simţă cea mai mică osteneală. Într-astă vreme se cercă ea de mai multe ori ca să-i vază faţa pe sub obrăzar, dar nu fu cu putinţă să-i zărească mai mult decât ochii lui negri şi scânteietori ca două stele în mijlocul nopţii şi părul lui negru şi strălucitor care-i cădea pe latele sale spate. Văzând că nu izbuteşte să vază mai mult, încetă de a-l mai spiona şi îşi văzu de joc, şi jucă întruna până la miezul nopţii când tânărul se desprinse fără de veste din horă şi ieşi repede afară. Ea se luă după el şi ieşi ca să-l oprească, dar el era încălecat şi când să-şi ia vânt calul îşi ridică obrăzarul în sus şi Iana zări ca o licărire la lumina lunii ce răsărise, chipul fermecător al unui voinic tânăr şi frumos care la minut pieri ca o nălucă.

Când se întoarse acasă cam tristă şi foarte pe gânduri, Iana găsi pe Cheleş sus pe cotineaţa lui, uitându-se spre soare-răsare cu gura căscată.

— Ei, Cheleş, ce ai văzut după cotineaţa ta? zise Iana zâmbind.

— Ei, ce să văd, măria ta? Am văzut cum jucai cu un voinic îmbrăcat în catifea albastră şi cum te-ai luat după el ca să-l opreşti când a plecat.

Iana se uită lung la el, cuprinsă de mirare de vorbele ce-i ieşiră din gură, şi se apropie de el ca să-l privească de aproape, însă cum îi văzu chipul se retrase pe dată şi intră în camera sa pufnind de râs.

X

Cum se făcu ziuă Cheleş, cum am zice Voinea, chemă calul cel negru şi-i spuse tot ce i s-a întâmplat la petrecere, cum a jucat întruna cu Iana, cum s-a păzit d-a nu-i vedea faţa, cum s-a ferit d-a se uita drept în ochii ei, cum i-a zgândărit dorinţa d-a afla cine era şi pe urmă cum a fugit când îi era ei lumea mai dragă, încât a făcut-o să se ia după el şi să rămâie împetrită de mirare când şi-a ridicat obrăzarul şi a lăsat să i se vază o clipă trăsăturile chipului său.

— Toate le-ai făcut întocmai cum te-am învăţat eu şi e nădejde de a-ţi vedea dorinţa îndeplinită dacă vei fi cu minte, răspunse calul, însă fereşte-te că Iana e fată deşteaptă şi dacă n-oi fi cu băgare de seamă, paţi ce a păţit stăpânul meu zmeul, şi atunci totul e perdut.

— Dar ce a făcut stăpânul tău zmeul? întrebă Voinea cu neastâmpăr.

— Ei!, e o istorie întreagă, dar am să ţi-o povestesc căci poate să-ţi folosească la ceva. Eu şi cei doi fraţi ai mei, calul roşu şi calul alb, suntem armăsari de călărie ai unui zmeu îngrozitor, a cărui împărăţie e în cele mai depărtate părţi despre miazăzi.

Într-o zi, pe când zbura prin slava cerului călare pe mine, nenorocul lui îl făcu să treacă pe deasupra chioşcului Ianei Cosânzenei şi s-o vază la fereastră; din acea zi se făcu din om neom şi se răni atât de mult de frumuseţea ei încât îşi perdu de tot minţile. Ce nu făcea pentru ea? Răsturna pământul cu dosul în sus, făcea soarele să răsară pe la apus şi să apuie la răsărit, schimba iarna şi vara şi scotea trandafiri înfloriţi şi poame coapte din zăpadă, dar de surda erau toate, că de ea nu se putea apropia şi pe sub ferestrele sale nu putea să zboare fiind oprit de o putere nevăzută şi nebiruită.

Văzând că n-o scoate la cale cu minunile, a luat chip de om, a început s-o urmărească pe la toate petrecerile ce colinda în fiecare seară, s-a încercat s-o sperie cu scumpetea hainelor şi bogăţia căruţelor sale, să arunce banii în toate părţile cu mâna plină, să schimbe cu puterea lui tot în aur şi nestemate, până şi drumul pe unde trecea ea, dar cu chipul lui care nu era făcut să scoată din fire o fată mare, căci era urât pomină, n-o putu scoate la cale şi Iana Cosânzeana nu se sperie deloc de bogăţiile lui, căci şi tată-său avea destulă avere şi îi întoarse spatele.

Nebrodind-o în acest chip se porni cu urgie asupra Ianei şi a părintelui său, dar astă fată la naşterea sa fusese ursită să fie şi norocoasă, încât toate relele ce vru

să-i facă el îi ieşiră spre bine. Puse mai întâi foc palatului din toate părţile ca să ardă cu fată cu tot, dar abia îl coprinse flăcările şi se ridică până la streşină, şi din senin se scorni pe o vreme de secetă grozavă o ploaie mare care stinse pe dată focul şi udă cu îmbelşugare ţarinele pălite, iar a doua zi, lucru de mirare, în locul palatului celui vechi de lemn învelit cu şindrilă se văzu răsărit din cenuşe unul de marmură în felurite feţe şi învelit cum îl vezi acum cu oţel gros ca latul mânii.

Văzând că n-o scoate la cale cu focul, alergă la apă, rupse zăgazurile care împedicau valurile mării închise într-un sân spre a îneca toată împărăţia, dar abia năvăli apa spre uscat şi îndată se scurse pe altă parte fără mari perderi şi se uscă sânul unde era zăgazul, căci apele mării scăzuseră demult şi apele de dincolo de zăgaz grămădite de mari de ani fără de niciun folos intrară la loc în mare, făcură zăgazul nefolositor şi scăpară pe locuitorii mărginaşi de molima ce scornea acele ape stătătoare.

Neizbutind nici cu apa, scorni război, îndemnă pe un împărat vecin care nu se uita cu ochi buni la spornicia împărăţiei tatălui lanei să se ridice cu arme împotrivă-i şi să şteargă de pe faţa pământului împărăţia lui, dar nici cu războiul n-o scoase la cale, căci tatăl lanei era un viteaz şi avea oşti multe cu care dovedi pe vecini şi le luă împărăţia.

Nescoţând-o la cale nici cu războiul, încetă cu înfricoşerile şi îşi schimbă cu totul apucăturile; deocamdată se făcu teacă de pământ şi nu ieşi la iveală mai multe săptămâni, după aceea se schimbă într-un unchiaş cocoşat şi cu barba albă şi făcu ce făcu de intră slugă la găinăriile împărăţiei cu gândul d-a se aciuia pe lângă Iana şi d-a o vedea mai de aproape.

Cu chipul acesta o brodi mai bine, că Iana iubea păsările la nebunie şi în toate serile venea la coteţul lor din fundul grădinei şi le îngrijea şi se juca cu ele mai multe ceasuri. Unchiaşul păzitorul lor căpătă în curând milă şi har de la împărătiţa care are o inimă de zahăr şi avu prilej ca să vorbească de mai multe ori cu dânsa, ba încă s-o facă să spună snoave şi glume şi să râdă cu poftă de cocoaşa lui cea mare şi barba lui cea lungă până în pământ, dar inima, pustia, îl dete de potcă*.

Inima în el se topea ca un jeratic, căci o iubea prostul de se înnebunea şi-l punea să facă o mulţime de nerozii, dar dorinţa de izbândire îl făcu deocamdată să se stăpânească şi să sufere cu răbdare copilăreştile ei glume şi să se mărginească de a-i săruta

* potcă – încurcătură, necaz, belea

numai din când în când mâna ce-i da ea fără supărare. Însă într-o zi dracul care nu făcea biserici îl scoase din fire, şi pe când tânăra fată bizuindu-se în vârsta lui cea înaintată se zbenguia în braţele lui şi făcea fel de fel de nebunii, el deodată o strânse cu putere în braţe, începu s-o sărute cu foc, îşi lepădă chipul său de unchiaş şi luând pe al său firesc, începu s-o târască spre zidul grădinei unde păşteam eu de când el făcea pe găinarul; însă fata cu o putere neaşteptată la vârsta şi starea ei se smulse din braţele lui, îi trase o palmă zdravănă de auziră câinii în Giurgiu, şi cu căutătura sa cea înfocată îl înţeleni în loc şi-l schimbă într-acea stană de piatră ce o vezi colo.

Îndată ce scăpă de primejdie într-acest chip minunat, lana intră fuga în casă şi se încuie într-însa. Într-acea seară îndată ce înnoptă bine, se adunară ursitoarele împrejurul zmeului, căci ca duh el era nemuritor, şi după ce se sfătuiră mult şi nu găsiră chip d-a îl desţeleni la minut, hotărâră că dacă nu s-o sparge prin vreo întâmplare stana de piatră în care se schimbase el, atunci să învie numai când un făt frumos despre miez de noapte va izbuti să biruiască în luptă pe câte trei caii lui, va plăcea lanii Cosânzenii fără să paţă nimic şi va răpi-o cu voia ei din casa părintească s-o ducă orişiunde i-o plăcea lui. De atunci noi furăm osândiţi d-a strica în toate serile grădina babei ca nevoia s-o îndemne pe dânsa să găsească pe fătul cel frumos care să ne biruiască şi să ne scape stăpânul.

Baba ca să scape de pagubă mulţi tineri a pus să ne pândească, dar toţi şi-au răpus zilele căci nu erau fătul cel frumos; numai tu voinice ne-ai biruit, pentru aceea îţi dăm ajutor că doar vei izbuti să furi cu voia ei pe lana şi să ne mântuieşti zmeul.

XI

Voinea ascultă cu mare băgare de seamă povestea calului şi trase din ea multe învăţături de folos; din acea zi el începu să se poarte cu lana cu multă băgare de seamă şi să-şi măsoare vorbele şi faptele, cu şart şi cu chibzuinţă.

lana din seara care jucase cu tânărul necunoscut nu mai era copila zburdalnică şi veselă de mai nainte, ci umbla trăsnind şi bufnind ca şi cum toată lumea îi strica şi sta întruna cu nasul în jos, ca şi cum ar fi tot căutând ceva fără să găsească.

Numai cu Cheleş al ei se purta ea mai cu blândeţe şi zâmbea câteodată ascultând snoavele lui. Seara se ducea pe la petreceri, doar o mai întâlni pe fătul cel frumos ca

să-l soarbă cu o privire, dar în deşert zbătea lumea în cruciş şi curmeziş, că de urma lui nu putea să dea ca şi cum şi-ar fi luat ochii de fiară şi l-ar fi înghiţit pământul. Ca să-i mai treacă necazul venea să petreacă un ceas două cu Cheleş şi să-şi mai uite focul ascultând nagodele lui care te făceau să mori de râs şi proorociile lui care de multe ori o uimeau, căci de mare lucru, el ştia pe de rost cum a petrecut serile trecute şi îi spunea pe şleau cum o să petrecă seara viitoare, căci nu era el de surda năzdrăvan şi nu avea sub stăpânire degeaba aşa bunătate de armăsar care ştia tot ce a fost şi are să fie.

Un lucru şi mai de mirare pentru ea!, cu cât trecea mai multă vreme la mijloc şi se obişnuia cu chipul lui Cheleş, cu atât i se părea că ăst băiat nu era aşa de schilod cum i se păruse mai întâi, adică pare că nu şchiopăta aşa de rău, nu se mai uita şaşiu aşa de grozav şi îşi îndreptase spinarea încât mai că nu era cocoşat.

Începu să deosebească pe chipul său şi oarecare trăsuri mai cu noimă: ochii lui începuseră să i se arate plini de foc, buzele lui rumene şi înflăcărate, obrajii lui bine făcuţi şi ispititori şi mustăcioara lui ca spicul grâului tocmai făcută să bage în năbădăi pe fetişcane. Numai pustia de chelie îl strica şi-l făcea să i se şteargă tot vino-ncoace. Ea crezu că numai obişnuinţa cu chipul lui a făcut acestă schimbare în ochii ei şi nu încetă d-a se purta cu el fără sfială ca mai-nainte. Povestea zmeului însă-l făcea pe dânsul să-şi bage minţile în cap şi să se păzească să nu cază în ispită.

Calul văzând că Iana cu toate micile petreceri cu Cheleş tot se usca pe picioare de dorul Fătului frumos, îndemnă pe Voinea să se mai ivească încă o dată, şi într-acea seară, aflând că era petrecere mare la Papură împărat, Cheleş chemă calul cel roib, se îmbrăcă cu hainele cele roşii cusute cu aur şi, lăsându-şi obrăzarul coifului pe ochi, se duse la Papură împărat şi se prinse în horă lângă Iana Cosânzeana.

Ea cum îl văzu ghici cine era şi numaidecât i se însenină faţa, fragile începură să se coacă pe buzele ei şi trandafirii să-i înflorească pe obraji. Inima începu să-i bată cu putere, ochii să-i scapere de bucurie şi mănuşiţele ei să strângă cu drag mâinile lui voiniceşti. De unde mai nainte juca ce juca şi apoi se desprindea şi se retrăgea într-un colţişor ca să se puie pe gânduri şi apoi să plece de îndată ce începeau cocoşii să cânte mai des, de astă dată nu se mai desprindea din danţ, o ţinea lanţ jucând întruna cu dânsul şi ar fi jucat toată nopticica, fără să se gândească de a-şi strânge picioarele, dacă maică-sa n-ar fi venit să-i spuie că era aproape miezul

nopţii; ea atunci o rugă să mai îngăduie încă un cesuţ că încă nu s-a săturat de joc şi iar începu să dănţuiască.

D-ar fi fost după voia ei, ar fi jucat până la revărsatul zorilor fără să zică ba, dar necunoscutul, îndată ce auzi cocoşii că vestesc miezul nopţii, se desprinse numaidecât din danţ şi dădu dosul. Numaidecât se desprinse şi Iana şi se luă după el şi-l ajunse după urmă tocmai când ieşi din palat. El cum se văzu afară sări pe cal şi ea puse mâna pe dârlogi şi opri calul în loc şi se uită la el galeş şi rugător; atunci el nu se mai putu stăpâni, ridică obrăzarul sus, îi luă mâna după dârlogi şi o sărută cu foc. Ea scoase un ţipăt mai mult de mirare şi bucurie decât de mânie, şi când să-şi pironească căutătura sa cea înflăcărată spre chipul lui, calul îşi luă vânt şi zbură în slava cerului.

Când se întoarse Iana acasă veselă şi sprintenă ca o porumbiţă împerecheată, găsi pe Cheleş cocoţat pe coteţul găinilor.

— Ei, ce ai văzut Cheleş? întrebă ea râzând.

— Vrei să-ţi spui verde în faţă? întrebă el.

— Spune.

— Am văzut cum voinicul cu hainele roşii ţi-a pupat mâna şi apoi a fugit.

Iana rămase şi de astă dată uimită de proorocia chelului, şi pironindu-şi ochii între sprâncenele lui, i se păru că vede oarecare asemănare în trăsăturile lui cu ale necunoscutului, dar când îi văzu chelia cea groaznică şi îşi aduse aminte de frumosul păr ce era răsfirat pe spatele necunoscutului, îşi schimbă părerea şi intră în casă iarăşi pufnind de râs.

XII

Zilele următore trecură iar pline de chin pentru Iana, căci nu mai dăduse cu ochii de câinosul de Făt frumos, deşi răzbătuse toate petrecerile şi zaiafeturile. Acum vedea ea bine şi lămurit că iubea cu foc pe necunoscut şi că astă patimă nu era trecătoare ca acele de mai nainte, ci adâncă şi chinuitoare.

Părinţii băgară de seamă că nu mai era fata în apele ei şi se puseră s-o cerceteze şi s-o ispitească, dar ea nu scoase grai din gură de frică să n-o închiză în casă şi să piarză nădejdea d-a mai vedea la petreceri pe drăguţul ei.

De atunci biata fată îşi închise mâhnirea în fundul inimei cu nouă lacăte şi începu să alerge iarăşi prin lumea petrecerilor, dar fără de ispravă.

După ce trecu mai multă vreme la mijloc şi se încredinţă că s-a plămădit bine dragostea în inima lanei, calul cel negru îndemnă pe Voinea să se ivească pentru a treia dată, şi el numaidecât chemă calul cel alb şi se îmbrăcă cu hainele de atlaz şi catifea albe împodobite cu aur, argint şi pietre nestemate şi zbură la palatul lui Pârlea Vodă, unde se duse lana cu părinţii săi şi se prinse numaidecât în horă lângă ea şi jucă până la miezul nopţii, când iarăşi se desprinse şi o luă la sănătoasa pe scară în jos ca să plece p-aci încolo. lana, prinzând de veste, se luă numaidecât după el şi-l apucă de pulpană tocmai capul scării când era să sară pe cal.

— Cât ai de gând să mă chinuieşti, câinosule? strigă ea oprindu-l în loc. Şi cât o să tot mă frigi pe cărbuni fără să-mi spui cine eşti şi să-mi arăţi chipul tău?

— Sunt ursit d-a nu-mi spune numele şi a nu-mi arăta chipul decât numai nevestei mele, răspunse necunoscutul; vrei să fugim împreună ca să afli cine sunt?

— Vreau, răspunse lana Cosânzeana cu hotărâre.

— Chiar d-aş fi un om de rând şi sărac?

— Oricum ai fi.

— Ai îndura cu mine nevoia şi sărăcia tu, o fată de împărat?

— Tata are destulă stare ca să ne îmbogăţească pe amândoi.

— Tată-tău nu va vrea să te mărite cu mine.

— Nu va avea încotro dacă vom fugi.

— Vrei să fugim cu dinadinsul?

— Ţi-am spus că vreau.

— Când?

— Dacă vrei, chiar mâine noapte.

— Atunci pe mâine noapte.

— Pe mâine noapte, te aştept în balconul din grădină.

— Ne-am înţeles.

Zicând aceste cuvinte voinicul încălecă sprinten şi când să-şi ia zborul calul, îşi ridică obrăzarul coifului, coprinse în braţe pe tânăra împărătiţă şi o sărută cu foc pe amândoi obrajii fără ca ea să gândească d-a se împotrivi.

La întorcere acasă lana găsi iar pe Cheleş pe cotineaţă şi întrebându-l ce a văzut, el îi răspunse:

— Ia, am văzut cum te-ai sărutat cu Făt frumos în capul scării la Pârlea Vodă.

De astă dată Iana nu se mai miră nici se mai uită lung la Cheleş, căci inima ei era zburată în altă parte, şi intră în casă cântând cu viers voios.

XIII

Iana Cosânzeana nu mai era fata de ieri d-alaltăieri; trandafirii iarăşi înfloriră pe obrăjorii ei de caş, fragile iar se rumeniră pe buzişoarele ei şi iar răsări soarele bucuriei şi al veseliei pe chipşorul ei; toată ziua următore se puse pe cântări şi pe zbeguieli încât părinţii ei începură a se minuna de această schimbare şi ea întruna se uita pe fereastră şi întruna zicea:

— Tiii!, că nu vine noaptea mai curând!

În sfârşit veni şi noaptea şi lucru de mirare, Iana în loc d-a se pune la oglindă şi d-a se găti, şi în loc d-a se duce la mumă-sa s-o roage spre a merge la noi petreceri, cum înseră se dezgăti şi intră în cămara sa ca să se culce şi când veni mumă-sa să-i spuie să se gătească că au să meargă la petrecerea la care au fost poftiţi de Lăcustă Vodă, ea rugă pe mumă-sa să se ducă singură şi pe ea s-o lase acasă că se simţea foarte ostenită din seara trecută.

Mumă-sa care nu-i strica voile n-o sili mai mult şi plecă împreună cu împăratul, iar Iana îndată ce simţi că s-a potolit casa, se sculă binişor, şi fără a aprinde pic de lumânare ca să nu deştepte vreo roabă, se găti şi se îmbrăcă pe dibuite cu tot ce avea mai scump, şi după aceea ieşi în balconul ce da în grădină şi se aşeză pe un scaun ca şi cum ar aştepta să vie cineva.

Aşteptarea ei fu cam lungă, căci treceau ceasurile unul după altul fără ca să zărească ceva prin grădină şi fără ca să se simţă cea mai mică mişcare, însă când să bată miezul nopţii, deodată se făcu în văzduh un zgomot mare ca acela ce-l prici-nuieşte apropierea furtunii, şi deodată se iviră ca trei năluce trei cai care scăpărau foc. Şi zburau prin văzduh şi scorneau cu nenumăratele lor aripi ce aveau aninate de trup o furtună care spinteca brazii şi încovoia paltinii.

Iana rămase încremenită la vederea acestei privelişti spăimântătoare şi nu avu putere nici să cheme pe cineva într-ajutor; se rezimă numai de pălimarul balconului şi se făcu teacă de pământ ca încai să vază cele ce s-or petrece fără a fi zărită de acele dihănii. Aceea ce văzu o sperie şi mai groaznic. Caii îndată ce se coborâră pe pământ

începură să-şi bată petrecul prin grădină, să calce prin răzoarele pline cu flori, să zdrumice ghivecele cele de mare preţ şi să prăpădească toate scumpeturile şi toate frumuseţile din grădină, încurându-se unii pe alţii, întrecându-se unii pe alţii şi silindu-se care de care să facă mai mare rău.

Deodată însă se auzi un strigăt puternic, strigăt de voinic care făcu să auiască grădina toată, şi îndată sări după coteneaţă o mogăldeaţă de om care se repezi cu inimă bărbată spre unul din cai, şi cum fugea el în goana cea mai năprasnică, îl apucă de coamă, fugi câtva împreună cu el şi din goană se aruncă pe dânsul, şi încălecându-l, începu să-l înstruneze şi să-l domolească.

Iana îl cunoscu pe dată şi plecându-se pe parmalâc începu să strige:

— Cheleş, Cheleş dragă, vin' de mă scapă; sunt eu, Iana Cosânzeana te cheamă.

Voinicul care înstruna cu atâta bărbăţie sălbaticul cal, auzind ăst dulce viers, cârmi armăsarul în loc, şi în întorsătura ce făcu, calul lovi o stană de piatră ce era în mijlocul grădinei şi care avea chip omenesc şi, răsturnând-o la pământ, o făcu praf şi fărâmă. El nu băgă de seamă şi dete pinteni calului ca să salte în sus spre a zbura la chemarea Ianei, dar calul scoase un nechezat cumplit şi strigă lăcrămând:

— Singur mi-am omorât stăpânul chiar în minutul când era să-l scap.

După rostirea astor jalnice cuvinte, zbură în sus ca un mieluşel şi când trecu pe lângă balcon repede ca o săgetă, Iana întinse mânile cerând ajutor, şi voinicul o smulse după balcon ca p-o pană; o coprinse în vânjoasele lui braţe şi aşezând-o bine pe spinarea calului, zbură cu ea în slava cerului fără ca Iana să zică măcar pâs. Când se văzură în mijlocul norilor şi casa părintească pieri din ochii lor, fata îşi întoarse faţa spre răpitorul său şi-i zise speriată:

— Ce faci Cheleş? Unde mă duci? Ce ai de gând cu mine? Du-mă acasă că-mi aştept logodnicul.

— Iată-ţi logodnicul, răspunse Cheleş smulgându-şi băşica de vacă din cap şi lăsând să cază pe umerii săi o coamă de păr lungă şi bogată; după aceea aruncă cât colo ţoalele jerpelite care-l acopereau, şi lăsă la iveală frumoasele veşminte de catifea roşie ce purtase voinicul necunoscut în cea d-a doua noapte a întâlnirii, care începură să strălucească precum o pară de foc, la lumina zorilor ce începuseră a se ivi spre răsărit.

Iana Cosânzeana văzând această minune rămase ca împietrită, şi crezând că nu vede bine, începu să se frece la ochi, dar curând se încredinţă că era aievea aceea ce

vedea şi numaidecât îşi strânse iubitul cu căldură la piept şi buzele lor se împreunară într-un dulce sărut.

Făcându-se ziuă, ei se coborâră pe pământ, dar nu ştiură încotro să apuce, căci nu cunoşteau drumul şi voinicul nostru nici nu ştia unde să-şi ducă logodnica, căci precum ştim el nu era mai mult decât un biet plugar. Însă calul cel negru şi credincios îl scoase din nedomerire şi când Iana încălecă pe calul cel alb ca să meargă mai în isihie*, el şopti la urechile lui Voinea:

— Stăpânul meu a murit din greşeala mea; stăpân să-mi fii până la moarte peste mine şi toate bogăţiile lui căci nu mai are moştenitor. Aide să mergem la palaturile lui şi tu cal roşu mergi înainte de vesteşte sosirea noastră.

Zicând aceste cuvinte calul roşu pieri în văzduh, iar cel negru zbură iarăşi în slava cerului alături de calul cel alb şi când se coborâră la pământ, se pomeniră în curtea unor palaturi mândre, pline de toate bogăţiile în care stropolea o mulţime de slugi care puneau o masă plină de toate bunătăţile. Astă mulţime de slugi îi primiră ca pe nişte stăpâni iubiţi şi de multă vreme aşteptaţi şi petrecerile şi zaiafeturile se ţinură lanţ o săptămână întreagă ca la o adevărată nuntă.

XIV

După ce trecu fumul petrecerilor şi al desfătărilor, Voinea îşi aduse aminte că era însurat şi că nevasta lui îl aştepta în ghearele vulturului; că Iana a fugit din casa părinţilor fără voia şi ştirea lor, şi că d-o săptămână ei or fi căutând-o udând pământul cu lacrămile lor.

Încurcătura era din cele mai mari; pe de o parte legăturile ce făcuse cu vulturul şi îndatorirea ce-şi luase de a-i duce mireasă pe Iana îl silea să se ducă să se ţie de cuvânt, şi pe de alta dragostea ce se născuse în el pentru dânsa îl oprea să se ducă, căci după ce trecuse atâta vreme la mijloc, el uitase cu totul dragostea nevestei sale, şi începuse să iubească pe Iana tot atâta cât îl iubea şi ea pe el.

Ce să facă dar?

* isihie – linişte, tihnă

Să plece la vultur ca să se ţie de făgăduială inima nu-l lăsa, căci pierdea pe Iana; să nu se ducă îi era teamă de vultur că dihania era rea şi puternică, şi mai cu seamă avea în mână pe biata nevastă, a cărei greşeală nu era atât de mare ca să piară pe mâini duşmane în groaznice chinuri. În aceeaşi vreme Iana îi da zor întruna s-o ducă la părinţi ca să dobândească binecuvântarea lor pentru ca să se cunune, şi plângea cu lacrămi cât pumnul şi îi spunea verde şi hotărât că nu mai şade.

Încotro să apuce ca s-o brodească bine? Numai calul lui cel credincios putea să-l lumineze; neavând încotro, numaidecât îl chemă ca să-l sfătuiască, şi cum îl văzu, îi spuse păsul. Calul stătu puţin pe gânduri şi apoi îi zise:

— Stăpâne, cinstea este cea mai scumpă comoară a omului; la paza ei trebuie să te gândeşti mai mult ca la orice, şi spre îndeplinirea cuvântului dat cată să-ţi îndrepţi cei dintâi paşi cu credinţă tare şi nădejde în Dumnezeu, că precum ai scăpat pân-acum cu faţa curată din atâtea nevoi, tot aşa vei scăpa şi d-aci încolo.

— Aşa voi face, răspunse Voinea cu hotărâre şi se duse la Iana şi îi spuse să se pregătească, ca să se întoarcă la casa părintească.

După ce fură gata încălicară pe cai, Iana veselă şi voioasă şi Voinea cu inima îndoită şi ponegrită, şi zburară în slava cerului; când se coborâră pe pământ erau la poarta vulturului. Cum se văzu acolo, descălică, lăsă caii să pască într-o vâlcea şi pe Iana să se odihnească sub umbra unui copac şi el se duse să bată la poarta vulturului.

— Cine e? strigă vulturul cu un glas detunător de se cutremurară munţii vecini.

— Eu, slăvite vultur, răspunse Voinea.

— Ce vrei?

— Am venit după făgăduiala ce ţi-am dat cu Iana Cosânzeana.

Cum auzi aste cuvinte vulturul deschise porţile mari şi, ieşind în fugă afară, începu să strige:

— Unde e? Ad-o fuga s-o văd.

— Adu să-mi văd şi eu nevasta, răspunse Voinea.

— Nevasta ta vei vedea-o mai târziu.

— Mai târziu îţi vei vedea şi dumneata logodnica.

— D-apoi bine, aşa ne-a fost vorba, fârtate?

— D-apoi cum? Ţi-am dat un zălog ca să-ţi fac o treabă, ţi-am făcut-o; dă-mi mie zălogul ca să-l văd în ce stare mi-ai păstrat şi pe urmă să-ţi dau şi eu avutul dumitale.

Vulturul voi să mai cârmească, dar neavând încotro, intră din nou în curte şi peste câteva minute ieşi de mână cu o femeie tânără şi însărcinată.

— D-apoi nu ne-a fost astfel tocmeala, cinstite vulture, zise Voinea cu glas de bărbat; eu ţi-am încredinţat un zălog neprihănit şi dumneata îmi dai o femeie îngreunată. Ai vrut să faci din soţia mea nevasta dumitale, fie-ţi dăruită şi păstreaz-o sănătos, căci şi eu asemeni voi păstra pentru mine logodnica dumitale ca s-o fac nevasta mea. Rămâi sănătos şi trăiţi împreună ani mulţi şi fericiţi.

Zicând aceste cuvinte Voinea se îndreptă spre locul unde lăsase pe lana, şi luându-şi în braţe iubita care nu auzise ce vorbise el cu vulturul, o sui pe cal, şi încălecând şi el, dete pinteni ca să zboare în sus.

În acel minut vulturul voi să se repeadă ca să-l oprească, dar fata cea mică a popii îl apucă de gât şi îmbiidu-l cu mângâieri şi dezmierdări îi zise:

— Ce fel vrei să mă laşi ca să iei pe alta? Dar copilaşului nostru cine să-i fie tată şi ce femeie o să te iubească şi să te dezmierde mai mult decât mine?

Auzind aste cuvinte vulturul se înduioşi şi zise:

— Aide aşa să fie; tu eşti mama unicelului* meu; copiii de vultur nu se aruncă aşa într-o doară în lume; tu să-mi fii nevastă până la moarte.

Aşa şi a fost, vulturul se cunună cu fata cea mică a popii şi opri pe lângă el pe unchiaş şi pe toţi ceilalţi unsprezece cumnaţi şi cumnate, pe care-i procopsi şi îi făcu oameni cu stări şi cu nume mare; iar Voinea se duse la împăratul tatăl lanei, care-i iertă pe dată ce se iviră şi se cunună cu lana Cosânzeana şi făcu o nuntă cu un tămbălău împărătesc care ţinu o lună încheiată.

La una din mesele ce nu se mai destindea am fost şi eu şi am furat o lingură scurtă şi o băgai în gura cui n-ascultă.

* unicel – termen de alintare pentru o persoană dragă

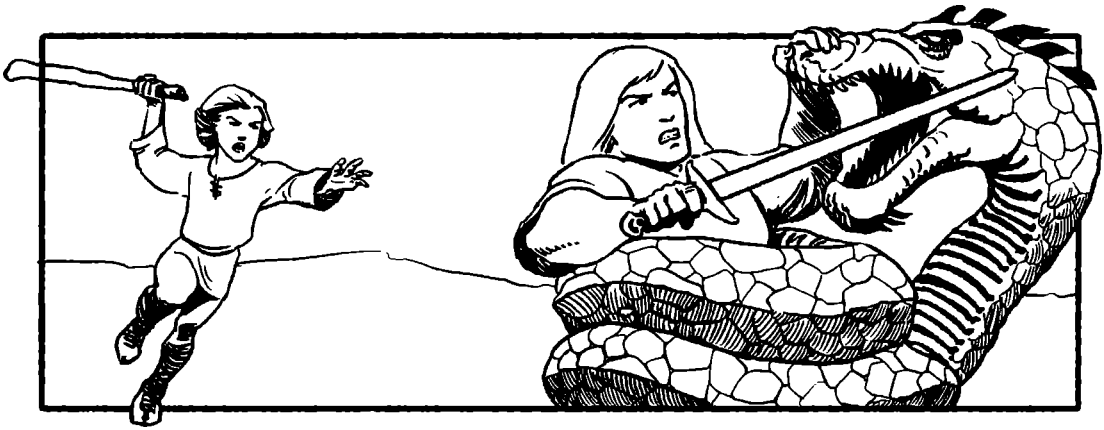

SILA SAMODIVA

Au fost odată doi fraţi: un băiat şi o fată, săraci peste măsură. Părinţii lor murind nu le lăsaseră alt decât un bordeiaş în care să se adăpostească. Amândoi însă erau vrednici şi harnici, şi de foame nu mureau, căci pe când băiatul lipsea de acasă spre a paşte vitele sătenilor la care se băgase cioban, fata mătura şi deretica prin casă, gătea bucate şi pe urmă lua furca la brâu şi se punea pe prispă şi aştepta întoarcerea frate-său lucrând. Ei trăiau astfel veseli şi liniştiţi încât n-ar fi schimbat viaţa lor pe a unui crai.

În toate zilele băiatul când se întorcea seara găsea pe fată în prag, şi cum se zăreau din depărtare alergau unul spre altul şi se îmbrăţişau cu dragoste. Într-o zi în murgul serii fata aşteptând după obicei pe frate-său pe bătătură înaintea casei, îndeletnicindu-se cu măturatul prispei, vede înainte-i o păsărică foarte frumoasă cu penele de aur şi rubin. Cum o vede se uită cu drag la dânsa şi se apropie de gardul pe care sta ca s-o privească mai de aproape; pasărea nu fuge; ea se apropie şi mai mult şi pasărea tot se face că n-o vede; se apropie cât să pună mâna pe ea, şi atunci diavoloaica de pasăre saltă puţin în sus şi se pune pe un par de gard la o depărtare de un stânjen. Fata se apropie iarăşi şi pasărea tocmai când să puie mâna pe ea ţâşt

zboară pe bătătură. Fata nu se lasă şi o urmăreşte şi acolo, ea iar sare puţin mai departe şi aşa din săritură în săritură se depărtează mult de bordeiul fetei şi fata se depărtează împreună cu ea, fără să bage de seamă, de casa părintească.

Într-astă vreme s-a făcut seară şi apoi noapte adâncă, şi cu toate astea fata uitând casă, uitând frate, uitând chiar că era cu mătura în mână, a alergat, alergat după pasăre toată noaptea fără să ştie ce face, unde e şi unde se duce. Aşa păţesc toate fetele cele fără de minte care se iau după năluciri deşarte şi uită dulcea şi fericita cale a datoriei în care trăia tihnită. Când se deşteaptă, amar de deşteptarea lor!

Băiatul când se întoarse de la oi şi nu văzu pe soră-sa în cale-i, se miră foarte şi intră repede în bordei, crezând-o că ar fi bolnavă, dar rămase însă locului împietrit şi amărât când văzu că nici acolo n-o găsi! O căută bietul băiat plângând şi văicărindu-se prin toate împrejurimele toată noaptea şi toată ziua următoare, dar nu dobândi niciun folos. Astă pierire neaşteptată îl aruncă într-o deznădăjduire aşa de mare încât de mila lui plângeau lemnele şi pietrele, necum vieţuitoarele. De atunci mai nu mâncă, mai nu bău! Părăsi dragele lui vitişioare şi se aruncă într-o neagră şi tăcută obidă care-l slăbi şi-l schilodi mai amarnic ca o zăcere de săptămâni întregi.

După o aşteptare zadarnică de mai multe săptămâni, îl încinse de soră-sa un dor nespus încât îl făcu să părăsească şi casă şi tot şi să-şi ia lumea în cap spre a se duce oriunde va vedea cu ochii. Merse într-o zi, merse, merse până ajunse într-o pădure pe la murgul serii rupt de osteneală. Îndată ce ajunse în capătul pădurii se aruncă pe iarba verde sub un copaci şi adormi.

Cum aţipi, îndată i se arătă în vis ca aievea un bătrân cuvios cu barbă mare care-i zise:

— Ai plecat fiule să caţi pe soră-ta? Nu faci rău; mergi fără a te deznădăjdui, mergi mereu spre soare răsare şi întreabă de palaturile Silei Samodiva căci acolo o vei afla.

După ce zise bătrânul aste cuvinte, pieri şi băiatul se deşteptă încredinţat că acest bătrân era un sfânt trămis de Dumnezeu ca să-i arate calea cea bună spre îndeplinirea gândurilor lui.

Fără a aştepta să se facă ziuă şi fără a băga în seamă oboseala, bietul frate porni în cale spre soare răsare, şi merse fără de precurmare peste câmpii şi dealuri până ajunse în dreptul unei case singuratece în bătătura căreia se şi opri. Ajuns acolo, intră înăuntru şi văzând ghemuit pe vatră un bătrân cu barba mare, îi zise:

— Bună ziua, moşule.

— Mulţumescu-ţi tată, răspunse bătrânul, dar cine eşti tu?

— Sunt un călător care mă duc spre soare răsare să caut pe soră-mea, care a pierit din casă într-o zi, pe când lipseam la câmp şi s-a făcut nevăzută ducându-se nu se ştie unde. Astă noapte numai am aflat printr-un vis de la un bătrân cuvios că ea se află în palaturile Silei Samodiva, şi cum am aflat, am plecat să găsesc acele palaturi, dar până aci n-am dat de nicio casă sau o fiinţă omenească, ca să întreb; ştii încai dumneata unde şi încotro sunt acele palaturi?

— Fătul meu, răspunse bătrânul, nu mă mir că n-ai găsit în cale altă casă şi altă fiinţă omenească decât pe mine, căci pustii şi neumblate sunt locurile prin care te afli. Şi eu m-am mirat când te-am văzut căci sunt atâţia mari de ani de când n-am văzut altă fiinţă omenească afară de tine. Cât despre palatul de care mă întrebi, nu pot să-ţi dau niciun răspuns, căci nu ştiu de seama lui, fiindcă sunt atâţia mari de ani de când n-am ieşit în lume, de care sunt foarte depărtat.

— Ce fel de depărtat? zise băiatul, eu abia ieri am plecat de acasă care e în marginea unui sat vecin cu multe altele.

— Eşti în amăgire fătul meu; tu eşti mai departe de lume decât crezi; se vede că bătrânul ce ai văzut în vis te-a răpit fără veste şi te-a mutat în aste locuri pustii care poate sunt aproape de ţinta călătoriei tale.

— Dacă sunt aproape, cum de nu ştii de fiinţa acelui palat?

— Eu nu ştiu, dar pot să aflu, căci sunt împăratul ciocârlanilor şi supuşii mei răzbesc pretutindeni şi colindă toată lumea. Aşteaptă aci până diseară când vin toţi ca să mă vază şi să-i întrebăm.

Tânărul primi bucuros, intră în casă, se ospătă cu bătrânul cu ceea ce găsiră şi aşteptară până seara. Cum veni seara, se umplu văzduhul de o mulţime fără seamă de ciocârlani şi după aceea bătătura şi toate locurile megiaşe. Împăratul lor îi primi pe toţi cu bunătate şi voie bună; la toţi le dete de mâncare cu însuşi mâna sa, şi după ce-i ospătă, îi adună pe toţi în juru-i dinaintea prispei şi îi întrebă despre palatul Silei Samodiva. Nimeni nu ştia, nimeni dar nu răspunse nimic, ci toţi lăsară ciocurile în jos şi nu ziseră nici cârc.

Văzându-i băiatul în astă stare înţelese că i s-a tăiat orice nădejde şi începu să plângă cu amar; tocmai când bătrânul deschidea gura ca să-l îmbuneze şi să-l încurajeze, iată că zbură coborându-se din văzduh un ciocârlan şchiop, jumulit şi beteag

la o aripă, care cum sosi se repezi la un vas cu apă şi bău cu multă poftă. După ce se adăpă şi se mai potoli, bătrânul se apropie de el şi-i făcu întrebarea următoare:

— Unde ai fost, fiule? De ce ai zăbovit până acum şi ce înseamnă halul în care te afli?

— Oh!, împărate, răspunse ciocârlanul suspinând, am fost acolo unde m-ai orânduit să stau, am întârziat că cuibul mi-este foarte departe şi sunt în ăst hal căci prin groaznice locuri sunt nevoit să trec.

— Unde-ţi este aşezat cuibul tău?

— În grădinele palatului Silei Samodiva.

Auzind ăst răspuns băiatul tresări de bucurie, iar bătrânului i se lumină faţa şi zise ciocârlanului:

— Poţi să duci pe acest flăcăiandru mâne dimineaţă în preajma acelui palat?

— Pot dacă şi dânsul va putea să se ţie de mine şi să treacă pe unde voi trece eu.

Băiatul plin de mare bucurie răspunse că poate, şi după îndemnul ciocârlanului şi al bătrânului se duse numaidecât ca să se culce.

A doua zi cum începu să ciripească ciocârlia în revărsat de zori, ciocârlanul deşteptă pe băiat şi-i zise:

— Aide să plecăm până nu răsare soarele ca să ajungem mai devreme, căci lungă şi primejdioasă este calea.

— Să mergem, răspunse băiatul îmbrăcându-se.

— Eu voi zbura din cracă în cracă şi din mărăcine în mărăcine, şi dumneata te vei ţine după mine ca şi cum ai vrea să mă prinzi; astfel vom merge mai fără să băgăm de seamă şi nu ne vom pierde din vedere.

— Aşa să facem.

Aşa făcură îndată ce-şi luară ziua bună de la împăratul ciocârlanilor şi porniră în cale.

Astfel merse prin stânci, prin văi, prin pustiuri şi locuri prăpăstioase cât fu ziulica de mare, fără să zărească picioruş de fiinţă vieţuitoare sau o căsuţă ori colibioară. După ce merse astfel fără precurmare până la sfinţit, deodată zări în depărtare o lumină vie şi mai pătrunzătoare decât razele soarelui, apoi după ce mai merse văzu înaintea ochilor un palat cu totul şi cu totul de aur, în care se răsfrângeau razele soarelui şi împiedica ochii muritorilor d-a se îndrepta spre dânsul. Ciocârlanul apropiindu-se mai bine de acel palat strălucitor, zise:

— Iată tinere palatul Silei, intră într-însul fără de teamă, căci ea este primitoare de străini şi pe tineri îi iubeşte mai cu prisosinţă. Stai la poartă şi aşteaptă până ce vei vedea un om mărunt, subţiratic şi cam cărunt; acela este portarul. Spune-i fără sfială pricina ce te aduce în aste locuri neumblate şi ce te va învăţa el să faci; iar ceea ce te va învăţa vătaful curţii, care este un om nalt şi bucălat, să nu-l asculţi şi lui să nu-i spui pricina care te-a adus.

După ce zise aceste cuvinte ciocârlanul zbură în slava cerului şi pieri, iar băiatul se uită lung după el. Atunci i se păru că în zbor ciocârlanul a luat chipul bătrânului ce-l văzuse în vis. Îndată ce nu-l mai văzu deloc prin văzduh, băiatul intră în curtea palatului şi se opri înaintea porţii. Îndată îi ieşi înainte un om mărunt, cărunt şi uscăţiv şi-l întrebă ce caută.

El îi spuse fără ocol şiretenia, şi cum îl auzi portarul îi zise:

— Stai ascuns în casă la mine pe bere şi pe mâncare la odihnă trei zile şi trei nopţi, şi apoi înfăţişază-te stăpânei noastre dacă vrei să fii bine primit.

Băiatul îl ascultă, stătu la el ascuns trei zile şi trei nopţi, şi după ce trecură ieşi prin curte ca să intre în palat. La uşa palatului îi ieşi înainte vătaful, îl întrebă ce caută şi el nebăgând seamă că era înalt şi bucălat îi spuse şi lui toată şiretenia.

— Intră înăuntru, îi zise vătaful, înfăţişază-te stăpânei noastre fără a-i spune pricina venirii şi fără a scoate grai din gură şi fă-te că eşti mut trei zile şi trei nopţi, că numai astfel vei izbuti.

Bietul băiat prost şi nevinovat îl ascultă, intră înăuntru, trecu prin mai multe case care de care mai mândre şi mai strălucitoare, zgâi el ochii la toate mândreţele ce atunci vedea pentru întâia dată şi în sfârşit intră sub povăţuirea vătafului într-o cămară mai strălucitoare ca toate cămările, în care şedea pe un tron de aur şi pietre scumpe o zână mai frumoasă şi mai drăgălaşă ca toate frumuseţile.

— Iată un tânăr după tărâmul celălalt care vrea să te vază, zise vătaful adresându-se zânei, împingând pe băiat înainte-i şi apoi retrăgându-se şi închizând uşa după sine. Zâna sau mai bine Sila, căci ea era acea frumuseţe, cum îl văzu se sculă repede după tron, îl luă de mână cu veselie şi bunătate, îl puse lângă sine, îl dezmierdă cu mâinele întocmai ca o mumă pe copilaş, şi după ce-i spuse multe vorbe frumoase care toate miroseau cât de colo a dragoste, bătu din palme şi porunci unei slujnici să-l ducă să-l îmbăieze şi să-l gătească, ca pe un fecior de împărat. În vremea cât lipsi băiatul la baie, porunci să i se aşeze chiar în acea cămară o masă plină de toate

bunătăţile numai cu două tacâmuri şi să fie slujită numai de roaba ei cea mai credincioasă. Poruncile ei se îndepliniră întocmai; peste câteva minute băiatul se întoarse îmbăiat şi îmbrăcat întocmai ca un fiu de împărat, şi după întoarcere fu giugiulit şi mângâiat de Sila, fu pus la masă şi îmbiat cu cele mai alese bucate, după masă fu întrebat şi cercetat de dânsa despre pricina venirii sale în asemenea locuri depărtate, el însă cuvinţel din gură nu a scos, ci numai se uita cu drag la roaba ce-l slujea la masă, în care recunoscu pe soră-sa şi ochii săi începură a lăcrima. Asemenea şi roaba îl recunoscu dar de frica stăpânei sale nu zise nimic şi se făcu că nu-l cunoaşte.

Trei zile încheiate se sili Sila cu fel de fel de îmbieri, cu fel de fel de mângâieri şi cu fel de fel de olastiseli* ca să facă pe băiat să scoaţă măcar un grai din gura lui, dar nu i-a stat prin putinţă cu niciun preţ. Văzând că nu vorbeşte nici deloc, zâna crezu că băiatul era mut şi chemând pe vătaf i-a dat poruncă să-l dea afară căci ei nu-i place să trăiască la un loc cu muţii.

leşind din palat, băiatul se puse la poarta lui pe un buştean şi începu să plângă cu amar. Portarul îl văzu din chiliuţa lui; ieşi din ea, veni la el, i se făcu milă de dânsul şi-l întrebă ce i s-a întâmplat. El îi spuse înecându-se în suspine cum Sila l-a ospătat şi mângâiat mai întâi şi pe urmă l-a dat afară, căci a ascultat pe vătaf, adică a stat mut.

— Stăpână-mea nu e muiere rea; dar are un cusur, zise portarul, îi place să ţină pe lângă dânsa un an încheiat câte un tânăr sau tânără adusă de aţă spre dânsa prin meşteşugurile ei, şi pe urmă le dă drumul; ce folos însă, că într-un an le scurge tot sângele din ei şi îi lasă să plece mai mult morţi, căci băieţilor le stoarce puterile prin blestemăţii de care este nesăţioasă, şi fetelor le suge sângele noaptea în vremea somnului, căci ea numai cu sânge de fată mare se hrăneşte ca să fie în veci fragedă şi frumoasă.

Auzind una ca asta, bietului băiat i se zbârli părul în cap pentru scrisa ce aştepta pe soră-sa şi începu să plângă şi mai cu foc.

— Nu te întrista, nici te deznădăjdui, îi spuse portarul, că mai am încă o nădejde: să mergem amândoi la Sila, să-i cădem în genunchi, s-o rugăm amândoi şi poate s-o milostivi a da drumul sorei tale.

— Să mergem, strigă băiatul înviorându-se de oarecare nădejde.

---

* olastiseală – alintare, dezmierdare

— Să te păzeşti însă d-a te îndupleca de dulcile şi fermecătoarele ei îmbieri şi să nu primeşti cu niciun chip d-a rămânea aici, căci primind vei fi pierdut şi tu şi soră-ta.

Băiatul îi făgădui că va face tot ce-i va porunci şi merse împreună cu el iarăşi în palat. Sila văzându-l strigă portarului:

— Ce mi-ai mai adus încoa pe acesta mut şi surd? Ia-l şi-l dă mai iute afară.

— Stăpână, răspunse portarul, acest tânăr nu este nici mut nici surd, ci un nenorocit pe care numai Măria Ta poate să-l facă norocit şi pentru care cad în genunchi împreună cu el înaintea Măriei Tale şi te rog să-ţi fie milă a-l ajuta.

— Ce pot să fac eu pentru tine, tinere? zise Sila uitându-se cu mirare spre băiat.

— Mult iubită stăpână, răspunse băiatul îngenunchind lângă portar, numai Măria Ta poţi să mă faci ca să mai trăiesc.

— Lămureşte-mă cum?

— Roaba Măriei Tale cea credincioasă este soră-mea; ea e bucuria mea, ea este viaţa mea; dă-mi-o şi atunci mă vei face omul cel mai fericit şi te voi binecuvânta în viaţă.

— Ce fel, strigă ea râzând, ţărăncuţa pe care sub chipul unei păsărele am înşelat-o să se ia după mine cu mătura în mână şi să vină până aici cu gândul doar de a o prinde, acea fetiţă pe care am băgat-o chiar în palat şi în cămările mele din care n-a mai ieşit până acum, este sora ta? Mă bucur; este o fată bună şi harnică, dar prea plânge mult ponositul ei bordei şi pe tine, fratele ei.

— Vezi Măria Ta, că şi ea se simte fără mine nenorocită? Dă-i drumul, lasă-ne să trăim ca şi mai nainte în bordeiaşul nostru şi-ţi vei face mare pomană.

— Ca să trăiţi împreună mă învoiesc, dar ca să vă dau drumul a trăi în ticăloşie ca mai nainte nu. Sculaţi-vă de jos şi să vorbim cu înţelegere.

Băiatul şi portarul o ascultară.

— Ce viaţă vă aşteptă la bordei? zise ea, sărăcia lucie; pe tine ciobănia şi pe ea slugăria; mai bine trăiţi aici împreună cu mine în belşug ca nişte împăraţi, ţineţi-mi de urât şi apoi după moartea mea moşteniţi tot avutul meu.

— Mi-este cu neputinţă să rămâi, răspunse băiatul, nu pot fi fericit decât în bordeiul meu, nu pot să-mi vând slobozenia mea măcar pe cine ştie ce bogăţii.

— Fă cum ştii, căci eu pe soră-ta nu ţi-o dau.

— Stăpână, zise portarul, în hatârul slujbelor ce ţi-am făcut într-atâţia mari de ani, te rog să te înduri de acest tânăr.

— Nu, căci nu e un băiat de treabă, răspunse Sila întărâtată; dacă mi-o cerea întâi şi nu se făcea mut poate i-o dam, dar acu ba.

— Vătaful Măriei Tale l-a îndemnat să fie mut ca să te îndure şi mai mult spre el.

— Nu stric eu nimic.

— Fără soră-sa el moare, stăpână.

— Dacă ţine aşa mult la ea, zise Sila după puţină gândire, i-o dau; mai întâi însă să-mi aducă calul din tinereţe al lui Austru şi pe urmă îi las să plece.

Băiatul ieşi din palatul Silei nici prea vesel nici prea trist, portarul însă era cătrănit de întristare, pentru că numai el ştia ce însemnează acea cerere, dar ca să nu-l deznădăjduiască începu să-l încurajeze, îl duse în casa sa, îi dete merinde din destul şi bani de cheltuială şi-i zise să meargă drept înainte spre soare apune.

Băiatul îl ascultă şi merse, merse, toată rămăşiţa acelei zile şi jumătatea celeilalte zile şi nu dete de nicio locuinţă şi de nicio fiinţă omenească să-l îndrepte spre palatul Austrului. A doua zi, obosit şi descurajat, se puse pe o piatră şi începu să plângă; un ţipăt omenesc însă venit ca din senin îl deşteptă şi-l făcu să ridice capul în sus.

Când îşi aruncă ochii înainte, ce să vezi?, un tânăr frumos ca un bujor încolăcit peste tot şi strâns groaznic de un balaur mare care cerca să-l mănânce dar nu putea căci tânărul ţinea în mână o sabie şi cu ea se apăra de capul şarpelui. Cum văzu una ca asta, băiatul se repezi spre partea locului, smulse din mâna flăcăiandrului sabia cu ciomăgelul său în mână gata să dea la mir, şi într-o clipă tăie în două pe la burtă trupul şarpelui. Dihania spurcată coprinsă de durere îşi lăsă prada şi se năpusti jumătate cum era spre cel ce-i răpusese zilele, dar acesta cu ciomăgaşul său de cioban pe care încă îl ţinea în mână îl lovi în cap aşa de zdravăn încât îl culcă pe dată la pământ, mort cu desăvârşire.

După ce scăpă de duşman, flăcăiandrul se apropie de băiat şi sărutându-l îi zise:

— Ai mântuit zilele singurului fiu al lui Austru; aide la tata, cere-i orice vei vrea şi fii sigur că-ţi va da.

Auzind de Austru, băiatul se bucură foarte mult întru sine şi mulţumi lui Dumnezeu că i-a scos în cale astă întâmplare norocită. După aceea merse la Austru împreună cu fiul său, dete ochi cu tată-său care-i mulţumi foarte de binele ce i-a făcut, şi după ce se ospătă din destul, când voi să plece, Austru îi zise:

— Orice vrei cere-mi şi eu sunt gata a-ţi îndeplini, pentru binele ce mi-ai făcut.

— Eu nu voiesc, răspunse băiatul, decât calul Măriei Tale din tinereţe.

Auzind această cerere Austru îşi schimbă faţa şi se cercă a-l întoarce cu alte făgăduieli scumpe de la dobândirea acelei gloabe bătrâne, dar nu fu chip să înduplece pe băiat. Văzând că Austru se codea, fiu-său începu să-l roage şi el şi-l făcu să zică:

— Scump lucru mi-ai cerut, însă în hatârul fiului meu, căruia cu primejdia vieţii i-ai mântuit zilele, aide fie-ţi dăruit.

După ce zise aste cuvinte, porunci să-i aducă calul din tinereţe înşeuat şi închingat, şi cum încălecă băiatul pe el, şi îndată ce-şi luă ziua bună, se făcu şi nevăzut şi într-o clipă fu la poarta palatului Silei. Îndată ce se văzu acolo numaidecât descălecă, intră în cămara ei şi-i zise:

— M-am închinat cu slujba care mi-ai dat.

Sila nu crezu deocamdată, dar după ce se încredinţă, începu să-şi muşte buzele de necaz şi neîndurându-se d-a da drumul pradei sale zise:

— Mie-mi trebuie altă fată în locul ei, du-te de-mi adu pe una din cele trei zâne fete ale Crivăţului, şi numai astfel dau drumul surorii tale.

Băiatul ieşi de astă dată trist, se coborî jos, încălecă pe calul lui Austru şi plecă înainte în pas. Calul văzându-l aşa abătut, îi zise:

— Văd stăpâne că eşti trist şi amărât, şi ştiu pentru ce, dar nu te întrista. Eu ştiu unde locuiesc zânele şi într-o clipă te duc la ele. Ele acum se îmbăiază într-un eleşteu frumos în mijlocul grădinei, eu am să te fac să zbori pe deasupra zidurilor acelei grădini, şi cum te vei vedea acolo, să iei după iarbă hainele uneia din ele care se va întâmpla, să fugi cu ele, să ieşi din grădină, să mă încaleci şi să fugim până om ieşi din coprinsul lor, dar până nu ţi-oi zice eu, să nu te uiţi înapoi măcar d-ai auzi orice grozăvii sau lucruri plăcute, căci aminteri pierzi tot.

Băiatul făgădui şi într-o clipă se văzu lângă zidul unei grădini pe care-l sări cu uşurinţă căci nu era nalt, intră înăuntru şi merse printre stufişuri de copaci până în marginea eleşteului, unde şi văzu trei fete care de care mai frumoase scăldându-se şi zbeguindu-se prin apă. De teamă ca să nu fie văzut, el nu se uită mult la ele, ci se apropie de locul unde le zărise hainele, luă un maldăr şi începu să fugă. Atunci zânele scoaseră un ţipet groaznic şi una din ele, cea mai mare, ieşi iute din apă, se repezi despuiată cum era în urma hoţului de haine şi începu să fugă după el.

El fugea înainte, ea fugea după el şi nici unul, nici altul nu se depărta sau se apropia mai mult. Văzând că nu izbutea cu fuga, zâna stătu în loc şi începu să facă un zgomot mare ca şi cum s-ar fi dărâmat cine ştie ce munţi şi ca şi cum s-ar fi

zdrobit cine ştie ce clădiri. Băiatul auzind atâta zgomot însoţit de fel de fel de ţipete de deosebit soi, se înşelă a se uita înapoi înainte de a izbuti să iasă din grădină şi deodată rămase ţintuit în loc până-l ajunse zâna; ea cum sosi îi şterse peste obraz o palmă zdravănă, îi luă hainele din mâini şi se întoarse înapoi râzând.

Văzându-l calul că se întoarce ca o curcă plouată, îi zise:

— Te-a muşcat şarpele de inimă de te-ai întors înapoi, aşa să-ţi fie; nu te descuraja însă că mai avem încă două. Aide acu la conac şi mâine să ne întoarcem.

A doua zi iarăşi a venit, iarăşi a intrat în grădină, iarăşi a furat un vraf de rufe şi iarăşi a fugit. De astă dată a ieşit din apă zâna cea mijlocie care era mult mai frumoasă decât cea mare şi a început să alerge după băiat. Văzând că nu izbuteşte, a făcut ca soră-sa zgomot mare şi ţipete groaznice, dar iute înţelese că băiatul nu vrea să se uite deloc, ci fugea vârtos înainte şi era aproape aproape să iasă din grădină; atunci ea s-a pus pe nişte plânsuri şi suspine de ţi se topea inima, a început să se jelească cu foc şi a început să zică:

— Făt frumos, făt frumos, fie-ţi milă de tinereţea şi frumuseţea mea şi nu mă face de râs; mă dau ţie, te fac bărbatul meu, numai dă-mi hainele. Uite ce ai să stăpâneşti, uite ce mai trupşor alb ca şi caşul ai să strângi în braţe, priveşte ce mai ţâţişoare, rotunde ca merele ai să dezmierzi şi ce mândreţi desfătătoare ai să dobândeşti. Vino de le ia că sunt ale tale.

Bietul băiat învăpăiat de dorinţa d-a vedea oleacă darurile zânei ce şi le lăuda şi le arăta la spatele său, se înduplecă a se uita puţin înapoi, dar o păţi ca şi în ziua trecută.

A doua zi, învăţat minte de cele două palme ce căpătase, nu mai fu chip să se înşele; după ce fură hainele celei d-a treia zâne care era înmiit mai frumoasă, luă fuga şi nici îngrozirile, nici rugăciunele nu-l mai înduplecară. Ieşi din grădină, încălecă pe cal şi o luă la fugă fără să se uite înapoi deşi nu mai auzea în urmă-i nimic. După ce merse câtva, calul îi zise:

— Acum poţi să te uiţi înapoi.

Se uită şi ce văzu? Văzu zâna goală golişoară şi desculţă că îl urma pe jos plângând şi văietându-se. Atunci calul se opri, băiatul se dete jos, se apropie de zână, îi dete hainele şi după ce se îmbrăcă, ea îi zise:

— Acum sunt în mâna şi puterea ta, fă cu mine orice voieşti, fii bărbatul meu şi stăpânul averei mele, căci eu sunt nevasta ta.

Băiatul se bucură foarte că a dobândit aşa frumuseţe, o dezmierdă şi o mângâie cu drag şi cu voioşie, şi după ce mâncară şi se odihniră puţin într-o dumbrăvioară din marginea drumului, porniră înainte. Mai înainte însă d-a ajunge, calul îi zise:

— Sila nu se va mulţumi nici cu atât, mă va lua pe mine, îţi va lua nevasta, va opri şi pe soră-ta şi pe tine te va pierde; ca să scapi de ea trebuie a o pierde tu pe dânsa şi printr-asta vei face mare bine omenirii; fă orice-ţi va da prin gând ca s-o îndupleci a încăleca pe mine şi atunci suntem scăpaţi de ea.

Băiatul se cam codi mai întâi, dar după ce fu rugat prea mult de zână, prinse bucuros şi ajungând la palatul Silei, se sui sus şi intrând la ea cu zâna nevasta sa, îi zise:

— Mă închin cu slujba care mi-ai dat.

— Bravo fătul meu, zise Sila, eşti vrednic de mila mea, sora ta va fi slobodă; mai nainte însă trebuie să te duci să-mi găseşti şi un tânăr care să ţie locul tău şi apoi îţi dau pe soră-ta. Adu-mi pe unul din fiii Miezei noapte şi apoi du-te unde vrei.

— Stăpână, răspunse băiatul, Miază noapte are mulţi feciori cu deosebite chipuri şi eu nu ştiu care va fi pe plăcerea Măriei Tale; eu cred că ar fi mai bine să mergi cu mine însăţi Măria Ta ca să-ţi alegi, căci cu calul Austrului n-avem teamă nici de primejdii nici de osteneală.

— Bine, răspunse ea fără să se teamă de nimic, să mergem, aşteaptă-mă să mă gătesc.

După ce se găti Sila, se coborî jos şi găsi la scară calul gata şi bun de încălecat. Se apropie de el, încălecă voiniceşte pe dânsul şi întinse mâna băiatului ca să-i ajute a se sui şi el la spate-i, calul însă nincheză straşnic şi zbură cu ea ca vântul în slava cerului. În deşert ea ţipă şi ceru la toţi ajutor căci nimenea nu putea s-o ajute. Ajungând aproape de nori ea se dete de trei ori peste cap şi se schimbă în vrabie, dar la minut calul se schimbă în uliu şi se năpusti spre ea şi o izbi în piept şi o sfâşie în mii de bucăţi şi o lăsă să cază la pământ ca să se facă puzderii.

Astfel pieri Sila Samodiva după urma căreia s-a prăpădit o mulţime de tineri, băieţi şi fete, pe care atrăgea spre ea cu şoşele şi momele şi de care se dezbăra îndată ce-i vedea pe pragul morţii.

Peste câteva minute calul se întoarse înapoi pe pământ în firea lui şi toţi ai casei îi mulţumiră că i-a scăpat de groaznica Sila.

A doua zi băiatul cu nevasta şi soră-sa se duse la Crivăţ ca să ia binecuvântarea părintească, şi după ce o dobândi, se întoarse cu cele două cumnate ale sale înapoi,

şi trecând pe la Austru, se opri să-şi vadă prietenul căruia îi mântuise zilele. Acesta văzând pe zâna cea mare, se răni de frumuseţea ei şi o ceru în căsătorie.

Zâna rănită şi ea de frumuseţea lui primi bucuros.

Zâna cea mijlocie se mărită cu feciorul cel mare al Miezei noapte, care aflând din ce primejdie l-a scăpat băiatul, se împrietenise cu el, şi sora lui s-a măritat şi a luat pe cel de-al doilea.

După aceea au făcut nuntă mare şi masă frumoasă care a ţinut o săptămână întreagă, la care a băut şi a mâncat acela ce astă frumoasă poveste v-a îndrugat.

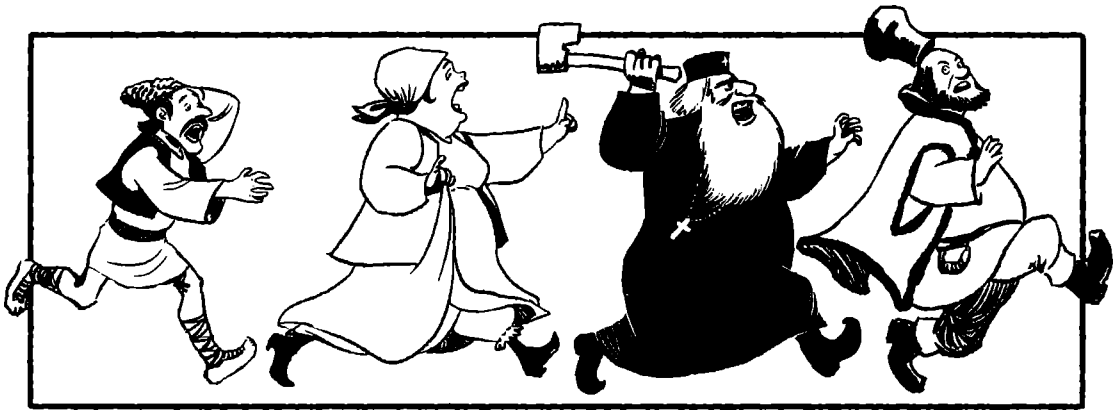

SGÂMBOIU

I

A fost odată într-un sat un popă şi o preoteasă; popa era harnic şi de ispravă şi preoteasa tânără şi frumoasă nevoie mare. După urma popii nu se auzise nimic căci el îşi vedea bietul de biserică şi de plugul lui, dar despre preoteasă se cam şoptea printre cumetre că îi cam făcea cu ochiul lui alde pârcălabul satului; de unde să nu fie! Popa nu prea le băga în seamă căci îşi iubea nevasta şi avea încredere în ea, dar preoteasa le băgă grozav şi puse pică pe un argat ce avea, care era cu părul roşu şi urât pomină şi se numea şi Sgâmboiu, învinovăţindu-l că el împrăştia prin lume aceste scornituri, şi puse picioarele în prag să-l dea afară şi pace bună.

Popa nu se prea îndura să se lipsească de aşa bunătate de argat care era vrednic şi supus, dar nevasta sa începu să-i strige că nu mai mănâncă pâine şi sare cu el dacă nu l-o goni, şi fu nevoit să-i plătească simbria şi să-i dea drumul.

O săptămână merse cum merse fără de slugă în casă, dar pe urmă nu mai merse căci se apropia vremea câmpului şi casa cerea multe şi de toate pe care nu le putea prididi o femeie singură.

— Ascultă părinte, zise preoteasa într-o zi, mâne e obor la târg, fă bunătate de te du şi tocmeşte un argat că nu mai merge.

— Mă duc nevastă, răspunse popa cu supunere.

— Dar să-ţi bagi ochii în cap şi să nu mai îmi vii cu vreun slut cu părul roşu, pe care să-l cheme Sgâmboiu căci atâta ţi-e, m-ai auzit?

— Da nevastă, răspunse popa urcându-se în poştalion şi apucând frânele lui Bălan ca să iasă din curte.

Peste un ceas popa ajunse la târg, trase la un han unde-şi lăsă calul şi căruţa şi plecă după argat. Cum intră în târg iată că-i iese înainte-i un băieţandru sprinten şi vioi dar cu părul roşu în cap.

— Sărut mâna părinţele, zise el scoţându-şi căciula.

— Se trăieşti băiete, răspunse popa.

— Dar unde te duci?

— Mă duc să dau o raită prin târg ca să găsesc un argat.

— Ia-mă pe mine c-o să ţi fiu de bună treabă.

— Cum te cheamă?

— Sgâmboiu.

— Nu pot băiete, şi plecă popa p-aci încolo fără să spună pentru ce.

Intrând în obor popa dete târcoale în dreapta şi în stânga, dar nu găsi nici picior de argat, parcă dăduse pământ peste ei. La cotitura unei uliţi însă se întâlni cu alt băiat tot cu părul roşu dar cu alt chip.

— Unde te duci părinţele? zise el.

— Mă duc să caut un argat.

— Ia-mă pe mine.

— Cum te cheamă?

— Sgâmboiu.

— Nu te iau băiete, şi plecă înainte.

La altă cotitură se întâlni cu alt băiat, da' tot cu părul roşu, care cum îl văzu îi zise:

— Unde te duci părinţele?

— Să caut un argat.

— Ia-mă pe mine.

— Cum te cheamă?

— Sgâmboiu.

— Ei!, se vede că s-a sgâmboiat toată lumea! strigă popa fără să se mai gândească, că astea sunt drăcoveniile lui Ucigă-l toaca, sparge-i-s-ar solniţile, care şi-a băgat coada la mijloc şi i-a scos înainte într-adins numai oameni cu părul roşu şi pe care-i chema Sgâmboiu. Cât îmi ceri pe an, măi băiete? zise iarăşi popa după oleacă de gândire.

— Eu nu mă tocmesc cu anul, ci cu toptanul.

— Dacă e aşa, spune-mi cum vrei să te tocmeşti?

— Să-mi dai o pereche de boi când ţi-o urla lupii în casă.

Auzind astă vorbă popa râse de prostia băiatului, care se păcălea singur, căci când era să-i urle lupii în casa lui?, şi merse îndată la o cârciumă vecină să bea aldămaşul spre semn de învoială.

II

Când îl văzu preoteasa întorcându-se acasă în căruţă cu un argat cu părul roşu, vai de pielea lui săracul, nu-l mai spălă toată gârla ce trecea p-alături, şi când auzi că-l cheamă şi Sgâmboiu, zor nevoie să-i sară în câlţi şi să-l apuce de barbă. Bietul popă îi spuse că n-a găsit pe altul, dar cui s-o spui? Gura ei tăia în săbii; în sfârşit nu avu ce să facă, nevoia o sili să primească pe Sgâmboiu de bun şi să se slujească cu el pân-o găsi pe altul.

După ce se potoli tevatura, Sgâmboiu chemă d-o parte pe popă şi-i zise:

— Taică părinte, eu sunt băiat vrednic, muncesc cât patru şi mă apuc de treabă fără să-mi dea nimeni ghes, dar am şi eu toanele mele; mă apucă strechea în mijlocul muncii celei mai grabnice şi dacă nu mă laşi să fac ce voi, atunci nu mai sunt bun de muncă toată ziulica, iar de mă laşi mă întorc îndată şi-mi văd de lucru cu îndoită sârguinţă; de aceea părinţele să faci bunătate ca îndată ce m-oi auzi zicând: strechea părinte, strechea, să-mi răspunzi: strechea tată, strechea, şi să mă laşi să fac ce-oi vrea.

— Bine, fă ce ştii, răspunse popa, numai treaba să meargă.

Treaba mergea bine de tot, căci Sgâmboiu muncea cât un bivol şi da de rost la toate, învârtindu-se numai într-un picior.

Preoteasa care avea cuvintele ei d-a se teme de gândurile ce o fi având veneticul despre dânsa stătu deocamdată la pândă ca să-l vază în ce ape se adapă el, dar după

ce-l văzu că e n'aude n'a vede n'a greul pământului, mai prinse inimă în ea şi începu iarăşi se dea cu praştie cu alde pârcălabul prin cinstea popii.

Deocamdată începură să se întâlnească noaptea când se potoleau şi apele; atunci preoteasa îndată ce simţea că popa şi Sgâmboiu dormeau pe sforăite, se ducea în arie ca să vorbească oleacă cu drăguţul printre gard: dar după ce văzu că nu-i simt nici vânturile, mai prinse niţică inimă, preoteasa începu să sară pârleazul şi să dea câte o raită pe la aria pârcălabului când popa era la câmp, şi în sfârşit începură se se giugiulească mai în isichie chiar în casa popii când el făcea sudori ca să umple hambarul.

Toată lumea vedea şi toată lumea râdea de îmbroboditul de bărbat, numai popa şi Sgâmboiu nici vedea nici că simţea cum maica preotească le punea ghiocei la ureche, ci-şi vedeau de muncă de dau pe brânci. Într-astă diastimă* de vreme pe Sgâmboiu nu-l apucase niciodată strechea; dar într-o zi pe când făcea ogorul opri plugul la jumătatea brazdei şi o rupse la fugă spre casă strigând:

— Strechea taică părinte, strechea.

— Strechea tată, strechea, răspunse bietul popă uitându-se după el ca un bobleţ.

Tocmai într-acea zi se întâmplase să vină la preoteasa pârcălabul ca să-şi mai uite ale necazuri, însă când să se dea şi ei în dragoste ca omul, se pomeniră cu năpastea în cap, adică văzură că vine spre casă Sgâmboiu cu o falcă în cer şi alta în pământ. Cum îl zăriră, parcă dete uliul prin ei: zvâc în dreapta, fâstâc în stânga, pârcălabul îşi pierduse de tot capul şi începuse să vază stele verzi înaintea ochilor. Din norocire preoteasa nu se fâstâci, ci cum îl văzu că dânsul şi-a pierdut cumpătul, îl luă de mână şi îl aruncă bâldâbâc într-o putină mare plină cu lână ce avea după uşe şi îl îngropă în lână puindu-i şi deasupra capului câteva tigăi.

După aceea ieşi în prag în drumul lui Sgâmboiu şi îi zise:

— Ei, ce vrei? Ce alergi aşa ca un năbădăios?

— M-a trimis părintele, răspunse Sgâmboiu, să opăresc lâna din putina de după uşe.

— Lasă c-o opăresc eu, răspunse biata preotească căreia îi intră un cui în inimă când auzi aceste cuvinte.

— Nu se poate, căci părintele mi-a zis să nu mă întorc cu lâna nespălată, şi până să-şi vie stăpână-sa în fire din înmărmureala ce-i pricinuise astă poruncă, o dete la

* diastimă – răstimp, interval

o parte, puse căldarea pe foc, şi până să se înferbinte apa, îşi găsi de lucru prin casă şi nu dădu deloc prilej preotesei ca să rămâie singură şi să-i facă vânt ibovnicului.

Îndată ce se încălzi apa luă căldarea de toartă după pirostii, intră cu ea în casă şi svâr!... turnă toată apa care ferbea în clocote peste lână. Pârcălabul cum se simţi opărit saitoc sări peste Sgâmboiu afară, şi nenemerind uşea, dete năvală spre fereastră, sparse geamurile şi ieşind afară cu cercevele cu tot fript şi opărit ca vai de el, o rupse d-a fuga de-i sfârâiau călcâiele.

Preoteasa care era şireată foc se prefăcu că nu ştia nimic şi zise cu mirare lui Sgâmboiu:

— Dar ce să fie asta, măi Sgâmboiu?

— Se vede c-a ieşit dracu' ce se încuibase în casă, maică preotească, răspunse Sgâmboiul apucând-o p-aci încolo înapoi spre câmpul popii.

III

Ajungând la câmp Sgâmboiu nu crâcni să spuie nimic popii, şi preotesei îi veni inima la loc când îşi văzu bărbatul viind acasă seara tihnit şi potolit. Toată noaptea popa şi Sgâmboiu dormiră pe sforăite, numai preoteasa biata nu dădu ochii în gene gândindu-se şi răsgândindu-se cum o fi bietului pârcălab. A doua zi după ce se cotorosi de popă şi argat şi puse oala cu legume la foc, îşi aruncă scurteica pe dânsa şi dete o fugă până la pârcălabul ca să vază cum îi era.

Pârcălabul îşi uitase păţitania de ieri şi plecase pe aci încolo după sfertul birului ca şi cum nu i se întâmplase nimic; pesemne apa nu fusese îndestul de ferbinte şi se alesese numai cu câteva arsuri uşurele. Aflând aceasta de la argaţi, preotesei îi veni iar inima la loc, dar nu se lăsă până ce nu dete ochii cu el şi văzu singură că a scăpat ieftin.

Câteva zile după astă întâmplare nu se mai întâlniră de frică să nu dea iar de şugubină, şi se păzeau ca de foc de procletul de Sgâmboiu, dar văzând că nu se simte nimic şi roşcovanul îşi vede numai de lucrul lui, începură se creadă că istoria cu lâna a venit aşa din întâmplare şi fără gând rău, şi cotuşea de dragoste îi împinse să-şi vadă iar de marghiolii şi să-şi dea întâlniri iar în casa popii.

Trecu d-aci încolo iarăşi mai multă vreme la mijloc fără să se schimbe lucrurile din starea lor firească, însă într-o zi iar apucă pe Sgâmboiu strechea tocmai când prăşea un pogon de pământ, şi o reteză d-a petrecul spre casă.

Se vede că era un făcut ca Sgâmboiu să sosească tot la ţanc când le era îndrăgostiţilor lumea mai dragă, căci şi de astă dată fu zărit tocmai la frântura fierului şi pricinui aceeaşi zătihneală*.

De astă dată preoteasa avu mai mult răgaz şi putu să-şi suie drăguţul în pod, însă pe procletul de argat nu-l chema Sgâmboiu de florile mărului. Cum ajunse acasă el iarăşi dete de preotesă, o dădu din uşe la o parte şi intră năvală în tindă unde era gura podului.

— Dar ce e, nebunule? Ce te-a apucat? strigă preoteasa făcută foc.

— M-a trimis taica părintele, răspunse Sgâmboiu abia vorbind de ostenit ce era, ca să arunc în pod ăi araci de după uşe că nu ştiu ce are să pui în locu-le; şi fără să bage de seamă ce-i zice preoteasa, se puse pe lucru şi începu să arunce în pod gătejele de araci tot cu ţepuşele înainte.

Bietul pârcălab se făcu mârcă pe pământ într-un colţ aproape de streaşină, ca să nu fie lovit, dar parcă ar fi fost un făcut şi ar fi ştiut ăl de jos unde se ascunde el, căci toate pustiile de ţepuşe tot spre el se aruncau şi tot în cap îl izbeau. Când văzu că-l pridideşte cotonogeala şi nu mai era de suferit, schimbă locul şi fugi aci la dreapta aci la stânga, dar unde se ducea aracii îl ajungeau şi mereu îl cotonogeau.

În sfârşit tocmai când îl răzbi bine şi începu să-i ţâşnească sânge din împunsături, se sfârşiră şi aracii şi plecă şi Sgâmboiu p-aci încolo. Când îl scoase d-acolo preoteasa care stătuse pân-atunci într-un colţ cu inima cât un purice, plângând în ea şi dând tuturor răilor pe afurisitul de argat, ţi-era mai mare jalea să te uiţi la bietul pârcălab: capul îi era numai cucuie, obrazul numai împunsături sângerate. Cât despre haine nici se mai ţineau pe el de jerpelite ce erau!

— Ti!, preotească, strigă bietul pârcălab după ce-şi mai veni în fire, dacă te-o mai îndemna inima la dragoste, ăi veni tu pe la mine, iar de unde nu, să-mi taie picioarele cine m-o mai prinde pe la tine.

---

* zătihneală/zăticneală – împiedicare, stânjenire

IV

Pârcălabul se ţinu de cuvânt, nu mai dete prin casa popii, şi preoteasa fu silită se vie la el când putea să se strecoare printre picături şi s-o ducă târârşi gropişi ca vai de lume; însă aşa viaţă cârpită cu aţă nu le era pe plac nici unuia, nici celuilalt, căci se învăţaseră să trăiască în ogodul lor pe socoteala popii fără grije şi necaz, şi la pârcălabul trăiau strâmtoraţi ca vai de lume şi mereu cu frica în sân!

Muierea, lăsată cum e de Dumnezeu mai nerăbdătoare, deschise mai întâi gura şi zise:

— Drăguţă, nu mai merge să tot tragem targa pe uscat.

— Dar ce să facem, dragă leicuţă? întrebă pârcălabul.

— Ce, ne ce, nu ştiu, ştiu că nu mai merge şi pace; trebuie să luăm alte apucături.

— Ce! Ori vrei să laşi pe popă? strigă ibovnicul cutremurându-se.

— Ba nu, răspunse femeia, căci ştiu bine că tu nu ai punga groasă ca el şi eu nu sunt învăţată să trăiesc cu mămăligă şi cu ceapă.

— Atunci ce se facem şi cum s-o croim?

— Nu ştiu cum, că zău mi s-a urât: mănâncă tu cuc singură de ţi se face pânea fiere în gură, trăieşte tu mereu cu ochii pe fereastră tremurând de teamă să nu vezi pe Sgâmboiu, sgâmboi-l-ar Dumnezeu, viind cu cine ştie ce nagode, şi fugind tu d-acasă ca o hoaţă, lăsând copiii în troacă în mila lui Dumnezeu, şi furişându-te prin fundul grădinei şi sărind pârleazuri peste pârleazuri, cu frica în sân că te-o căta cineva p-acasă şi nu te-o găsi, sau te-or vedea vecinii şi or da sfară în ţară.

— Atunci ce e de făcut? Spune!

— Toată lumea petrece în chefuri şi voie bună, toate femeile se duc pe la locurile de muncă ale bărbaţilor şi ibovnicilor lor ca să mănânce şi să chefuiască cu toţii, numai eu bunginit-am de mine mă bate Dumnezeu acasă, că pustia de inimă nu-mi dă brânci să mă duc la popă.

— De ce nu vii la mine?

— Că bine zici! Dar se poate?

— Cum de nu? Am la capătul grâului un păr sălbatic stufos şi vreo opt meri mai mărunţi, de fac o umbră, de drag să stai acolo pe vreme de arşiţă şi să nu-ţi pese de căldură.

— Şi nu mi-o spui mai devreme, neicuşorule! Să ştii că am să viu chiar mâine; am să fac o azimă caldă, ştii cum o fac eu în legea mea, am să pui un caş moale şi numai unt, am să pun o gâscă pe varză să-ţi lingi degetele şi am să umplu plosca a durdă* cu vin d-acela ca chihlimbarul, să bem pân-om da cu căciula în câini.

— Bravo! Vezi, aşa te voi!

— Dar bine, unde sunt câmpurile tale?

— Alături d-ale popii, dar n-avea grije că de la el la mine nu se vede nici pic.

— Nu trag în gură de asta, dar mă gândesc cum să-ţi cunosc de departe plugul tău din celelalte?

— Să bagi de seamă că boii mei dinainte sunt negri pătaţi cu alb pe spinare.

— Mai are primprejur altcineva asemenea boi?

— Nimeni; popa are precum ştii doi boi negri, dar sunt negri de tot şi îi pun la roată, iar nu la tânjeală.

— Bine, aşteaptă-mă mâine la câmp că viu negreşit.

V

A doua zi cum plecă popa şi Sgâmboiu, saitoc preoteasa din pat, sumete mânecile, cerne, frământă, fă azimă, încheagă laptele, taie gâsca cea mai grasă, toacă varza ca fideaua, pune azima în ţest şi gâsca la cuptor, umple plosca cu vin de trei ani, şi după ce a gătit toate, pune-le în masă, ia plosca după gât şi pleacă însăcsănată cu ele spre câmp!... Zău că la multe nagode te împinge pustia de dragoste!

Într-această vreme Sgâmboiu şi popa munceau în ruptul capului pe vipia de căldură, îmbucând pe la soroace câte un codru de mămăligă cu ceapă strivită, când bând din fedeleş câte puţină apă încropită de zăduf; ce erau se facă bieţii oameni? Când plecaseră ei d-acasă preoteasa era cam zaifă*, ba bolnavă de tot, gemea în pat de ţi se rupea inima, şi bietului popă nu i-a mai ars de merinde mai bune şi nevoia l-a silit să se ducă gui ne gui la muncă.

---

* durdă – rotundă, durdulie
** zaifă – indispusă, bolnavă

Când să se apropie soarele de nămiezi, Sgâmboiu din senin opreşte plugul în mijlocul brazdei şi scoate resteurile de la plug.

— Dar asta pe tine? strigă popa, ce iar te-a apucat strechea?

— Ba nu taică părinte, dar m-am gândit că ăşti boi negri săracii tot mereu trag greul la roata plugului şi juganii cei albi se fandorosesc numai la tânjală, şi m-am hotărât săi pui şi pe ei oleacă la muncă, să ştie şi ei ce e nevoia.

— Ei bată-te să te bată, că hâtru mai eşti! zise popa râzând de prostia slugii sale, pentru atâta lucru de nimic să pierzi un fârtal de ceas!

— Lasă c-oi munci mai mult un fârtal peste nămiezi şi se face tantoi pe tantoi.

Popa nu mai zise nimic, Sgâmboiu mută boii cei negri de la roată la tânjală şi pe cei albi la roată, şi după aceea, să iertaţi, îşi scoase nădragii după el şi-i aruncă pe spinarea boilor celor negri.

— Dar asta pe tine, măi Sgâmboiu! Ce ai căpiat d-ai rămas ca nelumea?

— Ba nu taică părinte, dar mi-e cald de mor.

Într-această vreme preoteasa venea, venea încărcată cum era rotindu-şi într-una ochii pe luciul de câmpie brăzdat de nenumărate pluguri, şi se uita ca o haitoşe doar o vedea la unul din ele la tânjala dinainte doi boi negri cu câte o pată albă pe spinare. După ce se uită mai multă vreme, zări în sfârşit doi boi negri pătaţi cu alb pe spate înaintea plugului şi o luă cu nădejde drept spre partea locului. Dar ce pocinog pe ea săraca! Când se apropie bine de nu mai putea să fugă sau să se ascunză, zări pe Sgâmboiu mânând boii şi pe popă ţiind cormana* plugului, iar pe spinarea boilor nădragii care de departe se păreau o pată albă. Ei, ce era de făcut? Trebuia să meargă cu Dumnezeu înainte şi ce o ieşi să iasă.

— Dar asta pe tine! strigă popa văzând-o că vine aşa înterezată îmberezată, ce ai păţit de ai lăsat zăcerea şi ai venit pân-aici?

— Am venit să vă aduc de mâncare, dragă părinţele, răspunse cu glas mieros nemaiavând încotro preoteasa noastră, căci mi se urâse grozav mâncând tot singură acasă.

— Bine ai făcut dragă preotească, căci îţi spui drept îmi cam clănţăne dinţii de foame şi mi s-a urât cu a pustie de ceapă strivită; dar ce ne-ai adus tu acolo?

— Niţică gâscă pe varză, un căşuleţ, o azimioară şi o ploschiţă de vin.

— Dar bine soro, ăsta e prânz împărătesc!

---

* cormană – parte a plugului care răstoarnă brazda

— Să mă ierţi părinţele, dacă am greşit şi te-am dat de cheltuială, dar cum mi-era de rău am crezut că nu te superi dacă oi face şi eu ceva pentru a pustie de sănătate.

— Dar de unde să mă supăr? Dimpotrivă îţi zic bravo, bine ai făcut şi să faci şi altă dată; dar nu e prea mult pentru noi amândoi?

— Ba prea mult, dar de!, pe cine să mai poftim? pe cine ai p-aici primprejur dintre cunoscuţi?

— Pe Stancu alesul, feciorul lui alde moş Mieilă, pe Cândoi ăl mare, pe dascălul Stanciu şi pe pârcălabul.

— Ăilalţi sunt însuraţi şi cu neveste care le aduc de mâncare la nămiezi, dar bietul pârcălab săracul, dacă vrei să mă asculţi, cheamă-l pe el.

— Bucuros, căci mie totuna mi-e; măi Sgâmboiu dă fuga la pârcălabul şi pofteşte-l să vie se mănânce cu noi la masă.

Sgâmboiu îşi luă nădragii după spinarea boilor şi p-aci ţi-e drumul.

VI

Pârcălabul ara mereu şi pe la soroace da cu ochii o raită pe a lucie de câmpie, doar o vedea venind preoteasa, şi se mira în sine şi zicea:

— Ce tătarii o fi având de nu mai soseşte, căci am început să înghiţ a sec?

Când îşi pierdu de tot nădejdea, văzând că soarele era la nămiezi, şi începu să creadă că preoteasa şi-a luat seama sau a dat de vreo şugubină, se pomeni cu Sgâmboiu venind în fugă spre dânsul şi strigându-i de departe.

— Fugi pârcălabe, fugi, că popa a aflat că-i pui ghiocei la ureche, şi vine încoa cu barda în mână gata să te omoare; fugi creştine mai iute că abia l-a ţinut maica preotească să nu facă pocinog, căci după urma lui pân-acum erai şi mort.

Auzind unele ca acestea pârcălabul o sfecli, căci se ştia cu musca pe căciulă, şi o luă retezului pe a câmpie mare, iar Sgâmboiu se întoarse la câmpul popii, şi întrebându-l dacă vine pârcălabul, el răspunse:

— Vine acuşica, dar până una alta mi-a zis să te rog ca să faci bunătate să te duci fuga până la el cu securea ca să-i ajuţi să dreagă o roată de la plug, care i s-a stricat tocmai la jumătatea brazdei.

— Bucuros, răspunse popa, şi numaidecât îşi puse căciula în cap, şi luând toporul în mână, o luă raita spre câmpia pârcălabului. Preoteasa pe care n-o răbda inima să vază mai curând ce era, se luă şi ea după popă, şi Sgâmboiu rămase lângă bucate ca să nu le fure cineva.

Cum plecară stăpânii, fericirea lui: întinse masa pe pajişte, rupse azima şi brânza, tăie artanele gâştei şi se puse pe mâncare şi băutură până ce făcu tot lins prelins cu fundul în sus. După ce nu mai rămaseră decât vasele şi firmiturile, chemă pe Dulău care dormea sub car, îl vârî cu nasul în bulucul de firmituri şi-l lăsă se le hăpăiască, iar el o apucă razna şi se luă după popă şi preoteasă.

Când ajunse popa la câmpul pârcălabului abia gâfâind, ia pe pârcălab de unde nu e, căci el fugea spre sat de mânca pământul. Popa îl zări şi se luă după dânsul, preoteasa după popă şi Sgâmboiu după preoteasă, şi alergau cât puteau de iute şi strigau mereu:

— Stai pârcălabe, stai nu fugi, că suntem noi.

— Uite că am venit cu securea, striga popa răsucind în mână toporul ca să-l vază pârcălabul.

— Lasă naibii a pustie de roată până după nămiezi şi aide la masă, striga preoteasa.

— Nu fugi aşa ca duşii după lume că doar n-a dat strechea în tine, strigă Sgâmboiu.

Dar pârcălabul cu cât auzea aceste zbierete în urma lui, a căror noimă n-o putea înţelege din pricina depărtării, cu atâta fugea mai iute şi da mai zor ca să se vază mai curând în sat.

Popa văzând că nu poate să-l ajungă cu niciun chip, zise nevesti-sii:

— Ia să-l lăsăm ciorilor că a nebunit săracul şi aideţi să ne vedem de mâncare.

— Aideţi, răspunse preoteasa cu inima cam îndoită, şi se întoarseră înapoi spre câmp.

Dar când ajunseră acolo se luară cu mâinile de păr de ceea ce văzură! Pe masă tăbărâse o liotă de câini care se băteau pe cele din urmă rămăşiţe ale gâştei şi ale azimei, după ce răsturnase cu gura în jos plosca cea durdulie. Văzând una ca asta, preoteasa începu să se plesnească cu palmele pe obraz şi popa începu să strige necăjit:

— Dar asta pe tine Sgâmboiu? Pentru ce ai fugit proclete de unde te-am lăsat eu?

— Am gândit c-o să ai trebuinţă de mine şi n-am ştiut că sunt p-aici potăi ca să mănânce bucatele, răspunse Sgâmboiu râzând, ştii ca prostul, de necazul stăpânilor săi.

Acum prinde orbul scoate-i ochii, necazu' şi mânia erau de surda; trebuia să înghiţă şi să tacă, păstrând pofta de mâncare pentru cină.

VII

Într-o zi nu departe de cea cu strechea pârcălabului, Sgâmboiu zise popii:

— Vrei părinte să vezi ce n-ai văzut de când eşti?

— Şi ce anume, măi Sgâmboiu? întrebă popa.

— Pe Ucigă-l toaca acilea şi ziua nămiezea mare?

— Ptiu! Trăsni-l-ar sfânta cruce, nu-i mai pomeni numele, duce-s-ar în pustii locuri.

— Dar vrei?

— Zău aş vrea să ştiu şi eu cum e necuratul, rupe-i-s-ar opincile.

— Atunci azi e zi de duminică şi tot n-avem nicio treabă. Aida cu mine în coşar şi fă aidoma tot ce oi face eu, şi zi tot ce oi zice eu, dar fără greşeală, căci pe urmă nu vezi nimic.

— Aide că fac şi zic tot ce mi-oi zice, răspunse popa care se întâmplase să fie cam cu chef într-acea zi.

Sgâmboiu îl duse în coşar şi, după ce tăie drept pe la mijloc un dovleac, ştii d-ăia mari turceşti, zise popii:

— Leagă bine de şale astă jumătate cu brâul şi apoi încalţă-te cu şalvarii peste ea.

— Dar pentru ce, măi omule? întrebă popa mirat de astă dănănaie.

— O să trăieşti şi o să vezi, răspunse Sgâmboiu.

Popa îi făcu pe plac şi-şi băgă jumătatea de dovleac în turuiaci. După ce făcu tot astfel şi Sgâmboiu, ieşi afară şi ducându-se până la marginea satului, se întâlni cu un precupeţ care striga cât îl lua gura:

— Am miere, miere de vânzare.

— Mă precupeţ, zise Sgâmboiu trăgând pe negustor mai la o parte; na o leiţă bacşiş şi intră în sat de-ţi vinde marfa, dar în loc d-a striga miere, strigă otravă, că o să aibi mai mulţi muşterii.

— Bine, aşa voi face, răspunse precupeţul şi cum intră în sat începu să strige în gura mare: otravă, otravă de vânzare.

Cum trecu pe la poarta popii şi auzi preoteasa stigând: otravă, otravă, ieşi numaidecât din casă şi începu să strige:

— Ăla cu otravă, ăla cu otravă, ce ceri pe litra de otravă?

— Zece lei, răspunse precupeţul.

— Zece lei!? strigă preoteasa, dar unde s-a pomenit să se vânză otrava aşa de scumpă?

— Zi mai bine unde s-a pomenit să se vândă otrava cu litra? Nu vezi că e galbenă şi frumoasă aidoma ca mierea? Ba încă şi miroase a miere.

— Să o dai mai ieftină dacă vrei să iau şi eu.

— Nu pot că nu-mi dă mâna.

— S-o laşi cu opt lei.

— Nici cu nouă lei şi un zlot nu pot s-o dau.

— Ti!, că prea scump mai eşti.

— Ce e bun nu e scump.

— Ia dă-mi o jumătate de oca.

— Adu un cenac* să pui în el.

— Na acest castron.

După ce-i puse câteva linguri de miere în cenac şi cântări, precupeţul dădu blidul în mâna preotesei şi plecă p-aci încolo.

Tocmai atunci intră şi popa cu Sgâmboiu în casă şi văzu blidul în mâna preotesei.

— Dar ce ai acolo, nevastă? întrebă popa, ce ai cumpărat?

— Niţică miere, părinţele.

— Ia dă-mi şi mie să gust niţică.

— Mănânc-o toată dacă vrei, mănâncă şi tu Sgâmboiaş, ca să te prelingi şi tu de bine, că eu am mâncat, şi dacă vreţi mai cumpăr şi alta.

— Ad-o încoa preotească, şi se puse popa cu Sgâmboiu şi mâncară până văzură fundul blidului.

Atunci Sgâmboiu începu să zică:

— Ştii una părinte? Pe mine a cam început să mă cam pişte la inimă.

— Şi pe mine, răspunse popa începând să se pipăie pe la stomac.

— Aoleu, pe mine mă doare rău de tot.

— Şi pe mine, vai de mine!

---

* cenac/ceanac – strachină mare de lut sau de lemn

— Aoleu mor!

— Aoleu mor!

Şi căzură d-a berbeleacul în mijlocul patului şi începură să se vaite şi să se tăvălească până ce nu mai mişcară deloc.

Pân-aci preoteasa sta într-un colţ şi se uita chiondorâş la ei muncită de gânduri, o muri ori n-o muri, dar când îi auzi că se vaită şi mai ales când îi văzu căzând în pat şi rămâind buşteni, îi veni inima la loc şi strigă:

— Ha! Fi-mi-a-ţi ai drăcuţului să-mi fiţi, aţi umblat cât aţi umblat dar acum vi s-a înfundat. Ia staţi voi să văd aţi murit cu tot dinadinsul or vă marghioliţi? Şi se duse de puse în foc o frigare şi după ce o roşi bine veni cu ea şi sfâr!, o înfipse în turuiacii popii, drept prin mijlocul dovleacului; după aceea făcu acelaşi lucru şi lui Sgâmboiu, dar nici unul, nici celălalt nu zise cârc, nici se mişcară, deşi frigarea după părerea preotesei intră în carne printr-o parte şi ieşi pe cealaltă.

— Au murit, lua-i-ar dracu'! strigă muierea voioasă, şi fuga la pârcălab să-i spuie că a scăpat de pacoste.

Pârcălabul care nu era o poamă mai bună, alergă într-un suflet şi văzându-i morţi, zise chiuind:

— Ştii una preoteasă, multă vreme am tremurat noi de frică şi de groaza lor; ia haide să le facem şi noi pe piele, să ne lăsăm cum ne-a făcut mama şi pe urmă să-i plângem urlând ca lupii.

— Bine zici, aşa să facem, şi numaidecât se lăsară cum zisese şi se puseră unul într-un colţ şi altul într-altul şi începură să urle ca lupii de auia casa a pustiu.

— Au! Au! striga unul pufnind de râs în dreapta, uitându-se la celălalt.

— Au!... Au! striga celălalt făcând asemenea.

— Sări părinte, dă-mi doi boi după tocmeală, strigă Sgâmboiu sărind în mijlocul casei, căci au început să-ţi urle lupii în casă.

— Îţi dau tată, îţi dau, răspunse popa sărind şi el ca un ţap, ţi-i dau că i-ai câştigat pe bună dreptate, dar până una alta ajută-mă să gonesc lupii din casă.

— Bucuros, răspunse Sgâmboiu, şi unde mi-ţi puseră amândoi mâna pe câte o beldie*, şi unde începură să răpăiască în spinarea lupilor şi să dea în ei ştii ca la fasole, de auia casa.

---

* beldie – par lung, prăjină, nuia

După ce se săturară de bătaie, popa şi Sgâmboiu îi făcură scăpaţi pe uşe afară, şi cu chipul acesta scăpă popa de necinstea din casă, iar Sgâmboiu plecă p-aci încolo după el cu doi boi pentru care muncise abia două luni.

Iar eu încălecai pe o şea şi vă spusei dumneavoastră aşa, poftindu-vă la toţi multă sănătate şi voie bună la citit, ca să aflaţi altădată, într-alt basm tot atât de mucalit, aceea ce au mai păţit popa şi preoteasa de la Sgâmboiu.

CĂLIN-NEBUNUL

Era odat-un împărat ş-avea trei fete şi erau aşa de frumoase, de la soare te puteai uita, da' la dânsele ba. Acu' cele două erau cum erau, da' cea mijlocie nici se mai povesteşte frumuseţea ei. Acu' câţi feciori de-mpăraţi şi de ginărari au cerut-o, împăratul n-o vrut să le-o deie. Acu-ntr-o sară au venit trei tineri şi le-o cerut, da' el n-o vrut să le dea. Acu' ei o ieşit afară şi unul dintr-înşii o prins a fluiera cât s-o făcut un nor mare şi nu s-o mai văzut nici ei, nici fetele. Le-au răpit.

Acu-mpăratul a scos veste-n ţară că cine-a găsi fetele le dă de nevastă. Acu-n satu' cela al împăratului era un om ş-avea trei flăcăi. Doi erau cum erau, da' unul era prost, şedea-n cenuşă şi-l chema Călin-Nebunul. Ş-au zis acei doi fraţi: „Haidem şi noi să căutăm fetele-mpăratului." Da' Călin a zis: „Hai şi eu cu voi." Ş-acei doi au zis: „Hai." Şi-mpăratul a zis că aceluia care s-a porni după fete îi dă bani de cheltuială şi straie de primeneală. Acu' ei au făcut un arc ş-o zis că unde l-a zvârli, până unde-a ajunge, acolo să poposească. O aruncat cel mare ş-o mers vo două zile ş-a ajuns. O aruncat şi cel mijlociu şi tot aşa degrabă a ajuns. Da' când o aruncat Călin-Nebunul, a mers trei luni de zile, zi şi noapte, şi de-abia a ajuns. Acu ei,

mergând pe drum, a gătit şi cremenea şi amnarul. De-abia a avut cu ce aţâţa oleacă de foc. Ş-o zis aşa ei înde ei că să păzească focul unul dintre ei cât or dormi ceilalţi doi, că dacă s-a stinge focul, îi taie capul celui ce-a păzit dintr-înşii. Acu' s-au culcat cei doi şi cel mare a rămas să păzească. Pe la miezul nopţii s-a auzit un vuiet grozav. Era un zmeu cu trei capete.

— Cum ai putut să-mi calci moşiile de la tată-miu făr' de voia nimănui? Hai la luptă!

— Hai!

Şi s-o luptat ei, s-o luptat, pân-acu' l-o omorât pe zmău şi o făcut din capetele lui trei căpiţi de carne. Acu' se trezesc cei doi.

— Uite, voi aţi dormit, da' eu uite ce lupt-am avut. Acu' a doua noapte cel mijlociu era să stea de strajă.

Iar pe la miezul nopţii se aude-un vuiet.

— Cum ai putut să-mi calci moşiile lui tată-meu fără voia nimănui? Aista era cu patru capete.

— Hai la luptă!

— Hai!

Şi l-a omorât şi pe acesta ş-o făcut patru căpiţi de carne din capetele lui. Acu', când s-au trezit ei, o-nceput să-i deie de grije lui Călin-Nebunul că să păzească bine focul. Acu' el a treia noapte era să fie. Acu' iar pe la miezul nopţii s-auzi un huiet mare. Un zmeu era, cu opt capete.

— Hi! zice Călin-Nebunul, că şi zmeul era năzdrăvan, şi ştia de dânsul, hai la luptă!

— Hai!

Cât se luptă, se luptă, cât de cât să nu se deie zmăul. I-o tăiet Călin-Nebunul o ureche ş-o picat o picătură de sânge ş-o stins focul. Ş-aşa, pin-tuneric, s-o-nceput ei a lupta ş-în sfârşit l-o omorât Călin-Nebunul ş-o făcut opt căpiţi de carne. Acu' ce să facă el? Foc nu-i. S-o luat el şi mergea aşa supărat pin pădure ş-o ajuns la un copac nalt şi s-o suit în vârful lui ş-o văzut în depărtare o zare de foc. Scoboară el şi se porneşte s-ajung-acolo şi-ntâlneşte un om pe drum.

— Bună noapte!

— Mulţămesc d-tale!

— Da' cine eşti d-ta?

— Eu îs De-cu-Sară.

Călin-Nebunul l-apucă şi-l leagă de-un copac cot la cot. Mai merge el o bucată bună, şi mai întâlneşte un om.

— Bună noapte.

— Mulţămesc d-tale.

— Da' cine eşti d-ta?

— Eu îs Miezu-nopţii.

Ia şi pe-acela şi-l leagă iar de-un copac. Mai merge el înainte şi mai întâlneşte un om.

— Bună noapte.

— Mulţămesc d-tale.

— Da' cine eşti d-ta?

— Eu îs Zori-de-Ziuă.

Îl leagă şi pe-acela. El i-o legat, că lui i-era frică să nu se facă ziuă.

În sfârşit, ajunge el acolo. Acolo era o groapă mare şi-un cazan c-o pereche de chirosteie mari, şi-ntr-însul fierbeau vo două-trei vaci şi-mprejurul chirosteilor se cocea o turtă. Şi împrejurul ei dormeau doisprezece zmei şi două zmeoaice, mamele lor.

Acu' Călin-Nebunul ia vo doi tăciuni într-un hârb şi-un cărbune-n lulea şi, plecând, iacă, i-a venit aşa o mirosnă de bună din demâncat şi, luând o bucăţică, o curs apă clocotită pe urechea unui zmeu şi el o ţipat straşnic, că toţi s-au trezit şi l-au prins pe Călin-Nebunul.

Ş-o vrut să-l omoare şi el a zis:

— Mă rog d-lor voastre, lăsaţi-mă, că sunt om sărac!

Da' ei au zis aşa:

— Dacă tu ne-i aduce pe fata-mpăratului Roşu, noi te-om lăsa.

Da' el o zis:

— Da' de ce n-o luaţi d-voastră, că sunteţi mai mulţi şi mai tari?

— Da' noi suntem duhuri necurate, şi-mpăratul are un cocoş şi-un căţel. Noi, când ne-apropiem de palatul lui, cucoşul cântă şi căţelul bate, şi noi trebuie să fugim. Da' tu-i putea mai bine, că eşti om pământean.

Da' Călin-Nebunul, viclean:

— Haideţi şi d-voastră cu mine, că-s eu om pământean şi căţelul n-a bate, nici cucoşul n-a cânta.

Da' Călin-Nebunul se uită şi vede-un voinic ca şi dânsul, legat cot la cot de-un copac, şi când o văzut că s-o pornit Călin-Nebunul, el s-o smucit straşnic, încât o rămas mânile la copac şi el a fugit.

Şi ei merg, merg pân' ce-ajung la poarta-mpăratului. Şi era o poartă mare de fier, că nu era-n stare să treacă nimeni afară de Călin-Nebunul. Şi el s-o suit pe poartă şi-o zis zmeilor:

— Hai să vă iau câte pe unul de chică, să vă dau în ogradă.

Şi lua tot câte unul şi cu paloşul le tăia capul, pân' ce-o tăiat la toţi. Ş-o intrat în ogradă, da-mpăratul, de grozav zid şi poartă ce avea, uşile erau toate deschise. Călin-Nebunul s-o suit sus pe scări, şi scările erau de aur bătute cu diamant, ş-o intrat în casă unde dormea fata. Da' era lună ş-o mândreaţă afară, şi luna bătea în casă unde dormea fata. Da' fata era aşa de frumoasă de cât de nepovestit. Călin-Nebunul a sărutat-o şi i-o luat inelul de pe mână şi s-o dus.

Când o ajuns la zmeii cei tăieţi, le-o tăiet vârfurile limbilor la toţi doisprezece şi le-o pus în basma ş-o trecut poarta şi s-o pornit la drum. A mers pân' ce-a ajuns la cazan. A putut prinde o zmeoaică ş-a tăiet-o, da' una a scăpat. O luat pe degetu' ista mic turta şi pe cellalt cazanu' cu carne şi-ntr-un hârb oleacă de foc şi s-o pornit la drum.

Ş-o ajuns la Zori-de-Ziuă şi i-o dat o bucat' de carne ş-o bucat' de turtă, l-o dezlegat ş-o zis:

— Hai, du-te!

Mai merge el, ajunge la Miezu-Nopţii şi-i dă ş-aceluia o bucat' de carne ş-o bucat' de turtă şi-i dă drumul ş-aceluia.

Când a ajuns la De-cu-Sară, era mai mult mort de când era legat. Îi dă ş-aceluia o bucat' de carne ş-o bucat' de turtă şi-i zice:

— Du-te, bre-n pace!

Când a ajuns, n-o apucat a aţâţa focul, şi soarele acu era sus. Fraţii lui atâta dormiseră, c-acu' intraseră mai de-un stânjen în pământ. Când s-o trezit, o zis:

— I, Călin-Nebune, lung-a mai fost noaptea asta.

Da' Călin-Nebunul nimica nu le-a povestit din ceea ce s-o petrecut cu dânsul noaptea. Au pregătit ei iar să se pornească ş-o zvârlit tot Călin-Nebunul arcul ş-o mers ei aşa pân' la Pădurea de aur. Când au ajuns acolo, le-o zis Călin-Nebunul aşa:

— Fraţilor, voi nu-ţi putea trece-n pădurea asta. Faceţi-vă voi o colibă aici şi staţi şi mă duc eu singur.

Aşa, el s-o pornit. Când o ajuns în mijlocul Pădurii cea de aur, fata cea mare a-mpăratului făcea de mâncat zmăului ei.

— Bună vreme, fată de-mpărat!

— Mulţămesc d-tale, Călin-Nebune. De numele d-tale am auzit, dar a vedea nu te-am văzut. Da' fugi că dac-a veni zmeul, te ucide.

— Da' cât mănâncă zmeul tău?

Fata zice:

— Patru cuptoare de pâne, patru vaci fripte şi patru antaluri* de vin.

Zice:

— Ia să văd eu, le-oi putea mânca?

Se pune Călin-Nebunul şi mănâncă toate. Iaca, vine şi zmăul.

— Bună vreme, câne de zmău!

— Mulţămesc, Călin-Nebune!

— Am venit să ieu pe fată. Na, hai la luptă!

— Stai, să mănânc ceva.

— Da', că, zice, eu ţi-am mâncat mâncarea.

— Cu atât mai bine, zice, eu sunt uşor şi tu eşti greu.

Şi se iau la luptă şi se luptă şi-l omoară Călin-Nebunul. Pe urmă zice fetei:

— Rămâi aici, că eu mă duc să scot cele două surori ale tale.

Şi se porneşte. Ajunge-n mijlocul Pădurii cea de argint. Fata cea mijlocie făcea de mâncat ş-aceea. Da' el a văzut-o, i-a căzut straşnic de dragă.

— Bună vreme, fată de-mpărat!

— Mulţămesc d-tale, Călin-Nebune! De numele d-tale am auzit, d-a vedea nu te-am văzut.

Da' şi Călin-Nebunul era frumos şi fetei i-o căzut drag. Da' fata-i zice:

— Fugi, că dac-a veni zmeul, te ucide!

— Da' cât mănâncă zmăul?

— Opt cuptoare de pâne, opt vaci fripte şi opt antaluri de vin.

— Adă-ncoace, să văd, oi putea mânca? Şi mănâncă tot. Iaca, vine şi zmăul.

* antal – butoi mare, de stejar, pentru păstrarea vinului sau rachiului

— Bună vreme, câne de zmău!
— Mulţămesc, Călin-Nebune.
— Hai la luptă!
— Stai, să mănânc ceva.
— Că eu ţi-am mâncat mâncarea!
— Mi-o fi mai uşor la luptă.
Şi se iau, se luptă şi se luptă şi-l omoară Călin-Nebunul.
Da' lui aşa-i era de dragă fata, de a luat-o cu dânsul la Pădurea de aramă. Când a ajuns în mijlocul pădurii, ş-aceea făcea de mâncat. Aceea nu-l ştia, da' văzându-l cu soră-sa o-nţeles.
— Unde-ţi este bărbatu' tău?
— La vânat, Călin-Nebune. Da' fugi, c-aista te omoară!
— Cât mănâncă el?
— Douăsprezece cuptoare de pâne, douăsprezece vaci fripte şi douăsprezece antaluri de vin.
— Ia să văd eu, oi mânca?
Mănâncă Călin-Nebunul, mănâncă, când la un antal de vin nu-l poate bea şi zice-aşa:
— Cu atâta-i mai tare zmăul decât mine. Iaca, vine şi zmăul.
— Bună vreme, câne de zmău!
— Mulţămesc d-tale, Călin-Nebune!
— Am venit să-ţi ieu pe fată.
— Ba pe fată nu-i lua-o.
— Hai la luptă!
— Numai să mănânc ceva.
— Eu demâncatul ţi l-am mâncat!
— Eu oi fi mai uşor, tu mai greu. Hai la luptă!
— Hai!
Se luptă, se luptă, cât de cât să nu să deie zmăul. Zice zmăul:
— Hai, eu m-oi face o pară roşă, tu te fă o pară verde.
Da' el cu asta a greşit, că para roşă-i mai moale, para verde-i mai tare.
Iaca, trecu pe-acolo o cioară pe sus. Şi-i zice zmăul:
— Cioară, cioară, moaie-ţi aripa ta-n apă şi stinge para ast' verde.

Da' Călin-Nebunul zice:

— Împărate Prenălţate, moaie-ţi aripa ta-n apă şi stinge para ăst' roşie.

Cioara, când a auzit – ştii d-ta, a urcat-o – îndată s-o dus. După ce-a udat-o, a-nceput a ciupi dintr-însa, ş-atâta sânge a-nceput a curge, de îmblai până-n genunchi.

De acolea el s-a luat cu fetele şi s-a pornit.

A agiuns în Pădurea de aur ş-a luat şi pe cea mare şi s-o pornit ş-o ajuns la fraţii lui.

Ş-o zis aşa:

— Fraţilor, pe aste două le-ţi lua voi, dar ast' mijlocie e-a mea; şi s-o culcat să doarmă.

Şi fraţii s-o sfătuit aşa: ca să-l omoare nu se putea, da' să-i taie picioarele şi să ieie fetele şi să se ducă la-mpăratul şi să zică că ei le-o scos.

Şi i-o tăiet picioarele când dormea ş-o luat fetele şi s-o pornit (aşa era de trudit de lupte, încât n-a simţit când i-au tăiet picioarele).

În zori de ziuă se trezeşte el. Se vede făr' de picioare. Ce să facă? Da' picioarele i le-o luat de acolo, că altmintrele el le-ar fi pus la loc, că era năzdrăvan.

S-o luat el încetişor ş-o intrat în Pădurea ast' de aur. A mers vo trei zile şi vo trei nopţi ş-a ajuns la un palat, aşa de frumosu-i, de nu te-ndurai să te uiţi la dânsul. Ş-a auzit un cântec aşa de jele, de i-o rupt inima. Se ia el încetişor şi se suie pe scările celea şi vede acolo pe voinicul ce-şi rupsese mânile la zmei.

— Bună vreme, voinice!

— Mulţumesc d-tale, Călin-Nebune, da' ce-ai păţit?

Şi el începe a-i spune toate câte-au păţit.

— Hai să fim fraţi de cruce!

— Hai!

— Da' d-ta cine eşti? l-întreabă Călin-Nebunul.

— Eu, zice, îs un fecior de-mpărat şi pădurile astea au fost toate ale tătâne-meu şi ni le-o luat zmeii; da' de când ai omorât pe zmei, acu' iar suntem noi în stăpânire, şi eu pentru că-s făr' de mâni trăiesc aici. Eu făr' de mâni, tu făr' de picioare, om trăi bine.

Călin-Nebunul se prinde cu mânile de gâtul feciorului de-mpărăt şi se primblau prin pădure. Aşa, într-o zi, aude un foşnet în frunze. Da' fratele lui cel de cruce zice-aşa:

— Eu m-oi apropia încetişor şi ţi-oi da drumul, şi tu prinde cu mânile.

Dându-i drumul, prinde pe zmeoaica cea scăpată şi zice-aşa:

— Fă-mi mie picioare şi iestuia mâni, ori te omorâm.

Şi zmeoaica zice:

— Ia, aciea, ca de un stânjin de departe, este o baltă; vâră-te acolo, că-i ieşi cu picioare şi iestlalt cu mâni.

Da' Călin-Nebunul, mehenghiu:

— Vârî-te tu întâi.

— Ei... ba vârâţi-vă d-voastră!

Da' Călin-Nebunul rupe o crenguţă verde ş-o moaie-n apa ceea ş-o scoate uscată, ş-o-ncepe a pumni, că de ce-o vrut să-i usuce.

— Mă rog, nu mă bate, căci este la dreapta altă baltă. Călin-Nebunul vâră o crenguţă uscată ş-o scoate verde, şi se vâră el acolo şi se scoate cu picioare şi cellalt cu mâni. Şi ia ş-o omoară pe zmeoaica, că ştia că-n orice vreme are să-i facă rău.

De acolo ei se iau iar şi zice Călin-Nebunul aşa:

— De-acu' eu mă duc să-mi caut pe nevasta mea, da-ntâi hai să mă duc într-un loc care ţi-am spus eu – la fata-mpăratului Roşu.

Şi se iau şi se pornesc. Mergând ei printr-o pădure, aproape de curtea-mpăratului, o cules Călin-Nebunul o basma de alune. Ajungând la poartă, a auzit un vuiet mare. Da' ei erau îmbrăcaţi cu iţari şi cu cojoc şi-ncinşi cu chimiriu. Da' baba cea de la poartă era de-a noastră.

— Bună sară, mătuşă!

— Mulţămesc d-tale, voinice!

— Da' ce-i aici, ce s-aude?

— Se mărită fata-mpăratului.

— Da' cine o ia?

— Bucătarul, c-o ucis doisprezece zmei.

Da' Călin-Nebunul îi zice-aşa babei:

— Mătuşe, iaca-ţi dau un căuş de galbeni, să-mi faci ce ţi-oi zice.

— Ţi-oi face, voinice.

El a luat basmaua cea de alune. Era basma de-ale noastre – neagră, cu floricele p-împrejur – ş-o pus inelu-n mijloc ş-o zis aşa:

— Du, mătuşă, şi pune dinaintea împăratului, măcar că te-or ghionti şi te-or da afară, vârî-te-aşa, cu de-a sila.

Baba s-o dus ş-o intrat în ghionturi, ca acolo, ş-o pus pe masă, ş-o ieşit. Când i-o dat Călin-Nebunul căuşul cel de galbini, ea straşnic s-o bucurat... că ea nu cât să-l fi avut în viaţa ei, dar nici nu l-a văzut.

Împăratul când o pus mâna pe basma, alunele a-nceput a durăi pe masă ş-o rămas inelu-n mijloc. Fata a zis:

— Iaca, tată, inelul meu, pe care nu se ştie cum l-am prăpădit.

Împăratul a-nceput a striga:

— Cine-a adus basmaua cu alunele?

Logofeţii au spus că baba cea de la poartă. Degrab-au strigat s-aducă cine-a adus. Se ia Călin-Nebunul şi intră. Da' mirele, ţiganul, şedea pe trei perini de puf. Când o fost Călin-Nebunul în pragul uşei, o perină a căzut de sub ţigan. Când a fost în mijlocul casei, a picat ş-a doua şi ţiganu-a zis: „Încet, să nu mă tăvăleşti." Când a fost lângă-mpăratul, a căzut ş-a treia perină, că de!, ţiganului nu i se cădea să şadă.

Zice-mpăratul:

— Cum, voinice, inelul fetei mele a ajuns la d-ta?

— Împărate prenălţate! Iaca cum şi iaca cum.

Da' ţiganul:

— Ce spui minciuni, că eu am ucis zmeii...

Da' Călin zice:

— Împărate, s-aducă toţi zmeii, să vezi: este vârful limbilor?

A adus, şi cu adevărat nu era. Atunci el le-a scos şi le-a arătat.

Atunci împăratu-a strigat s-aducă pe calul cel mai bun din grajd şi-o legat pe ţigan la coada calului, ş-o pus ş-un sac de nuci ş-o dat bici calului... Unde pica nuca, pica şi bucăţica din ţigan.

Acu-mpăratul a zis:

— De-acu, voinice, mi-i fi ginere.

Da' Călin a zis:

— Ba nu-mpărate, că mie alta mi-a căzut dragă, da' eu am un frate de cruce aici cu mine, tot fecior de-mpărat, s-o ieie-acela.

Şi l-o adus, deşi fata ar fi vrut mai degrabă după Călin-Nebunul; dar, dă, cu estălalt era potrivită. Ş-o făcut o nuntă straşnică, de-o ţinut vo trei săptămâni; luminaţii, lăutari, ce nu era?

Şi de-acolo o zis Călin-Nebunul:

— De-acu mă duc să-mi găsesc pe-a mea.

Cât plângea ei şi stăruia, da' n-a putut să-l potrivească ca să rămâie. Ş-o pornit. Când a ajuns el la casa tătâne-său, era un palat straşnic ş-un cârd de porci, şi-l păştea un băieţel ca de vro şapte ani. Că de când îi tăiase picioarele, acu' erau vreo opt ani de zile.

— Bună vreme, băieţele!

— Mulţămim d-tale, bade!

— Cine şade-n curţile ieste?

— Ia, nişte voinici cari au luat nişte fete de-mpărat, care le luase zmeii.

— Da' cum trăiesc ei, pe care fete o luat?

— Cel mare a luat pe fata cea mare, cel mijlociu a luat pe cea mică.

— Da' cea mijlocie?

Aia a pus-o de păzeşte găinăria.

— Da' tu al cui eşti?

— Mama-mi spune că-s al lui Călin-Nebunul, cine-a mai fi acela.

Da' el, când a auzit aşa, numai el ştia inima lui, că dă, să ierţi mata, cinstita faţa matale!, era al lui.

— Da' mă rog, bade, ajută-mi a da porcii-n ocol. Merg porcii, merg, când o scroafă nu vrea să intre.

Călin-Nebunul a trântit cu drucu-n scroafă. Ea a-nceput a ţipa alergând, porcii toţi după dânsa. Decât au auzit ei ş-o ieşit afară ş-o început a striga, care-i acolo de bate porcii? Da' Călin-Nebunul intră-n ogradă. Ei, cum l-o văzut, l-o cunoscut. Şi s-o sculat îndată şi s-o pus în genunchi înaintea lui.

— Iartă-ne, frate, că ne cunoaştem greşeala.

Da' Călin a zis aşa:

— Ba nu, fraţilor, hai să facem o boambă[*] de fier şi noi să ne punem tustrei alături, ia-aşa, cum faci cruce. S-o aruncaţi unul din voi în sus, că-i ştiută că pe care-a cădea, acela-i vinovat.

[*] boambă – obiect de formă sferică

Ş-o aruncat în sus, ş-o căzut pe cei doi şi i-o făcut mii de fărâme.

Şi el a făcut o nuntă straşnică. Da' el nu era aşa tare la inimă ca să ţie pe-acelea de rău, ca aceia pe asta a lui, el tot ţinea ca la cumnatele lui. Ş-o făcut un bal straşnic, şi eram şi eu acolo... şi ei au făcut o ulcicuţă de papară şi m-o dat pe uş-afară. Da' mie mi-o fost ciudă, şi m-am dus în grajd şi mi-am ales un cal cu şeaua de aur, cu trupu' de criţă, cu picioarele de ceară, cu coada de fuior, cu capul de curechi, cu ochii de neghină, ş-am pornit p-un deal de cremene: picioarele se topeau, coada-i pârâia, ochii pocneau. Ş-am încălicat pe-o prăjină şi ţi-am spus o minciună, ş-am încălicat pe-o poartă şi ţi-am spus-o toată.

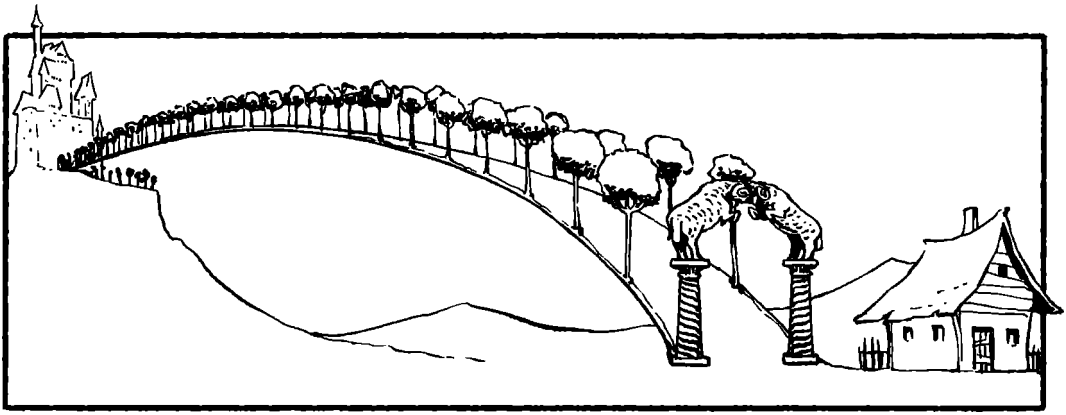

FRUMOASA LUMII

Apoi poveste, poveste, Dumnezeu la noi soseşte, că-nainte mult mai este. Era odată un vânătoriu ş-avea trei copii şi era sarac-sarac, cât numai cu-atâta se ţinea, că-mpuşca câte-o păsăruică, o vindea ş-atâta era hrana lui săracul. Acu era o pădure pe-acolo pe-aproape, de-i zicea Pădurea-neagră. S-o apucat oamenii din satul cela a zice că nu s-a putea să s-apropie nimeni de pădurea ceea. Ş-aşa era părăsită, nimeni nu se ducea, că ziceau că la miezul nopţii vin dracii.

Acu bietu' omul ist saracu' a zis într-o zi către femeia lui:

— Măi femeie, tot o moarte-am să mor, ian să mă duc eu în pădurea ceea, să văd ce-oi găsi acolo.

Aşa, i-a făcut nevasta o turtă-n traistă şi s-o pornit el; o luat puşca-n spate. Ajungând el acolo, lui îi era foarte frică... da' omul sărac, sărăcia-l împinge a se duce oriunde ca să câştige.

Iaca, mergând el aşa, ajunge la un copac nalt şi tufos straşnic, nu ştiu cum s-o fi chemat, şi vede-o pasăre aşa de frumoasă – era de aur.

Acu el ce să facă, ca doar să n-o-mpuşte, s-o poată prinde, că, vânzând-o vie, mai multe parale ar fi luat. Alungând-o el prin copac, ea se vârî-ntr-o bortă... ş-o prinde. El n-o mai stătut către noapte, că s-o temut de draci, ci o luat paserea ş-o venit acasă ş-o făcut o cuşcă bună ş-o pus paserea-n cuşcă.

Acu' el în ziua ceea, era sâmbătă, care-o prins-o, şi duminecă dimineaţa s-o ouat un ou. Oul era de aur. Da' el zice:

— Ei, măi femeie, eu n-oi vinde paserea asta, că ea s-o oua şi eu oi avea câte-un ou şi m-oi hrăni din zi-n zi.

El ia oul şi se duce-n târg şi-l întreabă negustorul:

— Ce ai de vândut şi cât ceri?

— Am un ou şi cer o mie de lei...

Da' un jidan zice (tot ei îs mai mehenghi):

— Ia să văd oul.

Când vede oul cel de aur – făcea mai mult decât o mie de lei – îi dă banii. Ia el mia de lei, cumpără cele trebuincioase pentru copii şi femeie şi se duce-acasă. Da' pe guşa păsării era ceva scris, da' omul nu ştia carte.

Când în a doua duminecă iar s-a ouat un ou de aur. Şi el s-o dus şi iar a cerut o mie de lei. Da' să iei samă d-ta, că tot jidanul cela i-a ieşit înainte!

În a treia duminecă, când a dus oul, a pus pe gânduri pe jidan. Şi s-o gândit aşa jidanul, l-o întrebat unde şede, să se ducă să vadă de unde are el ouă de aur. Vine jidanul; da' el ţinea cuşca în colţul casei.

Cum o intrat jidanul în casă – el ştia carte – odată şi-aruncă ochii-n fundul casei. Pe guşa paserei aşa scria:

„Cine-a mânca inima are să fie-mpărat; cine-a mânca rânza, de câte ori s-a trezi pe noapte, de-atâtea ori are să găsească câte o pungă de bani sub cap; cine-a mânca maiurile* are să fie om cu noroc în lume, oriunde va merge el, orice pas a face el, tot cu noroc are să fie." Acu' jidanul, tot cu duşmănie asupra creştinului:

— Vinde-mi mie paserea!

— N-o pot, jupâne. Ăsta-i câştigul meu, toată viaţa pentru mine şi pentru copii.

În sfârşit, cât s-o pus jidanul, n-o vrut bietul om s-o vândă. Jidanul a zis că i-i rău şi c-are să mâie la om.

---

* mai – ficat

Vânătorul a doua zi s-a sculat de dimineaţă şi s-o dus cu puşca după vânat. Da' jidanul – şiret, da' femeia, ca de-a noastre, proastă – şi-i zice-aşa femeii:

— Nevastă, ce să trăieşti c-un om aşa de sărac, vin' să te iau eu, că te-oi ţine bine şi ţ-oi ţine şi copiii.

Da' femeia zice:

— Dacă te-i boteza! Apoi, zice, cum la noi, nu se poate să se despărţească.

Da' jidanul zice:

— Lasă-l pe mâna mea, că eu îl omor până mâne.

Îi dă nu ştiu ce şi omoară omul. De-acolo zice-aşa:

— Femeie, te-oi lua, dar mai întâi taie-mi paserea şi mi-o frige. Da' să nu lipsească nimica din pasere, toată s-o mănânc eu.

Şi femeia, dobitoacă, ea s-a potrivit. A tăiat ş-a fript pasărea ş-o pus-o pe vatră, o strâns-o şi ea iese din casă cu treabă, şi copiii, tustrei, intră-n casă. Zice unul dintr-înşii:

— Mă, tare mi-i foame... Mama o fript paserea ceea, hai să mâncăm câte-o bucăţică.

— D-apoi dac-o fript-o jidanului, ne-a bate!

— Hai să mâncăm dinăuntru, că nu s-a mai vedea. Ia cel mare inima, cel mijlociu rânza, cel mic maiurile.

Pasărea acu nu mai plătea nimica dacă le mâncase acelea.

Da' copiii, după ce-au mâncat:

— Măi, hai să fugim, că ne-a bate.

Şi era o bortă-n dosul casei şi s-o vârât acolo. Vine jidanul. Da' la pasere cele nu-s într-însa. Apoi începe-a striga, bate pe biata femeie.

— De bună samă, o mâncat copiii, căci altul nime n-a fost în casă.

Jidanul îndată strigă după copii, să-i taie, să mănânce el din copii.

I-au căutat, i-au căutat, în sfârşit nu i-au găsit. Dac-o văzut jidanul că nu-s şi nu-s, s-o dus dracului – cruce de aur în casă! – a lăsat şi pe femeie şi tot. Că el tot aşa era să facă, d-apoi Dumnezeu a lăsat mai bine să mănânce copiii decât dânsul, că Dumnezeu nu doarme.

Acu, acel mare o îmblat ce-o îmblat, şi s-a făcut împărat pe ţara aceea. Acu numai aista era micuşor de tot, tot la mă-sa şedea, ist care mâncase maiurile, şi pesemne unde avea el să aibe aşa noroc, tare era leneş.

Cel ce o mâncat rânza găsea tot pungi de bani şi se făcuse straşnic om de rău. Îi erau dragi numai petrecerile, să ierţi mata, îi era dragi cucoanele cele frumoase. Acu', acolo, straşnic era de frumoasă una de-i zicea *Frumoasa lumii*. La soare te puteai uita, da' la dânsa ba. Acu el tot îmbla, că doar i-ar da-o boierul cela, da' nici că vrea să i-o dea. Iaca, vine el acasă la mă-sa:

— Mamă, ce mi-s buni mie banii dacă nu pot eu lua pe ceea ce mi-o picat dragă?!

Da' mă-sa zice:

— Dragul mamei, du-te şi tot te-i putea întâlni cu ea. (Să vorbească cu dânsa, poate i-ar fi fost şi ei drag.) Da' ea era vicleană.

Acu' aist ce-o mâncat maiurile se juca cu nişte bulgăraşi cu alţi băieţi pe-afară. Vine un moşneag.

— Dragul moşului, ce faci tu aici?

— Ia, mă joc, moşule!

— Hai cu moşu', că ţi-a da pere şi mere (ştii, ca la copii), înşală pe băiet şi-l ia cu dânsul.

Da' acela era un vrăjitor grozav – îngheţa apa. Ş-acu' el, tot vrăjind prin Pădurea-neagră, a dat de ceva straşnic, care el nu putea face, numai c-un copil. Se duce-acolo cu băietu-n mijlocul pădurii şi dă de-o piatră mare. Şi bate de trei ori în piatră şi se deschide pământul. Şi el zice băietului aşa:

— Măi băiete, du-te pe scările ieste într-acolo sub pământ (erau nişte scări) şi-ai să cobori într-o grădină aşa de mândră, şi-ai să dai de-o căsuţă acolo-n grădină. Şi să intri-n casă ş-ai să vezi un horn făcut acolo şi pe vatră ai să vezi o cheie. Să iei cheia ceea, s-o pui în brâu şi să vii înapoi la mine. Da' na-ţi ş-o veriguţă de fier, că făr' de veriga asta nu poţi intra. (Acolo era pe ceea lume, zice-că.)

Băietul se ia, merge-ncetişor şi intră până-n grădina ceea.

Da' acolo aşa era o mândreaţă, grădina cu pomi cu poame de aur... încât băietul s-o mirat când o intrat acolo şi, ştii, ca copilul, mai degrabă a alergat la pere şi la mere decât la cheia moşneagului. Ştii cum e treaba noastră – era cu cămeşoi şi cu curăluşă bună-ncins, ş-o împlut sânul de mere şi de pere. El pornise să iasă, când

şi-aduce aminte de cheie, merge într-acolo ş-o ia – da' cheia era straşnic de ruginită... Cine ştie ce-ar fi făcut el cu cheia ceea, şi astăzi am fi fost sub mâna lui poate... Se ia băietu-ncetişor, se suie iar pe scară să ias-afară – că ştii d-ta că el, bătrânul, deşi avea putere, nu putea intra în rai, dar ista ca copil...

Când a ajuns în gură să iasă, moşneagul a strigat:

— Stai, nu ieşi! Dă-mi cheia!

Băietul zice (era mic, da' tot cu cap):

— Ba lasă-mă să ies întâi afară!

— Ba nu te las.

— Nu-ţi dau cheia! (Ştii d-ta, nici mâna nu putea vârî, că era păcătos.)

— Am să te omor.

— Omoară-mă, numai dacă poţi!...

El face tranc!, cu picioru-n pământ şi se-nchide pământul.

Ce să facă bietul băiet? la să se-ntoarcă, să se ducă iar prin grădinile cele. Când colo, era-nchis pământul, nu mai era mândreaţa ceea. Începe băietul a plânge. Plângând aşa, îşi freca mânele. Şterge pe veriga ceea ce i-o dat-o moşneagul şi vine-un om.

Omul cela era de fier. Era duh necurat; om de-ai noştri de fier, unde să poate?

— Măi băiete, cine te-o adus pe tine-aici?

— Iaca cum şi iaca cum, spune băietul tot.

— Eu te-oi scoate, băiete, da' întâi să te duci de-aici, să-mi tai vo douăzeci de vaci, să-mi frigi, să am de mâncat pe drum, când te-oi duce (că ştii d-ta, nouă ni s-a părut că era-n gură, da' el era tocma-n fundul pământului, când o-nchis el piatra).

Frige el, şi-l pune pe băiet după cap, şi pune pe o mână douăzeci de vaci fripte şi pe altă mână câteva poloboace cu apă, cu vin – cu ce-o fi fost nu ştiu – şi băietului îi dă un cuţit ş-o ulcică.

— Când mi-a fi foame, să tai cu cuţitu' din carne, să-mi dai să mănânc, şi când mi-a fi sete, să-mi dai cu ulcica apă. Şi merge el, merge, zi şi noapte tot mergea, decât aşa era de-ntuneric, de nu zăreai cât un fir de colb dacă era sub pământ!

Acu apropia vacile de gătat demâncatul şi apa de băut. Da' duhul cel necurat i-o zis aşa:

— Dacă tu-i avea noroc să nu gătesc demâncatul şi apa, eu nu te voi mânca, dar dac-oi găta, te mănânc. la uită-te tu în sus, vezi soarele?

— Îl văd cât o zare de chibrit.

— Ia, deci mai este!

Merge el – că acu' rămăsese numai o jumătate de vacă.

— Ia uite-n sus, câtu-i soarele de mare?

— Îi văd pe jumătate.

— E, apoi iacă tot mai am o bucată bună!

Când acu' era mai aproape de ieşit afară, demâncatul se gătise – apă tot mai era.

— Dă-mi demâncat, că mi-i foame!

Băietul, ce să facă el? Ia cuţitul şi-şi taie o bucată de pulpă şi-i dă apă şi porneşte iar. Iacă, a ieşit pe iastă lume. Când îl pune jos:

— Să-mi spui tu drept, de unde mi-ai dat tu de-am mâncat la urmă?

— Drept ţi-oi spune, pulpa mi-am tăiet-o!

— Drept să-ţi spun, să fi ştiut că eşti aşa dulce, nu te mai scoteam.

— Acu' nu mă poţi mânca?

— Hei, acolo era largul meu şi strâmtul tău – de-acu eşti prea bun la Dumnezeu şi nu te lasă să te mănânc! (Ştii d-ta, că sub pământ era locul dracilor.)

Şi omul se face nevăzut.

Da' băietul era săracul flămând, da' el uitase că are merele cele-n sân şi cheia ceea. Se ia el ş-aleargă, ş-ajunge la casa mâni-sa. Da', ştii d-ta, el era leneş, da' era de duh, nu aşa (parcă numai la dv. sunt de duh? Sunt şi dintre noi!). Intră-n casă, da' mă-sa era săracă straşnic, că, ştii d-ta, ca la boierul când ajunge la mărire, n-o lua pe biata mă-sa s-o ţie, deşi era-mpărat.

— Mamă, n-ai vo bucăţică de lumânare s-aprinzi?

— Am, dragul mamei, de la Paşte! (O ţinea, Doamne fereşte!, de tunet, s-aprindă.)

Aprinde lumânarea. Da' el zice:

— Doamne, mamă, tare mi-i a mânca! Am nişte pere şi nişte mere, da' m-a durea la inimă să mănânc. Da' el n-o luat sama că ele-s de aur. Le-o zvârlit sub o laiţă. Mamă, iaca, am o cheie, decât tare-i ruginită, mamă, şterge-o şi vinde-o şi cumpără-mi o pâne.

N-o apucat a o freca oleacă, şi-o intrat vo cinci oameni de fier în casă.

— Ce vreţi, stăpânilor? (El era să-nconjure lumea cu cheia aceea; c-atunci avea cheia iadului, putea face cu dracii orice.)

Femeia straşnic s-o înfricoşat de dânşii. Da' băietul, mehenghi, îndată s-o priceput:

— Masă, vrem şi vin bun!

Îndată o vinit nişte sufragii şi-o pus masa, şi ce n-o pus! Şi după ce-au ospătat ei bine, au strâns aceia şi s-au dus.

— Ei, mamă! Cheia asta o strâng eu.

Acu' se făcuse holtei, bun de-nsurat.

— Mamă, eu am auzit că fata-mpăratului e frumoasă. Mă duc s-o ieu eu.

— Dragul mamei, tu, un băiet aşa sărac, să iei pe fata-mpăratului? Ce mai vorbeşti nebunii?

— Dacă eu vreau aşa?! Du-te, mamă, staroste.

— Da' cum, dragul mamei, să intru eu acolo?

— Du-te mamă!

El o mâna.

— Cum să mă duc eu cu mâna goală?

— Mamă, ia vezi merele şi perele celea, n-o putrezit? Du-i-le pe-acelea!

— Bine zici, dragul mamei.

Se ia baba şi se-mbracă cu peştiman*, pune-un ştergar frumos în cap, ia-n basma acelea şi se porneşte. Ajunge la poarta-mpăratului. Împăratul şedea-n cerdacul cel nalt. Vede-mpăratul că se lupta cela cu dânsa, n-o lăsa să intre, împăratul cela era milostiv, nu ca ista de pe-acu'. A gândit că a venit să ceară ceva.

— Lăsaţi-o, bre!

Când o auzit porunca-mpăratului, a lăsat-o.

— Ce vrei, mătuşă?

— Apoi, prenălţate-mpărate, am venit după un lucru mare.

— Ce fel, mătuşă?

— Poftim întâi colacii.

Vede-mpăratul perele şi merele de aur ş-o stat în mirare. Să vadă la o babă de-a noastră! Numai la curţile lor sunt de-acelea.

— Feciorul meu vrea să ieie pe fata d-tale, împărate!

---

* peştiman – obiect de îmbrăcăminte femeiască, confecţionat din stambă sau din alt material uşor, care se înfăşoară ca o fustă în jurul trupului

Da-mpăratul a stat olecuţă şi pe urm-a gândit: „Baba asta-i nebună."

— Dacă feciorul tău, zice, până mâne dimineaţă, în locul casei tale, o face un palat ca al meu ş-o grădină ca a mea, c-o cărăruşă de pomi pân' la curtea mea, şi-n fiecare pom să cânte păsările, eu i-oi da fata.

— Rămâi sănătos, împărate!

Se porneşte-înapoi femeia.

— Iaca, dragul mamei, ce-a zis.

— Bun, mamă, le fac până mâne.

Şterge cheia şi vin iar cinci oameni de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Până mâne dimineaţă să fie un palat tot de steclă şi poleit cu aur şi să fie o cărăruşă despărţită prin pomi ş-un pom să-nflorească, unul să-nfrunzească, unul să-i pice frunza, să nu fie doi de-un fel. Şi cărăruşa să fie de catifea, cu iarbă de catifea. Şi ia fiecare pom să steie câte-un soldat cu sabia scoasă. Şi paserile să cânte aşa de frumos, să nu poată dormi împăratul şi fata-mpăratului!...

Eh!, încă era mult până-n ziuă şi erau toate gata.

Împăratul, dimineaţa când se trezeşte, zice fetei:

— De când sunt în palatul ista, cum ne-o cântat păsările acum nu ne-o cântat niciodată (că el nu s-o aşteptat la asta, el gândea că păsările din grădina lui cântă).

Când iese-afară şi vede, zice:

— Bre, mare putere are omul ista!

Băiatul zice:

— Du-te, mamă, şi cere-i fata să mi-o deie!

Se duce baba la-mpăratul, da' el tot o purta cu vorba, că nu-i era voia să-şi deie fata după d-aiştia.

— Apoi, mătuşă, de azi într-o săptămână dac-a veni c-o trăsură de aur şi cai cari ar mânca jeratic ş-or bea pară, i-oi da fata.

Da' fata era să se cunune tocma-n ziua ceea dup-un alt împărat.

— Iaca, dragul mamei, ce-a zis.

— I-oi face, mamă, şi asta.

Aude el un vuiet mare, straşnic, pe afară.

— Oare ce s-aude, mamă? întreabă mă-sa.

Zice:

— Se mărită fata-mpăratului.

— Cine-o ia?

— Cutare fecior de-mpărat. Vezi, dragul mamei, numai m-ai făcut de râs.

— Ia lasă, mamă, că tot are să mi-o deie.

Ia el, şterge cheia. Da' era iarna. Şi vine omul cel de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Fata-mpăratului s-o cununat astăzi! Când or dormi, să iei pe mirele să-l pui afară şi pe mireasă s-o pui într-o pivniţă şi-n zori de ziuă să-i aduci iar pe amândoi în casă.

Dimineaţa intră-mpăratu-n casă.

— Ei, dragii tatii, cum aţi dormit?

Zice el:

— Mie, tată, tare mi-a fost frig!

— Ba, zice ea, eu nu ştiu unde eram; căutam s-aprind lumânarea şi nu găseam, şi nu era nici pat, nici nimica.

— Aţi visat!

— Da' cum dracu', tată, că, iacă, buricele mi-o îngheţat la degete.

— Eu nu-mi simt spatele.

— Ce n-aţi zis sufragiului s-aprindă focul? Nu v-a mai fi nimica.

A doua sară, iar şterge cheia. Vine iar:

— Ce vrei, stăpâne?

— Vreu să te duci să-l pui pe ginerele împăratului într-o movilă de omăt, când a dormi, şi pe mireasă s-o pui în vârful casei!

Pe casă, frig-frig, da' nu era omăt. Ista a degerat. Da' tot îi era milă de dânsa.

— Numai jumătate de noapte s-o laşi pe vârful casei. Când a adus pe mire dimineaţa, era ţapăn. A strâns toţi doftorii, n-au mai avut ce-i face – a murit, săracul! laca, se-mplineşte săptămâna. El iar şterge cheia, vin ceia...

— Mâne dimineaţă, o trăsură de aur şi cai cari or mânca jăratic ş-or bea pară; şi mie straiele cele mai frumoase din lume să mi le aduci.

Se pune el ca boierii-n trăsură a doua zi şi se porneşte către-mpăratul.

— Cum îi, voinice? zice-mpăratul.

— Am venit să-mi dai fata.

El se face că nu ştie că i-a murit ginerele.

I-o dă-mpăratul. Face-o nuntă strălucită, şi i-o dă, ş-o duce la palatul lui – da' lui aşa-i era de dragă, de-o prăpădea din ochi.

Iacă, aude vrăjitorul că el a ieşit din pământ. Ce să facă el, să poată pune mâna pe dânsul, că el, cât era de vrăjitor şi straşnic, da' avea numai vo doi draci, da' ista cheia iadului o avea.

Da' el punea cheia ceea totdeuna pe-o sobă şi numai sufragiul ştia de dânsa. Da' sufragiul nu prea avea minte destulă-n cap.

Iaca, s-a luat el cu fata-mpăratului la primblare. Da' vrăjitorul a luat o mulţime de chei noi şi frumoase, altele de aur, de aramă, de argint ş-o început a striga pe la poarta ginerelui împăratului:

— Cine-mi mai dă chei ruginite, că-i dau de cele de aur?

Şi sufragiul nu prea avea multă minte-n cap, o gândit să dea cheia ceea şi să ieie una de aur, că mai bine a prii stăpânu-său.

Ehei! Şi când i-o luat cheia, i-o luat săracului toată puterea lui. Îi dă.

N-o apucat de-a vini el de la plimbare, şi palatul n-o mai fost. A rămas el săracul în câmp, nici bordeiul ce-l avea înainte nu era acu'.

Da-mpăratul i-a trimis aşa răspuns printr-un logofăt: că dacă până-n trei zile n-a face palatul cum a fost, îi ia fata şi nu i-o mai dă. Acu' ţi-am spus că mai bine i-ar fi luat zilele decât să i-o ieie pe dânsa. Mare lucru-i dragostea!

Ce să facă el? Da' şi fata-acu' straşnic ţinea la dânsul. Nainte mai drag îi era cel degerat, da' acuma! A aşteptat el pân-a treia zi; nu-i de chip, n-are de unde să facă palatul, îşi ia el ziua bună de la nevastă-sa: cine ştie ce jelanie a fi fost acolo!

— Mă duc de-acu-n lumea mea!

Merge el şi ajunge la o baltă (cam un iaz vinea).

— De-acu' n-am ce face, mă-nec!

Dând aşa, frecându-şi mânile, dă de veriguţa ce i-a dat-o vrăjitorul când l-o vârât întâi în groapă. Şi vine un om de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Vreu cheia cea de la iad.

— Eu cheia iadului nu ţi-o pot da.

— Apoi, ce să fac eu, spune-mi măcar unde-i?

— Apoi vrăjitorul, ca să nu-l ajungă nimeni, ş-o făcut un palat pe Prut, ş-acu, dacă-i putea merge pân-acolo, el o ţine ascunsă sub perină la capul lui.

— Ce să fac eu, cum oi putea s-ajung la dânsul?

— Na-ţi, zice, bucăţica asta de fier, dă-te de trei ori de-a curu-n cap pe dânsa şi te-i face o muscă – pe urmă te-i pricepe cum s-o iei.

Şi s-a făcut nevăzut omul cela.

Se ia el, se dă de trei ori peste cap şi zboară ca musca pân' la Prut. Ajunge acolo, da' vrăjitorul dormea de-amiazăzi. Dă să intre... pe unde să intre? Ferestrele cu obloane, cum se purta mai demult.

„Mă vâr pe borta cheiei!"

Se vâră şi se pune pe sobă. Unde se trezeşte vrăjitorul şi unde-ncepe a bate-n mijlocul casei cu nişte ciocane şi unde-ncepe a ieşi la draci, de te lua cu fiori. Ş-o-nceput a-i trimite pe unde să facă rele, să puie la cale pe oameni să facă rele; decât, când nu vrea Dumnezeu, că el era om pământean, i l-o luat din minte! Aşa, după ce-au pus el trebile la cale, a ieşit afară. Musca s-a sculat, a luat cheia de sub perină ş-o început cătinel-cătinel, ş-o zburat afară. Decât, bucuria lui nu se mai povesteşte, c-are să ieie pe fată-napoi. Acu' lui nu-i era de dânsul, de dânsa-i era ce-i era. Freacă el cheia, vin oamenii cei de fier.

— Să-mi faceţi palatul iar înapoi cum a fost!

Şi acu s-o-nvăţat minte: purta cheia tot lângă dânsul.

Acu' ce să facă vrăjitorul? Era în satul cela o babă sfântă... Pe atunci era lume bună, erau sfinţi... Când te durea capul, când aveai vo boală, numai dacă punea mâna-ţi trecea.

S-a dus vrăjitorul ş-o omorât baba şi s-o îmbrăcat el în straiele ei.

S-o-mbolnăvit femeia lui, fata-mpăratului, decât cea boală, să dea Dumnezeu să am şi eu cât oi trăi, decât mima când zicea oleacă văleu, el se prăpădea.

— Ia să chemi pe baba cea sfântă.

Vine; acela era vrăjitorul, începe-a pune mâna pe capul ei, ca şi cum, dragă Doamne, a o discânta. Şi când iese el din casă, îi zice vrăjitorul ei:

— Doamne, măria-ta, câtă frumuseţe şi mândreţe ai în casă şi n-ai şi un ou frumos de marmură!

— Ce fel de ou, mătuşă?

— Acela-i numai în fundul pământului!

— Ira!, oi zice bărbatului meu, ş-a trimite pe cineva să-l caute.

Şi se duce vrăjitorul. Intră el în casă.

— Ei, zice, iaca ce mi-a spus baba ast' sfântă.

— Iaca să şterg, dragă, cheia.

Şterge cheia şi vin doi oameni de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Vreau oul cel de marmură de sub pământ.

— D-apoi, bată-te Dumnezeu să te bată; câte-ţi facem, până şi cheia iadului o ai, acum vrei să ni iei şi toată puterea noastră?...

Vezi d-ta, vrăjitorul a vrut înadins, ca doar duhul cel necurat l-a gâtui.

— Da' eu te-aş omorî, da' pentru că ştiu că asta nu vine de la tine, pentru asta te iert şi-ţi spun aşa: că baba cea sfântă-i vrăjitorul şi că azi are să vie c-un cuţit mare şi s-a face că pune mâna pe capul femeii tale ş-are să ţi-o omoare.

Decât, când a auzit el aşa, of!, numai tremura!

Şi se duce omul cel de fier. Acu el îşi găteşte iataganul, şi când vine-n casă vrăjitorul, pune pe sufragiu şi îi dezbracă-ndată, ş-adevărat găseşte-un cuţit mare, ştii, ca un chip de cosor, şi-l ia cu iataganul şi-l face bucăţele. Acu' era cu deplin fericiţi. Acu' săracul nu mai ştia ce-i durerea, cum ştia-nainte, şi zice-ntr-o zi:

— Ia hai, soro, să mergem să găsim pe fraţii mei cei doi. (Da' mama lui murise!) Se iau ei şi se pregătesc, şi mergând ei aşa, au ajuns la-mpăratul. Era straşnic în război cu altul. Tot să nu fie omu' saracu-n pace. Ş-aşa era el de scârbit, decât straşnic lucru. Văzând pe acesta, s-a bucurat ş-a zis aşa:

— Ciindure* că eşti ginere de-mpărat, mi-i da ajutor ş-oi putea să bat pe vrăjmaşul meu.

Aşa o gătat armată grozavă şi-n sfârşit o dovedit pe cela.

Acu' aişti doi, se zice că erau tare fericiţi – numai acela saracu' era mai necăjit (cel cu rânza). Acela s-a luat şi s-a dus la Frumoasa Lumii. Dă să intre-n palatul boierului celuia, nu-l lasă să intre. Aşa, el a trântit un bal strălucit ş-o poftit pe toţi să vie la balul cela, între cari era şi Frumoasa Lumii. Decât aşa era ea de frumoasă, încât, când

* ciindure/cindură – fiindcă, deoarece

a intrat în bal, a luminat balul de atâta... să ierţi mata. El a început după aceea jocul până-n zori de ziuă – unde-o-ntins nişte mese şi s-o pus să joace cărţile. El a făcut toate chipurile ca să joace cu dânsa. El avea mare noroc şi se făcea că nu câştigă, tot ei să-i deie, că nu mai putea de dragă ce-i era. Acu' ea, văzând atâţia bani, s-o minunat şi-o zis aşa tătâni-său:

— Hai, tată, să-l poftim pe ista la noi (ştii, ori de-ale noastre, ori de-ale d-lor voastre, care vrea să scurgă tot la parale, trage or pe cine). Acu el, venind la dânsa-ntr-o sară cu vo zece pungi de galbeni, o jucat iar în cărţi şi i-a dat toţi ei, de n-a rămas măcar c-un pitac. Acu' ea, văzând că n-a rămas nici c-o para, o-nceput a râde de dânsul. Şi ploua afară. Şi vrute şi nevrute a trebuit să-l îmbie să mâie-acolo. Dormind el, de câte ori s-a trezit, de atâtea ori a găsit o pungă de bani sub cap.

A doua zi dimineaţă, când a venit sufragiul să-i deie de spălat, după ce-a mântuit de spălat, i-a pus în mâni vo douăzeci de galbeni bacşiş. Aleargă la dânsa sufragiul. Da' ea zice:

— Bre, de unde are omu-aista atâtea parale?

Vine la dânsu-n casă şi zice-aşa:

— Eu te-oi lua de bărbat dacă mi-i spune de unde ai atâţia bani.

El zăluzise* şi i-o spus, prostul. Da' ea i-a făcut o cafea nu ştiu cu ce şi s-o bolnăvit el straşnic ş-o început a vărsa, ş-o vărsat rânza. Ş-a luat-o ea, a spălat-o cine ştie cu ce, a parfumat-o ş-o înghiţit-o ea, ca să găsească ea pungile cu bani. Da' fiecăruia norocul lui.

El mai avea vo zece pungi de bani din noaptea ceea.

Ea l-a dat pe urm-afară. El a-ncălicat pe un cal şi s-a pornit. Mergând cu calul cela, a dat pe-un câmp de flori şi s-a plecat calul să mănânce şi s-o făcut un măgar.

El a strâns un mănunchi de flori şi l-a pus în buzunariu. Mergând el călare pe măgar mai departe, a dat de un iaz. Se pleacă măgarul să beie apă şi se face iar cal.

— Ei, zice, bună-i asta!

la el într-un şip apă şi se-ntoarce-napoi. Ajunge iar acolo, la Frumoasa Lumii, şi din banii ce-i rămăseseră mai toarn-un bal straşnic. Da' ea aleargă, ca să mai vadă de unde are bani.

— De unde ai bani?

---

* a zăluzi – a se sminti, a-şi pierde minţile

— Din mănunchiul ist de flori.

El i-l dă. Ea, mirosind, se face măgăriţă. El o lasă măgăriţă şi iese din casă.

Aşteaptă sufragiul să iasă stăpâna afară. Nu-i! Mare păcat! Când se duce-n casă, o găseşte măgăriţă.

Se-ntoarce, ş-o ia de-acolo şi porneşte călare pe dânsa, îi dă fân să mănânce (că măgăriţă, da' inimă de om). Ea a zis aşa cu alean:

— Nu te-oi mai înşela de-acu' şi ţi-oi da rânza-napoi, numai fă-mă cum am fost.

El de multe ce-i făcuse, acu' era hapsân şi s-a dus pe dânsa până la-mpăratul, la frate-său. Acu' aci era şi iestlalt, care ţinea pe fata-mpăratului. Şi când le-o povestit el lor că măgăriţa-i Frumoasa Lumii, ei s-a pus pe lângă dânsul ca s-o ierte. Şi iertând-o, o băut apă şi s-a făcut iar la loc.

Şi erau acum trei împăraţi pe o ţară. Şi-o fost toţi fericiţi... Şi-am încălicat pe-o şa şi ţi-am spus-o aşa.

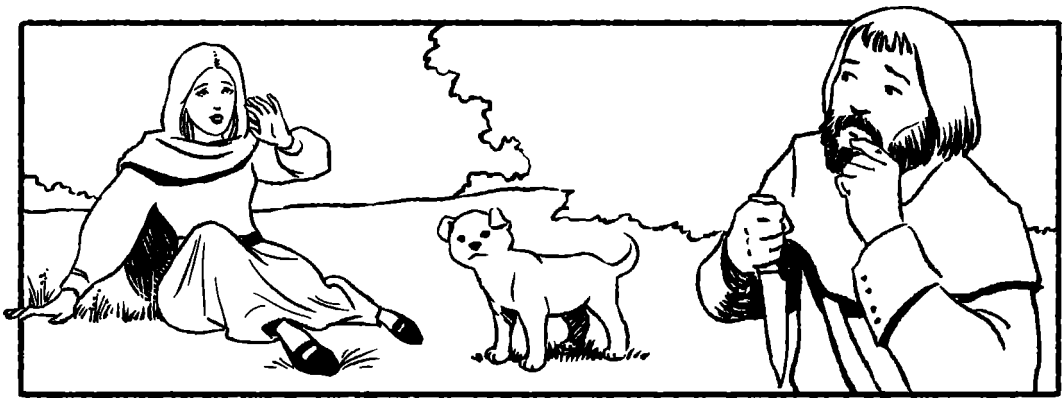

VASILIE-FINUL-LUI-DUMNEZEU

Poveste, poveste, cuvânt de poveste, în ast-sară la noi soseşte pe un pai de sacară, să te ţin de vorbă-n astă sară.

Era un om – aşa era el de cu putere că, să iertaţi de cuvântul cel prost, câţi copii se năşteau el îi boteza, câţi flăcăi se-nsurau el îi cununa. Ş-avea o fată ş-un băiet. Fata aşa era de frumoasă de la soare te puteai uita, dar la dânsa ba. Toţi împăraţii din lume au cerut-o, dar nici vrea să se ducă, nici tată-său nu vrea s-o deie. Pe acea vreme îmblau Sfântul Petrea şi Dumnezeu pe pământ. Fiindcă făcuseră minuni, în urmă îmbla şi necuratul – cruce de aur în casă. Ajungând la omu' cela zice:

— Omule, de ce nu vrei să măriţi fata? o-ntrebat Sfântul Petrea.

— Nu vrea fata să meargă şi nu găsesc om potrivit după dânsa.

— Zi, omule, că eu ţi-oi găsi unul.

Necuratul a auzit asta. Ş-aşa a făcut un vânt ş-a purces fata grea. Acu' auzind satul, a început a pierde cinstea ce-o avea omul acela, şi-ntâi în sat.

O-nceput să se mire omul, din ce pricină a pierdut el cinstea. Băiatul lui i-o spus: iaca, tată, din ce pricină. Şi omul s-o sfătuit cu mama fetei, s-o prăpădească din

pricina asta. Au tocmit un om, ş-au pus pe fată-n căruţă ş-au zis s-o ducă-ntr-o pustietate, şi să-i scoată ochii amândoi să-i aducă tătâne-său. Omu' a luat-o. După fată se ţinea ş-un căţeluş. Ea s-a rugat la om să-i scoată ochii căţeluşului, s-o lase pe dânsa teafără. Ea şi-a făcut o gropiţă şi bea apă şi se hrănea, furnici şi gândaci mânca, aşa să trăiesc eu!

Aşa au dat Dumnezeu şi Sfântul Petrea – că ea era săraca nevinovată – ş-au făcut un băiet. Dumnezeu ştiind ce se petrece a pornit s-o vadă în pustietatea ei şi ea L-a rugat să-i boteze copilul, şi i-a pus numele Vasilie-finul-lui-Dumnezeu.

Aşa cât creştea altu-ntr-un an, el creştea într-o zi. Şi Dumnezeu a răsădit un copac şi i-a spus mamei, când a putea cuprinde copacul să-l scoată din pământ cu rădăcini, cu crengi cu tot, atunci să-i deie drumul să se ducă să se răsplătească de dracul. Şi copacul cela în trei ani aşa s-a făcut de gros cât nu-l puteai cuprinde c-o frânghie cât de aici la Dorohoi.

Băietul când s-o făcut mare o-ntrebat:

— Mamă, unde-i tata?

Ea i-a spus lui că nu ştie cine-i. Zice:

— Eu mă duc, mamă, să-l cat.

— Te-i duce, dragul mamei, da dacă-i putea scoate copacul de aici din pământ.

Cum a pus mâna, l-o scos cum aş scoate eu o rădăcină de morcov.

I-a făcut mă-sa vo câteva mălaie şi i-a dat o traistă şi s-o pornit.

Iaca c-o ajuns într-un sat, da' el nu văzuse oameni pân-atunci. Şi i-a venit lui un somn şi s-o culcat jos lâng-o fântână. Ş-aşa i s-o arătat în vis Maica Precista şi i-o zis:

— Băiete, degeaba îmbli să găseşti pe tată-tău, îmblă mai bine şi-ţi cată norocul.

El se trezeşte şi se uită spre fântână şi vede o fată aşa ca de vro unsprezece ani şi plângea.

— Fată, de ce plângi tu?

— Cum n-oi plânge dacă m-o pus tata acia să mă mă mânce balaurul!

— Cum de-i balaurul cela?

— Toate fetele din sat le mănâncă şi numai eu am mai rămas (Ea era a boierului care ţinea satul cela. A spus că dacă n-a mânca-o şi pe dânsa le opreşte ploile şi stârneşte apele, să moară oamenii de foame.)

— Da, zice, mult ai să stai, fată, aici pân-ce-a veni balaurul să te mănânce?

— Până mâne dimineaţă.

— Nu ştii, este vo şatră aici în sat?

Fata l-o îndreptat şi s-o dus acolo ş-a pus să-i facă un paloş, ş-aşa a venit el acolo după ce i-au făcut paloşul. Şi s-a culcat şi a zis fata să se culce lângă dânsul. Ş-aşa a dormit el de greu încât n-a auzit când a venit balaurul. Fata s-a trezit şi straşnic a-nceput a răcni şi el nu se trezea: îi furase somnu' balaurul. Fata l-a apucat de cap ş-a rămas c-un smoc de păr în mână, ş-aşa de tare l-a durut pe dânsu', c-a sărit drept în picioare ş-o-nceput să se lupte cu balaurul. Aşa s-au luptat ei trei zile şi trei nopţi încât au făcut pârae de sânge în loc de apă şi l-o dovedit. Ş-o făcut tot numai căpiţi de carne cum se fac toamna căpiţele de fân şi i-o tăiat limba şi ochii i-a scos şi i-o pus la dânsul în chimeriu ş-a lăsat pe fată şi s-a dus. S-a dus să vadă pe mă-sa că tare-i era dragă. Pe drum s-a întâlnit cu mama balaurilor.

— Bună cale, voinice, zice baba.

— Mulţămesc, mătuşă.

— Tare te-aş întreba, voinicule, ceva. Nu mi-ai văzut băietul? Aşa era, cu douăsprezece capete. Straşnic de puternic.

— Da', zice, d-ta câţi feciori ai?

— Numai doi.

— Ba eu ştiu de feciorul d-tale, l-a omorât un voinic de la curtea boierului iestuia din sat.

Ea i-a mulţămit şi s-a pornit.

Mai mergând, se-ntâlneşte c-un zmău.

— Bună cale, voinicule, de mult te cat şi nu te găsesc. Ştiu c-ai omorât pe frate-meu; de acum, hai la luptă!

Şi s-a luat la luptă. D-acesta era cu douăzeci şi patru de capete – straşnic era – şi s-a luptat şase zile şi şase nopţi şi nu-l putea dovedi.

— Mă rog, lasă-mă, zis-o zmăul, şi toate avuţiile mele ţi le dau d-tale.

— Haide-ntâi şi mi le-i arăta şi mi le-i da în mână ş-apoi ţi-oi da drumul.

Aşa zmeul l-a luat şi l-a dus la casele lui.

Aşa de multă avere avea şi pietre scumpe avea cât lumina casa, cât de-ntunerec să fi fost.

Vasilie-finul-lui-Dumnezeu s-a temut să-i deie drumul. A făcut un mare poloboc de fier ş-a lăsat numai o bortiţă ca să se răsufle ş-o încuiet uşa ş-o luat cheia la dânsul şi celelalte case le-a lăsat deschise. Ş-a pornit gură la mă-sa.

— Mamă, hai de-acum la mine şi-i trăi.

Da' nu i-o spus cum a câştigat el averea ceea. Ş-a dus-o acolo la casele zmăului ş-o rugat-o:

— Mamă, în toate casele să îmbli, numai în odaia asta ce-i închisă să nu îmbli.

Ea vo două săptămâni s-a putut răbda. Pe urmă aşa a gândit ea în mintea ei: de ce să nu mă lase băietul meu să intru-n casa asta? Şi noaptea când dormea i-a furat cheia. S-a dus la vânat, că era o frumoasă pădure acolo, în toate zilele el se ducea.

Ea a descuiat uşa ş-a intrat în casă şi zmăul văzând c-a intrat în casă i-a zis:

— Femeie, dă-mi o cofă de apă că ţi-oi da averea cea mai mare.

Trei cofe. Se îmflă, plesneşte vasul. Se-nvoieşte femeia să trăiască cu zmăul şi să nu-i omoare feciorul.

Se face bolnavă. Miere de urs.

Pădure şi casă frumoasă.

Când făcuse Dumnezeu lumea. Doi fraţâni: Sfântul Soare şi Sfânta Lună. Nu mai era lume pe pământ, numai ei doi erau. El au vrut să se-nsoare şi să ieie pe soră-sa şi s-o dus la Dumnezeu să ceară voie s-o ieie. Dumnezeu n-o vrut. Şi el a venit ş-a zis:

— Hai, soro, să ne cununăm că eu nu mai ascult pe Dumnezeu.

Sfânta Lună a zis:

— Mă duc eu să-mi cer voie.

Şi s-a dus la Dumnezeu şi i-a zis:

— Doamne! De ce nu vrei să mă ieie frate-meu?

— Nu vreu, că tu ai să ţii noaptea şi frate-tău are să ţie ziua.

Ş-aşa a lăsat-o Dumnezeu şi s-o dus şi i-a deschis toate porţile iadului şi ale raiului şi a spus:

— Dacă-i lua pe frate-tău ai să şezi în iad, dar dacă nu-i lua ai să şezi în rai.

Vine ea şi-i spune Sfântului Soare. Sfântul Soare a zis că mai bine să şadă-n iad s-o ieie, decât în rai să n-o ieie. Ş-au pornit să se cunune. Când a început popa a citi, icoanele au început ş-a lăcrima ş-a se face întunerec afară ş-a venit un nour gros

ş-o luat pe Sfântul Soare şi l-o dus la răsărit şi pe Lună la apus. Şi i-au dat aşa o putere Dumnezeu, când a porunci să crească pădurile şi ape să se facă pe lumea asta şi i-a dat numele Ileana Cosânzeana. Într-un fel pe lumea asta şi-ntr-un fel pe lumea cealaltă, în pădurea ceea şedea Ileana Cosânzeana.

El a bătut la poartă, căci înnoptase tare. Ea l-a primit în casă şi l-a întrebat:

— Ce vrei, băiete?

— Iaca, mama s-a-mbolnăvit şi mi-a zis să-i aduc miere de urs.

— Na-ţi un cal de la mine, zise Ileana Cosânzeana şi te du încetişor pe dânsul. Când îi ajunge drept la amiază, când frate-meu dă fierbinţeală mai mare, atunci urşii or să doarmă.

El a ascultat-o ş-o luat miere ş-o venit la mă-sa.

— Iaca, mamă, ţi-am adus.

Ea mănâncă.

— M-am făcut sănătoasă.

Brânză de cerboaică.

I s-a arătat în vis Maica Precista. Se duse iar la Ileana Cosânzeana.

— I, flăcăule, la cerbi n-ai să te poţi duce până nu-i sta la mine măcar vo cinci, şase săptămâni, pân-ce-oi găta marea de făcut ca să nu poată trece cerboaica să te prindă.

Ileana Cosânzeana era năzdrăvană. Ea ştia ce gânduri are el. S-a muncit ea, nu erau ploi, n-a putut-o face în şase săptămâni. Zmăul gândea că el s-a prăpădit. A făcut curţi mai mândre încă şi trăia cu mă-sa. Ileana Cosânzeana dacă n-a putut găta marea i-a zis aşa:

— Na-ţi brânză de ast-care am eu şi-i du, că ea nu-i bolnavă.

I-a spus că ea se preface ca să-l omoare şi să trăiască cu zmăul.

— Dar mă duc să-i prăpădesc pe amândoi.

Venind ei acasă, cum i-a spus Ileana Cosânzeana, a găsit-o.

— Vezi, mamă, cum ai vrut să mă prăpădeşti, o zis el. Şi s-o luat de a doua oară la luptă cu zmăul. Măsurându-se, l-a omorât. Nu s-a îndurat s-o omoare şi pe mă-sa, ci a pus-o în polobocul în care fusese închis zmăul. S-a dus la Ileana Cosânzeana şi i-o spus ce-a făcut cu mă-sa. Ileana i-a zis:

— De-acu' încolo s-o laşi şi niciodată să nu te-ntorci la dânsa c-are să te prăpădească.

— Eu acolo nu m-oi duce, da' de aci nu mă duc.

Că aşa-i picase de dragă Ileana Cosânzeana de o prăpădea din ochi.

Ileana i-o zis:

— Nu se poate să mă iei pe mine, dar du-te şi ia pe fata ceea ce ai scăpat-o de balaur.

Aşa avea o vorbă de n-o putea strămuta nimeni; a ascultat-o şi s-a pornit acolo. Când a ajuns, fata tocmai atunci se cununa.

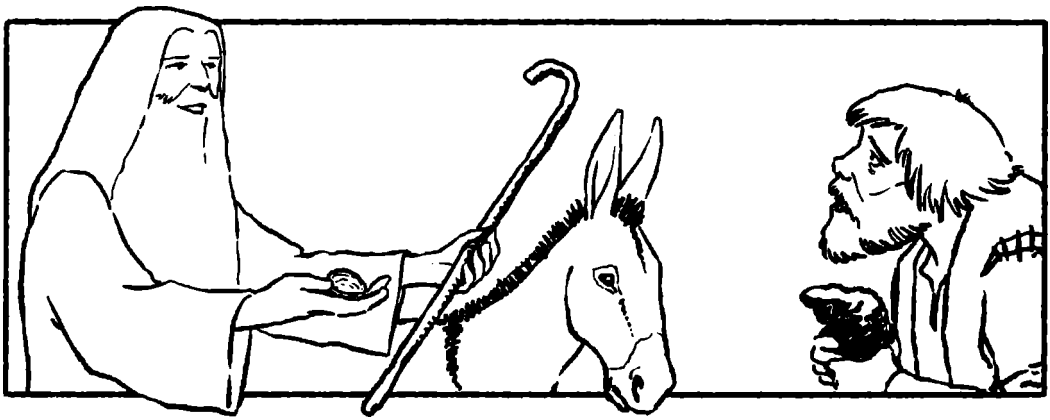

BORTA VÂNTULUI

Era un om sărac-sărac ş-avea o mulţime de copii. Acu' era în vremea foametii şi el a muncit vo săptămână pe un căuş de grăunţe. Acu' s-a dus la râşniţă cu dânsele. După ce le-o râşnit, a ieşit afară cu căuşul cu făină şi s-a pornit o furtună mare şi i-a luat toată făina din căuş. Da' el straşnic s-o mâniat. „Nu mă las eu aşa, cu una, cu două", şi face un şumuiag de paie şi porneşte.

Îl întreabă un om:

— Unde te duci, cumătre?

— Mă duc s-astup borta vântului, că mi-a luat făina din căuş.

— Da' unde-i nimeri-o?

— Unde-a fi, acolo mă duc.

Mergând el loc depărtat, a ajuns pe Dumnezeu şi Sfântul Petrea (erau pe pământ pe-atunci).

— Unde te duci, omule?

— Mă duc s-astup borta vântului, că mi-o luat făina din căuş.

Da' Dumnzeu i-o zis aşa:

— Omule, nu te mai duce. Na-ţi o nucă... da' pân-acasă să nu zici „Nucă, deschide-te".

Întorcându-se el înapoi, a-nnoptat ş-a ajuns la un om şi s-a rugat să-l primească să doarmă acolo peste noapte.

— De unde vii, bade? îl întreabă omul cela.

— Mă duceam s-astup borta vântului ş-am întâlnit un nebun pe drum şi mi-o dat o nucă şi-a zis să nu zic pân-acasă „Nucă, deschide-te". Ce-a mai fi şi asta?

Femeia omului, vicleană. Ia o nucă-n mână şi zice:

— Ia să-ţi văd nuca.

Îi schimbă nuca omului. Şi pe urmă se duce-ntr-un ocol şi zice „Nucă, deschide-te".

Dac-o zis, atâte vite ce-o ieşit, oi, cai, hei, o bogăţie-ntreagă! Ştii mata, putere dumnezeiască!

Se duce-a doua zi acasă şi zice „Nucă, deschide-te". Nuca de unde să se deschidă!

— Hai, bată-mi-l Dumnezeu vânt şi moşneagul lua-l-ar dracu'! Mă duc s-astup borta vântului şi să bat pe moşneag de ce m-o viclenit.

Ajunge iar pe Dumnezeu.

Da' Dumnezeu, ştii, putere dumnezeiască, acu era altfel la faţă... nu l-o cunoscut.

— Unde te duci, bade?

— S-astup borta vântului şi să ucid moşneagul; la ce m-o viclenit?

— Na-ţi, bade, un măgar. Da' să nu zici pân-acasă „Măgar, baligă-te".

— N-oi zice.

Se-ntoarce el iar pe la omul cela. Da' omul cela-l ospătează şi-i dă vin să beie, şi omul s-o chefăluit şi-a adormit pe laiţă. Da' erau nişte ţigani cu şatra acolo ş-aveau măgar şi omul s-o dus ş-o cumpărat ş-a schimbat măgarul.

Omul a doua zi se scoală, ia măgarul şi se duce-acasă şi-i zice „Măgar, fă bani!"

Măgarul, de unde? El apuc-un druc şi-ncepe a dişăla măgarul.

— Acu nu-l mai iert eu.

Se porneşte să-ntâlnească pe moşneag şi s-astupe borta vântutui. Întâlneşte pe Dumnezeu.

— Na-ţi, bade, o cârjă, da' să nu zici pân-acasă „Cârje,-ncârjeşte-te".

la cârja, vine pe la omul cela. Acu' omul i-a dat şi mai straşnic ospăţ şi s-a sfătuit că dac-or vedea ce-a mai da şi cârja, pe urmă să-l omoare, ca să nu prepuie că el l-o luat. Acu zice omul femeii:

— Măi femeie, noi hai cu cârja-n zămnic* şi să-nchidem uşa ş-a să zicem „Cârjă,-ncârjeşte-te".

Se vâră. Cârja unde-ncepe a bate ş-a zdrobi. Până omul era cu chef, până s-a trezit, ei erau ucişi ca merele.

— Bade, ţi-om da şi măgar şi nucă, numa', mă rog, scoate-ne!

Acu' omul i-o lăsat de i-o bătut şi mai bine. A luat măgarul, cârja şi nuca şi s-o pornit acasă.

Aşa s-a făcut de bogat acu, de-a ajuns veste pân'la-mpăratul. Atâţia bani avea el, de-o semănat ş-o crescut grâu de aur. Acu-mpăratul a auzit că are un lan de aur ş-o trimis doi sufragii să-i deie sămânţă, să semene şi-mpăratul.

— Să spui împăratului că nu vreau să-i dau, să văd ce mi-a face.

Împăratul, când a auzit aşa, straşnic s-o mâniat ş-o gătat oştire să se ducă cu război asupra lui. Împăratul era frunte, ştii, mai mare. Ş-a venit pân' la uşa lui ş-o strigat să iasă afară. Da' el avea bani, da' tot cu straie de-ale noastre, nu cu straie leşeşti. El pune cârja sub suman şi iese afară. Acu-mpăratul cu atâtea mii de oameni i-a fost ruşine singur lui să se ducă el numa' cu unul să se lupte. A zis:

— Omule, arată-ţi tu întâi puterea.

— Bine, măi împărate. Cârje,-ncârjeşte-te, la tot soldatul câte două şi la împăratul nouă! (Cârja era dumnezeiască, tot în cap bâcâia.)

O nebunit şi pe soldaţi şi pe-mpăratul. S-o dus împăratul, ş-o rămas în pace ş-o trăit bine.

Să dea Dumnezeu să trăiască şi copiii mei aşa.

---

* zămnic – beci (*nota culegătorului*)

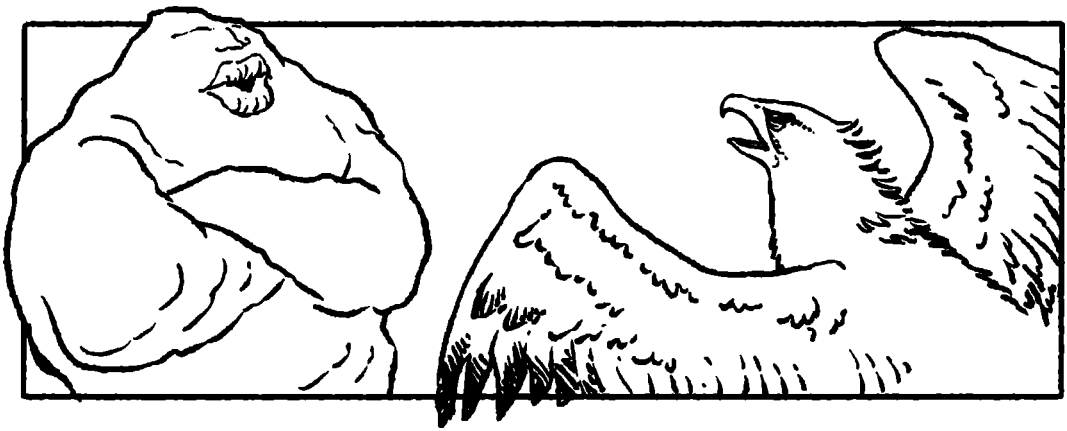

FINUL-LUI-DUMNEZEU

Poveste, poveste, da' eu nu-s de pe când poveştile, eu sunt de mai încoace, da' m-am dus într-o zi la soacră-mea ş-am găsit un sac de poveşti, şi venind acasă l-am scăpat jos şi s-o despicat sacul, şi de-atunci s-o împlut lumea de poveşti ş-am învăţat şi eu una şi ţ-o spun d-tale.

Era odat-un om ş-avea doi feciori. Acu femeia era-ngreunată ş-o făcut un băiet, da' el era sărac, n-avea cine i-l boteza. Iaca pe-acolo era Dumnezeu şi Sfântul Petrea. Şi Dumnezeu i l-o botezat ş-o rămas băietul năzdrăvan.

Da' la urma băietului a făcut o fată, ş-aşa era de frumoasă, de la soare te puteai uita, da' la dânsa ba. Treaba ei era să ducă demâncat în ţarină. Ducând ea demâncat în ţarină, a zărit-o un zmău şi s-o pus pe-atâta s-o ieie. Da' finul lui Dumnezeu era năzdrăvan ş-o zis aşa fetei: că el a face o brazdă de plug până la demâncat, şi ea totdeuna pe brazdă să meargă la fraţii ei. Da' finul lui Dumnezeu era năzdrăvan, nu era, da' zmăul – straşnic! El a şi ştiut ce-o urzit frate-său ş-o tras brazdă cu plugul pân' la casa lui. Fata s-a dus cu demâncat drept la curtea zmeului. Aşteaptă ei să vie – nu-i!

— Eh, mamă, mă duc să-mi caut sora că mi-a luat-o zmăul, a zis finul lui Dumnezeu.

Ş-o făcut el o boambă de fier la ţigani în loc de călăuz şi-o zvârlea, şi el mergea după dânsa.

A ajuns până la o fântână şi la un copac. Acolo, puindu-se el să se odihnească, aude zicând aşa:

— Doamne, Doamne, de-ar veni mama, c-acuşi ne mănâncă balaurul!

— Oare cine să s-audă?

Se uită-n vârful copacului, vede doi pui de pajere.

— Copiilor, da' unde-i balaurul cel care vă mănâncă?

— E-aici, în fântână.

— Mult v-o mâncat pân-acum?

— Ia, vo douăzeci şi patru.

— Ia las', că vă scap eu!

Se suie-n vârful copacului lângă pui. Da' balaurul întinde-un cap să ieie un pui. Da' el avea paloş şi taie capul. Întinde şi cellalt, şi-i taie ş-acela. Acu' puii nu ştiau ce să-i facă de bucurie şi ziceau aşa:

— Câţi fraţi am fost noi, pe toţi ne-a mâncat, numai noi doi am rămas. Dac-a veni mama, măre, de bucurie are să te mănânce; vârî-te sub aripa mea.

S-o vârât sub aripa lui şi nu s-a văzut. S-aude un vuiet mare; vine pajăra. Pajăra era mama vântului.

— Dragii mamei, nu v-a mâncat!

— Finul lui Dumnezeu ne-a scăpat.

— Unde-i, să-l mănânc de bucurie!

— Mă rog, mamă, dacă l-ăi mânca, să-l faci înapoi.

— Da' unde-i?

— Îi la răsărit.

Da' ea a-nceput a vâjâi tare la răsărit. Da' puii zic către finul lui Dumnezeu:

— Mamei, are să-i treac-un foc de-a te mânca pân' ce va ajunge la răsărit.

Vine.

— Nu-i, dragul mamei.

— Iacătă-li-i, mamă!

Da' ea-l ia şi-l înghite, şi când l-o făcut înapoi aşa s-a făcut el de frumos, de s-o luminat locul unde era el.

— Ce să-ţi fac pentru binele ce mi-ai făcut, că mi-ai scăpat copiii? a zis pajăra.

— Să-mi spui unde-i zmăul cu soră-mea.

— Nici n-am văzut, nici n-am auzit.

— Altmintrele nu-mi mulţumeşti.

— Să şuier să-mi vie ficiorul, vântul de la răsărit.

Ş-o şuierat ea o dată ş-o venit un om – era statul lui de o palmă şi barba lui era de un cot şi călare pe-un iepure şchiop. Şi-i zice pajăra:

— Statu-palmă
Barbă cot,
Călare pe-un iepure şchiop,

unde-i zmăul ce-a luat pe fată, pe sora lui finul lui Dumnezeu?

— Nici n-am auzit, nici n-am văzut. Dacă n-o fi ştiind frate-meu, vântul de la miazăzi...

Când o suflat o dată, o venit altul. Aista era mare de stat, cu buzele mari şi n-avea ochi. Da' când sufla, peste tot locul s-auzea.

— N-ai văzut, n-ai auzit pe zmăul care a luat pe fată, pe sora lui finul lui Dumnezeu?

— Nici n-am văzut, nici n-am auzit.

— Ce-i de făcut? zice pajăra.

— Da' n-o fi ştiind fraţii noştri cei de cruce?

— Da' unde-s?

— Aciea-s, departe. Trebuie să ne ducem loc mult. Na-ţi un firicel din părul meu, na-ţi şi din barba mea, şi te porneşte, băiete, la drum. Şi să pui perii-n trei, şi când, la o vreme de nevoie, să şuieri într-înşii, eu, noi ţi-om veni-ntr-ajutor, şi fă de-a dreptul pe aici şi-ai să dai de pădure şi tot te du-nainte.

Se ia el şi se porneşte, merge până-n pădurea ceea... când în mijlocul pădurii vede-o fumărie straşnic de mare, încât se-năduşea, nu mai putea. S-apropie el acolo prin fum binişor şi găseşte pe mama zmăului – îşi pârlea părul de pe picioare, că era cald straşnic şi nu mai putea.

— Bună ziua, mătuşă.

— Mulţămesc d-tale, voinice, da', zice, und' te duci, voinice?

— Caut curtea zmeului, mătuşă.

— I, flăcăule! Mult trebuie să mergi pân' ce-i ajunge şi nu mai rămâi cu zile de te-i apropia.

— Mă rog, mătuşă, să-mi spui unde-i drumul cela că nu mi-i frică... mă duc.

— Eu nu-l ştiu, dragul mătuşii.

El, ducându-se aşa prin pădure, aude-un glas de om zicând:

— Valeu, valeu, tare mi-i foame!

El s-apropie. Oare ce să fie-acolo? Vede un om şezând, greceşte, jos:

— Da' ce te vaiţi, bade?

— De pe nouă lanuri grâu am strâns şi tot pâne l-am făcut şi l-am mâncat şi tot mi-i foame.

— Hai cu mine!

— Hai!

Mergând el mai departe, a auzit un glas de om zicând aşa:

— Tare mi-i sete!

— Bună vreme, omule! Pentru ce ţi-i sete, nu găseşti apă să te saturi?

— Câte iezăre au fost în pădurea asta, toate le-am băut şi tot mi-i sete.

— Hai cu mine!

— Hai!

Mergând ei aşa mai departe, au intrat în altă pădure tustrei ş-aud sub tufe un foşnet. Cine era? Vântul de amiază, cel cu buzele mari.

— Bună vreme, vântule, ce faci aici?

— Mă stăpânesc să-mi ţin suflarea şi să-mpuşc un ţânţariu. Da' să-l împuşc să nu-i sparg pielea.

— Da' unde-i ţânţarul, că eu nu-l văd.

— Îi lângă soare.

— Lasă, hai cu mine!

— Ba nu. Eu mă duc după ţânţar, duceţi-vă voi înainte.

Merg ei mai departe şi ajunge la palatul zmăului. Zmăul era la vânat şi fata şedea-n cerdac.

— Bună vremea, soro!

— Mi-o spus zmeul că vii după mine. Da-ntoarce-te, că te prăpădeşte.

— Nu mi-i frică.

— El acuş vine,-i la vânat.

Vine zmeul.

— Bine-ai venit, finul lui Dumnezeu!

— Bine te-am găsit, câne de zmău!

— Hai la luptă!

— Hai!

Ş-o luptat ei trei zile şi trei nopţi, şi nu-l putea dovedi, şi nu se da nici zmăul, nici finul lui Dumnezeu.

El a aprins perii cei doi ş-o venit vântul de la răsărit şi de la amiazi, şi când ş-o pus buzele-n trei, drept în jumătate a despicat zmăul când a suflat. O jumătate a murit, că era c-un cap, da' o jumătate nu, că era cu două, că era cu trei de toate. Şi s-a rugat finul lui Dumnezeu straşnic la Statul-palmă-barbă-cot.

— Nu-ţi pot face nimic, că el s-o dus la-mpăratul ţării iştia să spuie ce i-ai făcut. De-acu, dac-ai putea, luptă-te cu-acela.

Acu el s-a pornit cu soră-sa.

Când a ajuns aproape de palatul împăratului celuia, nu era chip să treacă, aşa era de straşnic şi, mergând el primprejur, a ajuns la o baltă. Pe balta ceea erau trei băieţi, şi se băteau de la o cuşmă, de la un bici şi de la o sulă.

— Ce vă bateţi, măi băieţi?

— Aiestea ne-o rămas de la tatăl nostru şi nu ne putem împărţi.

— Şi la ce vă trebuie vouă aiste?

— Când pui cuşma-n cap, nu te vezi, când dai cu biciul te sui la curtea-mpăratului, când îi zice „sulă-sulicică" te suie-n dealul de steclă.

— Da-n dealul de steclă cine şade, ce căutaţi voi acolo?

— În dealul de steclă ţine-mpăratul pe fată.

— De ce o ţine acolo?

— Ca să n-o ieie zmeii.

— Până când?

— Până s-a găsi un voinic ca să omoare zmăul... Cel ce-a omorî zmăul îi dă fata-mpăratul.

— Măi băieţi, eu voi face bună dreptate, vârâţi-vă toţi în iaz şi eu v-oi zvârli câte una, cine-a prinde mai iute, aceluia să fie.

El, viclean, ia toate-n mână, vără pe băieţi în apă şi pe urmă dă din bici şi-l suie pe dealul unde şedea-mpăratul, la curtea-mpărătească.

La curtea-mpăratului era o mândreaţă că nici nu se poate povesti. Împăratul şedea afară, era bătrân şi bea lulea.

— Bună vremea, împărate!

— Mulţămesc d-tale, voinice! Tare om trebuie să fii d-ta de vreme ce te-ai suit aici la mine!...

— Aşa, împărate, am venit să omor zmeul, să-ţi scap fata!

— Zmeul n-o venit încă la mine. Da' s-aude c-aicea-n vale, într-un iaz, este noaptea şi se cearcă de a se sui să ieie fata din dealul cel de steclă.

— Rămâi sănătos, împărate!

— Mergi sănătos, voinice!

— Mă duc după zmeu. Dacă l-oi omorî, îmi dai fata.

— Ţi-oi da-o.

Ajunge el la iazul cel unde o găsit băieţii. Pune cuşma-n cap, se face nevăzut şi se pune sub o tufă de buruiene. Da' el era frumos şi puternic, da' era sărac. Pe iazul cela era o covată cu faţa-n jos. La miezul nopţii aude el un vuiet straşnic. Aceea era balta drăcească, veneau dracii şi dau porunci noaptea. Vine dracul cel mai mare, se pune călare pe covată (Scaraoţchi). Ş-o şuierat straşnic, ş-o venit draci şchiopi, chiori, ş-o-nceput să-ntrebe Scaraoţchi ce trebi au făcut ei.

— Eu am întărtat trei băieţi, că doar s-or ucide unul dintr-înşii. Păcatul mare c-o venit finul lui Dumnezeu şi le-o luat.

— Da' tu?

— Eu am întărtat pe vântul de la amiazi să rupă-n jumătate pe zmăul cu trei capete, şi două capete-o scăpat, da' jumătate-i mort.

— N-aţi făcut nicio treabă, să vă-nvăţ eu ce să faceţi. Lângă balta asta, mai la vale, este o comoară de bani.

Comoara unui moşneag şi moşneagul are să moară iest-noapte. Duceţi-vă şi puneţi mâna pe banii ceia să fie-ai noştri.

— Da' dacă ni i-a lua cineva cu putere dumnezeiască?

— Nime nu se poate apropia dac-om pune noi mâna pe dânsa.

— Nimeni, nimeni în toată lumea nu se poate?

— Ba se poate, da' iaca ce: dac-a veni finul lui Dumnezeu până ce nu-ţi pune voi mâna pe bani şi s-a întâmpla s-aducă apă de ceea care l-o botezat şi ne-a stropi, ne frige, şi el a lua banii.

Cela a auzit. Se scoală dimineaţa şi se porneşte să se duc-acasă. Lui îi zburda după bani. Ajunge el acasă.

— Mamă, unde-i apa ceea ce m-o botezat pe mine? A găsit mă-sa-n biserică, lângă sf. pricestanie şi ia el şi se porneşte iar înapoi. Ajungând acolo, dracii erau la bani toţi. Se duce şi s-apropie, îi stropeşte. Dracii ţipă şi-i zic:

— Mă rog, finul lui Dumnezeu, ce vrei ţi-om face numai nu ne arde.

— Dacă mi-i aduce zmeul cel scăpat, eu v-oi da drumul.

— Mă rog, iaca, mă duc să-l aduc.

Ş-a luat un cârd de draci, straşnic de mulţi.

— Da' viu poate nu ţi l-om putea aduce.

— Mort nu vreau, viu să mi-l aduceţi.

Şi s-o apucat dracii ş-o făcut un fedeleş de fier şi s-o dus după zmeu, să-l puie-n el. Când l-a adus, aşa era fedeleşul de greu, de numai dracii-l puteau ridica.

— Pune-l aici.

Dă din bici şi-l suie la-mpăratul cu fedeleş cu tot.

Îi zice-mpăratul:

— Ce ai aici?

— Aici-i toată puterea mea, împărate... arată-mi fata, ori o destup.

Împăratul deodată s-o-ngrozit, da' pe urmă (el, viclean) o aduce s-o vadă el. Da-mpăratul pe unde se suie pe dealul cel de steclă nu se ştie, el avea o putere straşnică, neştiută. După ce-a adus-o, da' el după ce-a văzut-o a nebunit, aşa i-o picat de dragă. Da', să ierţi d-ta, şi el ei.

— Voinice!, te-i cununa cu fata mea, dar dacă mi-i spune cum dai drumul puterii d-tale.

Da' el, de dragă ce i-a picat fata, ş-a pierdut mintea.

— Împărate, eu te-am amăgit, da' aicea-i zmăul. Împăratul strigă degrabă:

— Omoară-l, voinice, că el acuşi sparge fedeleşul, că eu l-am prins odată şi l-a spart.

El, de bucurie ca să-i deie fata, odată a-nceput să ucidă zmeul. Îi turna reşin-aprinsă pe la cep ş-o-nceput aşa de straşnic a ţipa zmeul, de se cutremura palatu-mpăratului. După ce-o murit zmeul, a-nceput a ieşi un fum, aşa de straşnic mirosea de greu, de cât voinicul a picat ca mort. Da-mpăratul, bucuria lui, a luat ş-a pus pe voinic în fedeleş şi i-a dat drumu' devale. Şi el a luat fata ş-a suit-o-n dealu cel de steclă.

Da' bietu voinic, când a picat el mort, i-a rămas sula-n cerdacul împăratului. Acu', la ce vreme s-a fi trezit el în fedeleş...

— I, Doamne, viclean am fost, da' mai viclean împăratul! Ce să fac eu?

Începe el a se izbi ca să iesă de acolo. Da' câtă putere avea el, nu putea ca să sparg-acela. Da' el mai avea o bucăţică din barba lui Statu-palmă-barbă-cot. Aprinzând, începe a veni el cu iepurele cel şchiop pe fedeleş.

— Scapă-mă!

O-nceput a bate iepurele ş-o spart fedeleşul. (Că toată puterea vântului de la răsărit e-n iepure; iepurele de ce fuge aşa tare?) Scăpând el, îi zice Statu-palmă aşa:

— De-acu înc-o dată dacă mi-i chema, apoi pe urmă nu-ţi mai fac, că de trei ori îi dată ca să-ţi fac bine.

Acu el bate din bici ş-ajunge la-mpăratul. Da-mpăratul zvârlise sula.

— Am venit, împărate, să-mi dai fata.

Se face că nu ştie că l-a dat cu fedeleşu-n jos.

— Eu ţi-oi da fata dacă te-i duce la dealul cel cu flori şi mi-i aduce o floare din mijlocul grădinii celeia, eu ţi-oi da fata.

Se ia el şi se porneşte, ş-o mers el cale de-un an. Cine era-n grădină acolo? Era Statu-palmă.

— Ei, voinice, tocmai ş-aci ai venit după mine?

— Am venit, mi-ai zis că mi-i mai face un bine. Să-mi dai floarea din mijlocul grădinii iştia.

El i-o dă. Aşa era de mândră, aşa amirosa de frumos floarea ceea, de te-adormea. Ajungând la-mpăratul, i-o dă.

— Dacă mi-i mai face ceva, eu ţi-oi da fata. Eu oi frige (câte tamazlâcuri de vite avea-mpăratul), şi dacă le-i mânca într-o noapte, eu ţi-oi da fata.

O făcut aşa după porunca-mpăratului şi el a zis celui ce nu se mai sătura ş-o mâncat tot într-o noapte. El numa atunci s-a săturat, da' până-n ziuă a şi crăpat. Da' el a mâncat aşa cu lăcomie, încât şi păreţii hambarului i-o ros. Şi s-o minunat împăratul de-atâta putere.

— Dacă mi-i be câte fântâne de apă se află la curte, eu ţi-oi da fata.

El cheamă pe istlalt frate de cruce, care nu se mai sătura de apă, ş-o băut, da' o fântână n-o putut-o găta ş-a şi crăpat ş-acela.

Lângă curtea-mpăratului era straşnică pădure.

— Dacă tu-i sufla o dată-n codrul meu şi s-or strânge toţi ţânţarii la uşa palatului, eu ţi-oi da fata.

El a aprins părul vântului de la miazăzi. Când s-o dus vântul de la miazăzi şi când ş-o pus buzele-n patru ş-o suflat, era să-nghită pe-mpăratul. Aşa erau de mulţi ş-aşa bâzâiau ei de tare, parcă era-ntre calici la Ismail.

— Mare putere ai! Zi ţânţarilor să se ducă de aici.

— Nu zic, pân' ce nu mi-i da fata.

Împăratul l-o luat cu blândeţă şi l-o amăgit. Ş-o zis vântului ş-o suflat şi s-o dus ţânţarii de la uşă.

— Dacă te-i sui s-o iei din dealul de steclă, îţi dau fata.

— O sul-am fost uitat eu aici.

— Eu n-am văzut-o.

A stat el trei zile şi trei nopţi ş-a gândit ce-i de făcut şi i-a venit aşa un gând: să mai cheme pe vântul de la amiază. Vântul de la amiază i-a zis aşa:

— Înc-un bine am să-ţi fac. Am să mă pun în cerdacul împăratului şi să-ncep a sufla.

Puindu-se el, suflă şi se clătină palatul cât de cât să pice.

— Împărate, dacă mi-i da fata, vântu-a sta.

— Palatul las' să pice, da' eu fata nu ţi-oi da-o.

Da' el zice vântului:

— Pune-te-n dreptul uşii şi-ncepe a sufla în casă cu câtă putere ai.

El ş-o pus buzele-n cinci şi, când a-nceput a sufla, împăratul sărea din părete-n părete.

— Împărate, dă-mi fata, că vântu-a sta.

— Sui în dealul de steclă ş-o ia.

— Dă-mi sula, împărate.

— Sula am zvârlit-o în mijlocul iazului lângă covată... acolo unde erau ciracii.

El era lipit pământului, că vântul nu era să-i facă nimica – cela gătise de făcut, ceia crăpase.

Aşa mergând el la iazul cela, era straşnic palat făcut de draci, unde ţineau banii; şi pe apă mergea o casă făcută straşnic de mândră, şi-n casa ceea s-auzea un bocet. S-o luat ş-a-nceput cu luntricica a merge ş-a ajuns la casa aceea. Casa ceea, când a intrat, era un fecior de-mpărat prins de draci şi-l muncea acolo-n toate zilele.

— Ce faci aici, bade?

—Iaca, m-o prins dracii c-am luat bani şi eu nu pot scăpa de-aici. Eu am o împărăţie straşnic de mândră, hai să fim noi fraţi de cruce.

— Hai!

— Fraţi de cruce om fi, dar fugi, că vin dracii, s-apropie miezul nopţii.

El tot mai avea apă de la botez. Aşteaptă la miezul nopţii, vin dracii şi el începe a-i stropi.

— Mă rog, finul lui Dumnezeu, ce-i cere ţi-om da, numai lasă-ne!

— Sula din mijlocul iazului. Se duce ş-aduce dracul sula.

— Acu' du-ne până pe deal pe-amândoi ş-apoi nu voi stropi.

Ei, de frică, i-au dus. El a zis:

— Sulă, sulicică, suie-ne-n dealu' de steclă.

Când l-o suit acolo, atâta de multă jelanie ce-a avut ea după dânsul, c-avea o cadă de lacrămi.

Atunci împăratul n-a mai avut ce face şi i-a dat-o. A făcut o nuntă straşnică şi pe urmă s-a dus, a adus pe soră-sa de la casa zmăului ş-a luat-o fratele lui ist de cruce.

CUPRINS

Roşu împărat şi Alb împărat 5
Un ochi râde şi altul plânge 34
Spată-Lată şi Inimă Putredă 54
Fata din dafini 76
Omul după tărâmul celălalt 107
Vasilică Viteazul 126
Iana Cosânzeana 144
Sila Samodiva 179
Sgâmboiu 191
Călin-Nebunul 206
Frumoasa Lumii 217
Vasilie-finul-lui-Dumnezeu 231
Borta vântului 237
Finul-lui-Dumnezeu 240

JURNALUL NAȚIONAL

Curtea Veche

ISBN vol. I-X: 978-606-588-004-7
ISBN vol. V: 978-606-588-039-9